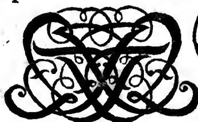
INSTITUTIONES
JURIS NATURÆ
ET
GENTIUM

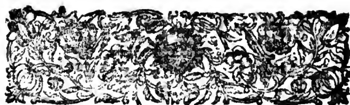
in usum
SERENISSIMI PRINCIPIS
CHRISTIANI LUDOVICI,
MARCHIONIS BRANDENBURGICI &c. &c.
ad methodum
HUGONIS GROTII
conscriptæ
A
PHILIPPO REINHARDO VITRIARIO,
JCto & Antecessore.
Accedit
JOHANNIS FRANCISCI BUDDEI
SS. Theol. Lic. & Philos. Moral. ac Civilis in Academia
Fridericiana Professi. Publ. Ordin.
Historia Juris Naturalis, ut & Synopsis Juris
Naturalis & Gentium juxta disciplinam Ebræorum.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
Apud JOH. FRIDER. ZEITLERUM, 1695.
Typis CHRIST. ANDR. ZEITLERI, Acad. Typ.

SERENISSIMO PRINCIPI
AC DOMINO

DOMINO

CHRISTIANO

LUDOVICO,

MARCHIONI BRANDENBURG.
BORUSSIÆ, MAGDEBURGI,
CLIVIÆ, JULIACI, MONTIUM,
STETINI,POMERANIÆ,
CASSUBIORUM ET
VANDALORUM, UT ET IN SILESIA,
CROSNÆ ET SCHWIBUSII,

DUCI,

BURGGRAVIO
NORIMBERGENSI,

PRIN-

PRINCIPI
HALBERSTADII,
MINDÆ & CAMINI,

COMITI
HOHENZOLLERÆ,
MARCÆ & RAVENSBERGÆ,

DOMINO
RAVENSTEINII ET TERRITORIORUM LEOBURGII
ET BUTOVII &c. &c.

PRINCIPI ET DOMINO
MEO
CLEMENTISSIMO

omnem Salutem { Externam & Æternam.

SERE-

SERENISSIME
PRINCEPS,

SI qua Lugdunenſis noſtræ Academiæ felicitas eſt prædicanda, ea certe nunquam non memorandis extollenda venit encomiis, quod SERENITAS TUA iluſtri ſua præſentia eam illuſtra-

re, atque celsissimo suo nomine Brandenburgico, quod omnis gloriæ omnisque decoris amplitudinem mirabili compendio in se concludit, posteritati commendare clementissime dignata fuerit. Unde Musæ nostræ Leidenses sibi merito gratulantur, & memoriam sui CHRISTIANI LUDOVICI BRANDENBURGICI in omne ævum sacram habebunt. Cumque ego singulari quadam fortuna delectus fuerim, ut studia SERENITATIS TUÆ officiis meis humillimis qualitercunque adjuvarem, obsequii mei ac reverentiæ documentum quoddam dare volui publicum ut SERENITAS TUA, quæ nunc discessum e nostris Musarum

ſarum campis parat, ſemper haberet, quod devotionis meæ memoriam & inter ipſos aliquando armorum ſtrepitus renovare poſſet. Neque vero hoc SERENITATI TUÆ diſplicere poſſe confido, ſiquidem in ejusmodi ſtudiorum argumento hactenus verſati ſumus, ad quorum exercitium glorioſiſſimi Tui Natales ſunt deſtinati. Auguſti enim ſanguinis feliciter in Te transfuſa indoles non niſi virtutis, gloriæ, ac omnis meriti exemplar æmulandum Tibi amplificandumque commendat. Et ſi licet auſpicia captare, SERENISSIME PRINCEPS, incomparabilis ille vigor in vultu, vis in oculis, gravitas in conſpectu, decor in

gestu actuque graviorum aliquando curarum pro Patria & Repuplica sustinendarum vel certissimi nuntii vel potius sponsores sunt. Certe nulla pars est hactenus ætatis, quæ non indubitato subinde documento plenissime hoc asseveraverit. A teneris annis sincero de divinis sensu animum imbuere, omnesque Tuos conatus ad Deum referre voluisti; & recte, nam qui religioni ac pietati studet, proxime ad Deum accedit, & optatissima quæque consequitur; imo Principes pietate & justitia Dii fiunt. Et cum veram laudem in sola virtute positam existimes, neque Majorum Tuorum laudibus ac gloriæ, nisi in virtutem in-

incumbas, Te respondere posse persuasum habeas, faves ingeniis, suffragaris artibus, & felici successu vividam istam capacissimi ingenii vim per omne sapientiæ genus, qua quidem instrui Principes decorum & necessum est, circumfers. Civitates, provincias, regna, imo universum orbem animo perlustrare hactenus Tibi voluptati fuit. Historiarum cognitionem, Principi viro & gerendis regendisque rebus olim destinato necessariam, ab ineunte ætate Tibi commendatam habuisti. Et cum turpe sit, ea non comprehendere scientia, usu doctrinaque percipere, in quibus patriæ res agitur, publica jura Imperii Romano-Germani-

ci mira aviditate & audire & ſcire voluiſti. Cumque præterea divina providentia & benignitate ex ea ſtirpe originem ducas, ex qua Deus Heroes format, ex qua tot prodeunt Heroes, quot ſurculi, Belli jura & Pacis, raro ſed domeſtico Tibi exemplo, jungere debuiſti. Scilicet, SERENISSIME PRINCEPS, juſte non minus, quam fortiter gerunt bellum, qui a Brandeuburgica ultimi Heroici ſanguinis ſtirpe procedunt, & quidem magna vi & effectu: victoria enim juſtæ cauſæ præcipue adſcribitur, & ad conciliandas quoque amicitias multum valet opinio de bello non temere nec injuſte ſuſcepto, pieque geſto; nemo enim iis ſe facile adjungit,

jungit, quibus jus, fas, fidem vilia esse putat. Hæc jura ut Tibi, SERENISSIME PRINCEPS, exponerem, cum mihi in subselliis doctorum versanti clementissime injungere volueris, subjectissimi mei officii esse duxi, ita ea complecti, ut facili labore SERENITAS TUA perveniret, quo animum induxerat. Suscipe igitur, CLEMENTISSIME DOMINE, hoc pignus obsequentissimi mei affectus, suscipe illud gratiosa manu & clementissima Tua benevolentia illud complecti ne dedignare. Si TUA SERENITAS admiserit pietatem meam, hominis, non nisi simplices reverentiæ obsequia edocti, non est quod aliorum hominum judicia

vel

vel timere vel placare contendam. Hoc tantum agam, ut precibus non desinendis quotidie venerer DEum Ter Opt: Max: quo SERENITATEM TUAM Brandenburgicæ Domus splendori ac incremento, Potentissimi FRATRIS gaudio ac commodo, totiusque patriæ delicio ac decori quam diutissime servet.

SERENITATI TUÆ

Dabam e musæo Lugduni Batav. decimo quinto Natali die Principi sacro d. 24. May 1692.

Devotissimus

PHILIPPUS REINHARDUS VITRIARIUS.

PRÆ-

PRÆFATIO AD LECTOREM

L. B. S.

Isi Serenissimus Princeps tanta in honestam animorum culturam fuisset propensione, & veræ nobilitatis apicem virtutis sublimitate metiretur, forte nec desiderasset, ut has Institutiones Juris Naturæ & Gentium scriptis complecterer, nec ut prælo submitterem. Quorum utrumque pro innata sua & propitia bonitate in omnes quos virtutis & eruditionis amor commendat, voluerit fieri, (aliis enim necessarium futurum, quod sibi recto animi judicio utile putabat) hoc mandatum non minori animi voluptate quam jucunditate in me exequendum suscepi. Nam licet Serenissimi Principis

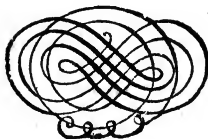
nomen

nomen omni scholastico conatu sublimius esset, credere tamen debui, non minus spectari ex academia devotum obsequiosumque animum, quam ex palæstra, non minus ex subselliis doctorum, quam e tabernaculis militum oblata clementi & benigno vultu suscipi. Videbam præterea nullas hactenus Institutiones Juris Naturæ & Gentium ita fuisse conscriptas, ut totius legitimæ Jurisprudentiæ naturalis elementa exhiberent; id quod, si voto & animo conatus respondit, in his benevolus & æquus lector deprehendet. Secutus sum magni Hugonis Grotii divinum opus de Jure belli & pacis, libros, capita, paragraphos; attamen non servili vel cæca quadam subjectione, verum ut liber in libera rep., qualis est hæc nostra literarum, in qua unusquisque libere sentit, libere loquitur, dummodo linguæ absit impia & injuriosa licentia in Deum, in patriam, in proximum. Ubi ejus opinionem veram puto, quia hæ meæ Institutiones continent elementa eorum, quæ ut ita loquar, sunt in ipsius Pandectis J. N. & Gentium, ipsa verba ubique retineo: ubi ab ipso dissentio,

tio, in margine notatur. Theologiam Theologis relinquo. In libro tertio quia a capite decimo usque ad caput decimum septimum retro legit vestigia, conjunxi cum capite quarto caput decimum & undecimum, cum cap. V. cap. XII. cum cap. VI. cap. XIII. cum cap. VII. cap. XIV. cum cap. VIII. cap. XV, cum cap. IX. cap. XVI. Et cum celeberrimus Puffendorffius sit perpetuus in divinum nostrum Scriptorem commentarius, quamvis alio methodo, semper ipsum comitem videbis. Dissentientes, si cui forte quaestiones maxime controversas sub examen revocare animus esset, adjeci. Et ne quid ad complementum mei compendii deesset, definitiones, divisiones, & multa alia, ab aliis praetermissa, in singulis capitibus a me proposita & explicata invenies. Etiam non parum industriae in eo collocavi, ut has Institutiones benevolus atque aequus lector quam maxime correctas acciperet; ad minimum nullum tale vitium irrepsit, quod ipsum possit in errorem deducere, omnia enim quae hactenus deprehendi consistunt in una vel altera litera, ita ut primo intuitu conspiciatur.

tur. Unum eſt quod adverti lib. 2. cap. 7. quæſt. 5 ubi omiſſum eſt, NON, id quod ſenſum plane alium efficit, legendum enim pro, ſua probatione deficiat, *non deficiat.*

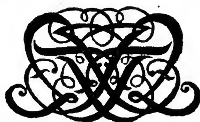
Hiſce vale, benevole Lector, & ſi quædam occurrant, quæ non placent, amice ut diſſentias, noſtrisque ſtudiis faveas, etiam atq; etiam rogo.

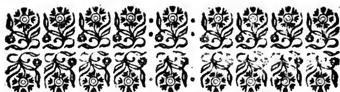
PRO-

JOHANNIS FRANCISCI
BUDDEI
S. S. Theol. Lic. & Philoſophiæ Moralis ac Civilis in Academia Fridericiana Profeſſ.
Publ. Ordinar.

HISTORIA JURIS NATURALIS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
Apud JOH. FRIDERICUM ZEITLERUM
ANNO M DC XCV.

Q. D. B. V.

QUi eam philosophiæ partem, quæ mores hominum fingit formatq;, quam plerique recentiorum JusNaturæ, appellitant, cum ipsis hominibus natam esse, asserunt, ita ut par est, utque doctrinæ hujus & majestas & antiquitas exigit, sentiunt. Quod enim nonnulli, interque eos C. Cornelius Tacitus (a) rerum suarum longe consultissimus Scriptor, tradidere, vetustissimos mortalium, nulla adhuc mala libidine, sine probro, sine scelere, eoque sine pœna & coercitionibus egisse, & sponte sua, sine lege, fidem rectumque coluisse, id ejusmodi est, ut aut a fide abhorreat penitus, aut Principum jussis, tabulisque legum, scriptisque eos saltem caruisse monumentis, euincat condoceatque. Parentes vero suos erudiuisse

a) Annal. lib III. add Ovid. lib. I. Metamorph. & Lucretius lib. V.

liberos rectique & honesti non minus imbuisse elementis, quam vero de Numine sensu, id si quis in dubium vocauerit, næ! is simplicium proborumque & sanctiorum, quibus prædi-ti erant cordatissimi mortalium, morum, haud sane æquus est existimator. Ast, cum aut alienæ potentiæ metus, aut alia quæuis ratio jungeret homines, & in majores cœtus, quos civitates deinceps appellarunt, coire juberet, pristinis moribus eousque vixerunt, ut a parentibus, quid jus, fasque & nefas esset, acciperent liberi, Rectores autem ciuitatum rerumque Domini, saltem quæ e re civitatis essent, sancirent statuerentq;. Erumpere inde in æuum omne nefas, hominum pravitas magis magisque se prodere, fraudibus, dolis, se invicem circumuenire, sceleribus, injuriisque, nec modum nec finem statuere. Qui itaque rerum summam tenebant, ruere præcipiti casu & collabascere civitates, intelligebant, ni vitia hominum suis circumscriberen-

rentur limitibus, pœnisque coercerentur. Nimirum & ſpernere rationis imperium, & domeſticam diſciplinam negligere, ut rebus deperditis ac profligatis non aliud quid remedio eſſet, quam publica auctoritate ſanctionibusque ſeuerisſimis, ad obſervanda ea quæ honeſta ſunt, turpia fugienda, homines rationis rectæ contemptores, compellere. Sed vero & tunc ut credo, patuit, quod nunquam fere non experientia eſt comprobatum, clarisſimum illud fulgentisſimumque lumen, infuſum a Sapientisſimo Numine inſitumque mortalium pectoribus, velut nubibus quibusdam obductis abſcondi, nec cuivis quid pulchrum honeſtumque ſit, quid turpe fœdumue, ſemper perſpici. Quæ ergo, præeunte ac prælucente ratione quilibet facere debebat, ad ea civilibus ſanctionibus adigi cœpere. Cumprimis quæ ut homo homini exhiberet, fas erat, ſedulo erant inculcanda, cum & procliues valde pronique ſint mortales, ad ſe

inuicem lædendos, unde lites, contentionesque & infinita, quibuscum civitatibus conflictandum eſt, mala enaſcuntur. Sic itaque arbitror, quod gentium aut omnium aut plerarumque leges, quæ civiles vocantur, præſtantiora ſimul Juris Naturalis capita, complectantur, id non aliunde magis eſſe arceſſendum. Faciet pretium operæ, qui gentium tum veterum, tum recentiorum, & inter illas earum quam maxime quæ noſtram incoluere Germaniam, leges, quæ ceu ſeruatæ ex naufragio tabulæ, magnorum Virorum ope ad nos peruenere, excuſſerit, & hujus, quod ratio omnes docet, juris, veſtigia luculentisſima, ſubinde deprehendet. Romanas enim leges, lubens prætereo, quippe in quibus naturales illæ, tanto manifeſtius quandoq; ſe conſpiciendas præbent, quanto ceterarum gentium inſtitutis & ſanctionibus, eruditisſimorum Virorum confesſione atque judicio, præſtant. Attici quoque juris, quod ſecundum a Romano, ſuo merito

rito occupat locum, non minor eſt præſtantia,nec obſcuriora hujus ſententiæ noſtræ ſuppeditat documenta,id quod ne quenquam fugeret,Johannis Meurſii,atque Samuelis Petiti, e tenebris illud ſtrenue eruentium,opera,æternis laudibus digna,effecit. Hunc proinde in modum naturæ leges,poſitiuarum,ut vocari ſolent, inuolucris veſtitæ & circumſeptæ, quandoque & per Legumlatorum inſcientiam obſcuratæ aut euerſæ, longe quidem lateque, per ciuitatum omnium jura diſperſæ ſunt atque diffuſæ; ſimul tamen ciuiles & naturales inter ſe confuſæ ita atque commixtæ, ut has ab illis ſecernere, res ſummi & deſperati fere laboris, doctisſimis quoque Viris viſa fuerit. (*b*) Intellexit hoc probe, ſi quis alius, Johannes Seldenus, Britanniæ illud immortale decus. Namque perplexa rite extricare,confuſæ inuicem diſtinguere, veri ac falſi confinia horumque ſinuoſos anfractus, ſatis habere exploratos; & demum ex eis

b) vid. Samuel Rachelius in Proleg. ad Off. Cicer. §. XXIV.

quæ ſuperſtruuntur,de fundamentis ſeu principiis recte conjicere, qui illis utique ſubeundus eſt labor, qui naturales civilesque leges inter ſe permixtas ſecernere rite ac ſejungere volunt, rem perquam arduam, pæne inacceſſam,& mortalium paucisſimorum eſſe, diſerte profitetur. (c) Jam ergo mirari deſino,tot effluxiſſe ſecula, feracia quidem doctisſimorum Virorum, legumque civilium, Interpretum ſapientisſimorum, quibus ingenium æque ac induſtria adeo non defuit,ut comentationum, quas ſeduli asſiduique homines in lucem protulere,mole,jam pridem orbis eruditus laboret; ſed recentiori demum ætate extitiſſe, qui præclarum iſtud pulcherrimumque opus, ex inuolucris ſuis tegumentisque evoluendi naturæ effata, ingenti animo,labore incredibili,ſed ſucceſſu felicisſimo,aggrederentur. Ceterum ut ciuilibus legibus, id quod comonſtratum hactenus,comprobatumque eſt, ita & ſanctiori iſti reconditæque diſci-

c) de J. N. & G. ſecundum diſciplin. Hebr. lib. I. c. III.

disciplinæ, quam Theologiam nuncupant, non minus interspersa fuerunt & intermixta rationis dictata, tanto majori inde industria eruenda & colligenda, quanto acrius sacri Antistites, in campo, in quo illis nec meti nec seri videbatur, ingenii exercuerunt vires. Utique ita est, non ultimum in hac arte sedem occupant, officia, quibus sanctissimum & imortale Numen, ex luminis naturalis præscripto colunt mortales. Dum igitur nondum in civitates coaluissent homines, unumquemque patremfamilias sacra rite faciendo, & exemplum præiuisse suis, & quid de Numine sentire, quo pacto istud venerari, fas esset, eos edocuisse arbitror. Conditis autem rebuspublicis, ut Viris morum integritate, & puritate, & sanctitate præditis, illud munus demandaretur publica auctoritate, bonorum omnium, Principum maxime, & ipsarum civitatum intererat. Si enim forte, quosdam parentes negligentius suo munere fungi

contingeret,contingere autem facile poterat,feroces homines, legumque contemptores,inde prodire necesse erat; qui exemplo alios,ut ad quæuis scelera, ita ad impietatem inuitant, ciuitatesque non raro in maxima salutis discrimina adducunt. Venenum istud,si semel quorundam mentes afflauit,longe lateque serpit, viresque eundo sumit & incrementa inopinata. Sanctioris itaque disciplinæ Antistites,præter ea,quæ de ratione Deum sacrificiis placandi, aut crimina expiandi,& quæ de Numine quemque sentire oporteret, exponebant solerter,& cum probe scirent,mente pura scelerumque experti,Deum coli quam rectissime,subinde & de morum sanctitate pariter ac justitia,multa præcepere. Laudo hoc proboque, idque eo magis,quod juris naturalis scientiam, quam ita sibi vendicauerunt sacrorum Præfecti, istorum cura & vigilantia immunis ab omni labe ac errore,ad posteros & ultima secula transferri & propagari potuisset,

nisi

nisi infernalis genii fraude abrepti, non tam rationis rectæ dictamina, aut doctrinam a Majoribus acceptã, quam inepta ingenii sui commenta, hominibus propinare maluissent. Ex quo enim cœlestem diuinamque veritatem erroribus polluere & commaculare cœperunt gentiles, in ipso quoque Naturæ Jure nihil sanum, nihil integrum fuit, cuncta corrupta, deprauata, tenebrisque, plus quam Cimmeriis inuoluta. Hoc nomine vero doctas istas eruditasque veterum Theologorum ac Poetarum fabulas, non redarguo. Fuerunt quippe & tum, qui rectius saperent, quibus, ne non desipere fraudi esset, aut involucris quibusdam imaginibusq; occultarunt veritatẽ, aut certe in ipsis figmentis vestigia ejus quæsiverunt. Nec vero naturalis saltem scientiæ mysteria, sed moralis civilisque philosophiæ cumprimis, Jurisque adeo Naturalis capita longe præstantissima, hisce sub tegumentis latitabant, quod cum ab aliis doctissimis in hoc lite-

literarum genere Viris, Gerhardo, Johann. Voſſio, (d) Fabio Planciade Fulgentio, (e) Johanne Bocatio, (f) Natali Comite, (g) Pictorio Vill, (h) tum maxime à Franciſco Bacone de Verulamio, (i) quam luculentiſſime evictum eſt & commonſtratum. Diſpulſa autem, quæ orbi univerſo incumbebat, caligine, ortaque denuo poſt natum Chriſtum Servatorem cœleſti veritate, redditus eſt & naturali juri priſtinus ſplendor, reſtituta puritas, ſuperſtitio denique, æque ac impietas, ſubinde proſcripta & profligata. Sublimiora, fateor, longeque ſanctiora ſunt, quæ a Viris divino afflatu perculſis proficiſcebantur, quæ tamen & recta quoque ratio honeſta eſſe dictitabat, tantum abeſt ut ab illis rejecta ſint, ut potius egregie ſtabilita & confirmata, Servatore ipſo ſubinde ad rationis dictamen prouocante. Ea utique Chriſtianæ doctrinæ eſt indoles, ut præter fidem, vitam quoque ad omnem honeſtatem compoſitam ab hominibus exigat, mo-

d) de Idolol. Gentil.
e) in libris III. Myth.
f) in libris XV. de Genealog. Deorum.
g) libro X. cumprimis Myth
h) in Theologia Mythologica
i) de Sapientia Veterum. add. noſtra Diſſert. de Uſu fabularum in Philoſoph.

modo quidem & ratione longe excellentiori quam ut ad mores Chriſtianos formandos ſola ſufficiat ratio, interim tali profecto,ut quæ ex rationis præſcripto honeſta ſunt, neutiquam habeat pro turpibus, quin, ut ceteras virtutes proprias Chriſtianis, ita & illas, quæ omnibus communes ſunt,commendet. Sæpius igitur antiquisſimis etiam Eccleſiæ Doctoribus,de Juris Naturalis capitibus,haud perfunctorie ſermo inſtituitur. Baſilium Magnum, Gregorium Nazianzenum, ipſumque Chryſoſtomum, non tantum Græcæ, ſed univerſæ, quacunque patet,Eccleſiæ ſummum decus euoluat,legat,ſcrutetur,cui dubium forte ambiguumque,id quod a me aſſeritur,videtur. Hos,ingenio acri,judicio ſingulari juris hujus quæſtiones,quoties eas attingerent, attigerunt autem ſæpius, expediviſſe, conſtat,ut ipſe Hugo Grotius,reſtaurator philoſophiæ hujus felicisſimus, tum demum& pondus,& robur,& lucem inſignem, ſe aſſertis ſuis conci-

liare

liare posse, si Præsulum horum auctoritate, sententiam suam muniret, fuerit opinatus. Ambrosius, qui plane ad Tullii exemplum, tres de officiis libros composuit, quanta solertia, in hac doctrinæ parte fuerit versatus, nemo puto, ignorat, aut, si quis ignorat, Johannem Henricum Bœclerum adeat velim, qui in Præfatione ad hosce Ambrosii libros, quanti Sanctissimi Viri labor sit faciendus, omnes edocuit. Hi ipsi autem Ecclesiæ Doctores, officia hominis & Christiani, id quod non est dissimulandum, multo minus principia diversa utique & admodum inter se differentia, non ita ut par est, secernendo, quæ tamen secernenda esse, ipsi sine dubio quidem perspectum habuere & exploratum, aliis ut in eundem errorem inciderent &, quod & hodie non adeo infrequens est, (*k*) Theologiam Moralem cum Jure Naturæ, confunderēt, suppeditauere occasionem. Quod ut excusemus quam lubentissime, admiremur autem, si imitari non licet, quæ

k) v. Lambertus Danæus, Crellius, aliiq;.

quæ recte ſapienterque ab optimis Viris dicta factaque ſunt, noſtrarum quidem erit partium. Et utinam non duriora fata,& Theologiam & Jus inſimul Naturæ, excepiſſent. Ecquis ignorat, fuiſſe tempus, cum fœda & triſtis ignorantia orbi uniuerſo incumberet,fuiſſe tempus, cum ſuperſtitionis regnum magnis undique viribus ſtabiliretur. Deplorent alii cladem puriori doctrinæ cœleſti illatam. Id ego nunc non ago. Philoſophiam moralem quoque,cum ceteris artib9 incultam, ſqualore & rubigine obſitam jacuiſſe, ut proſcriptam velut profugamque auolaſſe & mortalium deſeruiſſe ſedes, cenſere ejus ætatis homines potuiſſent, neminem fugit. Non quidem defuerunt, cum Scholaſticorum,ut vocant, barbaris vocibus literarum ſedes& ſapientiæ ſacraria perſonarent, ex ipſis etiam Theologis,qui hanc doctrinæ partem ſub incudem reuocarent, aſt adeo infeliciter, ut nullus dubitem,multos in eam ituros ſententiam, ſatius hoſce

homi-

homines & sibi, & optimæ arti consulturos fuisse, si hæc sacra non contrectassent. Qui vero in horum successerunt locum ejusdem disciplinæ alumni aliquanto recentiores, industriam profecto & ingenium, ad scientiam hanc excolendam, quod non diffiteor attulere,& subtili ac spinoso dicendi genere, quæ fere propria illorum hominum laus est,multa juris naturalis excusserunt capita, sine ordine tamen cuncta tradunt,infirmo aut lubrico fundamento, quæ docent superstruunt,divina humanaque jura miscent,rationum momenta aut plane non,aut jejuna, quandoque & ridicula afferunt, sæpissime contra ad Patrum auctoritatem, ad Conciliorum canones, ad Romanorum Præsulum decreta,intempestiue prouocant. Sunt tamen, quæ indefesso horum hominũ studio, id quod æquus rerum existimator non abnuet,atque labori incredibili debentur. Nec tamen ab erroribus variis, iisq; grauissimis,fuerunt immunes, quos tan-

Eccleſiæ Theologi, qui horum, ceu Majorum ſuorum ſe premere veſtigia, gloriantur, emendauerint corre- xerintque, ut auxerint etiam, hæreditatem nouis commentis locupletatam, ad poſteros transmiſſuri. Certe veteres illos minus deſipuiſſe, contendere auſim, adeo aut ignorantia, aut quod credere malim, malitia eos in transuorſum agit. Fidem faciunt illepida iſta de probabilis opinionis uſu, unde judice Ludouico Montaltio, vel potius Blaſio Paſchali, hunc enim Montaltii nomine tegi accepimus, ceu ex vitiato fonte, cetera doctrinæ flagitia fluxerunt, ut & de peccato, ut vocant, philoſophico, comenta. Hujusmodi figmentorum, ut ut jam in antiquioribus illis, Thoma, Bonaventura, Vasquezio, Sanchezio, Carena, Nauarro, Corduba, Azorio, Ramirezio, Caſtañegio, Eſcobario, Ledesma, Valentia, Caſtro Palao, Medina, Sanctio, Arragonio, Lopezio, Martinezio, Zarando, Villaloboſio, aliisque, cumprimis vero Diana, veſtigia quædam

deprehendantur: recentiores tamen, Honoratum Fabri, (l) Antonium Terillum, (m) Amadeum Guimenium, (n) & plures, audacia & impudentia eouſque prouexit, ut non tantum aſſererent, ſed & ſcriptis publicis contenderēt, fas eſſe, eligere ſententiam, vel unius Viri, doctrina inclyti, auctoritate munitam, utut ceteroquin legi plane repugnantem. Cui quidem furori, an addi aliquid poſſit, vehementer dubito: idque intellexerunt cordatiores ſanioresque ex ipſis Eccleſiæ Romanenſis propugnatoribus, Vincentius Baronius, (o) Gonetus (p) Eſclapezius, (q) Antonius Merenda, (r) Stephanus Gradius, (s) Johannes Sinnichius, (t) Antonius Celladeus, aliique. Quin Jeſuitici Ordinis Viri ægerrime jam ferre incipiunt, tam lepidi fœtus parentes inter ſuos quæri. Certe Thyrſus Gonzalez in Salmanticenſi quondam Academia Theologiæ Profeſſor, deinde Præpoſitus Generalis Societatis Jeſu, commenti hujus primum excogitati gloriam adeo

l) in Apol. Doctrinæ Moral. Jeſuit.
m) in Reg. Morum contra Elicaldum.
n) in Sing. Theolog. Moral. &c.
o) in Theolog. Mor. adv. Probabil.
p) in Diſſ. de Probabiliſmo.
q) Contra Probabil
r) in Diſp. de Conſil.
s) de Opin. Probab.
t) in Tract. de Probab.
u) cont. Probabil. Jeſuit.

deo non suo ordini vendicat, ut ceu crimen ab illo amoliri, quin hanc ipsam sententiam à Societati huic addictis, Ferdinando Rebello videlicet & Paulo Comitolo, primum impugnatam fuisse, contendere non ita pridem ausus fuerit. (x) Ipse vero etsi probabilium opinionum non plane rejiciat usum, ita tamen eundem temperat, ut longe honestiorem sententia ista induisse faciem videatur. Quæ tamen affert, sintne veritati consentanea, ab aliis discussum iri, nullus fere dubito. Mea quidem parum refert, sintne Jesuitæ, an alii figmenti hujus auctores: nunquam tamen a me quisquam impetrabit, ut non cladem, quam aliis erroribus suis & Theologiæ & Philosophiæ Morali hi ipsi Societatis Jesu Sacerdotes intulerunt, tantam esse censeam, ut nullis, quantumvis præclaris istorum in literas bonasque artes meritis, possit pensari. Sed acceperint hunc errorem ab aliis: fortissimos tamen pertinacissimosq; ejus defensores hæc ipsa Societas sub-

(x) in Fundam. Theol. Moral. h. e. tract. Theol de recto usu opin. Probabil.

miniſtrauit. Ab ea vero periculoſisſimas opiniones, ſubinde in moralem doctrinam inuectas fuiſſe, euictum, ut alios taceam, jampridem eſt a Casſiano a S. Elia (y) Theologis Nemauſenſibus, (z) atque Arnaldo. (a) Et, nonne profanum iſtud de peccato philoſophico commentum, annitentibus Societatis hujus Doctoribus in ſcenam prodiit? Aut, ſi antiquus error eſt, quod non plane abnuo, a Stephano Baunio (b) tamen, eundem maxime ab orco reuocatum, exceptum ab Eſtrixio, defenſum, (c) & propugnatum ab Antonio Burgundo, (d) Jacobo Platello, (e) Terillo, (f) præſertim Diuionenſibus Jeſuitis fuiſſe, palam eſt: ſi quis vero inficiari auſit, eum rectiora doctisſimus Vir Antonius Arnaldus (g) docebit. Ita moralis doctrina, optima nobilisſimaque philoſophiæ pars, profuga velut & extorris, modo per Jureconſulto-

y) in Theol. Mor. a corruptelis Jeſuitt. expurgata.
z) Kemnitius, Boquinus, Gotuiſius in doctrinæ Jeſuit capitibus retextis.
a) in Morali Practica Jeſuitarũ. ad. Auctor libri: Religion de Jeſuites.
b) in Sum. Pecc.
c) in Theſ. A. 1688. d. 23 Jul. prop.
d) in Theſ. A. 1670. edit.
e) in Synopſ. Theol.
f) in Regula Morum.
g) in Noua Hæreſ. Epiſc. & Princip. denunciata. add. ej. Arnaldi Denunciatio 2. & 3.

rum,modo Theologorum caſtra oberrans,mitius profecto ab illis,quam his habita eſt,;quippe quibus parum fuit,non ita ut decebat illi litare, ſed corrumpere inſuper & deprauare, pulchrum viſum fuit. Nec alia eam temere excipere fata potuerunt, ex quo a Philoſophis neglecta,quin ejecta in exilium, & penitus proſcripta fuit. Rem omnem a primis, quod ajunt,arceſſere fontibus juuat. Fuerunt,res nota eſt, olim homines, qui rerum omnium ſcrutabantur & inveſtigabant cauſas. Hos ſapientes initio,deinceps poſt Pythagoram,Philóſophos appellabant. Cum vero in naturalium maxime rerum contemplatione ætatem agerent, Socrates tandem, eam veram ſapientiam eſſe intellexit, quæ homines non tantum doctiores,ſed & meliores redderet,adeoque de formandis ad omnem honeſtatem hominum moribus,fuit ſollicitus. Permulti ejus fuerunt diſcipuli, qui varias iterum condiderunt ſectas, quarum illæ demum quam

proxime ad Sapientissimi Viri disciplinam accedere videbantur, quæ in moribus emendandis, in vitæ integritate & puritate tuenda, plurimum studii atque operæ collocabant. Platonicorum cumprimis & Aristotelicorum celebre olim fuit nomen. Et Plato quidem (*) ipse de morali philosophia siue Jure Naturæ subinde præcepit, præsertim vero in Apologia Socratis, in Critone, Philebo, Menone, Alcibiade primo & secundo, Charmide, hi enim sunt Dialogorum tituli, sed fundamento certo neutiquam inniti, quæ disserit, peritissimis harum rerum viris est obseruatum. Multa etiam dissimulasse creditur, unde multæ ejus de gravissimis quæstionibus sententiæ, nemini sunt perspectæ. Platonici vero, quorum ad nos peruenere scripta, Xenocrates Chalcedonius, Plotinus, Philo Judæus, Apulejus, Maximus Tyrius, Chalcidius, Jamblichus, Musonius, Proclus, Alcinous, ut plurimum de moribus pauca tradunt, quæ vero tradunt tanti non

*) v. Fleury Dissert. de Platone, tract. ejus Gallico de Selectu & methodo studiorum annexa.

ti non ſunt, ut non aliunde meliora poſſint hauriri. Ariſtoteles quidem majori longe ſolertia in hac quoque philoſophiæ parte, quam Plato verſatus eſt: nec contemnenda Peripateticorum, Theophraſti Ereſii, Andronici Rhodii, Alexandri Aphrodiſæi, ceterorumq; opera: ego tamen ita arbitror, Stoicos, genuinos Socraticæ diſciplinæ alumnos, in hoc literarum genere ita excelluiſſe, ut Peripateticis æque ac Platonicis Epicureisque dubiam reddiderint palmam. Extat Epiſtola Gregorii Nazianzeni ad Eudoxium Rhetorem, (*h*) in qua cum ceteris Philoſophis ita contendit Stoicos, ut his principem tribuat inter omnes locum, cujus judicio plane ſubſcribo. Non ſpernenda, fateor, ſunt, Pythagoræorum effata, quæ præter Schallerum, vel potius Marcum Mappum (*i*) aliosque e tenebris produxit Vir Doctiſſimus Magnus Daniel Omeiſius, (*k*) cum Stoicis tamen vix illa quiſquam ut puto, contendere audebit. Utinam vero mul-

h) ap. Baſilium M. n. CXVIII.

i in Diſſ. de Ethica Pythagor.

k) in Ethica Pythagor.

tæ præstantissimorum Virorum qui strenue in porticu militarunt, pulcherrimæque de officiis hominum, quæ periêre, commentationes, ad nos peruenissent! Sane tum demum posset intelligi, quantum Jus Naturæ, deberet Stoicis. Præclara quidem sunt quæ Seneca, Stoicis utique, non Epicuræis, ut Scaliger censet, aut Cynicis annumerandus, (l) Epictetus, & qui, judice Dacerio, (m) utrumque superat M. Aurelius Antoninus Imperator & Philosophus præcepere, iis tamen, quæ æternis tenebris obruta sunt, Stoicorum operibus, hæc cedere, puto. Non leviter autem Stoicos Jus Naturæ attigisse, nec intra paræneses substitisse, sed exhausisse penitus, vel Ciceronis de officiis libri testantur. Utut enim Academicorum subinde illi probentur placita, in morali tamen philosophia ex Stoicorum fontibus, sua ut plurimum irrigauit arua. (n) Hæc vero quoties mecum reputo, mirari subiit, qui factum, ut non Christiani veteres manibus pedibus-

l) v. Jonsio de Script. Hist. Philos. lib. III. c. XX

m) in Præf ad M. Aur. Anton. de seipso ad se ipsum.

n) v. Henr. Ju. Scheurlius in Bibliograph. Morali §. CXXIX.

dibusque in Stoicorum philosophiam iuerint. Errores enim illorum, haud difficulter potuissent resecari. Hieronymus quidem a Christianorum de moribus placitis quam proxime abesse Stoicos profitetur diserte. (*o*) Nihilosecius plerique veterum, Platonicorum abrepti sunt mysteriis, sæpius etiam in gravissimos errores præcipitati. Si conjiciendo hic proficeretur ad rei summam, quæ tamen ceteroquin lubrica admodum via est, haud adeo displiceret mihi illorum sententia, qui multitudine sua Christianis quam maxime nocuisse Stoicos, præsertim cum moribus integris vitaque honestissime acta, magnam sibi parassent auctoritatem, indeque adeo odio illis fuisse, opinantur. Sane Stoicos, sua ætate omnes ceterarum hæresium Philosophos numero superasse, Sextus Empiricus (*p*) locuples mihi testis est. Quicquid hujus sit, neglexerunt Stoicam Philosophiam, & Platonicam initio, deinceps vero Aristotelicam, inito quasi certa-

o) in cap. VIII. Esa.

p) Lib. 1. de Philosoph.

 mine

mine amplexi ſunt,eo quidẽ euentu, ut parũ abfuerit,quin moralis doctrinæ penit9 jacturam fecerint.Enimvero ut illorum,qui ſe Peripateticos aut Ariſtotelicos eſſe glorĭantur, de undecim virtutibus commentationes, quandoque ſatis jejunas, dignas eſſe, quæ hoc titulo ſuperbiant, credàm, vix a me impetrare queo. Non is ſum, qui de gloria & exiſtimatione ſummi Philoſophi, aliquid detractum cupiam: ſcio,multos vanisſimæ ambitionis œſtro percitos, eousque dementiæ procesſiſſe, ut tum demum elegantisſime ſapientiæ ſe litare crederent,ſi in Stagiritam calumniarum plauſtra exonerarẽt,inter quos Franciſcus ille Patritius (q) primum obtinet locum; ſed nec illud me fugit,hominem fuiſſe Ariſtotelem, & præſertim quæ in philoſophia morali ſcripſit, ſaltem quæ hodie extant, multis modis & augeri & emendari poſſe. (r) Et nihiloſecius per aliquot ſecula,ex quo Scholas occupauit Stagirita,intra hoſce terminos morum doctri-

q) in Diſc. Peripatet. add. Gasſendus in Exercittat. Paradox. cont. Ariſtoteleos.

r) vid. præter alios Omeiſii Theatr. Virtut. ab Ariſtot. omiſſ.

ctrina subſtitit. (s) Quin majus adhuc malum, græci ſermonis imperitia accedebat, unde hi ipſi, qui Peripateticæ diſciplinæ præclari audiebant, interpretes, ne mentem quidem Stagiritæ ſatis aſſequebantur, ludicraque adeo commenta ſuis propinauere diſcipulis. Sed huic quidem malo præter alios Petrus Victorius, eruditisſimus Vir, obuiam iuit. Atque de Ariſtotele quidem multi præclare meriti ſunt, moralis tamen doctrina non alia inde incremēta ſumpſit, quam ut nunc demum quid Ariſtoteles ſenſerit, neminem facile latere poſſet. Fata tandem dedere Hugonem Grotium, illum Juris Naturalis Reſtauratorem feliciſſimum, qui reſtitutæ ſuo nitori philoſophiæ moralis, gloriam, apud literatum, quacunque patet, orbem, jampridem retulit. Reprehenduntur, fateor, in ejus de Belli & Pacis Jure libris ſingulares quædam ſententiæ, quæ tamen facile declinabit peritus Lector, neque propter aliquem næuum, totius corporis pulchritudinem

s) vid. Verulam. lib. I. de Augment. Scient. p. 31. 34.

nem despiciet. Hic signum aliquod ad bene de philosophia morali sperandum sustulit, viamque primum ingressus est, quam clarissimi deinceps solertissimique Viri, suis signarunt vestigiis. Alterum a Grotio locum sibi vendicat Johannes Seldenus, cujus cura atque industria factum, ut quæ Hebræorum de gravissimis Juris Naturalis capitibus, sententia sit, neminem fugere possit. Extitisse in hac gente, qui & ingenio & doctrina cum quibusvis certare queunt, vel Mosis Maimonidis doctissimi utique Viri & Juris peritissimi, exemplo constat. Accedit, quod quæ a Majoribus suis acceperunt, diligentia, qua possunt maxima, referant Hebræi Doctores, atque vel hoc nomine de morali doctrina non male meriti videri possint. Nec omnino nihil Thomæ Hobbesio debemus. Quin si tantam attulisset probitatem ad literarum studia, quantum attulit ingenium, ingens ab eo emolumentum cum omnes literæ, tum maxime doctrina

ctrina moralis capere potuiſſet. Jam vero profanis ridiculisque commentis, ea, quæ bene excogitata ſcriptaq; ſunt, polluendo, & ſe & alios induſtriæ atque laboris ſui fructibus priuauit: audaciæ autem ſuæ & inſaniæ pœnas, Cumberlandio, Cockio, Scharrockio, aliisque doctisſimis Viris dedit. Nimirum certatim inde Juri Naturali ſuas conſecrarunt operas, præſtantisſimi Viri, interque alios laude ſua non privandi ſunt, qui aureum iſtud Hugonis Grotii de Belli & Pacis Jure, opus, aut ſuis illuſtrarunt commentationibus, cum Theologi, tum Jureconſulti celeberrimi, Oſiander, Zieglerus, Feldenus, Bœclerus, ceterique, aut ſummam ejus brevi quadam facilique methodo exhibuerunt, quos inter Vir illuſtris, Philippus Reinhardus Vitriarius, & Dethleuus Marcus Friſius, vel potius Schefferus, hunc enim Grotii Enucleati autorem eſſe, ipſe fatetur Friſius, principem jure ſuo ſibi vendicant locum. Et Vitriarius quidem quæ accurate & erudite

a Gro-

a Grotio ſcripta ſunt, unico complexus eſt faſce, ſummaque facilitate expoſuit, in iis vero, quæ perperam ab eo ſunt prolata, aliter ſentire, aliorum quoque non neglectis placitis neutiquam ſibi religioni duxit. Sunt præterea, & alii doctisſimi Viri, quorum pars in hiſce caſtris ſtrenue militarunt, pars adhuc fortisſime militant, quorumque per omnia ora circumuolitat fama: horum vero hic decantare laudes, plane ſuperuacaneum foret, cum nihil de iis tam præclare dici posſit, quod non multis ſuperent modis. Ego vero, quoties hæc moralis doctrinæ incrementa mecum expendi, expendi autem ſæpius, toties inſigni perfuſus ſum voluptate, felicitatemque noſtri ſeculi, ſatis mirari non potui. Jamque certa me ſpes tenet, fore, ut, quæ deeſſe doctrinæ hujus perfectioni videntur, addantur propediem, ſed & ut illi rectius ſapere diſcant, qui Jus Naturæ, à doctrina morali, quam Ethicam vulgo dicunt, ſecernentes, hodie demum

aut

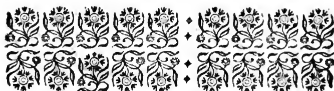
aut nudius tertius illud enatum esse docerique cœpisse, adeoque e recentiorum saltem scriptis peti ac hauriri posse, perperam opinantur. Tradiderunt quippe, jam antiquissimi Philosophi, Aristoteles & Plato, ceterique Jus Naturæ, adeoque recentiores, ita sectandi sunt, ne tamen penitus negligantur veteres. Grotium omnes imitari velim, iisque magistris, quibus ille profecit, proficere omnes. Philosophos ille consuluit, omnium sectarum, consuluit & Historicos, Oratores, atque Poetas, qui haud raro cum Philosophis paria faciunt. Certe ex hujusmodi Scriptoribus, quantum roboris, aut præsidii, aut subsidii auxiliique, aut cultus & ornamenti accedat morali doctrinæ, ex uno incomparabili Grotii de Jure Belli & Pacis opere intelligi posse, Johannes Andreas Bosius vere non minus ac prudenter judicat. (t) Bœclerus (u) vero neminem Grotium, aut amare aut

t) de Compar. Prud. Civil. §. CVI.
u) in Præfat. Comment. ad Grot.

aut æſtimare poſſe dicit, niſi qui inde profectus ſui rationes expediuit, unde & ipſe Grotius, niſi qui eaſdem artes, eoſdem artium fontes, quibus Grotius aſſueuit, imbibit.

TANTUM!

PROLEGOMENA.

I.

Status in quo homo est creatus & natus estne status belli an pacis?

R. HOmo creatus & natus est ad pacem colendam cum omnibus, & in societate particulari & universali omnium gentium cum ipso viventibus. Grot. l.3.c. ult. §. 2. in fin. & seq in Poleg. n. 17.

II.

Unde hoc probatur?

R. Ex appetitu societatis excellenti & suæ naturæ convenienti: in bello enim nulla est societas, sed summa dissociatio. Grot. in Proleg. n. 7. & 8. l. 1. c. 1. §. 2. l. 3. c. 4. §. 8.

III.

Verum homo non videtur ad societatem natus, sed ad bellum in omnes? Hobbes de Civ. c. 9. §. 3. Pufend. l. 2. c. 2. per tot. Grot. in Prol. n. 7. 8.

R. Imo ad societatem natus est, 1. Quia homini congenita est facultas sciendi & agendi secundum generalia præcepta, sc. ut honestè vivat, ne-

minem lædat, & jus suum cuique tribuat: quorum extra societatem nullus est usus. 2 Quia solus inter animantes est instructus sermone. 3. Quia extra societatem nec nascitur, nec conservari, nec educari potest. Est enim 4. infirmus & multarum rerum ad vitam recte ducendam egens; imo nec ulla tam valida est civitas, quæ non aliquando aliorum extra se ope indigere possit, vel ad commercia, vel etiam ad arcendas multarum externarum gentium junctas inter se vires.

Grot. l. 2. c. 5. §. 8. & c. 7. §. 4. in Proleg n. 16. & 22.

IV.

Unde ergo est, quod plures homines & populi eorumque Rectores tam proni sint in bellum?

R. 1. Causa est malitia eorum. 2. Effrenis augendæ propriæ potentiæ libido. 3. Alienis inhians cupiditas, quibus 4. interdum accedit sævitiæ voluptas.

Grot. l. 1. c. 1. §. 12. in med. l. 2. c. 22. §. 17. n. 2. dict. c. 22. §. 2.

V.

Quando licet bellare?

R. Si justa subsit causa.

Grot. l. 1. c 2. c. 3. §. 2. & l. 2. c. 1. §. 2.

IN-

INSTITUTIONES JURIS NATURÆ ET GENTIUM.

CAP. I.

I. *Quid est Bellum?*

R. Bellum est status per vim certantium, quà tales sunt, i. e. quatenus jus suum alio modo consequi non possunt, quàm per bellum. Et sic est status subsidiarius. Grot. l. 1. c. 1. §. 2. c. 3. §. 2. l. 2. c. 23. §. 6. seq.

II. *Quotuplex est Bellum?*

R. Bellum est vel privatum vel publicum vel mixtum. Privatum prius est: quia societates privatæ seu minores sunt priores societatibus publicis seu majoribus; & inter illas non minus, quam in his & inter has justitia est administranda. Grot. l. 1. c. 1. §. 2. n. 1.

III. *An in bello jus observatur?*

R. Jus Naturæ & Gentium, quia 1. hæc Jura obligant omnes homines, Grot. l. 1. c. 1. princ.

Grot. in Proleg. §. 25. seq.

& eos qui habent summum Imperium, & eos qui his obediunt. 2. Omni tempore scil. tempore pacis & tempore belli: bella enim suscipi non debent, nisi ad juris consecutionem, nec suscepta geri, nisi intra juris & fidei modum.

IV. *Quid est Jus?*

Grot. l. 1. c. 1. §. 9.

R. Jus seu Lex est Regula actuum moralium, obligans ad id, quod rectum est.

V. *Quotuplex est Jus?*

R. Est vel divinum vel humanum.

VI. *Quid est jus divinum?*

Seld. l. 1. c. 10. p. 171.

R. Jus divinum est Jus, quod auctore Deo latum est.

VII. *Quotuplex est Jus Divinum?*

R. Est vel morale vel positivum.

VIII. *Quid est Jus morale?*

R. Jus morale est Jus, quod obligat omnes homines & omnes gentes.

IX. *Jus morale quotuplex est?*

R. Vel est Jus Naturæ vel Jus Gentium.

X. *Quid est Jus Divinum Positivum?*

Jus

Jus Divinum positivum est Jus, quod obligat certam gentem, e. gr. Judæos, & est vel forense vel ceremoniale.

XI. *Quid est Jus Naturæ?*

R. Jus Naturæ est Jus, quod Deus per rectam rationem inter omnes homines constituit propter honestatem & turpitudinem. Grot. l. 1. c. 1. §. 10. n. 1.

XII. *Quæ dicuntur honesta?*

R. Honesta dicuntur omnia, quæ cum natura societatis humanæ conveniunt, & omnino requiruntur ad ejus conservationem, ut amare Deum ex toto corde, & proximum ut se ipsum. Grot. l. 1. c. 1. §. 10. n. 2. Puff. in Spic. Controv. c. 5. §. 6. & 7.

XIII. *Quæ dicuntur turpia?*

R. Quæ non conveniunt cum natura societatis humanæ, ordinem in tollunt, & omnino eam destruunt; negare Deum vel verbis vel factis, ... os Deos colere, inobedientia erga ... eriores, impietas in parentes, inhumanitas in proximum. Grot. l. 1. c. 1. §. 3. Bœcler. in Proleg. p. 60. Grot. l. 2. c. 20. §. 44. n. 3. 4. 5. 6. & §. 45. & 46. n. 4.

...V. *Cur hæc ita determinantur ex natura societatis humanæ?*

 R. Quia

R. Quia Jus Naturæ propter conſervationem ſocietatis humanæ & ordinatæ eſt latum : ergo quæ cum ea conveniunt, eamque conſervant rectè dicuntur honeſta, & quæ non conveniunt cum ea & eam deſtruunt, dicuntur turpia.

XV. *Quid, ſi quis negaret dari Jus Naturæ?*

Grot. in Prol. n. 5. R. Carneades antiquus Philoſophus id olim negavit, & putavit omnia jura utilitatis tantùm gratia eſſe lata: adeoque Jus Naturæ vel nullum eſſe, vel eſſe ſtultitiam, quia vult, ut ſibi quis noceat alienis commodis conſulens. Quæ opinio falſa eſt. 1. Quia etiamſi nulla re indigeremus, Jus Naturæ futurum fuiſſet, latum cum ipſa humana natura, ut in Societate ordinata tranquillè vitam tranſigere poſſimus. 2. Jus Naturæ non vult, ut nobis noceamus & alienis commodis conſulamus; ſed ut amemus proximum ut nos ipſos, & noſtram utilitatem conjungamus cum utilitate proximi noſtri; ſeu non debemus tanti face-

Proleg. n. 6. & l. 1. c. 2. §. 1. n. 6. c. 3. §. 3. n. 3.

ſacere propriam utilitatem, ut propterea communia populorum Jura negligamus: quod enim mihi licet in proximum, id ipſi licet in me. Sic populus Jura Naturæ & Gentium violans, ſuæ tranquillitatis impoſterum reſcindit munimenta. 3. Sapientiæ, non ſtultitiæ eſt eò ferri, ad quod à natura noſtra nos duci ſentimus. In Proleg. n. 18. Puff. l. 2. c. 3. §. 10. in med.

XVI. *Unde probatur dari Jus Naturæ?*

R. 1 Quia inter homines naturales dantur ſocietates, ergo etiam naturale datur Jus; nulla enim ſocietas ſine Jure conſervari poteſt, nec nuptialis, nec paterna, nec herilis &c. 2. Quia omnes homines, qui male quid egerunt etiam illi, qui vel legem à Deo expreſſe non acceperunt, vel quibus ab hominibus metus nullus impendet, vel quod Principes ſint, vel quod occultisſimè geſta res ſit, terrentur in conſcientia, ut vocant, & metuunt pœnam, ergo propter transgesſionem legis, quæ non eſt alia, quàm Grot. in Prol. n. 20. l. 3. c. 3. §. 2. n. 1.

illa, quæ nata est cum ipsis & per rectam rationem à Deo in cordibus ipsorum lata.

XVII. *Jus Naturæ quotuplex?*

R. Aliud est Jus Naturæ absolutum, quod omni tempore & omni loco hominem obligat; aliud est hypotheticum, quod præsupponit factum humanum, quo posito obligat, e.g. Deum colere, honestè vivere, sunt Juris Naturæ absoluti: homines enim semper & omni in loco Deo cultum debent, omnis homo omni tempore & loco honeste vivat: furtum non facere, est Juris Naturæ hypothetici, quod præsupponit distinctionem dominiorum, quâ positâ, obligat; ante eam furtum non est.

Grot. lib. 1. c. 1. §. 10. n. 4.

XVIII. *Jus Naturæ estne perpetuum an verò mutari potest?*

R. Jus Naturæ est immutabile, adeo ut ne a Deo quidem mutari queat: licet enim liberè ab initio hominem creaverit, tamen dum ipsum animal sociale creavit, & propterea hoc Jus ipsi concreavit, quamdiu hominis na-

naturam non mutat, tamdiu Jus Naturæ mutare non poteſt: & Deus non poteſt velle ut homo vivat in ſocietate ordinata, & tamen tollere illud Jus, quod ordinem conſtituit & conſervat in ſocietate. Dei enim potentia ad impoſſibilia ſe non extendit.

Grot. l. 1. c. 1. §. 10. n. 5. Puff. l. 2. c. 3. §. 5.

XIX. *Objectum Juris Naturæ an Deus mutare poteſt?*

R. Quia Deus eſt ſupremus Dominus & auctor vitæ & rerum noſtrarum, de iis pro lubitu ſuo diſponere poteſt: & ſi jubeat hominem occidi, non erit homicidium, quia exemit hunc hominem ex numero eorũ objectorum, quæ comprehendebantur ſub iſto præcepto *non occidas:* ſi jubeat alicui auferri res ſuas, non erit furtum, quia objectum hujus Præcepti *furtum non facias*, à Deo eſt mutatum. Et hæc mutatio objecti non eſt confundenda cum mutatione Juris Naturæ ipſius.

XX. *Quomodo probatur aliquid eſſe Juris Naturæ?*

Grot. l. 1. c. 1. §. 12. n. 1. aliter Seld. l. 1. c. 4. & 5. Puffend. l. 2. c. 3. §. 7. Bœcl. hîc.

R. 1 Si oſtendatur alicujus rei convenientia aut diſconvenientia cum natura rationali ac ſociali. 2. Quicquid apud omnes gentes, quæ ratione ſua recte utuntur, i. e. ut ipſorum ratio conveniat cum natura, creditur eſſe Juris Naturæ. Nam univerſalis effectus, univerſalem requirit cauſam, talis autem exiſtimationis cauſa nulla alia videtur eſſe, præter ſenſum ipſum communem.

XXI. *Quid eſt Jus Gentium?*

aliter Grot. l. 1. c. 1. §. 14. aliter Bœcl. c. 1. §. 14. p. 169. & Pufend. l. 2. c. 3. §. fin. Grot. in Prol. n. 17.

R. Jus Gentium eſt Jus, quod Deus per rectam rationem inter omnes gentes propter communem neceſſitatem & utilitatem conſtituit.

XXII. *Cur Deus hoc Jus conſtituit?*

R. Quia in magna hac gentium civitate non requiruntur tantum Jura, quæ ipſam conſtituunt & conſervant; verum requiruntur & alia, quæ faciunt ut beatitudinem in ea & tranquillitatem conſequamur majorem, & commodiorem.

XXIII. *Quodnam ergo eſt fundamentum hujus Juris?*

R. Com-

R. Communis inter omnes gentes utilitas & necesſitas: ſic apud omnes gentes utile ac neceſſe eſt, ut matrimonium inter fratres & ſorores ſit prohibitum; ut conſtituantur in unaquaque civitate certi magiſtratus; ut dominia diſtinguantur, ut ſit libertas tranſeundi per territorium alterius, commercia exercendi, legatos mittendi, fœdera faciendi, ut certis ritibus & certo modo bellum geratur &c.

Struv. S.J. Civ. Ex. 1. th. 55. Grot. l. 2. c. 5. §. 13. n. 3.

XXIV. *An ergo Jus Naturæ & Gentium non eſt idem?*

R. Non 1. Jus Naturæ eſt conſtitutum propter honeſtatem & turpitudinem; Jus Gentium propter communem necesſitatem & utilitatem. 2. Jus Naturæ omnino eſt immutabile; Jus Gentium mutari poteſt: vel potius non obligat, quando ceſſat ratio communis utilitatis & necesſitatis; hinc tempore belli, quia nobis non eſt utile, ut hoſtis per territorium noſtrum tranſeat, vel commercia in

eo & per illud exerceat, hoc Jus gentium nos non obligat.

XXV. *Quomodo probatur, aliquid esse Juris Gentium.*

aliter Grot. l.1.c.1 §.14. n.2. R. 1. Si contineat communem utilitatem vel necesſitatem inter omnes gentes. 2. Si omnes gentes, quæ ratione ſua recté utuntur, i.e. quatenus illa convenit cum communi utilitate vel necesſitate, aliquid dicunt eſſe Juris gentium.

XXVI. *Jus Divinum poſitivum per Moſen datum, quemnam uſum habet in hac de Jure belli & ſimilibus quæſtionibus?*

Grot. l. 1. c. 1. §.17. n. 2. R. Lex Hebræa oſtendit, id quod ea lege præcipitur non eſſe contra Jus Naturæ. Nam cum Jus Naturæ ſit perpetuum & immutabile, non potuit a Deo, qui injuſtus nunquam eſt, quicquam adverſus id Jus præcipi.

XXVII. *Quid eſt Jus humanum?*

Grot. in Proleg. §. 17. & lib. 1. c. 1. §.14. R. Jus humanum eſt Jus quod a poteſtate civili, ſeu ab eo, qui habet Majeſtatem in ptopriam ſuæ civi-

vitatis utilitatem & necessitatem est latum.

XXVIII. *Hoc Jus an in decidendis quæstionibus de Jure belli adhibetur?*

R. Non, quia Jus civile eos, qui habent Majestatem, & inter quos bella geruntur non obligat: sed tantum subditos istius Majestatis, quæ tulit Jus civile. Grot. in Prol. §. 25. & 26. l. 1. c. 1. in pr. c. 3. §. 7. n. 1.

CAP. II.

I. *An bellare unquam justum est?*

R. Affirmatur, 1. Quia prima naturæ a recta ratione disposita & determinata hoc permittunt & volunt: finis enim belli est vitæ membrorumque conservatio, & rerum ad vitam utilium aut retentio aut acquisitio. 2. Quia recta ratio istam tantum vim inhibet, quæ societati repugnat, i. e. quæ Jus alienum tollit, qualis non est vis bellica, nisi sit injusta. 3. Quia Sacra Scriptura hoc permittit & bella probat; non tantum quia Deus Israelitis bellare mandavit contra septem populos ab ipsis exscindendos, unde & hæc bella Dei bella in Sacris lite- Grot. l. 1. c. 2. §. 1. n. 1. 4. dict. Feld. hic. jung. Proleg. n. 29. aliter Osiand h. l. Grot. l. 1. c. 2. §. 1. n. 5. & 6. Grot. dict. loc. §. 2. n. 12. Seld. l. 6. c. 12.

literis nominantur: verũ etiam quia Deus de modo gerendi belli populo suo leges generales ac perpetuas præ-
dict. c. 2. §. scripsit Deut. 20. v. 10. 15. 4. Quia o-
3. dict. c. §. mnes gentes hoc statuunt. 5. Quia
4. sed ali- communis necessitas & utilitas inter
ter. omnes gentes id exigit.

II. *Quia diximus de primis naturæ, quid sunt prima naturæ?*

Grot. l. 1. c. R. Prima naturæ vocantur: quod
2. §. 1. n. 1. simulatque natum est animal, ipsum
& l. 2. c. 17. sibi conciliatur & commendatur ad se
§. 2. conservandum atque ad suum statum & ad ea quæ conservantia sunt ejus status, diligenda, alienatur autem ab interitu iisque rebus, quæ interitum
dict. cap. §. videntur afferre: hinc singulis ani-
1, n. 4. mantibus vires sunt a natura attributæ, ut sibi tuendis juvandisque sufficiant:

Sentit enim vim quidque suam qua possit abuti,
Cornua nata prius vitulo quam frontibus extant
Illis iratus petit atque infensus inurget.

CAP.

CAP. III.

Belli partitio in publicum & privatum, Summi Imperii explicatio.

I. *Quæ est belli prima & necessaria partitio?*

R. Bellum aliud est privatum, aliud publicum, aliud mixtum.

II. *Quid est bellum publicum?*

R. Bellum publicum est, quod geritur auctore eo, qui habet Jurisdictionem, i. e. summum Imperium, vel interdum Imperium summô minus. Grot. l.1.c. 3. §. 1. n. 1. & §. 4. n. 3.

III. *Quid est privatum?*

R. Bellum privatum est, quod geritur a privato in privatum, e. g. a viatore in latronem. dict. c. 3 §. 1 n. 1. dict. c. 4. n. 1.

IV. *Quid est mixtum?*

Quod ex una parte est publicum, ex altera privatum, e. g. quod privatus gerit in eum, qui summo utitur Imperio, at non in se.

V. *An post instituta Judicia publica bellum privatum licitè geri potest?*

R. Non potest, nisi certis in casibus: quia 1. frustra instituta esset Judi- dict. c. 3. §. 1. n. 2.

Grot l.2.c. 1.§.14.in fi. diciorum autoritas. Et non est singulis concedendum, quod per magistratum publicè potest fieri, ne occasio sit majoris tumultus faciendi. 2. dict. 1. c. 3. §.1. n. 2. in fin. Quia legum nulla esset reverentia; ideo enim latæ sunt, ut nihil manu, nihil proprio ageretur impulsu: quid enim a bellica confusione pax tranquilla distat, si per vim litigia terminantur? Et vim vocant leges, quoties quis id, quod deberi sibi putat, non per Judicem reposcit.

VI. *Qui sunt isti casus, ubi bellum licitè inter privatos geri potest?*

dict. c.3. §. 2.n.1. L. 2. c. 1. §. 2. R. Ubi judicia cessant: nam lex vetans sine judicio suum consequi, intelligi commode debet, ubi copia est judicii: nam ubi judicia deficiunt, incipit bellum.

VII. *Quot modis cessat Judicium?*

dict. c. 3. §. 2. L. 2. c. 1. §. 3. & 5. R. Duobus: momentaneè aut continuè. Momentanee, quando eo ipso momento vel tempore, quo vi certatur, non potest Judex expectari sine certo periculo aut damno, e.g. in necessaria defensione suæ vitæ.

Con-

Continuè, quando non tantùm eo momento quo vi decertatur, judicis copia haberi non poteſt, verum etiam tempore ſuccesſivo: idque aut jure aut facto; jure, ſi quis verſetur in locis, ubi nulla eſt civitas, neq; ſpes ſit, adverſam partem venturam in locum, ubi civitas eſt, ut ſi in inſulis verſemur vacuis; facto, ut ſi quidem verſemur in loco, ubi judicis copia haberi poteſt, ſed ſubditi non audiant judicem & nullo jure recuſent pati executionem fieri, vel ſi judex aperte dicat, ſe mihi non adminiſtraturum jus, aut malitioſe de die in diem, de anno in annum protrahat.

l.2. c. 20. §. 8. & 5, n. 4.

Grot. l.1. c. 3. §. 2. n. 1.

VIII. *Quotuplex eſt bellum publicum?*

Duplex ſolenne & minus ſolenne.

aliter Zigl.

IX. *Quid eſt ſolenne?*

R. Quod geritur auctore eo, qui ſummam poteſtatem habet in civitate, & cui ritus quidam adſunt, ſcil. denunciatio.

Grot. d. §. in fin. Grot. l.3. c. 3. §. 1. n. 2. §. 3. & 4. Pufend. l.8 c.6. §. 5.

X. *Quid minus ſolenne?*

R. Quod ritibus illis carere poteſt, & geri in privatos & auctorem habere magiſtratum.

Grot. dict. c.3. §. 4. n. 2

B XI.

XI. *Quando minor magistratus pote[st] bellum gerere?*

R. Si ita præsens sit periculum, u[t] tempus non ferat eum consuli, qu[i] supremum in civitate jus habet, necessitas facultatem se defendēdi concedit. Sic proreges, præsides provinciarum, præfecti castrorum &c. in casu necessitatis contra aliorum invasionem jure se defendunt, & videtur majestas maluisse civitatem quacunque ratione salutem suam procurare, quam ab hostibus capi.

dict. c. 3. §. 4. n. 3. Conring. de fin. Imper. c. 19.

XII. *Si rex injuriam invasionis persequi negligat, an eam persequi & vindicare possunt?*

R. Non, quia bellum offensivum tantum geritur auctore eo, qui habet summam potestatem.

Grot. d. c. 3. n. 3. in fin.

XIII. *An hic non sufficit conjectura voluntatis, e. g. si occasio detur eas feliciter vindicandi?*

R. Non, quia non sufficit videre quid hoc rerum statu summam potestatem, habenti si consulatur, placiturum sit, sed videndum, quid ille ut

Grot. d. c. 3. §. 5. n. 3. Puffend. l. 8. c. 6. §. 11.

res moram fert aut dubiam habet deliberationem, se inconsulto cupiat fieri; & licet hoc tempore & tali rerũ statu forte voluntas Imperantis esset, ut bellum gereretur, tamen, quia si unusquisq; magistratus hujus rei judicium ad se traheret, perpetuis periculis civitas exponeretur, quibus tamen ex natura & fine ejus est occurrendum, hoc permitti non debet. Imo vel hoc majestati displiceret, quod minister limites muneris sui excederet.

XIV. *Sed si in imperio late patente inferiores potestates, belli inchoandi concessam habeant facultatem?*

R. Si hoc fiat, jam sane censendum erit, bellum geri ex vi summæ potestatis; nam quod faciendi quis jus alii dat, ejus ipse auctor censetur. Grot. d. c. 3. §. 5. n. 2.

XV. *An extra hos casus non habent potestatem gerendi bellum, scilicet ad tuendam plebem & exercendam jurisdictionem, si vis occurrat?*

R. Ad tuendam plebem & jurisdictionem exercendam non opus habent jure belli, sed modico imperio seu facul- Ziegler. ad Grot. l. 1. c. 3. §. 4. n. 2.

Pufend. l. 8. c. 6. §. 10. aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 4. n. 2. & 3.

cultate ad coercendos refractarios quæ concessa est omnib⁹, qui habent jurisdictionem; & si eorum tantus sit numerus, ut iis compescendis lictores aut apparitores non sufficiant, rectè summæ potestatis judicium super tali negotio expectant, hæc enim plebem tuetur, magistratus jurisdictionem exercet. Neq; tamen propriè hæc vis coactiva, quam majestas rebellibus & refractariis opponit, bellum dici potest, quia hoc est inter pares, aut qui tales esse volunt.

In Proleg. §. 25.

XVI. *Verum quia bellum geritur ab eo, qui habet summam potestatem seu majestatem, quid est majestas?*

R. Majestas est summa potestas in civitate ubique, i. e. in personas & res.

XVII. *Cur dicitur summa?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 7. n. 1.

R. Quia non pendet ab ullo arbitrio voluntatis humanæ, ita ut actus ejus irriti possint reddi.

XVIII. *Subjectum majestatis quotuplex?*

Grot. dict. §. 7. n. 2.

R. Est duplex, commune seu essentiæ, & proprium seu existentiæ.

XIX

XIX. *Quid est commune?*

R. Civitas, seu majestas non est, nisi in civitate: quæ est cœtus perfectus liberorum hominum, juris fruendi & communis utilitatis causa sociatus: seu est societas magna ex pluribus minoribus composita, omnis pene sufficientiæ finem habens. Lamp. de Rep. Rom. Germ. P. 1. §. 5.

XX. *Populi qui concesserunt in alterius ditionem habentne majestatem?*

R. Non, quia non sunt civitas per se aut cœtus perfectus liberorum hominum, sed membra minus digna perfectæ civitatis, in cujus ditionem concesserunt, ut sunt provinciæ Romanorum, & quæ incorporantur, ut dicunt, regno alterius. Grot. dict. §. 7. n. 2. l. 2. c. 9. §. 6.

XXI. *Si ergo plures sint populi, qui singuli perfectum cœtum constituunt & unum caput habent, an singuli retinent majestatem?*

R. Affirmatur, in morali enim corpore eadem persona potest esse caput plurium & distinctorũ corporum di- dict. §. 7. n. 2. l. 2. c. 9. §. 9.

diversa ratione considerata; secus ac in corpore naturali.

XXII. *Unde hoc constat?*

R. Hujus rei certum indicium esse potest, si extincta domo regnatrice imperium ad quemcunq; populum seorsim revertatur.

XXIII. *Ergone durante domo regnatrice civitas ipsa seu populus non habet majestatem?*

Limn. ad capit. Rudolph. II. art. 32. p. 533. Grot. d. §. 7. n. 2. Bœcl. Inst. Pol. l. 2. c. 1. p. 95. Fr. Horn. 2. Pol. c. 1. §. 10. aliter Pufend. l. 7 c. 3. §. 3. seq.

R. Qui agnoscunt duplicem majestatem, realem scil. & personalem, affirmant quæstionem: ii, qui agnoscunt saltem unam in una civitate, negant, quorum opinio verior est. 1. quia omne primum & summum debet esse solum. 2. quia in Democratia hæc pluralitas ostendi non potest. 3. quia jura majestatis realis à juribus majestatis personalis diversa non dantur: & simulac à civitate transit in personam imperantis, desinit esse realis. Sicut dum desinit esse personalis, iterum fit realis, & à Deo, ad quem revertitur, tanquam suam causam efficientem proximam & solam populo iterum confertur.

XXIV.

XXIV. *Civitates arctissimo fœdere junctæ an singulæ retinent majestatem?*

R. Quia manent cœtus perfectus retinent suajura, leges & libertatem, etiam retinent majestatem. Grot. d. §. 7. n. 2. in f. l. 2. c. 9. §. 9.

XXV. *Quod est subjectum majestatis existentiæ seu proprium?*

R. Ipsi imperantes, in quibus majestas existit, & per quos omnia in civitate disponuntur & dirigũtur proprio nomine; persona una, pluresve, pro cuiusve gentis legibus ac moribus. Grot. d. §. 7. n. 3.

XXVI. *Cur vocatur proprium?*

R. Quia ab eo respp. denominantur & per illud a se invicem differunt: scil. si unus habeat maiestatem, vocatur Monarchia, si plures, Aristocratia, si omnes Democratia. si & unus & plures; vel unus & omnes; vel unus, plures, & omnes, Resp. mixta.

XXVII. *Quot sunt jura majestatis?*

R. Quia maiestas est potestas seu jus, tanquam res incorporalis, dividi non potest, sed est indivisa in se, & sic est unicum jus maiestatis, quod à varie- Fr. Horn. l. 2. c. 2. §. 2. Grot. l. 1. c. 3. §. 6. n. 2.

 tate

tate objectorum varia accipit nomina, e. gr. vocatur jus legislatorium quando leges fert: jus constituendi magistratus, quando magistratus constituit &c. Hinc pro nostro concipiendi modo possunt constitui tria, ad quæ reliqua omnia reducuntur: imperium in personas, dominium in res, & regimen universi.

XXVIII. *Diximus supra, quosdam admittere majestatem realem in quem finem hoc statuunt?*

Limn. dict. capit. vid. quæst. 21. Grot. l. 1. c. 3. §. 8. n. 1.

R. Ut ostendant, ubiq; & sine exceptione summam potestatem esse populi, ita ut ei reges, quoties imperio suo male utuntur, & coercere & punire liceat: quæ sententia multis malis causam dedit & dare etiamnum potest, penitus animis recepta.

XXIX. *Unde probatur majestatem non esse populi?*

Quæst. 21.

R. 1. Per ea, quæ supra dicta sunt. 2. quia populus nunquam concesit potestatem regi, quam nunquam habuit, sed solus Deus: & populus liber regem sibi eligendo inter manus Dei, à quo

à quo proximè accepit, eam resignat, qui postquam a populo rex est electus, eam regi confert. 3. quia rex est Dei vicarius, non populi, ergo a Deo, non a populo accipit suam potestatem. 4. Populus liber sibi potest eligere qualem vult gubernationis formam, ita ut regendi sui jus ita in alium velit transferri, ut nullam ejus juris partem sibi retineat: neque ex præstantia hujus vel illius formæ, sed ex voluntate jus metiendum est, e.g. si in tantum periculum adductꝰ alia lege, qui se defendat reperire non possit: neque ex incommodis, quæ hinc sequuntur, aut sequi possunt, judicandum; nam qualemcunque formam gubernationis animo finxeris, nunquam incommodis aut periculis carebit, aut hæc cum illis sunt habenda, aut illa cum his mittenda. 5. Quia jus regendi populum bello adquiri potest. 6. quia tum sacra, tum profana historia hoc testantur.

Frid.Horn d.l.vid.qu. 22. in fin.

Grot. l.1. c. 3. §.9. n.2.

dict. §.8. n. 3.

dict. §. 8. n. 1. in fin.

Grot. dict. §.8 n. 6.

d. §.8. n. 8.

XXX. *An hæc ita se habent tantum in monarchiis, an vero etiam in aliis rerumpp. formis?*

Grot. d. §. 8. n. 6.

R. Idem jus eademq; ratio est procerum, qui plebe exclusa civitatem regunt; & populi, qui alios sub se populos habet.

XXXI. *At vero populus quia regem constituit, ergo rege est superior?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 8. n. 13. Zigl. ad h. l. Puf. l. 7. c. 6. §. 6. in med.

R. Constituens constituto est superior, quando constitutionis effectus perpetuo pendet a voluntate constituentis, ut si constituens non tantum constituat personam, verum etiam conferat potestatem, sic rex constituens magistratum eo est superior, quia non tantum magistrat9 personam constituit, verum etiam potestatem ei confert: secus quando constitutio quidem ab initio est voluntatis, sed postea effectum habet necessitatis, quomodo mulier sibi virum constituit, cui parere semper necesse habet, quia potestatem maritalem ei non confert, sed Deus, qui est causa omnis ordinis inter imperantes & parentes in societatibus politicis. Quo accedit, quod non omnes reges scilicet imperantes constituantur a populo, quod exemplis gentium

tium bello devictarum satis intelligi potest.

XXXII *Annon ideo populus rege est superior, quia omne regimen eorum causa qui reguntur, non qui regunt, est comparatum?*

R. Plures hoc affirmant ex finis nobilitate. Verum universaliter verum non est, omne regimen ejus qui regitur causa esse comparatum, sic imperia, quæ victoria parta sunt, possunt esse comparata ad imperantium utilitatem; possunt quædam utilitatem respicere tam ejus qui regit, quam ejus qui regitur; ut cum populus impotens sibi tuendo regem potentem imponit. 2. Non sequitur, quod illi inferunt, propterea populum imperantibus esse superiorem, nam & tutela pupilli causa reperta est & tamen tutela est potestas in pupillum. Verum quidem est, tutorem removeri posse, si rem pupilli male administret, non autem regem seu imperantes, quia tutor superiorem habet, non vero rex seu imperantes; horum enim peccata Deus

Grot. d. §. 8. n. 14. Zigl. hic; sed non bene.

Grot. d. §. 8. n. 6.

R. Idem jus eademq; ratio est procerum, qui plebe exclusa civitatem regunt; & populi, qui alios sub se populos habet.

XXXI. *At vero populus quia regem constituit, ergo rege est superior?*

Grot. l. 1. c. 3. §. 8. n. 13. Zigl. ad h. l. Puf. l. 7. c. 6. §. 6. in med.

R. Constituens constituto est superior, quando constitutionis effectᵘˢ perpetuo pendet a voluntate constituentis, ut si constituens non tantum constituat personam, verum etiam conferat potestatem, sic rex cõstituens magistratum eo est superior, quia non tantum magistratᵘˢ personam constituit, verum etiam potestatem ei confert: secus quando constitutio quidem ab initio est voluntatis, sed postea effectum habet necessitatis, quomodo mulier sibi virum constituit, cui parere semper necesse habet, quia potestatem maritalem ei non confert, sed Deus, qui est causa omnis ordinis inter imperantes & parentes in societatibus politicis. Quo accedit, quod non omnes reges scilicet imperantes constituantur a populo, quod exemplis gentium

tium bello devictarum satis intelligi potest.

XXXII *Annon ideo populus rege est superior, quia omne regimen eorum causa qui reguntur, non qui regunt, est comparatum?*

R. Plures hoc affirmant ex finis nobilitate. Verum universaliter verum non est, omne regimen ejus qui regitur causa esse comparatum, sic imperia, quæ victoria parta sunt, possunt esse comparata ad imperantium utilitatem; possunt quædam utilitatem respicere tam ejus qui regit, quam ejus qui regitur; ut cum populus impotens sibi tuendo regem potentem imponit. 2. Non sequitur, quod illi inferunt, propterea populum imperantibus esse superiorem, nam & tutela pupilli causa reperta est & tamen tutela est potestas in pupillum. Verum quidem est, tutorem removeri posse, si rem pupilli male administret, non autem regem seu imperantes, quia tutor superiorem habet, non vero rex seu imperantes; horum enim peccata Grot. d. §. 8. n. 14. Zigl. hic; sed non bene.

Deus

Deus ſibi curæ peculiari eſſe teſtatur, qui ea aut vindicat, ſi ita opus judicet, aut tolerat in pœnam aut explorationem populi. Nec refert, quod populi interdum puniti legantur ob regum peccata: non enim id eo evenit, quod populus regem aut non puniret aut non reprimeret, cum enim ſit inferior, nec poteſt, nec tenetur ea prohibere aut punire, ſed Deus ſummo dominio, quod in vitam necemque ſingulorum habet, uti potuit in pœnam regis, cujus ſupplicium eſt, ſubditis orbari.

Grot. dict. §.8.n.16. Puff. l.7.c. 6. §.6.

Grot. l.2.c. 21. §. 7. 14. & 17.

XXXIII. *Annon tunc demum populus univerſus ſubjicitur regi, dum bene imperat, & dum male imperat, rex populo ſubjicitur?*

R. Si hoc diceretur, non facienda ob regis imperium mala, ſeu ea, quæ manifeſte ſunt iniqua, verum diceretur, quia Deo magis eſt obediendũ, quam hominibus: ſed inde non ſequitur, ergo populus univerſus regẽ coercere vel punire poteſt: & actuum bonitas vel malitia, quia concernunt virtutes vel particularia vitia, apud non

Grot. l.1. c. 3. §. 9.

l.3.c.26.§.3. Fr.Horn l. 2.c.12. §. 6. & 7.

non sunt, ut partes imperii distinguant, seu ut populo communicent majestatem: & si populo alicui propositum fuisset, partiri cum rege imperium, fines certe potestati utriusq; assignari debuissent tales, qui cognosci facile possent, ex locorum, personarum, aut negotiorum discrimine. Grot. d. § 9 n. 1. in fin. & eod. c. §. 17.

XXXIV. *An ex nomine & externa specie administrationis potest judicari de summa potestate?*

R. Prima cautio hæc sit, ne decipiamur ambiguo nominis sono, aut rerum externarum specie: sic veteri Germani reges erant, quos Tacitus præfuisse ait auctoritate suadendi, non potestate: contra Rom. Imperatores postquam palam & sine ulla dissimulatione regnum liberrimum tenuerũt, principes tamen vocabantur: sed & insignia regiæ majestatis in liberis quibusdam civitatibus tribui principibus solent. Item & comitia ordinum alibi sunt tantum majus regis consiliũ, alibi de majestate participant, alibi etiam jus habent de a-ctis Grot. l. 1. c. 3. §. 10. n. 1. dict. §. 10. n. 2. & 3. Limn. T. 4 Addit. l. 2. c. 1. p. 200. Grot. d. §. 10. n. 4. Bœcler. in Comm. h. l.

ctis principis cognoscendi atque etiam leges præscribendi, quibus princeps teneatur.

XXXV. *An discrimen summi imperii & summo minoris petendum ex imperii delatione per electionem aut successionem?*

Grot. dict. §. 10. n. 5.

R. Negatur, successio enim non est titulus imperii, qui imperio formam assignet, sed veteris continuatio, jus enim ab electione familiæ cœptum succedendo continuatur; quare quantum prima electio tribuit, tantum defert successio: seu electio & successio sunt tantum modi perveniendi ad imperium; seu modi, quibus designamus personas, quæ imperare debent, imperium autem ipsum non conferunt.

Fr. Horn. l. 2. c. 9. §. 1. fin.

XXXVI. *An ergo imperium summum diverso modo haberi potest?*

Grot. l. 1. c. 3. n. 11.

R. Altera cautio hæc esto, aliud esse de re quærere, aliud de habendi modo; sic alii habent summum imperium jure pleno proprietatis seu in patrimonio, ut qui justo bello id quæsiverunt, aut in quorum ditionem aliqui popu-

populus ita se dedidit, ut nihil de majestate retineret: alii non, seu regnum non habent in patrimonio, ut reges tam qui primi eliguntur, quã qui electis legitime succedunt: alii jure temporario.

XXXVII. *An datur monarcha temporarius?*

R. Affirmatur, quia rerum moraliũ natura ex operationibus cognoscitur: quare quæ facultates eosdem effectus habent, eodem nomine nuncupandæ sunt. Sic si quis rogatus ut, si alteri nascantur liberi, regnum iis restituat, ante eorum nativitatem majestatem habet: quia omnia in civitate independenti ab hominibus potestate proprio nomine disponit, neque ipsius actus ab ullo homine irriti reddi possunt, & dum regnum restituit, non vi superiori ab homine coactus, sed ad fidem quam defuncto dedit exsolvendam hoc facit. Exempla Dictatoris Romani, curatorum, qui regibus dantur dum impuberes sunt, aut furore aut captivitate impediuntur, nihil probant, quia Dictator Romanus & tales cura-

Grot. l. 1. c. 3 § 11. n. 2. aliter Bœcler in Pol. 2. c. 1. & Comment. h. l.

Grot. l. c. 3. § 12. n. 4. Puff. l. 7. c. 6. § 15. in f. Bœcler. in Comm.

curatores magiſtratus ſunt, ab aliis hominibus dependent, & omnia non nomine proprio ſed alieno agunt; imò interdum ipſorum actus poſſunt reddi irriti vel a populo vel a rege, & ſic eos non exercent ut rex optimo jure.

ment. h. l. aliter Grot. h. l. Fr. Horn. l. 2. c. 10. §. 3. Conring. de Regno §. 4.

XXXVIII. *Quomodo imperia poſſunt eſſe in patrimonio, cum liberi homines non ſint in commercio?*

Zigl. de J. Majeſt. l. 1. c. 1. §. 41.

R. Natura quidem liberos homines conſtituit extra commercium; quia quicquid eſt in commercio, poteſt æſtimari certo pretio, & liberi homines certo pretio æſtimari non poſſunt, aut ſi æſtimentur, non amplius ſunt liberi, ſed ſunt ſervi: verum jus imperandi eſt in patrimonio & in commercio.

Puffend. l. 5. c. 1. §. 5.

XXXIX. *Atqui populus ſæpe alienatur, & quicquid alienatur ſeu venditur eſt in commercio & certo pretio æſtimatur?*

R. Proprie non ipſi homines alienantur, ſed jus perpetuum eos regendi, qua populus ſunt ſeu potius, jus habendi majeſtatem alienatur.

Grot. l. 1. c. 3. §. 6. n. 2.

XL. *Imo*

XL. *Imo hoc jus videtur esse in patrimonio populi, quia rex illud non sine civium sanguine ac sudore quæsivit.*

R. Fieri I. potuit, ut rex ex sua privata substantia exercitum aluerit. II. aut ex fructibus ejus patrimonii, quod principatum sequitur, qui ipsius sunt, licet patrimonium sit populi, & sic evenire potest, ut rex in quosdam populos imperium habeat proprio jure, ita ut alienare etiam possit.

Grot. l. 1. c. 3. §. 12. n. 3. Hottom. illustr. qu. 1. Grot. l. 2. c. 6. §. 11.

XLI. *Regna, quæ populi voluntate delata sunt, possuntne alienari?*

R. Non est præsumendum, eam fuisse populi voluntatem, ut alienatio Imperii regi suo permitteretur; quia ideo hunc regem & interdum ipsius familiam elegit, ut exerceret summum imperium per se, non per quemvis alium, & sic hoc jus ex primæva voluntate, dum in societatem coiverunt, metiendum est.

Grot. l. 1. c. 3. § 13. n. 1. Alb. Gent. l. 3. c. 15. p. 608. Grot. l. 2. c. 7. § 15. Grot. l. 2. c. 6. §. 9. in f. Grot. l. 2. c. 6. § 4. in fin.

XLII. *Diximus modum habendi summum imperium distinguendum ab imperio ipso, anne ergo summitas imperii potest distingui ab habendi plenitudine?*

C R. Di-

Grot. l. 1. c. 3. §. 14.

R. Dicunt hoc adeo verum esse, ut non modo pleraque imperia summa non plene habeantur, sed & multa non summa habeantur plene: ut marchionatus, comitatus, quæ propterea facilius quam regna vendi & testamento relinqui soleant. Nos distinguimus, si per vocabula, *plene habere*, intelligant, ut quis non solus summum imperium, sed commune cum aliis habeat, bene dicunt; verum, si intelligant, ut non habeat omnia jura majestatis, falsum est. Quia quicquid est summum, a nemine dependet, & quicquid a nemine dependet, nullos habet limites & plenum est: licet interdum commune & conjunctum cum aliis, qui participant de summo imperio; sic Imperatoris nostri gloriosissimi imperium est summum & plenum, licet non solus habeat majestatem in Imperio R. G. sed conjunctim cum Statibus Imperii: marchionatus, comitatus &c. nec omnino summa sunt, nec plena, quia sunt feuda Imperatoris & Imperii, & sic imperium in iis est dependen-

Instit. Jur. publ. l. 1. tit. 7. in fin.

2. Feud. 10. & Bitschio ibi. Struv. S. Jur. F. c. 13. aph. 12. & 13.

pendens & minus plenum: nec ita facile vendi & testamento alienari possunt.

XLIII. *Quorum est tutela, cum rex ætate, aut morbo impeditur sua fungi potestate?*

R. In regnis non patrimonialibus tutela eorum est, quibus lex publica, aut ea deficiente, consensus populi eam mandat. In regnis patrimonialibus eorum, quos pater aut propinqui elegerint. Quamvis & in non patrimonialibus tutela testamentaria locum habeat, exempla vid. in A. B. tit. 7. in tutela serenissimorum Electorum I. R. G.

Grot. l. 1. c. 3. §. 15.

Inst. Juris publ. p. 376.

XLIV. *Imperium desinitne esse summum, si imperaturus promittat aliqua aut Deo, aut subditis?*

R. Si promittat Deo aut subditis de observatione juris divini vel naturalis & gentium, ad quam omnes reges tenentur, etiam si nihil promiserint, e. g. Justitiam omnibus æqualiter administrare &c. summum imperium nec desinit, nec commune fit cum aliis: verum si promittat de regulis quibus-

Bœcler. in Comm. h l. Puff. l. 3. c. 6. §. 1. aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 16. n. 2.

dam exercendi summum imperium, ad quas sine promisso non teneretur, videndum an promissio tantum cadat in exercitium actus, e. g. nolo gerere bellum sine communicato cum statibus regni consilio, adhuc & summum manet imperium & solus retinet: si promissio cadat etiam directè in ipsam facultatem, e. g. nec volo nec possum gerere bellum nisi consensu statuum, Wir sollen und wollen/ summum quidem manet imperium, sed solus non retinet, quia facultatem communicat cum statibus regni. Hinc si contra prius promissum faciat, actus tantum erit injustus; si contra posterius, etiam erit nullus, propter defectum facultatis, quam solus non habet, non ex vi superiori.

XLV. *Quid si addatur, si rex fidem fallat, ut tum regno cadat?*

Bœcl. h. l. aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 16. n. 4. & 5. & l. 2. c. 20. §. 1. & 2. 30.

R. Si talis lex commissoria in delatione regni adjiciatur, desinit summum imperium habere, quia 1. se subjicit judicio populi vel statuum regni, quia pœna infligitur a superiore, pro-

propter transgressionem legis, quam præscripsit.

XLVI. *An summum imperium dividi potest?*

R. Summum imperium unum quid est ac per se indivisum, quia est potestas seu jus & sic res incorporalis, fieri tamen interdum potest, ut dividatur per partes, ut vocant, potentiales, seu objectum ejus dividi potest, e. g. in Imperio R. G. dignitates per universum Imperium conferuntur à solo Imperatore, leges universales feruntur ab Imperatore & omnibus Imperii Statibus in comitiis. Dividi etiam potest per partes subjectivas, seu ut subjectum existentiæ dividatur, e. gr. in Imperio R. G. subjectum existentiæ majestatis Imperator solus est in reservatis suis; in juribus comitialibus Imperator & Status Imp. simul. Etiam ratione locorum & ratione temporis, e. g. hic in oriente, illi in occidente, hic hoc tempore, illi alio tempore imperent.

Grot. l. 1. c. 3. §. 17. n. 1.

Instr. Pac. Osn. art. 8. n. 2.

Bœcler. in Comm. ad Grot. l. 1. c. 3. §. 17. n. 1. Puff. l. 7. c. 6. §. 15. in fin.

XLVII. *An talis partitio instituitur si*

quid populus adhuc liber futuro regi imperet per modum manentis praecepti, aut si quid sit additum, quo intelligatur, regem cogi aut puniri posse?

Vid quæst. 44. aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 17. n. 1.

R. Non, sed populus solus habet summum imperium, rex tantum tilum: quia is, cui præcipimus, inferior est, ut & is qui puniri potest: par enim in parem non habet imperium, sed superior in inferiorem, & coactio moralis seu civilis semper fit a superiore; secus, quam physica, ibi enim cogit, qui fortior est, non qui superior dignitate aut potestate.

Grot. l. 2. c. 22. §. 3. n. 2.

XLVIII. *Quando talis partitio instituitur, ut ante diximus qualis est respublica?*

Bœcl. Inst. Pol. l. 2. c. 2. in Comm. h. l. aliter Bodinus l. 2. c. 1. Gassend. in Phil. Mor. p. 1466. Horn. l. 3. c. un. §. 3. Puff. l. 7. c. 4. §. 13.

R. Est resp. mixta, quia ubi subjecta majestatis existentiæ miscentur, ibi fit resp. mixta; a subjecto enim existentiæ respubl. denominantur. Si unus imperet, est Monarchia &c. vid. quæst. 24.

XLIX. *Sed talis status biceps multa incommoda defert in civitatem?*

R. In civilibus nihil est, quod omni

ex

ex parte incommodis careat, & jus non ex eo, quod optimum huic aut illi videtur, sed ex voluntate eorum, qui in civitatem coeunt, metiendum. Grot. l.1. c. 3. §. 17. n. 7.

L. *Si reges acta quædam sua nolint esse rata, nisi a senatu aut alio cœtu aliquo probentur, eritne partitio & resp. mixta?*

R. Non, sed est tantum simulacrum reip. mixtæ: quia facultas imperandi sic non communicatur cum senatu, aut alio cœtu aliquo, sed tantum modus administrandi; & quæ acta eum in modum rescinduntur, intelligi debent rescindi regis ipsius imperio, qui eo modo sibi cavere voluit, ne quid falaciter impetratum pro vera ipsius voluntate haberetur. Simile quid est, si rex non subscribere velit, nisi prius subscriptum videat a suo cancellario, cujus fidem in omnibus perspectam habet. Grot. l.1. c. 3. §. 18. Bœcler. in Comm. h. l.

LI. *An inæqualiter fœderatus summum imperium habere potest?*

R. Aut fœdus conjunctum est cum imminutione summi imperii, ut si fa-

cultas imperandi vel plane transferatur in confœderatum, vel communicetur, e. g. ne cui bellum faciat confœderatus injussu alterius, facultas imperandi in ipsum est translata, qui enim me jubet, me superior est. Aut est sine iminutione imperii, ut si quis promittat confœderato, se certis locis arces non ædificaturum, se non navigaturum certo loco &c. facultas enim castra extruendi & munimenta, navigandi facultas penes ipsum manet, licet exercitium ex pacto restringatur, ut ubique hoc non possit. Huc refer fœdera protectionis & advocatiæ. Item dum populus populo reverentiam & honoris signa quædam exhibere promittit.

Grot. l. 1. c. 15. §. 7. n. 1. & 2.

Grot. l. 1. c. 3. §. 21. n. 1.

LII. *At sæpe qui superior est in fœdere, si is potentia multum antecellat, summum imperium usurpat?*

Grot. d. c. 3. §. 21. n. 10.

R. Verum est, præsertim si fœdus sit perpetuum & cum jure præsidia inducendi in oppida. Hinc ad prudentiam civilem pertinet in tractandis consiliis circa istiusmodi fœdera & clientelas,

non

non enim inepte vulgo dicitur: clientelam primum ad servitutem esse gradum.

Puff. l. 8. c. 9. §. 4. in fin. Bod. de Repub. l. 5. c. 6.

LIII. *An summum imperium habent, qui certum quid pensitant, aut ad redimendas vexas, aut ad tutelam comparandam?*

R. Quo minus summum imperium habere possint, nullam dubitandi causam video, cum de imperandi facultate plane nihil decedat, quanquam infirmitatis confessio de dignitate aliquid delibat.

Grot. l. 1. c. 3. §. 23. Alber. cent. 3. c. 4. Seld. 6. c. 17.

LIV. *An qui nexu feudali vinciutur habent summum imperium?*

R. Non, quia dominus feudi retinet dominium directum seu superius, & vasallus tantum dominium utile seu inferius & regalia consequitur. Imo ob crimina feudalia puniri & feudum amittere potest.

Aliter Grotius l. 1. c. 3. §. 23. n. 1. & 2. & l. 2. c. 6. §. 9.

LV. *An ex modo administrandi summum imperium semper judicandum de forma imperii aut summo imperio ipso?*

R. Negatur, aliud enim est jus, aliud

Grot. l. 1. c. 3. § ult. aliter Limn. l. 1. c. 10. §. 24. & in tom. addit. ad h. lib.

usus juris, sive modus administrandi summum imperium potest esse diversus a summo imperio, sic modus administrandi potest esse aristocraticus, imperium autem monarchicum, e. g. dum rex infans est, furiosus, captivus, jus seu summum imperium habet, sed exercere non potest, verum sæpe exercetur per senatores regni, & sic modus administrandi est aristocraticus, imperio monarchico existente.

LVI. *Unde hoc cognoscitur?*

R. Si salvis imperii legibus fundamentalibus hic modus administrandi a summum imperium habente mutari possit, diversus est ab imperio ipso, seu a forma ipsius Reipublicæ, & si salvis imperii legibus fundamentalibus mutari non possit, modus administrandi & imperium ipsum seu forma reip. conveniunt & non sunt diversa, ut in Imperio R. G. & modus administrandi & forma ipsa reip. sunt mixta.

CAP.

CAP. IV.

De bello subditorum in superiores.

I. *An subditi adversus summam potestatem, aut inferiores agentes quod agunt summo potestatis auctoritate, licite arma sumunt.* Grot. l. 1. c. 4. §. 1. n. 3.

R. SI quid imperent naturali juri aut divinis præceptis contrarium, non est faciendum quod jubent, quia Deo magis, quam hominibus obediendum: at si qua ex tali causa, aut alioqui quia summum imperium habenti ita libet, injuria nobis inferatur, quamdiu non est tyrannis, & vinculum inter imperantes & parentes non solvit, toleranda est potius quam vi resistendum. Grot. l. 2. c. 9. §. 3. Grot. dict. c. 4. §. 2. n. 1.

II. *Unde hoc probatur?*

R. Probatur 1. quia alias civitas finem suum, qui est ut quiete & tranquille vivamus, non potest consequi. Unde enim sanitas ægrotantibus, si non per omnia medicis pareant? quid tuti navigantibus, si plebs nautica gubernantium jussa contemnat. 2. Non est civitas, sed dissociata multitudo & con-

confusa turba nemo ubi audit neminem. 3. Frustra majestas sive populi, sive unius, qui summo fungitur imperio, tot legibus tot pœnis defenditur, si maneat resistendi licentia. 4. In lege hebræa mortis supplicio damnatur, qui inobediens fuerit, aut summo Pontifici, aut qui extra ordinem rector populi a DEO est constitutus, Deut. 15. v. 12. 1. Sam. 8. v. 11.

Grot. dict. §. 2. n. 3. dict. c. 4. §. 3. Frid.

III. *An 1. Sam. 8. v. 11. describitur verum jus regium?*

R. Aff. 1. quia populus regem petiit, & Deus promisit regem talem, qualem alii populi habebant. 2. quia omnes act9 ibi designati per se vitium nullum continent. 3. posita necessitate reip. necessario a quocunque rege, si salvam velit remp. suscipiuntur. 4. recensentur jura regis ordinaria & extraordinaria seu eminentis dominii instruit enim Samuel populum, eique regis potestatem & imperii amplitudinem exponit; secus quam Moses, qui regis officium describit.

Horn. l. 2. c. 4. §. 8. Bœcl. Inst. Pol. 2. c. 1. & in Comment. Osiand. h. l. aliter Grot. dict. §. 3.

IV. *An hæc tantum locum habent in privatis*

privatis, an vero etiam in magistratibus inferioribus?

R. Inventi sunt nostro seculo viri, eruditi quidem illi, sed temporibus & locis nimium servientes, qui putabant, hæc tantum locum habere in privatis, non etiam in magistratibus inferioribus, quibus jus esse putant resistendi injuriis ejus, cujus summum est imperium, imo & peccare eos, ni id faciant. Qvæ opinio admittenda non est: quia quidem magistratus illi, inferiorum ratione habita, sunt publicæ personæ, ad superiores si considerentur, privati sunt. Nam omnis facultas gubernandi, quæ est in magistratibus, summæ potestati ita subjicitur, ut quicquid contra voluntatem summi imperantis faciant, id defectum sit ea facultate, ac proinde pro actu privato habendum; & quicquid imperii censentur habere, id omne debent principi, qui si detrahat manum & reposcat potestatem, nudi adstabunt, nihil pristinæ dignitatis retinentes. Qvo accedit, quod in populo Hebræo, ubi tot fue-

Grot. d. c. 4. §.6. n.1.

Horn. l. 2. c. 12. §.10.

dict. c. 4. §.6. n. 3.

Bœcler. in Comm. h. l. Puff. l. 3. c. 6. §. 1. aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 16. n. 2.

dam exercendi summum imperium, ad quas sine promisso non teneretur, videndum an promissio tantum cadat in exercitium actus, e. g. nolo gerere bellum sine communicato cum statibus regni consilio, adhuc & summum manet imperium & solus retinet: si promissio cadat etiam directè in ipsam facultatem, e. g. nec volo nec possum gerere bellum nisi consensu statuum, **Wir sollen und wollen/** summum quidem manet imperium, sed solus non retinet, quia facultatem communicat cum statibus regni. Hinc si contra prius promissum faciat, actus tantum erit injustus; si contra posterius, etiam erit nullus, propter defectum facultatis, quam solus non habet, non ex vi superiori.

XLV. *Quid si addatur, si rex fidem fallat, ut tum regno cadat?*

Bœcl. h. l. aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 16. n. 4. & 5. & l. 2. c. 20. §. 1. & 30.

R. Si talis lex commissoria in delatione regni adjiciatur, desinit summum imperium habere, quia 1. se subjicit judicio populi vel statuum regni, 2. quia pœna infligitur a superiore, pro-

propter transgresſionem legis,quam præſcripſit.

XLVI. *An ſummum imperium dividi poteſt?*

R. Summum imperium unum quid eſt ac per ſe indiviſum, quia eſt poteſtas ſeu jus & ſic res incorporalis,fieri tamen interdum poteſt, ut dividatur per partes,ut vocant, potentiales, ſeu objectum ejus dividi poteſt, e. g. in Imperio R. G. dignitates per univerſum Imperium conferuntur à ſolo Imperatore, leges univerſales feruntur ab Imperatore & omnibus Imperii Statibus in comitiis. Dividi etiam poteſt per partes ſubjectivas, ſeu ut ſubjectum exiſtentiæ dividatur, e. gr. in Imperio R. G. ſubjectum exiſtentiæ majeſtatis Imperator ſolus eſt in reſervatis ſuis; in juribus comitialibus Imperator & Status Imp.ſimul. Etiam ratione locorum & ratione temporis, e. g. hic in oriente, illi in occidente, hic hoc tempore,illi alio tempore imperent.

Grot. l. 1. c. 3. §. 17. n. 1.

Inſtr. Pac. Oſn. art. 8. n. 2.

Bœcler. in Comm. ad Grot. l. 1. c. 3. §. 17. n. 1. Puff. l. 7. c. 6. §. 15. in fin.

XLVII. *An talis partitio inſtituitur ſi*

quid populus adhuc liber futuro regi imperet per modum manentis pracepti, aut si quid sit additum, quo intelligatur, regem cogi aut puniri posse?

Vid quæst. 44. aliter Grot. l. 1. c. 3. §. 17. n. 1.

R. Non, ſed populus ſolus habet ſummum imperium, rex tantum titulum: quia is, cui præcipimus, inferior eſt, ut & is qui puniri poteſt: par enim in parem non habet imperium, ſed ſuperior in inferiorem, & coactio moralis ſeu civilis ſemper fit a ſuperiore; ſecus, quam phyſica, ibi enim cogit, qui fortior eſt, non qui ſuperior dignitate aut poteſtate.

Grot. l. 2. c. 22. §. 3. n. 2.

XLVIII. *Quando talis partitio instituitur, ut ante diximus qualis est respublica?*

Bœcl. Inſt. Pol. l. 2. c. 2. in Comm. h. l. aliter Bodinus l. 2. c. 1. Gaſſend. in Phil. Mor. p. 1466. Horn. l. 3. c. un. §. 3. Puff. l. 7. c. 4. §. 13.

R. Eſt reſp. mixta, quia ubi ſubjecta majeſtatis exiſtentiæ miſcentur, ibi fit reſp. mixta; a ſubjecto enim exiſtentiæ reſpubl. denominantur. Si unus imperet, eſt Monarchia &c. vid. quæſt. 24.

XLIX. *Sed talis status biceps multa incommoda defert in civitatem?*

R. In civilibus nihil eſt, quod omni ex

ex parte incommodis careat, & jus non ex eo, quod optimum huic aut illi videtur, sed ex voluntate eorum, qui in civitatem coeunt, metiendum. Grot. l. 1. c. 3. §. 17. n. 7.

L. *Si reges acta quadam sua nolint esse rata, nisi a senatu aut alio cœtu aliquo probentur, eritne partitio & resp. mixta?*

R. Non, sed est tantum simulacrum, reip. mixtæ: quia facultas imperandi sic non communicatur cum senatu, aut alio cœtu aliquo, sed tantum modus administrandi; & quæ acta eum in modum rescinduntur, intelligi debent rescindi regis ipsius imperio, qui eo modo sibi cavere voluit, ne quid falaciter impetratum pro vera ipsius voluntate haberetur. Simile quid est, si rex non subscribere velit, nisi prius subscriptum videat a suo cancellario, cujus fidem in omnibus perspectam habet. Grot. l. 1. c. 3. §. 18. Bœcler. in Comm. h. l.

LI. *An inæqualiter fœderatus summum imperium habere potest?*

R. Aut fœdus conjunctum est cum imminutione summi imperii, ut si fa-

cultas imperandi vel plane transferatur in confœderatum, vel communicetur, e. g. ne cui bellum faciat confœderatus injussu alterius, facultas imperandi in ipsum est translata, qui enim me jubet, me superior est. Aut est sine iminutione imperii, ut si quis promittat confœderato, se certis locis arces non ædificaturum, se non navigaturum certo loco &c. facultas enim castra extruendi & munimenta, navigandi facultas penes ipsum manet, licet exercitium ex pacto restringatur, ut ubique hoc non possit. Huc refer fœdera protectionis & advocatiæ. Item dum populus populo reverentiam & honoris signa quædam exhibere promittit.

Grot. l. 1. c. 15. §. 7. n. 1. & 2.

Grot. l. 1. c. 3. §. 21. n. 1.

LII. *At sæpe qui superior est in fœdere, si is potentia multum antecellat, summum imperium usurpat?*

R. Verum est, præsertim si fœdus sit perpetuum & cum jure præsidia inducendi in oppida. Hinc ad prudentiam civilem pertinet in tractandis consiliis circa istiusmodi fœdera & clientelas, non

Grot. d. c. 3. §. 21. n. 10.

non enim inepte vulgo dicitur: clientelam primum ad servitutem esse gradum. Puff. l. 8. c. 9. §. 4. in fin. Bod. de Repub. l. 5. c. 6.

LIII. *An summum imperium habent, qui certum quid pensitant, aut ad redimendas vexas, aut ad tutelam comparandam?*

R. Quo minus summum imperium habere possint, nullam dubitandi causam video, cum de imperandi facultate plane nihil decedat, quanquam infirmitatis confessio de dignitate aliquid delibat. Grot. l. c. 3. §. 23. Alber. Gent. 3. c. 4. Seld. 6. c. 17.

LIV. *An qui nexu feudali vinciutur habent summum imperium?*

R. Non, quia dominus feudi retinet dominium directum seu superius, & vasallus tantum dominium utile seu inferius & regalia consequitur. Imo ob crimina feudalia puniri & feudum amittere potest. Aliter Grotius l. 1. c. 3. §. 23. n. 1. & 2. & l. 2. c. 6. §. 9.

LV. *An ex modo administrandi summum imperium semper judicandum de forma imperii aut summo imperio ipso?*

R. Negatur, aliud enim est jus, aliud

usus juris, sive modus administrandi summum imperium potest esse diversus a summo imperio, sic modus administrandi potest esse aristocraticus, imperium autem monarchicum, e. g. dum rex infans est, furiosus, captivus, jus seu summum imperium habet, sed exercere non potest, verum sæpe exercetur per senatores regni,& sic modus administrandi est aristocraticus, imperio monarchico existente.

Grot. l.1.c.3.§ ult. aliter Limn. l.1.c.10.§.24.& in tom. addit. ad h. lib.

LVI. *Unde hoc cognoscitur?*

R. Si salvis imperii legibus fundamentalibus hic modus administrandi a summum imperium habente mutari possit, diversus est ab imperio ipso, seu a forma ipsius Reipublicæ, & si salvis imperii legibus fundamentalibus mutari non possit, modus administrandi & imperium ipsum seu forma reip. conveniunt & non sunt diversa, ut in Imperio R. G. & modus administrandi & forma ipsa reip. sunt mixta.

CAP.

CAP. IV.

De bello ſubditorum in ſuperiores.

I. *An ſubditi adverſus ſummam poteſtatem, aut inferiores agentes quod agunt ſummo poteſtatis auctoritate, licite arma ſumunt.* Grot. l. 1. c. 4. §. 1. n. 3.

R. SI quid imperent naturali juri aut divinis præceptis contrarium, non eſt faciendum quod jubent, quia Deo magis, quam hominibus obediendum: at ſi qua ex tali cauſa, aut alioqui quia ſummum imperium habenti ita libet, injuria nobis inferatur, quamdiu non eſt tyrannis, & vinculum inter imperantes & parentes non ſolvit, toleranda eſt potius quam vi reſiſtendum.

Grot. l. 2. c. 9. §. 3.

Grot. dict. c. 4. §. 2. n. 1.

II. *Unde hoc probatur?*

R. Probatur 1. quia alias civitas finem ſuum, qui eſt ut quiete & tranquille vivamus, non poteſt conſequi. Unde enim ſanitas ægrotantibus, ſi non per omnia medicis pareant? quid tuti navigantibus, ſi plebs nautica gubernantium juſſa contemnat. 2. Non eſt civitas, ſed diſſociata multitudo & con-

privatis, an vero etiam in magistratibus inferioribus?

R. Inventi sunt nostro seculo viri, eruditi quidem illi, sed temporibus & locis nimium servientes, qui putabant, hæc tantum locum habere in privatis, non etiam in magistratibus inferioribus, quibus jus esse putant resistendi injuriis ejus, cujus summum est imperium, imo & peccare eos, ni id faciant. Qvæ opinio admittenda non est: quia quidem magistratus illi, inferiorum ratione habita, sunt publicæ personæ, ad superiores si considerentur, privati sunt. Nam omnis facultas gubernandi, quæ est in magistratibus, summæ potestati ita subjicitur, ut quicquid contra voluntatem summi imperantis faciant, id defectum sit ea facultate, ac proinde pro actu privato habendum; & quicquid imperii censentur habere, id omne debent principi, qui si detrahat manum & reposcat potestatem, nudi adstabunt, nihil pristinæ dignitatis retinentes. Qvo accedit, quod in populo Hebræo, ubi tot fue-

Grot. d. c. 4. §. 6. n. 1.

Horn. l. 2. c. 12. §. 10.

dict. c. 4. §. 6. n. 3.

bile eſt. Verum non videntur damnan-di vel ſinguli aut pars populi minor ita uti ultimo neceſſitatis præſidio, ut interim communis boni reſpectum non deſerat, & in tali periculo perſo- dict. §. 7. n. næ regis, vel principis ſemper parcat. 4. 6. & 7.

VI. *Cur perſona regis excipitur?*

R. Quia 1. eſt ſancta, propter maje- dict. c. 4. §. ſtatem, quæ eandem perſonam inha- 7. n. 6. bitat, quæ impias nobis infert manus, Horn. de eamque ſemper comitatur, ita ut ejus Civ. l. 2. c. reverentiam nunquam nobis depo- 12. §. 11. & 13. nere liceat, & nec voce lædendus ſit, multo minus manu. Nam cum ſummum imperium non poſſit non multorum odiis patere, ſecuritas fungentis peculiariter a Deo eſt munita; & regium nomen gentes, quæ ſub regibus ſunt, pro Deo colunt. 2. quia mul- Grot. d. l. tis eſt utilis, niſi enim rectores civita- & l. 2. c. 1. §. tum eſſent, feriorem feris viveremus 9. vitam, non mordentes tantum, ſed & Puffend. l. vorantes alios alii. 2. c. 5. §. 2.

VII. *At utile non eſt pati injurias?*

R. Hæc injuria interventu meliorum dict. c. 4. § penſatur, tranquillitate ſcilicet publi- 4. n. 2, & 3. ca,

ca, in qua & singulorum comprehenditur; & si quando nimia iracundia aliisve affectibus transversi agantur rectores, quo minus rectam ineant viam, quæ ad tranquillitatem ducit, id inter minus frequentia habendum est; vel si non utile videatur huic, qui paitur injuriam, ejus tamen patientia utilis est universitati, ad cujus conservationem est natus, etiam cum amissione vitæ, si aliter fieri non posit.

Bœcler. in Inst. Pol. l. 1. c. 6. p. 84.

VIII. *An idem dicendum de ministris, quos adhibet?*

R. Si administros adhibeat, ut iniqui mandati executores, hos malitia regis non præstabit sacro-sanctos, & ab imperio injusti regis & tyranni nullam facultatem injuste agendi consequuntur; sed absistere debent ab executione præcepti iniqui, ministerium enim est crimen; & si quis aut patri, aut magistratui, aut domino turpia aut iniqua factu imperanti, non paret, is nec inobediens est, nec injuriam facit, nec peccat. Et hinc si malitiam malitiæ conjungant, inq; executione pergant,

Grot. l. 2. c. 26. §. 3. n. 1. in fin. & n. 2

Horn. l. 2. c. 12. §. 11. med.

gant, quin a læsis omnes tanquam latrones trucidari possint, non dubitamus.

IX. *An igitur nullo casu datur jus belli adversus regem aut principem?*

R. Qui principes sub populo sunt, sive ab initio talem acceperunt potestatem, sive postea ita convenit, si peccent in leges reip. non tantum vi repelli possunt, sed si opus sit, puniri morte. Confer tamen supra c. 3. q 44. ubi ostendimus tales Principes majestatem non habere. d. c. 4. §. 8.

X. *An jus belli datur in eum, qui abdicavit imperium, aut habet pro derelicto?*

R. Affirmatur, quia post id tempus habetur pro privato, & omnia in eum licent, quæ in privatum. d. c. 4. §. 9.

XI. *Quando habetur imperium pro derelicto?*

R. Pro derelicto habet imperium qui sciens volensque patitur illud perire, aut in summum discrimen adduci, nec in salutem ejus quicquam movet dignum memoratu. Nec enim ita se ge-

Conring. de fin. Imper. c. 19. §. 5. Bœcler. in Comm. ad Grot. l. 1. c. 4. §. 9.

rit circa rem, quam pro sua vindicat vir bonus, aut prudens, sed erga rem alienam. Minime autem pro derelicto habere imperium censendus est, qui id tractat negligentius.

XII. *Quid si rex regnum alienet, aut alii subjiciat?*

d.c.4. §.10. R. Amitti ab eo regnum existimat Barclajus. Verum sine ratione; nam talis actus si regnum electione aut successoria lege deferatur, nullus est, propter defectum facultatis; quae autem nulla sunt, nullum habent juris effectum.

XIII. *Si tamen id etiam tradere aut subjicere moliatur?*

Grot. d. c. 4. §.10. inf. l.2.c.7.§.27 n. 1. fin. R. Quin ei resisti possit, non est dubitandum. Modus enim habendi imperium, ne mutetur obstare potest populus; id enim sub imperio comprehensum non est, sed ex primaeva in civitatem coeuntium voluntate metiendum est, ubi nullum fuit imperium. Et si sibi ipsi defendendo sufficiat, separatam potest instituere civitatem: parendum enim in omnibus patri, in e

eo autem non est parendum, quo efficitur, ne pater sit.

XIV. *An bellum in eum est licitum, qui vere hostili animo in totius populi exitium fertur?*

R. Affirmatur; consistere enim simul non possunt voluntas imperandi & voluntas perdendi. Quare qui se hostem populi totius profitetur, is eo ipso abdicat regnum. Sed vix videtur id accidere posse in rege mentis compote. d.c. 4. §. 11.

XV. *Quis judicabit an sit hostis?*

R. 1. Multæ hic se ingerunt difficultates, nec enim hoc simpliciter populi judicio permittendum, qui forte rerum præsentium pertæsus facile regem hostem pronunciaret. 2. Notæ sæpe tales sunt, ut non statim hostem, sed pessime imperantem ostendant. Hinc subditi necessitate obsequii, tamdiu non sunt liberati, quamdiu reip. essentia non est intercisa & constat ejus compages. Et si pluribus populis imperet, & alterum velit perdi- Bœcler. in Comm. l. 1. c. 4. §. 11. Lampad. de Rep. R. G. part. 1. §. 11. 12. 13.

tum, videndum an hoc faciat ex causa pœnali, an odio tyrannico.

XVI. *An in eum bellum est licitum qui regnum committit ex felonia, aut ex clausula in imperii delatione apposita, quâ subditi obedientiæ vinculo solvuntur, si rex hoc aut illud fecerit?*

Grot. d. c. 4. §. 12. Conring. in thes. Rerump. part 1. p. 180. R. Affirmatur, quia tunc recidit in privatam personam: vel potius, quia nunquam majestatem habuit. vid. supra c. 3. q. 44.

XVII. *An si rex partem habeat summi imperii, partem alteram populus aut Senatus, regi in partem non suam involanti vis justa opponi poterit?*

d. c. 4. §. 13. R. Affirmatur, quia eatenus imperium non habet.

d. c. 4. §. 13. XVIII. *Quid si belli potestas penes regem esset?*

Bœcler. in Comm. h. l. Conring. ad Lamp. p. 1. §. 11. Grot. l. 2. c. 16. §. 14. & l. 3. c. 3. §. 4. R. Si belli potestas est penes regem, intelligendum est de bello externo, non de bello in coimperantes, qui non possunt non jus habere suam partem tuendi, adeò ut & rex suam imperii partem belli jure amittere possit: in mixta

mixta enim rep. ille justam bellandi causam habet, qui suam partem defendit.

XIX. *Quid licet in invasorem imperii?*

R. Quamdiu durat causa invadendi, seu quamdiu imperium non est plane arreptum, videtur manere belli jus, ac proinde in eum licere, quod in hostem licet, qui a quolibet etiam privato potest interfici: si autem imperium omnino sit acqvisitum, vel quia pactio est secuta, aut fides illi data, aut victoria in populum obtenta, adeò ut cogatur arma omnino ponere, nullum in ejus personam jus superest populo. Ad imperium enim nihil attinet, quocunque modo sit adquisitũ; semper enim & ubique sibi respondens postulat obsequium, quod a Deo majestati conjunctum est; & simul ac invadenti victoriam concessit, a populo in invasorem omne imperium citra ullam istius pactionem transtulisse dicendum est. Imperia enim armis quæruntur, victoriis propagantur, neque voluntas Dei, qui reges imponit & deponit, ex

Horn. l. 2. c. 9. §. 2. 3. 4.

Grot. l. 3. c. 8. §. 1. & 4.

ex belli causa æstimanda est.

XX. *An ergo talem tyrannum occidere non licet, si diserta auctoritas accedat ejus, qui verum jus imperandi habet, sive is rex sit, sive senatus, sive populus?*

Grot. l. 1. c. 4. §. 18. alit. R. Licet, si nulla pactio intercessit, & victoria nondum omnino est obtenta; alias non licet, quia summum imperium non amplius est penes eum qui fuit rex.

XXI. *Quid si ante invasionem lex exstiterit, ut unusquisque invasorem occidere possit?*

Grot. l. 1. c. 4. §. 17. alit. R. Quamdiu in actu occupandi & invadendi constitutus est, licet; non autem postquam occupavit.

XXII. *Quid si aliquis etiam ab initio legitimus rex degeneraret in tyrannum, seu fieret tyrannus exercitio?*

Bœcler. in Comm. h. l. R. Quid sit tyrannus non satis est definitum; nec hic Philosophi auctoritate abuti debemus & descriptiones quasdam pro veris definitionibus arripere; nec ex notis tyrannicis 5. Pol. 11, eam exstruere, sunt enim quædam

1. nec

1. nec bonæ nec malæ per se. 2. quædam ita comparatæ, ut optimo cuique principi competere possint. Nec statim ad mores patrios confugere & illum tyrannum dicere licet, qui facit contra mores patrios, quos interdum populus ementitur, & titulo legis adornat, vel qui jam ab aliquot seculis in usu non fuerunt; contra primævas enim leges reip. tempus multa innovat. Et hinc sicut in definiendo tyranno, ita & in eo, quid in illum liceat, non ita faciles simus oportet.

XXIII. *An ergo definiri non potest?*

R. Fortè non male describitur tyrannus, quod sit is, qui nec eo, quo decet ordine & modo imperat, sed omni honestatis, virtutis, juris ratione, inprimis patrii, insuper habitâ, in tractanda rep. libidinem animi pro lege habet. Requiritur ergo hic regni cujusque solida cognitio.

XXIV. *Si hæc omnia certa sint, quid in ipsum licet?*

R. In remediis adversus tyrannum conquirendis nullus temeritati & fe-

ſtinationi locus eſt. Quia tamen ſic omnino diſſolvitur vinculum inter imperantes & parentes, quin in tali neceſſitatis caſu, quando reip. aliter conſuli non poteſt, deponi poſſit, non dubitamus.

Horn. l. 2. c. 9. §. 3 & 4. aliter.

XXV. *Si dubium ſit, ad quem imperandi jus pertineat?*

R. In re controverſa judicium ſibi privatus ſumere non debet, ſed poſſeſſionem ſequi. Sic tributum ſolvi Cæſari Chriſtus jubebat, quia ejus imaginem nummus præferebat, i. e. quia in poſſeſſione erat imperii.

Grot. l. 1. c. 4. §. 20. conf. hic Becmann. in not.

CAP. V.

Qui bellum licitè gerant.

I. *Quæ eſt cauſa principalis effectrix in bello?*

R. IS cujus res agitur: in privato privatus; in publico poteſtas publica, maxime ſumma.

Grot. l. 1. c. 5. §. 1.

II. *An & pro aliis bellum movere poſſumus?*

R. Alteri prodeſſe non licitum modo, ſed & honeſtum eſt.

Grot. dict. c. §. 2. n. 1.

III.

III. *Quæ sunt hominum inter se vincula, quæ ad mutuam opem invitant?*

R. Diversa sunt, nam & cognati ad opem ferendam coeunt, & vicini inclamantur, & qui ejusdem sunt civitatis participes. Et hisce vinculis deficientibus sufficit humanæ naturæ communio. Deus enim præter cætera homini dedit hunc pietatis affectum, ut homo hominem tueatur, diligat, foveat, contraque omnia pericula & accipiat & præstet auxilium. Grot. d. c. §. 2. n. 1. & 2. in fin.

IV. *Quæ est causa instrumentalis?*

R. Filius patri est instrumentum, pars quippe ejus naturaliter; servus domino, subditus imperanti. Grot. d. c. §. 3.

V. *An omnes subditi naturaliter bello possunt adhiberi?*

R. Dubium non est, propter summum imperium in ipsorum personas: & quia sunt quasi pars rectoris; hinc etiam in casu necessitatis cogi possunt. Grot. d. c. §. 4. l. 2. c. 25. §. 1. c. 26. §. 5.

LIBER II.

CAP. I.

De belli causis, & primum de defensione sui & rerum.

I. *Quid est causa belli?*

Grot. l. 2. c. 1. §. 1. c. 22. §. 1. n. 1. & 2.

R. Causa belli est principium, propter quod quis bellum gerit.

II. *Quotuplex est causa belli?*

Grot. d. l. Bœcler. ad 1. Annal. Tac. c. 10. Puffend. l. 8. c. 6. §. 4. & 5.

R. Duplex, justifica, quæ movet sub ratione justi, & bellum justum reddit; & suasoria, quæ sub ratione utilis movet. Illæ dicuntur etiam prætextus, quia plerumq; in publicum edi solent: hæ in pectore bellantium latent, ut gloriæ cupido, metus vicinæ potentiæ, odia &c. causæ justificæ propriè nostri sunt argumenti.

III. *An in omni bello causa justifica requiratur?*

Grot. d. §. 1. n. 3.

R. Non minus de bello publico, quã privato verum est. Et bella publica, ni causa subsit, non vacant peccato, & qui ea gerunt, vocantur latrones, prædones: dicuntur alios fraude latronũ ac scelere regnis spoliare &c.

IV.

IV. *Quæ est causa justifica?*

R. Nulla esse alia potest, nisi injuria, aut facta, aut non facta. Propter injuriam factam aut reparamus, quod nostrum est vel fuit, aut punimus. Propter injuriam nondum factam defendimus aut corpus aut rem. Hinc plerique tres bellorum causas justas statuunt: defensionem, recuperationem rerum & punitionem. Grot. d. §. 1 n.4. & §.2 Grot. d. §. 2. n. 2.

V. *Qui ergo injuriam passus non est, vel eam non certè metuit, an habet justam causam?*

R. Non, & ab omni jure abhorret perperam sic dicta Ratio belli, *raison de Guerre*, quâ putant omne esse licitum, quod status belli felicius perficiendi deposcere videtur, post habito omni æquitatis respectu; quo referuntur populationes in territorio amico vel neutrali, militum excursiones, deprædationes, hospitationes &c. an etiam castri occupatio in solo neutrali, ne hostis illud occupet? videbimus in cap. 2. §. 10. Text. in Syn. J.G.c. 17. §. 2.

VI. *Cur diximus plerique admittunt*

tres

tres justas causas?

R. Quia plures bellum pœnale non agnoſcunt, & quidem recte: pœna enim exigitur ab inferiore, bella ſuſcipiuntur inter æquales.

VII. *Quæ eſt prima juſti belli cauſa?*

R. Injuria nondum facta, quæ petit aut corpus aut rem.

VIII. *Si corpus impetatur vi præſente cum periculo vitæ non aliter evitabili, an bellum eſt licitum?*

R. Licitum eſt, etiam cum interfectione periculum inferentis: imo jure naturæ præceptum, ita ut nec lege civili tolli poſſit, & is qui ſe non defendit, ſe ipſum occidiſſe videatur.

IX. *Quid ſi is, qui me invadit peccato careat?*

R. Etiamſi peccato careat, puta quod bona fide militet, aut quod inſania aut inſomniis agitetur, non eo tolletur jus ſe tuendi, cum natura quemque ſibi commendet; & ſufficiat, quod ego non tenear id, quod ille intentat, pati, non magis quam ſi beſtia aliena peri-

Feld. ad Grot. l. 2. c. 1. §. 2. n. 2. Bœcler. in Comm. h. l. Grot. in Prol. §. 25. Grot. d. l. 2. c. 1. §. 2. n. 3. in fin. aliter Text. in Syn. J. G. c. 17. §. 9. Grot. d. c. §. 3. Ziegl. ad l. 1. c. 3. §. 3. Puffend. l. 2. c. 5. §. 5. Grot. d. l. & Puffend.

periculum intentaret. Imo propter naturalem amorem sui ipsius homo in pari cum altero periculo constitutus, sibi potius, quam alteri consulere & potest & debet: quia alias non esset charitas in proximum, sed crudelitas in seipsum.

Grot. l. 1. c. 3. §. 3. n. 3.

X. *Si innocentes interpositi infantes scilicet claudi &c. defensionem aut fugam, sine qua evadi mors non potest, impediant?*

R. Impelli & prosterni possunt, etiamsi mors inde sequatur: ad jus enim agendi multa consequi possunt indirecte & extra agentis propositum, ad quæ per se jus non esset. Sic navis piratis plena, aut domus latronibus tormentis peti potest, etiamsi intra eandem navem aut domum sint pauci infantes, mulieres, aut alioqui innocentes, quibus inde creetur periculum.

Grot. l. 3. c. 1. §. 4. aliter l. 1. c. 1. §. 4. n. 1. Bœcler. in Comm. l. 2. c. 1. §. 4. & Zigl. aliter Puff. l. 2. c. 6. §. 4.

XI. *Quale periculum hic requiritur, ut alium occidere possimus?*

R. Præsens & quasi in puncto.

XII. *An quis cogitur expectare primum ictum?*

Grot. l. 2. c. 1. §. 5. n. 1.

R. Si

R. Si insultator arma arripiat, & quidem ita, ut appareat eum id facere occidendi animo, occupari potest facinus; & melius est prævenire, quam præveniri; in moralibus enim non invenitur punctum sine aliqua latitudine.

Grot. d. l. Alb. Gent. l. 1. c. 13.

XIII. *Quod si quis vim non jam præsentem intentet, sed conjurasse aut insidiari compertus sit, si venenum struere, si falsum testimonium, iniquum judicium moliri?*

R. Si aliter periculum evadi non potest, conjuratos, insidiatores, aut venenum struentes occidi posse verius est: quia ex signis externis animus occidendi omnino apparet; propter quem facinus occupari potest. In falsa accusatione, falso testimonio, iniquo judicio res aliter se habet: aliis enim remediis corrigi hæc possunt, & sic periculum evitari.

Aliter Grot. l. 2. c. 1. §. 5. n. 2. & Zigl. h. l.

XIV. *Quid dicemus de periculo mutilationis membri?*

R. Si membrum sit è præcipuis & vitæ quasi æquiparabile, cujus abscissio peri-

periculum mortis post se trahit, si aliter vitari nequeat, intentantem periculum occidi posse putem: mutilatio enim talis membri non minoris æstimatur, quam si vita adimatur, l. 4. §. 1. in fin. ff. ad L. C. de Sicar.

Grot l. 2. c. 1. §. 6. Bœcl. ibi. Puffend. l. 2. c. 5. §. 10. aliter Feld. h. l.

XV. *An pro pudicitia conservanda?*

R. Pudicitia quidem semel ablata naturaliter seu physice restitui non potest: verum quia inter offensionem & defensionem debet esse æqualitas, vitæ vero nullum periculum imminet, & moraliter seu civiliter pudicitia potest restitui, vita autem semel amissa restitui non potest, interfectionem illicitam quidem, sed si injuriæ atrocitate commota violentum stupratorem occidat, eam excusandam esse putam9: appetitus enim declinandi mali maxime est naturalis, ideoque inter appetitus honestissimus; unde quæ mortis, carceris, doloris, aut summæ egestatis vitandæ causa, aut ad pudicitiam conservandam injuste fiunt, maxime excusabilia videri solent.

Ziegler. ad Grot. l. 2. c. 1 §. 7. aliter Grot. d. l. & l. 1. c. 2. § 5 n. 7 l. 2. c. 17 §. 26. l. 8. §. 2. ff. quod met. causa.

Grot. l. 2. c. 20. §. 29. n. 1

XVI.

XVI. *Annon interdum præceptum est occidi potiùs, quàm occidere?*

Grot.l.1.c. 4.§.7.n.6. &7.l.2.c.1. §.9.n.1.

R. Si invasor sit rex aut princeps, qui similem habet potestatem, sine peccato occidi non potest: 1. quia est persona sancta, vid. supra c. 4. qu. 8. 2. quia multis utilis.

XVII. *Annon vero rex innocentem insultans ipso facto rex esse desinit?*

Grot. l.2.c. 1.§.9.n.2.c. 8.§.20. aliter Puff. l. 2.c.5.§.14. in fin.

R. Sicut dominia, ita & imperia non amittuntur delinquendo, nisi lex id statuat: delictum enim est factum improbum a lege puniendum. Talis autem lex, quæ hoc de imperiis statueret, ut delicto in privatum, si enim sit in ipsam remp. rex fit hostis & desinit esse rex, amitterentur, nusquam reperta est, nec repertum iri credo; summam enim rerum confusionem induceret, & ex imperantibus parentes & inferiores efficeret.

XVIII. *Atqui unusquisque reip. & regis incolumitatem desiderat propter propriam suam salutem, & hinc eam & ante ponere debet saluti reip. & regis?*

R. No-

R. Noſtri quidem cauſa remp. ſalvam eſſe volumus, ſed non tantùm noſtri, verùm & aliorum, vid. ſupra cap. 4. q. 9. Grot. d. §. 9. n. 2. in f. l. 1. c. 4. §. 4. n. 5.

XIX. *Si cui periculum immineat accipiendæ alapæ, aut mali ſimilis, e. gr. ictus fuſtis?*

R. Defenſio modum accipit ab offenſione, & vero inæqualia ſunt mors & alapa; hæc civiliter reparari poteſt, contra mortem vero nulla remedia ſuperſunt. Si tamen ab alapa inflicta ſtatim ferrum ſtringatur ab utroq;, & quis invaſorem occidat, non ſine ratione mitius puniri debet. Feld. ad Grot. l. 2. c. 1. §. 10. n. 1. aliter Grot. d. l. jung. Puff. l. 2. c. 5. §. 12.

XX. *At verò qui fert talem injuriam, auget ſuum honorem, quia ſe excellenter patientem oſtendit?*

R. Grotius ſic exiſtimat; verum ejus philoſophiam mos vitæ civilis non fert, neque propterea excellenter patiens cenſendus eſt: nam quævis ferre & a quovis, virtus non eſt, ſed ignavia. l. 2. c. 1. §. 10. n. 2. Feld. h. l.

XXI. *An in periculo vitæ conſtitutus fugere cogitur?*

R. Si in fuga periculum non ſit, fugien-

giendum, quia fuga eſt modus ſe & ſuum proximum conſervandi.

XXII. *At fuga ignominioſa eſt, præſertim nobili homini?*

Grot. d § 10 n. 3. Puffend. l. 2. c. 5. § 16. in med.

R. Eſt falſa quædam ignominiæ opinio, aſpernanda ab omnibus iis, qui virtutem & ſapientiam ſectantur: quia non ſuſcipitur ex ignavia aut neglectu officii, ſed quia ratio hic nullam fortitudinis materiam invenit.

XXIII. *An occidi poteſt is, qui male de nobis loquitur & talia dicit quæ creditam noſtram exiſtimationem apud bonos delibarent?*

Puff. d. §. 10 n. 3. in f. l. 5. §. 3. ff. de extr. cogn.

R. Non, quia interfectio iſta non eſt modus aptus ad tuendam exiſtimationem; ſed ſtudium virtutis, & alia remedia jure nobis conceſſa.

XXIV. *An ad res noſtras conſervandas raptor poteſt occidi?*

aliter Grot. l. 2. c. 1. §. 11. & 13. jung. l. 1. c. 2. §. 8. n. 4. in fin.

R. Si ſit talis res, ex qua vita noſtra & familiæ noſtræ pendeat, quæque judicio recuperari non poſſit, forte quia fur eſt ignotus & in fuga conſtitutus, occidi poteſt. Alter enim non plus juris ad res meas, quam vitam eripiendam

dam habet, & cum citra res vita non possit conservari, hanc quoque consequenter impugnat, qui illis me spoliare nititur. Quo accedit, securitatem & tranquillitatem societatis civilis ac generis humani non posse subsistere, si rerum raptores occidere non liceret, inprimis judiciis sublatis. Imo pleraque bella geruntur, non ut aliis vita, sed res eripiantur. Puffend. l. 2. c. 5. §. 16. Bœcler. in Comm.

XXV. *An fur nocturnus occidi potest?*

R. Occidi potest, inprimis si ipse in periculum vitæ adducat: nec obstat mihi, quod me in id discrimen adduxerim, dum rem meam cupio retinere, aut occupatam extorquere, aut furem capere; nam in his omnibus mihi nihil potest imputari, qui versor in actu licito, nec cuiquam injuriam facio, cum utar meo jure. Grot. l. 2. c. 1. §. 12. Puffend. l. 2. c. 5. §. 18.

XXVI. *Quando ergo singularis dimicatio est permissa?*

R. Quando invasor alteri concedit licentiam dimicandi, alioquin eum occisurus sine dimicatione. vid. qu. 8. Grot. l. 2. c. 2. §. 15.

XXVII. *An idem si magistratus duos mortem meritos inter se committat?*

Grot. d. c. §. 15. R. Affirmatur, & tunc unicuique licet arripere spem salutis, vel alter alterum occidere potest. At qui jussit, forte minus recte officio functus videbitur, cum satius fuisset, si unius supplicium sufficere videbatur, sorte eligi moriturum, ut fieri solet in decumatione, cujus usus frequens est in bello.

XXVIII. *An præter hunc casum magistratus duella potest concedere ad vindicandas privatas injurias?*

Bœcler. in Comm. ad Grot. h. l. R. Negatur, quia hoc est tentare Deum, & incerto eventui rem minime incertis rationibus definiendam permittere. Quod tamen Germanis ante Christianismum in more positũ, nunc autem optima ratione mutatum.

Grot. l. 2. c. 20. §. 8. n. 5. XXIX. *An quæ hactenus dicta sunt de jure se & sua tuendi ad bellum privatum tantum pertinent, an vero etiam ad publicum aptari possunt?*

Grot. l. 2. c. 1. §. 16. R. Aptari possunt, habita aliqua ratione diversitatis, nam in privato bello jus

jus bellandi cessat, simulac est judicii copia: publicum quia non oritur, nisi ubi aut non sunt, aut cessant judicia, tractum habet & perpetuo fovetur accedentibus novis damnis & injuriis. In bello privato fermè defensio mera consideratur: in publico præter defensionem, etiam injuriæ vindicta intenditur, & si fieri potest, ut vires hosti adimantur, ut inposterum nocere non possit. Grot. l.2.c. 20. §.8. fin.

XXX. *An ergo arma rectè sumuntur ad imminuendam potentiam crescentem, quæ nimium aucta nocere potest?*

R. Non, vim enim pati posse, jus non tribuit ad eam inferendam; & ita vita humana est, ut plena securitas nunquam nobis constet. Adversus incertos metus a divina providentia & ab innoxia cautione, ut exercitium conscribendo, castella muniendo &c. non a vi præsidium petendum est. Grot. l.2. c. 1. §. 17. Alb. Gent. l.1. c.13.

XXXI. *Quid si non tantum de potentia sed & de animo & quidem ita constet, ut certum id sit ea certitudine, quæ in morali materia locum habet?*

 R. Oc-

charrock. e off. c. 3 .9. & 10. R. Occupari poteſt bellum: imò ſi magnæ adſint metus conjecturæ, metuens poterit exigere cautionem, ut ſuſpectus ſe contineat intra ſuam regionem, qui ſi hoc recuſet, manifeſtum ſuæ hoſtilitatis argumentum edit, & ille alter quocunque modo defenſionem adornare poteſt.

XXXII. *An juſte defenduntur bellum promeriti?*

Grot. l. 2. c. 1. §. 18. R. Non, ſed qui bellum promeruit, primum offerre debet ſatisfactionem ei, quem læſit viri boni arbitratu: quâ rejectâ, pia demum erunt arma.

XXXIII. *An, ſi uterque jam in bello conſtitutus ſit, ſatisfactio oblata acceptari debet?*

Ziegl. h. l. Puff. l. 2. c. 5. §. 19. R. Plures negant, quia ei qui pium bellum gerit injuriæ vindicta permiſſa eſt. Alii affirmant, quæ opinio æquior videtur, pœnitenti enim parcendum, & iniquum eſt, hoſtem non audire, ubi nocere adhuc poteſt, ſed non vult.

CAP. II.
De his, quæ hominibus communiter competunt.

I. *Quæ est altera belli causa?*

R. ALtera belli causa est injuria facta adversus id quod nostrum est. Grot. l. 2. c. 2. §. 1.

II. *Quot modis aliquid nostrum est?*

R. Nostrum aliquid est communi hominum jure, aliud jure singulari. Et jus illud commune directe est in rem corporalem, aut ad actus aliquos. Res autem corporales aut vacuæ sunt a proprietate, aut jam aliquorum sunt propriæ. Grot. d. c. §. 1.

III. *Quotuplices sunt res a proprietate vacuæ?*

R. Aut tales sunt, ut in totum seu integræ propriæ fieri nequeant, aut ut possint.

IV. *Quale ergo est exordium dominii seu proprietatis?*

R. Deus creavit hominem infirmum & multarum rerum indignũ, & simul ipsum sibi commendavit ad se conser- Grot. Prol. n. 16. l. 1. c. 2. §. 1. n. 1.

l.2.c.5. §.5. in fin l.3.c. 1. §. 2. n. 1. vandum; adeoque ipſi conceſſit jus in omnia ea, quæ ad ipſius conſervationem erant vel neceſſaria vel utilia.

V. *An homo accepit ſtatim ipſarum rerum dominium, an vero jus ſeu facultatem res vacuas occupandi?*

Ziegler. ad Grot. l.2.c. 2. §. 2. n. 1. ſqq. aliter. R. Dominium præſupponit factum humanum & plures homines; ideoque Deus conceſſit ſaltem jus ſeu facultatem res vacuas occupandi, & poſt multiplicatum genus humanum eas dividendi.

VI. *Antequam ergo fuerunt plures homines, annon fuit dominium?*

Puffend. l. 4. c.4. §.3. Grot. l.2. c. 2. §.2. n.1. & ſeq. aliter Text. in Syn. J.G.c. 8. §. 7. & 8. R. Antequam plures fuerunt homines, nihil vel proprium vel commune fuit: quia communio involvit ſocium poſſeſſionis & dominii; proprietas autem notat excluſionem alterius a jure ad iſtam rem, quam ſolus ut propriam habeo; ſic ut utraque non poſſit intelligi, niſi poſtquam plures uno homines eſſe cœperunt.

VII. *Poſtquam genus humanum eſt multiplicatum, quomodo dominium eſt introductum?*

R. Res,

R. Res, quæ immediate sui usum hominib9 præbent, vel ad nutrimentum vel quæ corpori tegendo inserviunt, primum in proprietatem venerunt, & quod quisque sic arripuerat, id ei alter nisi per injuriam eripere non poterat: cumque plurima labore & industria opus habebant, inconveniens fuisset, si æquale jus ad ea habuisset, qui nihil operæ contulerat ad eorum productionem, ideoque producenti cedebant. Deinde res immobiles quæ immediate usum nobis præstant, uti sunt domus, & tandem res per naturam citra industriam humanam productæ, ut sunt agri, ex usu & necessitate uniuscujusque occupatæ sunt: reliquæ vero vacuæ manserunt, ut eas imposterum occupare potuerint quibus id visum erat. Unde videtur factum, ut qui agri alicui essent assignati, aut quibus cæteri tacite cessissent, quod unum solum istis frui quiete paterentur, ii ad eum solum pertinerent; & qui reliqui essent, illis cederent, qui deinceps eos occupaturi forent.

Puffend. l. 4. c. 4. §. 6.

VIII. *An in primo ſtatu etiam labore & induſtria opus fuiſſet?*

Oſiand.l.2. c.2. obſ. 2. Grot. l.2.c. 2. §.2. & 4. aliter.

R. Non admittendum, primos homines terram non coluiſſe, & citra artium exercitionem & uſum exegiſſe vitam, aut in ſylvas excurriſſe inſtar brutorum, ut veſcerentur tantum ſponte natis & antra habitarent; eadem enim tunc fuit artium neceſſitas & utilitas, ut & judicium humanum & induſtria, quibus inventæ ſunt, quæ nunc eſt; & ut ſcriptura ſacra loquitur, Adamus non debuit tantum hortum Paradiſi inhabitare, ſed & colere, ut ex cultura viveret, Gen.2. v.15.

IX. *Poſt introductam proprietatem, quid eſt dominium?*

R. Dominium eſt jus de rebus pro arbitrio proprio nomine diſponendi, & eas a quocunq; alio poſſeſſore vindicandi.

X. *Quotuplex eſt dominium?*

Grot. l.1. c. 1. §.5. & 6. Bœcler h. l. Fr. Horn. l.2. c.4.

R. Duplex, vulgare ſeu commune, quod privatis; & dominium eminens, quod reip. competit in res privatorum ad reip. utilitatem & neceſſitatem.

XI.

XI. *Unde probatur majestatem habenti in res privatorum competere dominium eminens?*

R. Probatur 1. quia Deus majestati, quæ est vicaria ejus potestas, illud jus tribuit, quod ex creatione in personas & res est consecutus. 2. Majestas de rebus privatorum pro utilitate & necessitate reip. proprio nomine & pro arbitrio disponere potest. 3. Majestas producit effectus dominii in rebus privatorum, eas optimo jure alienando, sum negligentibus aufert, vel indignis, ut in usucapionibus, confiscationibus; iis qui vel abutuntur vel administrare non possunt, curatores constituit, ut prodigis, minoribus &c. 4. Sacra Scriptura hoc testatur 1. Sam. 8. v. 10. & Matth. 22. v. 20. ubi dicitur, reddite Cæsari, quæ sunt Cæsaris, quando tributum erat solvendum. Fr. Horn. l. 2. c. 4.

XII. *At vero si majestas haberet dominium in rebus privatorum, ipsi daretur facultas in iis grassandi; vel etiam unius rei duo essent domini, & a privatis nihil acquirere posset,*

quia

quia quod meum est, amplius meum fieri non potest?

R. Hoc dominium non exercet, nisi ubi reip. utilitas & necessitas id exigit. 2. Majestas habet dominium summum & eminens, privati subalternū, & sic sunt domini diverso modo. 3. Acquirere potest a privatis hoc dominium subalternum; non autem acquirit eminens, quod jam ejus est.

XIII. *Quæ res non possunt fieri propria in totum seu integra?*

Grot. l. 2. c. 2. §. 3. n. 1. 2.

R. Res, quarum tanta est magnitudo, ut ad usum omnibus populis sufficiant, ut ad aquam hauriendam, ad navigationem: idem dicendum de aere, si quis ejus usus esse posset, ad quem terræ usus non esset necessarius, ut est ad aucupia: nec aliud censendum de Syrtibus, ubi nihil est, quod cultum ferat, & usus unicus petendarum arenarum exhauriri nequit.

Puffend. l. 4. c. 5. § 9. & 10. Bœcler. ad Grot. d. c. 2. §. 3.

XIV. *An ergo mare non potest esse in dominio?*

R. Vastus oceanus magnis continentibus Europæ, Africæ, Asiæ, Americæ, ter-

terræ Auſtrali & incognitæ interjectus uni ſoli in univerſum, aut paucis, excluſis reliquis, adquiri non poteſt: quia ab ejus promiſcuo uſu alios arcere moraliter impoſſibile eſt, imò illicitum; neque enim Deus uni vel alteri, ſed univerſo hominum generi terrarum orbem conceſſit, ſimulque naturaliter homines æquales eſſe voluit; unde gravis eſſet injuria & dura ſervitus, ſi quis dominium maris univerſale ſibi ſoli vindicaret.

XV. *Mare in quibus partibus poteſt occupari & in dominio eſſe?*

R. Diſtinguendus eſt uſus maris in iis, ubi exhauſtus eſſe poteſt, ut in certis piſcium generibus, gemmis, & ſi quæ ſint alia, & in his occupari & in dominio eſſe; & ubi eſt inexhauſtus ſeu exhauriri non poteſt, & omnibus innoxius eſt, ut in navigatione, commerciis exercendis, in quibus in proprietatem unius venire non poteſt. Puff. d. c. 5. §. 7.

XVI. *Cur hoc ita?*

R. Quia illud demum eſt in dominio, quod 1. uſum aliquem mediatum vel im-

immediatum hominibus præbere & 2. custodiri potest: quod ultimum in priori usu, non autem in posteriori obtinet.

XVII. *Ergo ex se mare non est incapax dominii?*

Becman in Hist.Orb. part.2.c.6. §.7. n.3. R. Non, custodiri quidem universum ab uno populo non potest, tamen magnitudo ejus in omnibus non obstat, quo minus in quibusdam alii possint ab usu ejus arceri, vel ex terra, ubi per angustum fretum in nostras terras sinus maris infunditur, vel per naves armatas. Quo accedit, quod Osiand. l.2. c.2. §.3. concessioni divinæ, qua hominibus in terram capessere imperium permittitur, etiam mare jungatur: æque enim dicitur, dominamini piscibus maris, quam animalibus terrestribus; in animalia autem imperium non competit, nisi simul jus in illud elementum, quod inhabitant, concedatur.

XVIII. *Quæ sunt res, quæ in totum seu integræ propriæ fieri possunt, sed nondum factæ sunt?*

Grot. l.2.c. 2.§.4. R. Sunt loca multa inculta adhuc, insu-

insulæ in mari, feras, pisces, aves. Vide tamen quæst. 20.

XIX. *Quoniam ut diximus, propria fiunt per occupationem, quotuplex est occupatio?*

R. Occupatio est duplex, alia per universitatem, quæ fit per populum, aut eum, qui populo imperat; & per hanc occupationem omnia sibi acquirit, quæ in singulos dominos descripta non sunt, ut flumina, lacus, stagna, sylvæ, montes asperi: alia per singulos, quando a populo singulis vel expresse assignatur, quantum debeant occupare, vel tacite, dum permittit, ut unusquisque occupet, quantum excolere potest. Grot. d. c. 2. §. 4.

XX. *Feræ, pisces & aves, annon videntur universitatem occupatæ?*

R. Verius est, per occupationem, quæ facta est per universitatem in elementis, quæ inhabitant, etiam dominium earum bestiarum esse acquisitum populo vel ei, qui habet jus in populum; adeo ut si quis contra legem ipsorum eas capiat, furtum committat. Fr. Horn. l. 2. c. 3. §. 5. aliter Ziegler. ad Grot. l. 2. c. 2. §. 5. & Puffend. l. 4. c. 6. §. 11.

Et sic

Grot. d. c. 2.§.5.in fin. Et sic lex civilis non tantum domin um ipsarum naturaliter acquire dum antevertit, sed per universale occupationem jam adquisitum defe dit & tuetur.

XXI. *At si princeps haberet dominium fe rarum eas posset vindicare, si ex uno te ritorio in aliud aufugerent?*

aliter Zigl. R. Dominium est restrictum ad te ritoriũ Principis, ergo simulac tran eunt in aliud territorium, desinu esse principis, & cedunt occupanti domino istius territorii; sicut quan fera bestia evadit custodiam priva torum.

XXII. *Quando lex civilis lata de ven tione, an etiam obligat exteros?*

Grot. l. 2. c. 2. §. 5. c. 11. §. 5. n. 2. R. Aff. quia ad gubernationem p puli moraliter necessarium est, ut q ei vel ad tempus se admiscent, qu fit intrando territorium, ii conform se reddant ejus populi institutis, ta quam subditi temporarii.

XXIII. *An hominibus jure communi s jure naturæ competit aliquod jus in res as, quæ jam factæ sunt propriæ?*

R. Qu

R. Quia jus naturæ præcipit, ut proximum diligamus uti nos ipsos, eumque juvemus, in grvissima necessitate habet jus in meas res, perinde ac si a me occupatæ non essent. Grot. d. c. 2. §. 6. alit.

XXIV. *An ergo me invito eas mihi potest auferre?*

R. Non semper, primo enim omni modo tentandum est, an alia ratione necessitas possit evadi; puta magistratum adeundo, aut etiam tentando, an rei usus a Domino possit precibus obtineri, inprimis laborando, subveniendum enim necessitati, non instruenda est pigritia. 2. Requiritur, ut si rem ipsi concedam, postea non tenear pari necessitate; melior enim est causa suum non tradentis, quam poscentis alienum & prima causa est sui ipsius, secunda proximi. Grot. d. c. 2. § 7. Seld. de J. N. & G. l. 6. c 6. in fin. Bœcler. ad Grot. d. c. 2. § 8. alit.

XXV. *Si mihi invito hoc in casu auferat, an committit furtum?*

R. Non, quia dominus negando officium humanitatis suo dominio ipso jure excidit, & sic res, ut vacua, occupatur. Puffend. l. 2. c. 6. §. 8.

XXVI. *Si cessante necessitate possit fieri restitutio, debetne fieri?*

Grot. d. c. 2. §. 9 c. 10. §. 2 Zigler. h. l. aliter.

R. Verius est, jus hic non fuisse absolutum, sed restrictum ad onus restituendi, ubi necessitas cessaret: tale enim jus sufficit ad juvandum proximum & ad servandam naturalem æquitatem, quæ vult, ut alius cum meo damno non fiat locupletior.

XXVII. *An is qui bellum pium gerit, potest locum occupare, qui situs est in solo pacato, si certum sit periculum, ne hostis eum locum invadat, & inde irreparabilia damna det?*

Grot. d. c. 2. §. 10. Bœcler. in Comm. h. l. Feld.

R. Si omnino periculum sit certum & aliter hostis impediri non possit, necessitas jus facit; alias adversus incertos metus a divina providentia & innoxia cautione, non a vi præsidium petendum: inprimis cum sic transferatur bellum in ejus territorium, qui hostis non est, & nec læsit, nec lædere voluit.

Grot. d. c. 2 §. 10.

XXVIII. *Quando talis locus occupatur, quid sumitur?*

R. Nihil quod ad cautionem non sit neces-

necessarium; puta nuda loci custodia, relicta domino vero jurisdictione & fructibus, & cessante necessitate reddatur custodia.

XXIX. *An præter casum extremæ necessitatis habet aliquod jus in rebus, quæ aliis facta sunt propriæ jure naturæ?*

R. Affirmatur, scilicet jus innoxiæ utilitatis: neque enim societatis debitum quis exhauserit, qui infesto aliquo facto me a se non protelavit, sed aliquid proficui mihi præstitit. Natura enim necessitudinem & cognationem inter homines constituit mutuis officiis exercendam. Hinc neque alimenta nostra perdere fas est, ubi ipsi plus satis habemus, neque fontem, postquam inde, quantum libet, potaverimus, obturare aut occultare, neque signa navigationis aut itineris abolere, quæ nobis usui fuerunt.

Grot. d. c. 2. §. 11.

l. 3. ff. de J. & J.

XXX. *An flumen est in proprietate?*

R. Per occupationem, quæ fit per universitatem factum est ejus populi, intra cujus fines fluit, vel ejus cujus in

Grot. l. 2. c. 2. §. 4. in f. §. 12.

ditione eſt populus, atque ei licet m
lem in flumen injicere; quæ in flum
ne naſcuntur ejus ſunt.

XXXI *Si terra & flumina & ſi qua pa
maris in proprietatem alicujus populi
nit, an alii homines in iis adhuc
jus habent?*

Grot. d. c. 2. § 13. Puffend. l. 3 c. 3. §. 5.

R. Quia ex lege humanitatis & ju
ſocietatis univerſalis alter alteri deb
præſtare uſum rei ſuæ innoxium, er
patere debet his, qui tranſitu opus h
bent ad juſtas cauſas, qui, ubi neceſ
tas adigit, etiam vi poteſt vindicar
quidem ex inani diffidentia aut ani
malignitate denegetur. Quamvis
hac re aliter diſputent philoſophi &
liter ſentiant populi gentesque in ip
uſu vitæ humanæ: nemo enim du
tat, quin liceat ſibi armatorum tra
tum impedire, ſi poſſit, ſicut omn
ex diverſo credunt, licere ſibi, ſi po
ſint, tranſitum vi aperire, adeò ut h
die non tam juris controverſia, qua
tranſactionis eſſe videatur.

Bœcler. in Comm. l. 2. c. 2. §. 13.

XXXII. *Si quis quod ſuum eſt, juſto b
petat, an ipſi tranſitus patere debet?*

R. Qua

R. Quamvis justum bellum alteri inferri possit, tamen hoc non statim fieri debet per meum territorium: transitus enim mihi debet esse innoxius, & verò sic facile sedes belli in meum territorium transferri potest; idem enim jus transitus hosti tuo ex altera parte competit, qui tibi, & sic in meo territorio occurrere & resistere potest.

Puffend. l. 3. c. 3. §. 5. in med. aliter. Grot. d. c. 2. §. 13.

XXXIII. *An ergo jus meum metu tuo tollitur?*

R. Multitudo transeuntium est justa metus causa inprimis armatorum: tutum enim non est tot hospites in ædes suas admittere, ut ab ipsis quis ejici possit. Hinc tibi jus quæsitum nullum est, ubi transitus mihi potest esse noxius, vel quia ipse subjugari possum, vel quia hostem tuum mihi hostem facio & bello me implico.

Feld h. l. Text. de J. G. c. 26. §. 6. & seqq. instantia Ziegl. h. l. non concludit.

XXXIV. *At verò sunt rationes cavendi contra hunc metum, ut si divisis manibus transmittantur copiæ, si inermes, si impensa transeuntis præsidia idonea conducantur?*

R. Cautiones de hoste inermi trans-

Puff. d. l. aliter. Grot. d. c. 2. §. 13. n. 4. mittendo, & ut præsidia idonea conducantur, non sunt tales, quæ facile impetrari possunt: altera enim a viro militari ut arma ponat vix exigi debet, altera nimis sumptuosa est; ut agminibus divisis transeant, facillimum quidem & tutissimum, sed tamen hostis tuus adhuc in solo meo tibi occurrere, & iter impedire potest.

XXXV. *Estne justa transeundi causa, si commercia velim exercere cum gente seposita & an mercibus debetur transitus?*

Grot. d. c. 2. § 13. n. 5. & §. ult. R. Etsi prohibere non possim, si nullum pactum cum tali gente, scilicet, ut solus cum ea commercia colam, intercessit, quominus commercia cum ea exerceas, tamen si utilitas reip. propria hoc suadeat, prohibere possum, Puff. d. l. ne per meum territorium exerceantur: nec interest, quod forte aliter exerceri non possint, propter tuum enim commodum jus in meo meum mihi non tollitur. Quo accedit, quod nullo jure humanitatis cogar cõcedere transitum aliis mercibus, quam quæ ad

ad vitam aliorum omnino ſunt neceſſariæ; ſi autem ad luxum faciant, aut exuberans lucrum, ut ſint potentiæ nimis creſcentis inſtrumenta, prohibere poſſum. Et licet propriè nullo afficiat damno, dum lucrum ſperatum & incertum mihi intervertitur, tamen cum mihi ſemper propriæ reip. ſalus potior ſit, merces in meo territorio mihi ſiſtendi jus eſt; id quod hodie vocamus jus ſtapulæ, ut a meis civibus poſtea divehantur in loca remotiora.

XXXVI. *An ita tranſeuntibus mercibus terra aut amne, aut parte maris vectigalia imponi poſſunt ab eo, qui in terra imperium habet?*

R. Quæcunque onera ad illas merces nullum habent reſpectum, ea mercibus iſtis imponi nulla æquitas patitur, ut capitatio civibus impoſita ad ſuſtentanda reip. onera; ſi autem pertineant ad præſtandam ſecuritatem mercibus, aut ad onera ſuſtinenda, e. g. ubi ſigna brevium, aut portus, aut naves ſtationariæ in excubitu ſunt, vel ſi ripæ arcibus, munimentis, præſidiis ad-

Grot. d. c. 2. §. 14. n. 1. & 2. c. 3. §. 14.

adversus piratica ausa instruendæ, ad ea compensanda vectigal aliquod imponi mercibus potest, dum modus causæ non excedatur: inde enim pendet justitia, ut tributi, ita & vectigalis.

XXXVII. *Quis est modus exigendi vectigalis?*

Grot. d. c. 2. §. 14. n. 3. Bœcler h. l. R. Adeo facile æstimari non potest, quis sit æquus modus vectigalis exigendi: & qui æstimant, non solas expensas considerare debent, sed tempora reip. naturam mercium, emendi vendendiq; facultatem, pecuniarum copiam inopiamve &c. Hinc est, qui jus habet vectigal exigendi de mercibus, habeat etiam jus, si natura mercium hoc admittat, & commerciorum libertas non impediatur, resignandi, refringendi, aperiendi inspectionis causa.

XXXVIII. *An prætervehentes aut transeuntes aliquantisper possunt morari valetudinis aut alia qua justa causa?*

Puffend. l. 3. c. 3. §. 8. R. Prius constare oportet, quam faciem ipsa classis præ se ferat, hostes an

an

amicos vehat? an a contagiosis morbis immunis sit? & his omnibus observatis & aliis quæ requiruntur ad utilitatem innoxiam, humanitatis est, ut non solùm exscendere, sed & ut in littore tuguriolum momentaneum extruere possint, modo littus non reddatur deterius. Æquitas tamen vult, ut hoc non semper fiat gratis, sicut enim afflicto afflictio non est addenda, si ex naufragio appellat, aut alia causa miseratione digna, forte quia propter religionem pulsus aufugit, ita si lucri sui gratia in littore nostro exscendit, durum esset, si pro compensatione impensarum vel præstitæ securitatis nihil solveret: hinc est ut in locis quibusdam pro jactis anchoris aliquid sit præstandum.

Grot. d. c. 2. §. 15. n. 1. 2

Bœcl. h. l.

Selden. de mar. cl. p. 319.

XXXIX. *Exteris, qui sedibus suis pulsi receptum quærunt, concedendane perpetua habitatio?*

R. Quoslibet recipere peregrinos in civitatem non modo periculosum est, sed nec civitatis cujusque status id admittit; finis enim ejus est civium bea-

Feld. ad Grot. h. l.

titudo, quæ impeditur promiſcua o-
mnium receptione & barbarorum
morum introductione. Hinc miſeri-
Puffend. l. 3. c. 3. §. 10. cordia ita eſt temperanda, ut nos ipſi
aliis non fiamus miſerabiles; & probe
conſiderari debet, an ea ſit agri noſtri
fertilitas, ut commodè eos alere poſ-
ſit, ſolers an ignava turba, quæ recipi
debet, an advenæ ita diſtribui poſſint
& locari, ut nullum civitati pericu-
lum immineat &c.

XL. *An ſi quid intra territorium popu-
ſit deſerti ſoli, poſtulantibus con-
cedendum eſt.*

Bœcler ad Grot. l. 2. c. 2. § 17. aliter Grot. d. l. R. Contenti debent eſſe iis, quæ iſti
aſſignamus, & fortuna ejuſmodi exu-
lum non ſtatim dat ipſis jus a quocun-
que populo & ubi placuerit, expoſtu-
landi ſedes, ſed circumferendæ pre-
ces, ad extremum non futuræ ubique
inefficaces, ſi vel religionis cauſa, vel
alio infortunio expellantur: conjurati
enim & deſperati latrones merito no-
bis ſunt ſuſpecti.

XLI. *Jure naturæ omnes homines etiam
habent facultatem ad actus aliquos*

ex-

exercendos apud nos, quotuplex est ista facultas?

R. Duplex, secundum quosdam, alia est simplex seu absoluta, quæ ipsis semper competit; alia ex suppositione, quæ ipsis competit, si eam etiam aliis concedimus. Grot. d. c. 2. §. 18.

XLII. *Quæ est simplex seu absoluta?*

R. Simpliciter & semper habent facultatem ad actus tales, quibus comparantur, sine quibus vita duci nequit, puta alimenta, vestimenta, medicamenta. Hinc aut lege lata, aut conspiratione hoc impedire non licet: est enim tale impedimentum naturæ societatis contrarium. Grot. d. §. 18.

XLIII. *Quid si ipsi ejus rei indigeamus?*

R. Impediri possunt; & in summa penuria frumenti venditio recte prohibetur. Hinc si urbem aliquam tanta multitudo peregrinorum impleverit, ut sustinere eos nequeat, si salva esse velit, peregrini semel admissi recte ejiciuntur; alias enim indigenæ essent ejiciendi, cum tamen propriæ civi- Grot. d. c. 2. §. 19. Bœcler h. l. aliter.

tatis

tatis cura potior esse debeat.

XLIV. *An exteri ad sua vendenda apud nos eandem habent facultatem?*

R. Negatur, cuilibet enim liberum est statuere, quid velit acquirere, aut non: & si domesticis copiis quis sit contentus, qua fronte aliquis alien merces ipsi invito obtruserit, inpri-
Grot. d. c. mis si damnum aliquod civitati ind
2, §. 20. oriri posset, forte si subditorum no strorum industria impediretur, a opes ipsorum ad exteros transporta rentur.

XLV. *Si populus aliquis undique alteri us territorio circumdatus merce aliqua bundaret, rebus autem aliis ad vitam d cendam necessariis indigeret, annon ipso invito eas in ejus territorio vendere posset?*

Bœcler ad Grot. l. 2. c. 2. §. 20. R. Ad minimum facultas ipsi esse concedenda vendendi eas aliis per te ritorium; alias justam adversus m haberet bellandi causam.

XLVI. *An ad hoc jus libertas matrimo nia ambiendi & contrahendi refertur?*

R.

R. Si cætera paria ſint, ſi eandem religionem profiteantur, iisdem ſint moribus, ſceleſtum vitæ genus non ſequantur &c. facultas comparandi uxores adimi non debet, aut ſi conſpiratione quadam ad excidium civitatis hoc fiat, populus enim virorum eſt unius tantum ætatis, & aliunde copia mulierum, quam ab iis, a quibus petitæ ſunt haberi non poſſit, neceſſarium propterea bellum inferre permiſſum eſſe videtur.

Grot. d. c. 2. §. 21. & Bœcler ibi. Alb. Gent. l. 1. c. 17. aliter Oſiand. h. l. Puff. l. 3. c. 3. §. 13.

XLVII. *Quomodo jus habemus ex ſuppoſitione ad actus aliquos?*

R. Si aliquis populus promiſcue permittat externis aliquos actus in ſuo territorio, e. gr. venari, piſcari, aucupari, margaritas legere, ex teſtamento capere, res vendere, conjugia contrahere &c. alii populo niſi delictum præceſſerit, ſine injuria, ſecundum aliquos, denegare eos non poteſt. Verum merito de hoc dubitaveris: aut enim conceſſio facta eſt expreſſe, idque, vel precario vel per modum pacti, aut promiſſionis perfectæ, & impu-

Grot. d. c. 2. §. 22.

Bœcl. h. l. & Feld. ſed aliter.

pudens esset si quis ignotus, hæc tanquam jure sibi debita prætenderet: aut notis & ignotis precario & per dissimulationem concessimus, & tunc mutatis nostris rationibus, aut propter immodestiam utentium aut necessitatem nostræ reip revocari & prohiberi merito possunt. Reip. enim propriæ salus prima est.

XLVIII. *Licetne alicui populo cum a... pacisci, ut is sibi soli vendat certos fruct... qui alibi non nascuntur?*

Grot. l.2.c. 12. §. 16. & c.2. §.24. Ziegl. h. l. sed aliter; contra quē Puffend. l. 3. c. 3. §. 6.

R. Sicut privata monopolia inte... dum ab iniquo pravoque consilio ... berantur, ita & in hoc publici mono... polii genere non eodem semper m... do erit judicandum; potest enim v... tium ex tempore, locorum conditio... populorum utentium necessitate &... accedere, quod tamen regulam no... subvertit: talia enim pacta per se ju... naturæ non repugnant, si is qui em... paratus sit aliis vendere æquo pretio; nam aliarum gentium non interest quo emant, quod ad desideria naturæ attinet; & sic impedimentum nullum

fit naturæ ſocietatis humanæ, inprimis ſi populus, qui id ſtipulatus eſt, alterum populum in ſuam tutelam receperit, ſumptusque eo nomine faciendos habeat.

CAP. III.

De acquiſitione originaria rerum, ubi de mari & fluminibus

I. *Jure ſingulari, quot modis res originarie nobis adquiruntur?*

R. Jure ſingulari res originarie ſeu primum a nobis adquiruntur, quando alii homines extra caſum extremæ neceſſitatis, & innoxiæ utilitatis nullum amplius jus commune nobiſcum habent in rebus: idque duobus modis, occupatione & diviſione. Grot. l. 2. c. 3. §. 1.

II. *At verò originaria adquiſitio per diviſionem fieri potuit tantum, quando genus humanum coivit in civitates.* dict. l. 2. c. 3. §. 1.

R. Hodie adhuc adquiſitio primum a nobis poteſt fieri per diviſionem, quando ſcilicet novæ occupantur terræ a populo, & ſingulis privatis per diviſio-

visionem assignantur: tunc enim
Ziegler. ad spectu dominii privati divisio est m
Grot. l. 2. c. dus acquirendi dominii originariu
3. §. 1. III. *Quænam possunt occupari?*

R. In iis, quæ nullius sunt, duo fi
Grot. d. l. 2. occupabilia, imperium seu jus imp
c. 3. §. 4. randi, & dominium quatenus ab h
jure imperandi distinguitur.

IV. *Quæ sunt materiæ subjacentes imperio?*

dict. loc. R. Primaria sunt personæ, ut in ex
citu virorum, mulierum, puerorum
quærente novas sedes, seu uno ver
coloniæ: secundaria locus, qui ter
torium dicitur. Sic jure belli in vic
originarie acquirimus & jus imp
randi seu imperium, & dominium:
l. 3. c. 6. §. 8. enim quæ hostium sunt, a nobis h
in fin. bentur ut res nullius; quia quæ ex ju
societatis fluunt, seu ex jure natur
in quantum faciunt ad finem in be
Puffend. l. obtinendum, non debemus hostibu
4. c. 2. §. 8. qui per belli denunciationem societ
in fin. ti ejusque juribus renunciarunt.

V. *Possumus ne retinere imperium, & dominium assignare aliis?*

R. Qua

R. Quanquam plerumque imo actu quæri solent imperium & dominium, sunt tamen distincta ideoque dominium non in cives tantùm, sed & in extraneos transit, manente, penes quem fuit, imperio, sic advenis possumus assignare dominium in agris & retinere imperium. Grot. l.2.c. 3.§. 4. n. 2.

VI. *In loco, cujus imperium jam occupatum est, anne jus occupandi res mobiles, ut metalla, aurum, argentum, feras bestias &c. anteverti potest lege civili?*

R. Non tantum jus occupandi has res anteverti potest lege civili, seu non tantum prohiberi potest lege privatis, ne has res occupent, etiam in proprio solo; sed per universitatem jam a populo seu ab eo, qui jus in populum habet, occupatæ videntur, & sunt in ejus dominio. vid supra c. 2. q. 20. aliter. Puffend. l. 4. c. 6. §. 7.

VII. *At si viderentur jam occupata, vel a populo vel eo, qui jus habet in populum, quid opus esset nova prohibitione?*

R. Quia primis temporibus & hodie Grot. l.2.c. 8.§.5.

adhuc plurimis in locis occupatio harum rerum privatis tacitè permittitur a populo vel eo, qui jus habet in populum, ideo ut de contraria voluntate & animo has res sibi retinendi omnibus constet, prohibitiones & interdicta fieri solent: non autem ideo, quod non videantur occupatæ aut in dominio esse.

VIII. *Quid requiritur in eo, qui dominium vult acquirere?*

R. Usus rationis: opus enim est intentione acquirendi, quod rem istam impofterum velit habere pro sua; & intellectu, ut sciat, istum actum aptum esse ut ipsi inde jus nascatur.

IX. *An ergo infantes, furiosi &c. dominium non possunt adquirere?*

R. Jus gentium ob utilitatem communem constituit, ut & infantes & furiosi dominia accipere & retinere possint, personam illorum interim quasi sustinente humano genere: nec interest, an ab alio jam acquisitum accipiant, an originarie acquirant: si enim jus & legislator propter eorum utilitatem

aliter Puffend. l. 4. c. 6. §. 13.

tatem & præſumptum conſenſum, quo ſcilicet non præſumuntur reſpuere id, quod ipſis expedit, ipſorum perſonam hic ſuſtinet, cur non etiam in dominio noviter acquirendo, ſi e. g. novæ terræ occuparentur, & ipſis forte a legislatore aliqua portio citra ipſorum occupationem aſſignaretur; & ſicut jus & legislator ipſis poteſt adquirere per tutores, cur non immediate ſine tutoribus?

X. *Flumina & maria poſſuntne occupari?*

R. Affirmatur, quia 1. natura & fluminum & marium dominii capax eſt, 2. utilitatem nobis præſtare & cuſtodiri poſſunt. vid. ſupra cap. præced. qu. 16. Grot. l. 2. c. 3. §. 7. & 8.

XI. *An mare internum tantum poteſt occupari?*

R. Non tantum incluſum ad populum adjacentem, ſed & omne mare alluens ad dominum continentis pertinet: & quidem quivis populus maritimus & cui ullus navigandi uſus eſt, præſumitur dominium maris littori- Grot. d. l. ſed aliter.

 bus

Puffend. l. 4. c. 5. § 8. in fin. Alb. Gent. c. 8. & 14. Selden. in mar. cl. l. 2. c. 20. 21. & 22. jung. Zigler. h. l.

bus suis prætensi occupasse, quousque illud munimenti rationem habere censetur: inprimis autem portus, & ubi alias commoda in terram exscensio fieri potest, sinus quoque maris, freta, lacus ad populum pertinent, qui territorium ibi occupat: & si sint diversi ab utroque latere pro latitudine terrarum ad medium usque ad eos spectant: nisi vel per conventionem indivisim imperium contra exteros exercere, & promiscue inter se isto æquore uti placuerit, vel uni soli in totum cedat, adquisitum ex pacto expresso vel tacito, jure victoriæ, aut quia is prior ad mare sedes fixerit, illudque solus statim occupaverit, & contra alios actus imperii exercuerit.

XII. *An solo animi actu mare occupari potest?*

Grot. l. 2. c. 3. §. 11. sed aliter.

R. Dum quis territorium occupat, statim intelligitur mare occupasse, in quantum hoc ad territorii sui utilitatem & necessitatem, ut quæst. præced. dictum, requiritur; ad exemplum occupationis rerum immobilium, in qui-

quibus non eſt opus, ut quis ſingulas glebas terræ circumambulet, ſed dum quis fundum intrat animo eum occupandi, ſtatim totum occupaſſe intelligitur.

XIII. *Quot modis imperium in portionem maris acquiri poteſt?*

R. Acquiri poteſt & ratione perſonarum & ratione territorii: ratione perſonarum, ſi claſſis, qui maritimus eſt exercitus, aliquo in loco maris ſe habeat eo tempore, quo de maris imperio vindicando agitur, & iſta claſſis perpetuo ibi ſubſiſtat: ratione territorii, quatenus ex terra cogi poſſunt, qui in proxima maris parte verſantur nec minus, quam ſi in ipſa terra reperirentur. Grot. d. c. 3. §. 13. n. 2. Bœcler. & Ziegl. h. l.

XIV. *Quando populus alteri populo ſe obſtringit, ne ultra certum terminum naviget, an hoc docet maris occupationem aut juris navigandi?*

R. Negatur, populi enim pactis decedere poſſunt de jure, quod ſibi competit, & quod cum omnibus habent commune in gratiam ejus, cujus in- Grot. d. c. 3. §. 15. n. 1. & 2. aliter Ziegl. h. l.

intereſt. Imo ſi occupatum fuiſſet ab altero populo, talis pactio non requireretur.

XV. *Cum flumen mutat curſum, an ſimul imperii terminus mutatur & quæ flumen adjecit, an ea cedunt iis, quibus adjecta ſunt?*

Grot. d. c. 3. §. 16. Text. in S. J. G. c. 8. §. 36. R. Si territorium ad flumen ſe extendat, curſu fluminis paulatim mutato, mutantur & fines territorii: & quicquid alteri parti adjectum eſt, ſub ejus eſt imperio, cui adjectum eſt: quia eo animo populus imperium occupaſſe primitus creditur, ut flumen ſua medietate dirimeret eos, tanquam naturalis terminus, quia imperiis diſtinguendis nihil eſt aptius, quàm quod non facile tranſitur, ut ſunt flumina & montes.

XVI. *An idem dicendum ſi alveum mutaverit amnis?*

Grot. d. c. 3. §. 17. & ib. Bœcler. R. Non: nam flumen etiam qua imperia determinat, non conſideratur nude, qua aqua eſt, ſed qua aqua alveo tali fluens ripiſque talibus incluſa: at ſi alveo veteri deſerto alia irruperit

perit flumen, non idem erit, quod fuit ante; secus quam quando paulatim cursum mutat; sed novum vetere extincto, & sicut, si exaruisset flumen, imperii terminus maneret medietas alvei, qui proxime fuisset, ita mutato alveo idem observandum. Hæc enim mens populorum fuisse censenda est, ut flumine quidem naturaliter dirimi vellent, quod si flumen esse desiisset, ut tum teneret quisque quod tenuisset.

XVII. *An totum flumen uni populo potest accedere?*

R. Aff. si alterius imperium in ripam serius & occupato jam flumine cœpit, aut eum in modum res pactionibus est definita. Grot. d. c. 3. §. 19.

XVIII. *Si quædam dominum habuerunt, sed habere desierunt, aut quia derelictæ sunt, aut quia defecerunt domini, an originarie possunt adquiri?*

R. Privati ea originarie adquirere possunt, si populus seu universitas, aut dominus superior, a cujus dominio d. §. 19. n. 3.

generali pendent, eorum occupationem privatis aut concedat, aut ea privatis asſignet.

CAP. IV.

De derelictione præſumpta & eam ſecuta occupatione, & quid ab uſucapione & præſcriptione differat.

I. *Quæ res dicuntur derelictæ?*

Grot. l. 2. c. 3. §. 19. R. Res derelictæ dicuntur, quas quis non amplius vult habere in numero rerum ſuarum.

II. *At vero hoc pendet ab alterius animo, quomodo mihi de iſto conſtare potest?*

Grot. l. 2. c. 4. §. 3. c. 2. §. 2. n. 5. R. Non quidem congruum eſt naturæ humanæ, nudis animi actibus efficientiam juris tribuere; quia animus cognoſci non poteſt, niſi ex ſignis externis: tamen natura humanæ ſocietatis, quæ vult ut officiorum inter nos & rerum fiat commutatio, etiam non patitur, ut actibus animi ſufficienter indicatis nulla ſit efficacia; quia alias nullum eſſet medium hæc negotia expediendi inter homines.

III. *Q*

III. *Quæ sunt signa externa, ex quibus mihi constat de alterius animo?*

R. Verba vel facta: & quidem de verbis rem abdicantis expedita res est, dummodo non sint vaga, ambigua, obscura, & rem non satis exprimentia. d. c. 4. §. 3. in fin. c. 6. §. 2. n. 1. c. 11. §. 11.

IV. *Quomodo factis aliquid habetur pro derelicto?*

R. Quod abjicitur aut deseritur; nisi ea sit rei circumstantia, ut temporis causa & requirendi animo aut repetendi sit abjectum aut desertum; ut si quis navis levandæ gratia aliquid abjiciat, aut fundum deserat ob metum hostium. Et hoc non tantum inter privatos, verum & inter reges locum habet & populos liberos: venit enim ex jure naturali, quo quisque suum potest abdicare; & ex naturali præsumptione, qua voluisse quis creditur, quod sufficienter significavit. d c 4. §. 4. n. 1. & 2.

V. *An sub factis comprehenduntur non facta?*

R. Moraliter sub factis veniunt & non facta considerata cum debitis circumstantiis: sic qui sciens & præsens d. c. 4. §. 5. Ziegl. h. l.

 tacet,

tacet, quando agitur de commodo videtur consentire: quando agitur de ipsius præjudicio vel obligatione tum demum, si actum impedire potuit & non fecit: sæpe enim circumstantiæ ostendunt, metu aliquem vel alio casu impediri, quo minus loquatur. Sic populo potest subito introduci consuetudo, ex eo, quod ab imperium habente toleratur per tempus, quantum satis est ad significandum consensum.

VI. *Quæ requiruntur in silentio, ut valeat ad præsumendam derelictionem?*

d.c.4. § n.3 R. Duo 1. ut sit silentium scientis nam silentium nescientis jure naturæ caret effectu 2. ut sit libere volentis si enim alia causa appareat, cessat conjectura voluntatis. vid. quæst 4.

VII. *Hæc conjectura, scilicet ut aliquis præsumatur scire & velle, potestne etiam sumi ex tempore?*

d. c.4. §. 6. Puffend. l. 4. c.12. §. 8. in fin. R. In utrumque temporis magna vis est: nam primum fieri vix potest, ut multo tempore res ad aliquem pertinen-

nens non aliqua via ad ejus notitiam perveniat, cum multas ejus occasiones subministret tempus: deinde incussus semel metus durare quidem non nihil creditur, sed non perpetuo, cum tempus longum multas occasiones adversus metum sibi consulendi per se vel per alios suppeditet, etiam exeundo fines ejus, qui metuitur, saltem ut protestatio de jure fiat, aut quod potius est, ad judices aut arbitros provocetur.

VIII. *An tantum temporis requiritur inter præsentes, quantum requiritur inter absentes?*

R. Non, etiam jure naturæ inter præsentes minus temporis spatium ad hanc conjecturam sufficit, quàm inter absentes: in omnibus autem tempus memoriam excedens, quasi moraliter infinitum ad rei derelictæ conjecturam semper sufficere videtur, nisi validissimæ sint in contrarium rationes; ut si quis propter impotentiam jus suum sibi vendicare non potens protestatione illud conservet. Grot. d. c. 4. §. 6. Puff. d. l.

IX. *Quot*

IX. *Quot anni faciunt tempus memoriam excedens?*

R. Anni centum non longe abeunt a tempore memoriam excedente, quia communem humanæ vitæ terminum constituunt: quamvis non sint plane idem propter interventum famæ & auditionis a parentibus & avis. Monumenta scripta hic non attenduntur, quia alias nullum esset tempus memoriam excedens.

d.c.4. §.7.

Bœcl. h. l. p.118.119.

X. *Cum non sit credendum, homines jactare quod suum est, ideoque ad conjecturam præsumptæ derelictionis actus negativi non videntur sufficere, etiam cum magno temporis spatio conjuncti?*

R. Cum homines se suaque ament, non quidem præsumuntur facile quod suum est jactare, verum credibile etiam non est, quenquam ejus quod vult, longo tempore nullam plane edere significationem idoneam.

d.c.4. §. 8. n.4.

XI. *An idem obtinet in imperiis?*

R. Affirmatur: quanquam enim magni fieri soleant, scire tamen debemus, magna

d.c.4. §. 8. n.2.l.1.c.4. quæst.13.

magna esse onera, & diligentem atque perpetuam requirere administrationem; quæ si deficiat facit ut qui rex fuit desinat esse rex.

XII. *Si itaque interveniat actus negativus, seu si aliquis nihil faciat circa suam rem, eamque alius interea possideat, quomodo eam adquirit?*

R. Hæc præsumpta derelictio facit, ut eam usucapiat aut præscribat.

XIII. *Quid est usucapio seu præscriptio?*

R. Usucapio seu præscriptio est modus, quo propter prioris domini negligentiam & præsumptam derelictionem possessori per tempus idoneum res adquiritur.

XIV. *An obtinet in regnis?*

R. Affirmatur, quia 1. derelinqui possunt. 2. tandem aliquando in certo & extra controversiæ aleam constitui humanæ societatis interest propter pacem comunem, quam quæ adjuvant conjecturæ favorabiles putandæ sunt. Et hinc 3. communis necessitas & utilitas inter omnes gentes induxit hanc legem, ut possessio memoriam excedens

Grot. l. 1. c. 4 §. 9. l. 2. c. 4. §. 8. n. 3.

d. c. 4. §. 9. sed aliter.

dens non interrupta, nec provocatione ad arbitrum interpellata omnino dominium transferat; ita ut non tantum regi adversus regem, populo libero adversus populum liberum jus imperandi adquiri possit, ut expresso consensu, ita derelictione & eam secuta aut ex ea vim novam accipiente apprehensione; ea enim, quæ ab initio vitiosa sunt, si nova causa superveniat, convalescere possunt: verum etiam alicujus populi rex verus amittere possit regnum, & populo subjici, & qui revera non rex sed princeps erat, rex summo cum imperio fieri & summum imperium quod penes populum aut penes regem in solidum erat, inter eos dividi.

d.c. 4. §.11. aliter Vasq. l.2.c. 1. §.1. n. 28 vid.. Grot. d. c. 4. §.1

XV. *Usucapio cum sit juris civilis, quomodo ad reges pertinet?*

R. Usucapio est juris naturæ, propter fundamenta quibus nititur, scilicet de re derelicta, de voluntate idoneis signis declarata, de societate non perturbanda: juris gentium ratione definiti certo modo temporis & perpetuæ pos-

Bœcler l.2. c.4. p. 122. & seqq. aliter Feld. ad Grot. d. c. 4. §.1. Cuja.

possessionis: juris civilis propter specialem formam, quæ pro conditione variarum rerum pp. varie descripta est.

ad l. 1. de usucap. aliter Conring de fin. Im. c. 19.

XVI. *Quamvis sit juris naturæ, tamen non videtur pertinere ad reges, quia quicquid possident, adquisiverunt aut jure belli, aut titulo pacifico, & nullo casu opus est præscriptione?*

Puffend. l. 4. c. 12. §. ul.

R. Verum est, quando jure belli & victoriæ adquirunt, non opus est præscriptione; sed quando titulo pacifico quid nacti sunt, facile accidere potest, ut vel detentor, sæpe etiam verus possessor jus in regnũ in alium transferat vel venditionis vel alio titulo, in præjudicium agnatorum suorum, qui si per tempus idoneum ad præsumptam derelictionem sileant, præscriptione sine dubio locum faciunt: vel si pax fiat, & de locis quibusdam restituendis tractatus differantur in aliud tempus, e. g. in viginti annos, quibus elapsis tractatus reassumi debeant, si hoc non fiat & isti quibus possessio est adempta, inter idoneum tempus eam non

Thuangus l. 49. p. 43.

non repetant, per præscriptionem d
minium & imperandi jus recte am
sisse dicuntur.

XVII. *An nondum natis jus suum taci
tati derelictione potest decedere?*

Grot. d. c. 4. §. 10. Puffend. l. 4. c. 12. §. 10. Boecl. h. l.

R. Ejus qui nondum conceptus &
natus est nullum est jus; quare si po
pulus, a cujus voluntate jus haben
imperium proficiscitur, voluntate
mutet, consensu parentum, e quibu
nasci possunt qui jus suo tempore e
sent habituri, sive expresse sive taci
per præsumptam derelictionem h
fiat nullam facit injuriam iis, qui non
dum nati sunt, ut quibus jus quæsitum
nondum est: licet jure civili ut ali
fictiones, ita & hæc introduci possi
ut eorum, qui nondum sunt, perso
nam lex interim sustineat, atque i
impediat, ne quid adversum eos pos
sit occupari: quod tamen leges vel
non temere censendæ, quia ista priva
ta utilitas publicæ valde repugnat, &
facit, ut aliquo modo imperia sint i
incerto & non extra controversiæ a
leam.

XVIII.

XVIII. *Si lex de usucapione aut præscriptione sit condita ab eo qui habet summum imperium, pertinetne ad ipsum jus imperii & ejus partes necessarias?*

R. Negatur 1. quia is se non potest obligare per modum legis, quæ fertur a superiore, nemo autem seipso superior est. 2 Nec præsumitur velle, quia legum auctores non censentur se velle comprehendere sub lege, nisi ubi & materia & ratio legis ipsis est communis cum subditis suis, ut hominibus, e. g. in æstimandis rerum pretiis, seu quando aliquid emunt, oportet, ut æque solvant pretium justum ac si subditi emant, natura enim æqualitatem imperat inter contrahentes: jus autem imperandi non est paris rationis cum aliis rebus, imo nobilitate sua res alias multum excedit & imperantibus proprium. Unde sequitur, neque tempus lege definitum sufficere ad acquirendum summum imperium aut partem ejus necessariam, si desint conjecturæ naturales, neque tantum temporis

Grot. l. 1. c. 3 §. 7. n. 1. l. 2. c. 4. §. 12.

Grot. l. 2. c. 12. §. 8.

d. c 4. §. 12. n. 2.

H

poris spatium requiri, si intra id tempus ea conjecturæ quantum satis est adsint.

XIX. *At vero æquitas naturalis vult, ut pars se componat ad rationem integri, ut quicquid juris est in integro, illud etiam observetur in parte inprimis cum integrum seu totum habeat jus in partem*

R. Rex quidem pars est integri, seu est pars civitatis in qua rex est, sed talis pars, in quam tota civitas voluit jus suum transferri, ita ut nullum amplius nec in se nec in ipsum regem retineret; ideoque sua lege, ne quidem ut pars integri seu civitatis obligari potest, nam integrum seu civitas ipso non est superior.

Grot. l. 1. c. 3. § 8. & 9. d. c. 4. §. 12. n. 1

XX. *Sed annon in delatione imperii populus suam voluntatem exprimere potest, quo modo ac tempore imperium non utendo amitti velit?*

R. Affirmatur, & hæc voluntas haud dubie sequenda est, nec infringi potest a rege etiam summum imperium habente, quia ad hoc in imperii acceptatione

Grot. d. c. 4. §. 12. n. 2. in fin. c. 7. §. 27. in fin.

tione pacto se obstrinxit, & præterea pertinet ad modum habendi imperium, qui pendet ex primæva voluntate, quando in civitatem coiverunt, nec comprehenditur sub imperio, quia tunc adhuc nullum fuit. l.1.c.3.§.16. n 1. & 2.

XXI. *Ea quæ non sunt de natura summi imperii, nec ut proprietates ad eam pertinent, sed separari ab ea naturaliter possunt aut cum aliis communicari, an legibus populi de usucapione latis subjacent?*

R. Subjacent, quia comprehenduntur sub summo imperio & ab eo dependent, ut sunt omnia jura, quæ in feudum conceduntur, & alias vocantur regalia; sic videmus subditos esse, qui præscriptione adquisiverunt, ut appellari ab iis non possit. d.c.4. §. 13. aliter Struv. in S. J. F. c. 6 §. 14. aliter. Ziegl. h. l. Vasq. l. 2. c. 82. n. 3.

XXII. *An semper licet subditis, si possint, se in libertatem, quæ est populi qui nulli subjicitur, vindicare?*

R. Non, quia post constitutum imperium regi a Deo tale jus confertur, quod inposterum a voluntate populi d.c.4. §. 14.

non dependet & si vi partum sit imperium, olim pro libertate pugnare honestum erat, at qui victi semel sunt, & longo tempore paruerunt, si jugum excutiant, faciunt, quod desperatorum hominum est, non quod libertatem amantium Imo contraria sententia juri divino, naturæ & gentium est adversa & omnibus Rebuspubl. evertendis idonea, ideoque impia & non toleranda.

Conring de fin. Im. c.19. §.7.

CAP. V.

De adquisitione originaria juris in personas; ubi de jure parentum; de matrimoniis, de collegiis; de jure in subditos, servos.

I. *Vidimus, quomodo jus originarie acquiratur in res; quomodo originarie acquiritur in personas?*

F. Horn. l. 1. c. 2. §. 1. aliter Grot. l. 2. c. 5. §. 1.

R. DEUS, qui est unica causa efficiens potestatis & ordinis, qui est in societatibus inter imperantes & parentes, eam confert vel propter intercedentem generationem, vel consensum, vel delictum.

II. *Cui*

II. *Cui confert jus propter generationem?*

R. Quamvis liberi parentibus ſint æquales natura, non tamen iis ſunt æquales poteſtate, ſed ſunt ſub parentum imperio; liberi enim cum parentibus vivunt in ſocietate inæquali, quæ rectoria dicitur: & Deus & natura, quia parentibus præcipiunt educationem, ſimul concedunt imperium in liberos, iisque injungunt obedientiam & reverentiam erga parentes.

Grot. l. 1. c. 1. §. 3. n. 2. aliter *Hobbes* de Cive c. 9. aliter Pufiend. l. 6. c. 2. §. 4.

III. *Quid ſi imperia patris & matris inter ſe contendant?*

R. Patris imperium præfertur, quia propter ſexus præſtantiam Deus præter imperium paternum, quod ipſi commune eſt cum matre, in eum ſolum contulit patriam poteſtatem.

Grot d. c. 5. §. 1. Horn. d. l. 1. c. 2. §. 6. ſed aliter.

IV. *Quid eſt patria poteſtas?*

R. Patria poteſtas eſt poteſtas, quam pater in liberos habet & bona eorum ad communem familiæ utilitatem.

V. *Quomodo patria poteſtas differt ab imperio paterno?*

R. Patria poteſtas 1. eſt in perſonas

Grot. d. c. 5. §. 3. & 6.

& bona, imperium est tantum in personas 2 imperium patri & matri est commune & manet patria potestate soluta, adeo ut si filius reverentiam debitam exhibere recuset, durioribus mediis ad hoc cogi possit. 3. posita patria potestate, hæc societas est perfecta; posito autem imperio tantum, vel quia liberi exierunt ex familia vel quia pater mortuus est, hæc societas est imperfecta, ad eum modum, quo mortuo domino, domina societatem herilem ratione effectus conservat & continuat.

VI. *Possumus ne patriam potestatem & imperium paternum distinguere per certa temporis intervalla?*

Grot. d. c. 5. §. 2. & sq. aliter Zigler. h. l. & Feld. hunc refutat Bœcl. h. l. illum. Puffend. l. 6.

R. Distinguenda sunt tria tempora: primum est tempus imperfecti judicii & in hoc omnium liberorum actiones sunt sub parentum dominio; æquum enim est, ut qui se regere non potest, regatur aliunde, & vero naturaliter alius inveniri non potest, cui regimen competat, quam parentes, quorum pars liberi esse censentur: tamen & in

hoc

hoc tempore jus sustinet eorum per- c. 2. §. 7.
sonam, ut si aliunde ipsis aliquid ob- Horn. d. c.
veniat, ejus dominium sibi acquirant. 2. §. 6.
Secundum est tempus perfecti judicii, & in hoc tempore subsunt parentum imperiis non aliæ actiones, quam quæ ad familiæ paternæ aut maternæ statum aliquid momenti habent, seu eæ actiones, quæ non concernun causas publicas: æquum enim est, quia manent pars familiæ, ut pars conveniat cum ratione integri, eique subjiciatur & ejus conservationem quærat & promoveat: in cæteris actionibus, quæ non pertinent ad familiam, facultatem moralem agendi quidem habent, tenentur tamen in illis quoque studere semper placere parentibus, ne contra pietatis, observantiæ & gratiæ rependendæ officium peccent. Tertium tempus est, in quo non tantum sunt perfecti judicii, sed & in omnibus sunt sui juris & non sunt amplius pars familiæ, sed ex ea omnino exiverunt, & sic actus eorum non possunt reddi irriti eo nomine, quod parentes habeant:

Grot. d. c. 5. §. 2. n. 2. c. 3. §. 6.

d. c. 5. §. 3.

d. c. 5. §. 3. & c. 4. §. 12.

d. c. 5. §. 6.

beant: semper tamen manet & in hoc tempore pietatis & observantiæ debitum, quia causa, propter quam Deus eam exigit est generatio, quæ perpetua est & tolli non potest.

VII. *Si liberi non velint facere ea, quæ sunt officii?*

d. c. 5. §. 4. R. In duobus prioribus temporibus, jus regendi etiam jus coercendi complectitur, quatenus nempe vel cogendi sunt ad officium & obedientiam, vel emendandi: imo etiam in tertio tempore, si pietatis & observantiæ debitum negent, propter imperium paternum, quod nullo tempore tollitur, necessitate exigente, durioribus mediis uti licebit.

VIII. *Quoniam imperium paternum nunquam potest avelli a persona parentum & in alium transferri, anne pater filium oppignorare & si necesse sit, vendere aut in adoptionem dare potest?*

R. Ubi alia ratio eum alendi non suppetit, potest eum oppignorare & vendere, non quidem ut detrudatur in per-

d. c. 5. §. 5. Puffend. l. 6. c. 2. §. 9.

perfectam servitutem, sed ut alteri constituatur jus aliquod simile dominio utendi, scilicet servitio filii: hinc multo magis alii in adoptionem dare licet, quia sic efficitur filius alterius; censetur quippe ipsa natura jus dare ad id omne, sine quo obtineri non potest, quod ipsa imperat.

aliter Bœcler. & Feld. h. l.

Grot. d. c. 5. §. 5. in fin

IX. *An pater habet jus interficiendi liberos?*

R. In societatibus simplicibus tanta potestas a Deo non est concessa, quia ad finem in iis obtinendum, ea non opus est: sicut enim de omni summo imperio ac civili id vere dicitur, quia alias securitas & ordinata tranquillitas in civitate obtineri non posset, sed potius esset dissociata multitudo, scilicet, quod ei insit jus vitæ & necis; ita fallit in imperiis summo minoribus, qualia sunt maritale, patrium & dominicum.

d. c. 5. §. 4. 7. 28. & Bœcl. h. l. Diss. Horn. 1 c. 2. Bodin. de Rep. l. 1. c. 4. jung. Bœcl. Inst. Pol. L. 1. c. 3.

X. *At vero sic delicta manerent impunita?*

R. Si sint familiæ segreges & extra civitatem, Deus hoc in casu istiusmodi

delictis puniendis non minus sufficit, quam si paterfamilias delictum capitale commisisset: si sint in civitate, ratio rerumpp vult, ut pœnarum capitalium potestas non aliunde quam ab imperantibus dependeat; singulis enim concedendum non est quod publica debet fieri auctoritate, majoris tumultus evitandi causa.

Grot. l. 1. c. 3. §. 1. & l. 2. c. 1. §. 14. in fin.

XI. *Quomodo propter consensum Deus jus confert in personas?*

R. Hoc confert aut propter consociationem, aut propter subiectionem.

Grot. d. c. 5. §. 8.

XII. *Quomodo differt consociatio a subjectione?*

R. 1. Omnis subiectio includit consociationem, sed non omnis consociatio, est subiectio: nam 2. societas potest esse inter æquales, e. gr. inter fratres, amicos fœderatos & plures patresfamilias in civitatem coeuntes, antequam imperii formam elegerunt subiectio nunquam est inter æquales, e. gr. regem & subditos, patrem arrogatorem & liberos, dominum & servum. 3. in consociatione aliquis par-

Grot. l. 1. c. 1. §. 3. n. 2.

participat de jure imperandi, in ſubjectione non participat. c.3.§.11. n.1. in pr.d.c.5. §. 31.

XIII. *Quæ eſt conſociatio maxime naturalis?*

R. Conſociatio maxime naturalis in conjugio apparet; quia ad id natura nos ducit. d.c. 5. §. 8.

XIV. *Cui competit imperium in hac conſociatione?*

R. Soli marito in uxorem; marito cum uxore in familiam, habita tamen ratione prærogativæ marito competentis, ob ſexus differentiam. Hinc maritus uxoris caput eſt in rebus conjugii & rebus familiæ, & de domicilio conſtituere jus eſt marito. d.c.5.§.8.n. 1. aliter Horn.l.1.c. 1.§.6 & Puffend. l. 6.c.1. §.12.

XV. *Quid eſt conjugium?*

R. Conjugium eſt viri & mulieris conjunctio, individuam vitæ conſvetudinem continens. aliter Grot. d. c. 5.§.8. n.2.

XVI. *An unus vir poteſt ducere plures uxores, aut una uxor nubere pluribus viris?*

R. Matrimonio ſoluto poteſt; quia alterius conjugis facultas ſeu jus in alterius perſonam non niſi conſtante ma-

matrimonio durat, seu ut loquuntur, polygamia successiva utrique conjugum est permissa: durante matrimonio non potest, seu polygamia simultanea est prohibita: quia a Deo per conjugium conjugi in alterius conjugi corpus facultas seu jus datur, quod ne quidem mutuo consensu durante matrimonio tolli potest Nam hoc jus non pendet a consensu mutuo, sed a Deo & jure naturæ, quod vult, ut amor conjugalis sit æqualis, reciprocus & individuus, sine quo societas honesta & decora inter homines consistere non potest; Jus enim naturæ æquale est in omnibus hominibus in universo mundo, & sic in pauperibus æque ac divitibus, quibus omnibus si concedatur jus habendi plures uxores, evertatur societas necesse est: scilicet per liberorum nimiam multitudinem nobiles familiæ ad egestatem, modicæ ad mendicitatem rediguntur, ac tandem tenui plebecula civitates repletæ, ubi commodo evacuari nequeunt, mole sua respp. subvertunt. Quo

aliter Grot. d. c. 5. §. 9. n. 1. Puffend l. 6. c. 1. §. 18 & 19. conf. Feld h. l. & Bœcl. in Inst. Pol. l. 1. c. 2. p. 23. Meier de Ux. Christ. Sect. II. & III.

Puffend. l. 6. c. 1. §. 19. in fin.

Quo accedit, quod fides, quæ eſt vinculum omnis ſocietatis, tali concubitu violetur, quia continet adulterium, quod committitur, quoties fides conjugalis, quæ Dei & naturæ inſtituto, tacite & neceſſario ineſt omni vero coniugio, per concubitum violatur.

XVII. *An divortia jure naturæ ſunt licita?*

R. Non, ne quidem mutuo conſenſu, quia ius quod propter matrimonium conjugi in conjugem competit, a Deo & natura confertur, non a conſenſu contrahentium: & hoc ius individuam vitæ conſuetndinem continet, quamdiu capita primaria & eſſentialia conjugii ſeu matrimonii ab altero non ſunt violata. Scilicet initur matrimonium ſobolis procreandæ cauſa, cui fini neceſſaria eſt mutua corporũ præbitio: quæ ſi vel per malitioſam deſertionem vel pertinacem & ſpontaneam debiti conjugalis denegationem fieri prohibeatur, juſtam divortii cauſam innocenti præbet. Deinde conjugium initur, ut ſuam quisque prolem

aliter Grot. d. c. 5. §. 9. n. 2. Joh. Milt. de divort. Puffend. l. 6. c. 1. §. 24.

Puff. d. l. 6. c. 1. §. 20.

prolem suscipiat, non adulterinam, aut supposititiam. Imo etiam extra procreationem sobolis honesti suam sibi seorsim volunt & debent habere uxorem, & gravem ducunt injuriam, si alteri corporis sui usuram sponte concedat: unde & hæc & aliæ similes, quibus per concubitum fides conjugii violatur, erunt justæ divortii causæ, quæ & matrimonii essentiam destruunt, & obligationem inde ortam omnino tollunt.

XVIII. *An consensus parentum requiritur ad validitatem conjugii jure naturæ?*

Grot. d. c. 5. §. 10. R. Non, quia qui uxorem ducit, & maturæ debet esse ætatis & extra familiam abiit, ita ut habeat facultatem moralem, & hac in re regimini familiari non subjiciatur: quamvis officio filiorum conveniens sit, ut parentum consensum impetrent, nisi manifesto iniqua sit eorum voluntas. Nam si in omnib⁹ rebus filii reverentiam parentibus debent, certe præcipue eam debent in eo negotio, quod ad gentem totam

tam pertinet, quale ſunt nuptiæ. Hinc & in ſacris literis videmus viros pios, multoque magis mulieres in contrahendis nuptiis ſecutos auctoritatem parentum: ſed non tamen irritum pronunciantur Eſavi conjugium, aut liberi illegitimi, quia ſine tali auctoritate nuptias contraxerat. d. §. 10 n. 3.

XIX. *Nuptiæ ſuntne permiſſæ cum eo vel ea, qui jam in matrimonio vivit?*

R. Non, quia & facultas moralis deeſt, ſublata per prius matrimonium, & omnis effectus eſt vitioſus: ſinguli enim actus contrectationem habent rei alienæ; ſive vir ſit, ſive fœmina, nam jure naturæ Deus utrique æquale jus in alterius corpus concedit. aliter Grot. d. c. 5. §. 11. vid. Feld. h. l.

XX. *An omnes jure naturæ inter ſe nuptias contrahere poſſunt, an vero quidam prohibentur propter cognationem vel affinitatem?*

R. Matrimonia parentum cujuscunque gradus cum liberis jure naturæ ſunt prohibita, 1. quia in hominum affectibus quorum ratio non eſt corrupta, inſita eſt fuga quædam com- Grot. d. c. 5. §. 12. n. 5. aliter Auctor de princ.

mixtio-

justi & decori p. 59. aliter Puffend. l. 6. c. 1. §. 31. Grot. d. c. 5. §. 12. n. 2.

mixtionis cum parentibus & ex se natis: seu naturalis verecundia non finit, ortus auctores cum sua sobole misceri. 2. quia nec maritus, qui superior est lege matrimonii, eam reverentiam potest præstare matri, quam natura exigit, nec patri filia; quia quanquam inferior est in matrimonio, ipsum tamen matrimonium talem inducit societatem, quæ illius necessitudinis reverentiam excludit.

XXI. *Quid dicendum de gradibus affinitatis & de gradibus cognationis ex transverso limite, inter istas personas quæ vel parentum & liberorum vel fratrum & sororum loco sunt?*

R. Præcepto divinæ voluntatis per rectam rationem propter comunem necessitatem & utilitatem apud omnes gentes, quæ sana utuntur ratione, invetitum iverunt: harum enim personarum convictus nimis quotidianus atque inobservatus stupris & adulteriis occasionem daret, si amores tales nuptiis possent conglutinari. Quo acce-

d. c. 5. §. 13. n. 3. Mej. de grad. proh. diss. 2. c. 5. p. 51.

accedit reverentia erga sanguinem & nomen paternum, quam in his personis deprehendimus,&quæ propterea si non præcipit certè suadet a nuptiis eorum esse abstinendum.

XXII. *Concubinatus estne verum ac ratum conjugium?*

R. Non, 1. quia contrahitur tantum libidinis explendæ causa, 2. est consvetudo diuturna,non perpetua ac individua, 3. est sine affectu maritali. Osiand. ad Grot. l. 2. c. 5. obs. 15. aliter

XXIII. *An inter civem & peregrinam, senatorem & libertam, liberum & servam, servum & ancillam est verum & ratum conjugium?* Grot. d. c. 5. §. 15.

R. Affirmatur,quia in his nihil deest ad ipsam conjugii naturam. d.c. 5. §. 15. aliter

XXIV. *Quid dicendum de matrimonio personarum disparis qualitatis, quod nos vocamus, matrimonium ad morgenaticam?* Feld. h. l.

R. Etiam est verum & ratum conjugium: licet ob civiles rationes talem uxorem non adsciscamus in justæ matrisfamilias dignationem, nec earundem Puffend. l. 6. c. 1. §. 36. Rhet. Inst. Jur. publ. lib. 1. tit. 21. p. 303. Grot. d. c. 5. §. 15. n. 1. in med.

dem proli idem jus sit, quod aliis filiis-familias competit.

XXV. *Quæ sunt istæ rationes civiles?*

R. Potissimum hoc fit ob conservationem illustrium familiarum, aut in favorem priorum liberorum, vel denique ob melius ferendos sumptus, qui ex moribus civitatis alias injustas uxores erant faciendi. Ex quibus sequitur, injuriam fieri istiusmodi uxoribus, si vile concubinarum nomen iis imponatur, quæ a meretricibus gradu tantum differunt: nec ab hoc censu eximuntur, si vel maxime aliqua paciscatur, quod ad certum tempus uni soli se velit sociare; nam in fide conjugali longe sanctius quid est, quã solius mercedis, aut libidinis intuitu alicui soli corpus servare.

Puffend. l. 6. c. 1. §. 36. Bitsch. ad 2 Feud. 29.

XXVI. *Præter hanc consociationem naturalem, quæ sunt aliæ consociationes?*

R. Sunt vel privatæ, vel publicæ; & hæ quidem aut in populum, quando plures patresfamilias coeunt in unam civitatem; & populum constituunt: vel ex populis, ut in fœdere.

Grot. d. c. 5. §. 17. & 23. §. 25. in fin.

XXVII.

XXVII. *Hæ consociationes habentne aliquid commune, seu quod obtineat in omni consociatione?*

R. Habent communne, quod in iis rebus, ob quod consociatio quæque instituta est, universitas & ejus pars major nomine universitatis obligat singulos, qui sunt in societate. Omnino enim ea credenda est fuisse voluntas in societatem coeuntium, ut ratio aliqua esset commoda, quæ nihil difficultatis, aut obscuræ disceptationis haberet, expediendi negotia: quare naturaliter seclusis pactis aut legibus, quæ interdum unanimem consensum interdum duas tertias partes requirunt, pars major jus habet integri. Hinc juri naturæ non repugnat, ut sententia imprudentior plurium sententiæ prudentiori pauciorum præferatur: in decidendis enim negotiis sententiæ numerantur, non ponderantur. Imo sæpe multitudo adstipulantium erroris indicium habetur, & vulgo placere, est sapientibus displicere. Verum in concilio aliquo, cujus

d. c. 3. §. 17. Boecler h. l.

Puffend. l. 7 c. 2. §. 17. Bodin. de Rep. l. 3 c 4

membra æquali jure gaudent, hæc non procedunt. Quis enim hic judicium feret, utra ſententia ſit prudentior? non ſane ipſæ partes disſidentes. Quotusquisque enim eſt, cui non ſua prudentia, quam aliena, magis placet: imo plures optimam ſententiam vel ideo non ſequuntur, quod ipſi non ſint auctores.

XXVIII. *Si pares ſint ſententiæ?*

Grot. d. c. 5. §. 18. R. Nihil agitur, quia non ſatis momenti eſt ad mutationem.

XXIX. *Sententiæ annon interdum conjunguntur, licet diverſæ appareant?*

d. c. 5. §. 19. R. Si pactio aut lex aliud non præcipiat, illæ ſunt coniungendæ, quarum altera partem alterius continet, ſcilicet in eo, in quo conveniunt: ſic qui in viginti damnant, & qui in decem, coniunguntur in illo decem, quia decem continentur in viginti, & qui in viginti damnat, damnat etiam in decem, & ſic obtinebit eorum ſententia ſi plures ſint contra abſolventes. At qui morte reum puniunt, & qui relegant,

gant, non conjunguntur, quia in morte non continetur relegatio, sed sunt plane duæ diversæ pœnæ: si quidam relegent, quidam absolvant, etiam non conjungentur, quia qui relegat, non vult eum absolvi sed puniri, licet non ultimo supplicio.

XXX. *Si socius absit, aut alias impediatur jure suo uti, e.g. morbo, necessaria peregrinatione quid obtinet?*

R. Nisi pacta vel lex obstent, jus absentis præsentibus accrescit: nam alias societates ob media negotia expediendi defectum facile frustrarentur suo fine. Sic in Imperio R. G. Imperatorem eligunt Electores præsentes, nulla habita absentium ratione.

Grot. d. c. 5. §. 20. A B. tit. 2. §. debet autem unusquisq; Princeps, &ib. Limn. Inst. J. publ p. 67.

XXXI. *Quis est ordo naturalis inter socios?*

Grot. d. c. 5. §. 21.

R. Prout quisque in societatem venit. Sic inter fratres is servatur ordo, ut qui primus natus est, reliquos præcedat, atque ita deinceps, rejectis omnibus aliis qualitatibus, ut si forte secundogenitus esset consiliarius principis &c. dummodo agatur de

rebus in collegio ſocietatis: extra hæc enim qualitates aliæ ſupervenientes conſiderantur. Sic in eodem collegio cætera debent eſſe paria, e.g. ſi collegii membra lecta ſunt partim ex nobilibus, partim ex iſtis, qui nobiles nati non ſunt, & nobilibus præ cæteris locus ſit aſſignatus, tunc novus collega nobilis nobilibus in eodem collegio poſteriorem; aliis autem, qui nobiles nati non ſunt priorem locum tenet. An idem obtinere debeat in conciliis ad rem Chriſtianam pertinentibus, ut reges, duces &c. qui primi Chriſtianiſmum profeſſi ſunt, reliquos præcedere debeant? plures affirmant.

Jac. Gothofr. de Præc. c. 3. §. 18. p. 79.

Grot. d. c. 5. §. 21. in fin. aliter Bœcl. ibi.

XXXII. *Ubi ſocietas fundamentum habet in re quam non æqualiter omnes participant, quomodo ſententiæ ſunt ferendæ?*

R. Secluſis pactis & legibus ordo ſumendus ex modo participationis, & ſententiæ etiam ad eum modum ſunt ferendæ. Sic qui prior participat de re & plures partes in ea habet, prior dicit ſententiam & plures, & ad eundem

Grot. d. c. 5 §. 22.

dem modum onera fert, e. g. in Imperio R. G. iis qui plures principatus possident, plura interdum suffragia in comitiis conceduntur, & plura onera ferunt. Lamp. P.3. c.5 §.5 in fin. & Conring. ibi.

XXXIII. *Quomodo jus propter consensum oritur, quando plures patresfam. in unum populum & civitatem coeunt?*

R Quando plures patresfam. in unum populum ac civitatem coeunt, & libertatem civilem retinere cupiunt, seu eligunt formam regiminis democraticam, Deus, quia hæc est perfectissima societas, maximum dat jus corpori in partes, ita ut nulla sit actio hominis externa, quæ non ad hanc societatem aut per se spectet, aut ex circumstantiis spectare possit, scilicet ad finem hujus perfectissimæ societatis obtinendum, qui est vita beata & tranquilla. Grot. d. c. 5. §. 23. l. 1. c. 3. §. 8. n. 2. c. 4. §. 2. n. 1.

XXXIV. *Datne Deus ipsi par jus regibus?*

R. Affirmatur 1. quia populus liber habet summam potestatem in civitate Grot. l. 1. c. 1. §. 1. c. 3.

§.7. & 11. n. 2. aliter Fr. Horn. l. 3. c. un. §. 2.

ubique, i. e. in personas & res. 2. Jus, quod Deus populo libero concedit, producit eosdem effectus, & vero facultates morales, quæ producunt eosdem effectus, eædem sunt, & eodem nomine nuncupandæ. Uno verbo, populus liber parem habet maiestatem cum regibus.

XXXV. *An civibus de civitate abscedere licet?*

Grot. in Prol. n. 7. & d. c. 5. §. 24. n. 1. & 2.

R. Natura quidem nos ad societatem ineundam ducit & invitat, non tamen huic vel illi civitati, quam deinde relinquere nequeamus, nos addicit, sed ut cives eorumque posteri adstringantur pactis, quique vim illorum accipiunt moribus, ut perficiat opus est. Ex consociationis ergo natura, hoc constat, magis esse, ut licentiam pro arbitrio migrandi liber homo sibi reservasse intelligatur. Qui enim civitati se adjungit, in sui suarumque rerum conservationem hoc fecisse intelligitur & cum contingere possit, ut publicum regimen vel alia in ista civitate privatis alicujus rationibus

l. 1. c. 2. §. 1. n. 5. c. 4. §. 4. l. 2. c. 1. §. 9. n. 2. & 3.

nibus parum expediant, ut alibi commodius easdem possit prosequi, neq; tamen conveniat postulare, ut ad unius aut paucorum lubitum hæc mutentur, proximum erit, ut alicui sit concessum per migrationem sibi consulere. Sic in Imperio R. G. subditi, qui diversæ a domino territorii sunt religionis emigrare & bona sua vel vendere, vel per alios administrare possunt.

Brandes d. jure emig. th. 4. apud Fritsch. T. 2. disp. 4. Puffend. l. 8. c. 11. §. 2.

XXXVI. *Potestne edicto prohiberi ne cives migrent sub gravi pœna, e. gr. confiscatione bonorum?*

R. Quia pactis & legibus fundamentalibus hæc migrandi facultas civibus potest adimi, cur propter utilitatem & necessitatem civitatis majestas tale edictum promulgare non possit, non videmus? sunt enim hæc, ut loquuntur, juris naturæ permissivi: subditus enim in omnibus, quæ non sunt contra jus divinum & naturæ, majestati obedientiam debet.

Grot. d. c. 5. §. 24. n. 1. Staml. de serv. pers. l. 3. c. 12. n. 11 aliter Myler. ab Ehrenb. de Stat. Imp. part. 2. c. 63. n. 5.

XXXVII. *At majestas sæpe mandat ea, quæ sunt contra jus divinum, & subditos invitos detinet?*

Bœcler. in Inst Pol. l. 1. c. 6. §. 5.

R. Civem emigrare volentem nullo jure hoc in casu detinet, & si fuga sibi prospiciat, non peccabit: lex enim ad impossibilia & turpia neminem obligat.

XXXVIII. *An gregatim possunt discedere?*

Puffend. l. 8. c. 11. §. 4. aliter Grot. d. c. 5. §. 24. n. 2. Osiand. h. l

R. Si commodum ipsis hoc fit, & conservari non possint in tali civitate, inviti detineri non possunt: nam propter sui conservationem cum aliis in civitatem coiverunt. Si propriæ salutis ratio non obstet, cum & civitatis commodum promovere, eamque & corpore & bonis incolumem servare cogantur, detineri possunt, modo ipsis, ut diximus, nihil contra jus naturæ & divinum injungatur.

aliter Puff. d. l.

XXXIX. *An hæc renunciatio potest fieri quocunque tempore?*

Grot. d. c. 5. §. 24. n. 2. in fin.

R. Renunciatio non debet fieri intempestive, seu tali tempore, quo societatis civilis interest, civem non abire, e g. si magnum contractum sit æs alienum, nisi paratus sit civis in præsens partem suam exsolvere: item si fi-

ſi fiducia multitudinis bellum ſit ſuſceptum, præſertim ſi obſidio immineat, niſi paratus ſit civis ille alium æque idoneum ſubſtituere, qui remp. defendat.

XL. *An idem jus civitas habet in eos, quos in exilium expulit?*

R. Non, quia ad illos civitas non amplius pertinet, qui ex ea ejecti ſunt. d.c.5.§.25.

XLI. *Diximus oriri etiam jus propter conſenſum ex ſubjectione, quotuplex eſt ſubjectio?*

R. Subjectio ex conſenſu aut privata eſt aut publica. d.c.5.§.26.

XLII. *Quotuplex eſt ſubjectio privata?*

R. Poteſt eſſe multiplex, ſicut ſunt multiplicia regiminum genera. Nobiliſſima ſpecies eſt arrogatio, qua quis ſe ita dat in familiam alterius, ut ei ſubſit ad eum modum, quo filius maturæ ætatis. d.§.26.

XLIII. *Quæ eſt ignobiliſſima ſubjectionis ſpecies?*

R. Qua quis ſe dat in ſervitutem perfectam. Eſt autem ſervitus perfecta, quæ perpetuas operas debet, pro alimen- d.c.5.§.27.

menis & aliis, quæ vitæ necesſitas exigit.

XLIV. *Annon eſt iniquum, ut homo hominem recipiat in perpetuam & perfectam ſervitutem, cum natura omnes æquales ſimus?*

d.c.5.§ 27. n.2. Puff. l. 6.c.3. §.4. aliter Horn. l.1. c.3. §.1.

R. Non eſt iniquum, 1. quia natura quidem omnes ſumus æquales ratione humanitatis, non ratione poteſtatis; & Deus & natura marito ſtatim jus in uxorem parentibus in liberos concedit 2. quia poſtquam à prima vivendi ſimplicitate homines diſceſſerunt, vitamque operoſius excolere, ac rei augendæ incumbere cœperunt, hebetiores & tenuiores ſponte ſua operas ſolertioribus & locupletioribus locarunt, ſub promisſione alimentorum & aliorum quæ ad vitam ſunt neceſſaria & ſic eſt ex conſenſu. Quo accedit 3. cum Deus & natura velint, hominem ab homine juvari, quod cum hæc ſervitus naturalis contineat utriusque utilitatem, domini ſcilicet & ſervi, vel maxime conveniens ſit naturæ humanæ, ut tenuiores locupletioribus ope-

operas, & hi illis alimentà præstent; quorum certitudine, quam sæpe non habent qui diurnas operas locant, vel propter defectum conductorum, vel propter socordiam ipsorum non nisi fustibus expellendam, servitiorum perpetuitatem compensamus. Puffend. l. 6. c. 3. §. 9.

XLV. *Jus quod dominus in servos consequitur, quousque sè extendit?*

R. In moralibus media modum accipiunt a fine; & sic dominus potest tali servo operas iniungere quascunque velit etiam sordidas, habita tamen ratione virium & dexteritate ipsius. Potest quoque negligentiam & socordiam servi asperioribus remediis coercere, & si opus sit ex familia expellere, & socordiæ suæ relinquere. Jus autem vitæ & necis non habet in hac servitute naturali, nam hoc non requiritur ad finem obtinendum in hac, ut & in omnibus societatibus minoribus. Grot. d. c. 5. §. 28. Puff. d. §. 4. aliter Horn. d. l.

XLVI. *Unde nascitur jus dominorum in prolem servilem?*

R. Ex ipsa alimentorum & eorum, quæ vitæ necessaria sunt præbitione: Grot. d. c. 5. §. 29. n. 2.

diu

Puff. d. c. 3. §. 9. aliter Ziegler. diu enim alendi sunt e servis nati, antequam opera eorum domino utilis esse possit, & sequentes operæ sui temporis alimentis respondent. Hinc tamdiu serviunt, quamdiu non reddunt, quantum satis est pro alimentis.

Grot. d. §. 29. n. 2. in med. jung. Osiand h. l.

XLVII. *An servis aufugere licet?*

Grot. l. 3. c. 7. §. 6. Grot. d. c. 5. §. 31.

R. Si sit immanis domini sævitia vel alimenta deneget, etiam illis, qui ipsi se in servitutem dederunt, aufugere possunt.

XLVIII. *Quid est subjectio publica?*

R. Publica subjectio est, qua se populus seu plures patresfam. qui in unam civitatem coeunt, homini alicui seu regi, vel pluribus hominibus, i. e. optimatibus, seu etiam populo alteri, qui liber est, & sibi elegit regimen democraticum, in ditionem dat.

XLIX. *Quomodo juris oritur ex delicto?*

d. c. 5. §. 32 l. 1. c. 3. §. 8. n. 3 R. Propter delictum jus oritur, quoties qui meruit libertatem amittere ab eo, cui pœnæ exigendæ jus est, in potestatem vi redigitur; sic Romæ libera fœmina, quæ se servo alieno junxerat, fiebat serva. Populus etiam, si

in

in alium delinquat, interdum iure victoriæ propter hoc delictum libertate sua civili potest privari & in servitutem redigi civilem. l.3.c.8. §.2.

CAP. VI.

De acquisitione derivativa facto hominis, ubi de alienatione imperii, & rerum imperii.

I. *Quomodo aliquid nostrum fit acquisitione derivativa? seu quomodo acquirimus rem, quæ alicujus vel est, vel fuit?*

R. ACquirimus eam aut facto hominis aut legis. Grot. l.2.c. 6. §. 1. n. 1.

II. *Quomodo facto hominis?*

R. Quando homines rerum domini, qui liberam habent administrationem dominium aut totum, aut ex parte in nos transferunt: inest enim hoc in ipsa dominii natura, & post introductum dominium nihil tam naturale est, quam ut domini voluntas, rem in alium transferre volentis, rata sit. d. c. 6. §. 1. n. 1. l.1.c.1. §.10. n.4. l.2.c.2. §.2.n.5.

III. *Ut dominium sic transferatur, quid requiritur in dante?*

R. Non

d.c.6.§.1. n.1. in fin. c.4.§.3. R. Non sufficit actus internus voluntatis: nam hic non est congruens naturæ societatis humanæ, quæ officiorum & rerum commutationem desiderat, & vero nemo mentem alterius introspicere potest, sed simul requiruntur aut verba, aut alia signa externa, quibus hunc animum nostrum rationi convenientem indicemus.

d.c.6. §.1. n.2. in fin.

IV. *Quid requiritur in accipiente?*

d.c.6.§.2. n.&14. Bœcl. h. l. R. Seposita lege civili requiritur naturaliter voluntas accipiendi, cum suo signo seu signo externo, certo, claro, ex extra omnem suspicionem aut querelam incertæ voluntatis posito, indicata. Quæ voluntas ordinarie sequitur dationem; sed potest præcedere, puta si quis quid dari, aut concedi sibi petierat, & dans postea consentiat: censetur enim durare voluntas nisi mutatio appareat & contrahentes digressi sint ad alia negotia.

V. *Imperia, an ut alia res, alienari possunt?*

d.c.6.§.3. R. Imperia, si sint in patrimonio, possunt alienari ab eo, cuius sunt in

patri-

patrimonio, e gr. rege; si non sint in patrimonio & electione aut successione deferantur, a rege, tanquam capite populi, accedente populi consensu, quia & hic jus aliquod habet, quando agitur de modo habendi imperium: hic enim modus pendet à primæva voluntate, & non comprehenditur sub imperio. Cœterum totus hic tractatus fere regitur moribus & legibus populorum, & notitia ejus non ubivis in obvio posita est: neque enim leges, quas vulgo vocamus fundamentales ubique præscriptæ, aut ad totam reip. rationem sufficienter descriptæ extant.

Grot. d. l. aliter l. 2. c. 7. §. 27 Bœcler h. l. Conring. de fin. Im. c. 19.

VI. *Si pars sit alienanda, e. g. civitas, provincia, an & ejus partis consensus requiritur?*

R. Pars de qua alienanda agitur, consentire debet: nam qui in civitatem coeunt, contrahunt societatem quandam perpetuam & immortalem, ita ut velint regi eodem imperio, & intra ejusdem imperii fines degere. Et quemadmodum singuli jus acquisiverunt,

d. c. 6. §. 4. Puffend. l. 8 c. 5. §. 9. aliter Conring. dict. c. 19. Ziegler. h.

propter consensum ejus in consociationem: partis autem ad se tuendam jus est antiquius, eique ante initam consociationem a Deo & natura ad sui conservationem concessum, quod invitæ auferri non potest.

c. 17. §. 2. aliter Ziegl. l. 2. c. 6. §. 6.

X. At imperium est in corpore seu tota civitate & sic etiam in hac parte, ac propterea ut dominium a domino ita ab imperium habente imperium in hanc partem alienari potest.

d. c. 6. §. 6. c. 5. §. 23. R. Imperium est in toto corpore, seu tota civitate, & sic etiam in hac parte, sed non divisibiliter in plures partes, verum indivisibiliter & quamdiu pars manet pars, & in eadem civitate; civitas enim tunc majus jus consequitur in partem, ita ut omnes ejus actiones ad eam referri debeant: verum quando pars separatur, primævum suum jus consequitur ad seipsam defendendam, ex sua voluntate metiendum.

d. c. 6. §. 4. in fin.

XI. Imo necessitas & utilitas publica interdum exigit, ut pars alienetur.

d. c. 6. §. 6. R. In extrema necessitate & innoxia utilitate habemus quidem jus etiam in rebus,

rebus, quæ sunt in alterius dominio; sed hæc necessitas & utilitas, quæ rem ad jus naturæ reducit, comprehendit tantum usum rei alterius, & detentionem, quæ nobis communiter debentur in rebus aliorum, & naturalia sunt; non autem jus alienandi, quod facto humano, scilicet post dominia distincta, introductum est, atque ideo inde seu a voluntate mensuram accipit. Puffend. l. 8. c. 5. §. 10. aliter Bœcler. & Zigler. h. l. d. c. 6. §. 1. n. 1.

XII. *An imperium in locum, i. e. partem territorii, puta non habitatam aut desertam, alienari potest?*

R. Alienari potest a populo libero, aut etiam a rege, accedente populi consensu, nam territorium & totum & ejus partes sunt communia populi pro indiviso, ac proinde sub arbitrio populi: secus quam pars populi, quæ quia liberam habet voluntatem, jus quoque contradicendi habet, & populo & regi, in cujus patrimonio non est jus imperandi. d. c. 6. §. 7.

XIII. *Potestne rex sine populi consensu regnum suum alii offerre in feudum, & ab eo recognoscere sub onere commissi ex felo-*

 nia,

R. Civem emigrare volentem nullo jure hoc in casu detinet, & si fuga sibi prospiciat, non peccabit: lex enim ad impossibilia & turpia neminem obligat.

Boecler. in Inst Pol. l. 1. c. 6. §. 5.

XXXVIII. *An gregatim possunt discedere?*

R. Si commodum ipsis hoc sit, & conservari non possint in tali civitate, inviti detineri non possunt: nam propter sui conservationem cum aliis in civitatem coiverunt. Si propriæ salutis ratio non obstet, cum & civitatis commodum promovere, eamque & corpore & bonis incolumem servare cogantur, detineri possunt; modo ipsis, ut diximus, nihil contra jus naturæ & divinum injungatur.

Puffend. l. 8. c. 11. §. 4. aliter Grot. d. c. 5. §. 24. n. 2. Osiand. h. l. aliter Puff. d. l.

XXXIX. *An hæc renunciatio potest fieri quocunque tempore?*

R. Renunciatio non debet fieri intempestive, seu tali tempore, quo societatis civilis interest, civem non abire, e g. si magnum contractum sit æs alienum, nisi paratus sit civis in præsens partem suam exsolvere: item si fi-

Grot. d. c. 5. §. 24. n. 2. in fin.

si fiducia multitudinis bellum sit susceptum, præsertim si obsidio immineat, nisi paratus sit civis ille alium æque idoneum substituere, qui remp. defendat.

XL. *An idem jus civitas habet in eos, quos in exilium expulit?*

R. Non, quia ad illos civitas non amplius pertinet, qui ex ea ejecti sunt. d.c.5. §. 25.

XLI. *Diximus oriri etiam jus propter consensum ex subjectione, quotuplex est subjectio?*

R. Subjectio ex consensu aut privata est aut publica. d.c.5. §.26.

XLII. *Quotuplex est subjectio privata?*

R. Potest esse multiplex, sicut sunt multiplicia regiminum genera. Nobilissima species est arrogatio, qua quis se ita dat in familiam alterius, ut ei subsit ad eum modum, quo filius maturæ ætatis. d.§.26.

XLIII. *Quæ est ignobilissima subjectionis species?*

R. Qua quis se dat in servitutem perfectam. Est autem servitus perfecta, quæ perpetuas operas debet, pro alimen- d.c.5. §. 27.

menis & aliis, quæ vitæ neceſſitas exigit.

XLIV. *Annon eſt iniquum, ut homo hominem recipiat in perpetuam & perfectam ſervitutem, cum natura omnes æquales ſimus?*

.c.5.§ 27. R. Non eſt iniquum, 1. quia natura
.2. Puff. l. quidem omnes ſumus æquales ratio-
.c.3. §.4. ne humanitatis, non ratione poteſta-
aliter tis; & Deus & natura marito ſtatim jus
Iorn. l.1. in uxorem parentibus in liberos con-
.3. §.1. cedit 2. quia poſtquam à prima vivendi ſimplicitate homines diſceſſerunt, vitamque operoſius excolere, ac rei augendæ incumbere cœperunt, hebetiores & tenuiores ſponte ſua operas ſolertioribus & locupletioribus locarunt, ſub promiſſione alimentorum & aliorum quæ ad vitam ſunt neceſſaria & ſic eſt ex conſenſu. Quo accedit 3. cum Deus & natura velint, hominem ab homine juvari, quod cum hæc ſervitus naturalis contineat utriusque utilitatem, domini ſcilicet & ſervi, vel maxime conveniens ſit naturæ humanæ, ut tenuiores locupletioribus ope-

operas, & hi illis alimenta præstent; quorum certitudine, quam sæpe non habent qui diurnas operas locant, vel propter defectum conductorum, vel propter socordiam ipsorum non nisi fustibus expellendam, servitiorum perpetuitatem compensamus. Puffend. l. 6. c. 3. §. 9.

XLV. *Jus quod dominus in servos consequitur, quousque se extendit?*

R. In moralibus media modum accipiunt a fine; & sic dominus potest tali servo operas iniungere quascunque velit etiam sordidas, habita tamen ratione virium & dexteritate ipsius. Potest quoque negligentiam & socordiam servi asperioribus remediis coercere, & si opus sit ex familia expellere, & socordiæ suæ relinquere. Jus autem vitæ & necis non habet in hac servitute naturali, nam hoc non requiritur ad finem obtinendum in hac, ut & in omnibus societatibus minoribus. Grot. d. c. 5. §. 28. Puff. d. §. 4. aliter Horn. d. l.

XLVI. *Unde nascitur jus dominorum in prolem servilem?*

R. Ex ipsa alimentorum & eorum, quæ vitæ necessaria sunt præbitione: diu Grot. d. c. 5. §. 29. n. 2.

Puff. d. c. 3. §. 9. aliter Ziegler. diu enim alendi sunt e servis nati, antequam opera eorum domino utilis esse possit, & sequentes operæ sui temporis alimentis respondent. Hinc tamdiu serviunt, quamdiu non reddunt, quantum satis est pro alimentis.

Grot. d. §. 29. n. 2. in med. jung. Osiand. h. l.

XLVII. *An servis aufugere licet?*

R. Si sit immanis domini sævitia vel alimenta deneget, etiam illis, qui ipsi se in servitutem dederunt, aufugere possunt.

Grot. l. 3. c. 7. §. 6. Grot. d. c. 5. §. 31.

XLVIII. *Quid est subjectio publica?*

R. Publica subjectio est, qua se populus seu plures patresfam. qui in unam civitatem coeunt, homini alicui seu regi, vel pluribus hominibus, i. e. optimatibus, seu etiam populo alteri, qui liber est, & sibi elegit regimen democraticum, in ditionem dat.

XLIX. *Quomodo juris oritur ex delicto?*

d. c. 5. §. 32. l. 2. c. 3. §. 8. n. 3. R. Propter delictum jus oritur, quoties qui meruit libertatem amittere ab eo, cui pœnæ exigendæ jus est, in potestatem vi redigitur; sic Romæ libera fœmina, quæ se servo alieno junxerat, fiebat serva. Populus etiam, si in

in alium delinquat, interdum jure victoriæ propter hoc delictum libertate sua civili potest privari & in servitutem redigi civilem. l.3.c.8. §.2.

CAP. VI.

De acquisitione derivativa facto hominis, ubi de alienatione imperii, & rerum imperii.

I. *Quomodo aliquid nostrum sit acquisitione derivativa? seu quomodo acquirimus rem, quæ alicujus vel est, vel fuit?*

R. Acquirimus eam aut facto hominis aut legis. Grot. l.2.c. 6. §.1. n.1.

II. *Quomodo facto hominis?*

R. Quando homines rerum domini, qui liberam habent administrationem dominium aut totum, aut ex parte in nos transferunt: inest enim hoc in ipsa dominii natura, & post introductum dominium nihil tam naturale est, quam ut domini voluntas, rem in alium transferre volentis, rata sit. d. c.6. §.1. n.1. l.1.c.1. §.10. n.4. l.2.c.2. §.2.n.5.

III. *Ut dominium sic transferatur, quid requiritur in dante?*

R. Non

d.c. 6. §. 1. n. 1. in fin. c. 4. §. 3. R. Non sufficit actus internus voluntatis: nam hic non est congruens naturæ societatis humanæ, quæ officiorum & rerum commutationem desiderat, & vero nemo mentem alterius introspicere potest, sed simul requiruntur aut verba, aut alia signa externa, quibus hunc animum nostrum rationi convenientem indicemus. d. c. 6. §. 1. n. 2. in fin.

IV. *Quid requiritur in accipiente?*

d.c. 6. §. 2. n. & 14. Bœcl. h. l. R. Seposita lege civili requiritur naturaliter voluntas accipiendi, cum suo signo seu signo externo, certo, claro, ex extra omnem suspicionem aut querelam incertæ voluntatis posito, indicata. Quæ voluntas ordinarie sequitur dationem; sed potest præcedere, puta si quis quid dari, aut concedi sibi petierat, & dans postea consentiat: censetur enim durare voluntas nisi mutatio appareat & contrahentes digressi sint ad alia negotia.

V. *Imperia, an ut alia res, alienari possunt?*

R. Imperia, si sint in patrimonio, possunt alienari ab eo, cuius sunt in patri- d. c. 6. §. 3.

patrimonio, e. gr. rege; si non sint in patrimonio & electione aut succesione deferantur, a rege, tanquam capite populi, accedente populi consensu, quia & hic jus aliquod habet, quando agitur de modo habendi imperium: hic enim modus pendet à primæva voluntate, & non comprehenditur sub imperio. Cœterum totus hic tractatus fere regitur moribus & legibus populorum, & notitia ejus non ubivis in obvio posita est: neque enim leges, quas vulgo vocamus fundamentales ubique præscriptæ, aut ad totam reip. rationem sufficienter descriptæ extant.

Grot. d. l. aliter l. 2. c. 7. §. 27 Bœcler h. l. Conring. de fin. Im. c. 19.

VI. *Si pars sit alienanda, e. g. civitas, provincia, an & ejus partis consensus requiritur?*

R. Pars de qua alienanda agitur, consentire debet: nam qui in civitatem coeunt, contrahunt societatem quandam perpetuam & immortalem, ita ut velint regi eodem imperio, & intra ejusdem imperii fines degere. Et quemadmodum singuli jus acquisiverunt,

d. c. 6. §. 4. Puffend. l. 8 c. 5. §. 9. aliter Conring. dict. c. 19. Ziegler. h.

ut non possint inviti e civitate ejici, aut alterius sub imperium tradi, nisi in pœnæ vicem, ita & universis idem Jus est quæsitum, ut inviti a corpore abscindi & alii in ditionem tradi non possint. Et si rex necessitate adactus cum hoste validiore pacem hac lege fecerit, ut ipsi certam civitatem, certam regionem concedat, quæ tamen isti cessioni contradicit: rex quidem ex eadem sua præsidia deducere potest, & victori permittere, ut si possit, ejus possessionem adprehendat: civitas tamen illa vel regio nulla obligatione impeditur, quo minus si viribus suis confidat, se occupare volenti resistat, aut peculiarem deinceps civitatem constituat. Si autem necessitati cogatur cedere, & sic communis sit necessitas & utilitas & corporis & partis, facile ex silentio consensus intervenisse videtur.

Osiand. aliter Text. c.30.§.31.

Puff. d.l.

Grot. d. c. 6.§.8.

VII. *At membrum corporis humani potest abscindi in conservationem totius corporis, ergo & membrum corporis hujus moralis?*

Grot. l.2. c. 21. §.11. n.2. in fin. & c. 6. §.4.

R. Par-

R. Partes corporis moralis non ita sunt sub suo corpore, ut partes corporis naturalis: hæ sine corporis vita vivere non possunt, & ideò in usum corporis recte abscinduntur; illæ sine suo corpore vivere interdum possunt, & est corpus voluntate contractum, ac propterea jus ejus in partes ex primæva voluntate metiendum est. d. c. 6. §. 4.

VIII. *An parti jus est a corpore pro lubitu recedere?*

R. Non: nisi evidenter se aliter servare non possit. Nam in omnibus conventionibus excepta videtur summa necessitas, quæ facultatem dat, salutem suam quovis modo expediendi. Hinc nemo jure urbes reprehenderit, quæ ubi pro virili hostibus restiterunt, dedere se tandem maluerunt, quam excidium pati. d. c. 6. §. 5. l. 1. c. 4. §. 7. Pufend. l. 8. c. 5. §. 9.

IX. *An corpus idem jus habet ad partem tuendam, quod habet pars ipsa ad se tuendam?*

R. Partis jus ad se tuendam est majus, quam corporis in partem: quia corpus demum jus consequitur in partem d. c. 6. §. 6. c. 5. §. 3.

 pro-

propter consensum ejus in consociationem: partis autem ad se tuendam jus est antiquius, eique ante ini iam consociationem a Deo & natura ad sui conservationem concessum, quod invitæ auferri non potest.

c. 17. §. 2. aliter Ziegl. l. 2. c. 6. §. 6.

X. At imperium est in corpore seu tota civitate & sic etiam in hac parte, ac propterea ut dominium a domino ita ab imperium habente imperium in hanc partem alienari potest.

d. c. 6. §. 6. c. 5. §. 23. R. Imperium est in toto corpore, seu tota civitate, & sic etiam in hac parte, sed non divisibiliter in plures partes, verum indivisibiliter & quamdiu pars manet pars, & in eadem civitate; civitas enim tunc majus jus consequitur in partem, ita ut omnes actiones ad eam referri debeant: verum quando pars separatur, primævum suum jus consequitur ad seipsam defendendam, ex sua voluntate metiendum.

d. c. 6. §. 4. in fin.

XI. Imo necessitas & utilitas publica interdum exigit, ut pars alienetur.

d. c. 6. §. 6. R. In extrema necessitate & innoxia utilitate habemus quidem jus etiam in rebus,

rebus, quæ ſunt in alterius dominio; ſed hæc neceſſitas & utilitas, quæ rem ad jus naturæ reducit, comprehendit tantum uſum rei alterius, & detentionem, quæ nobis communiter debentur in rebus aliorum, & naturalia ſunt; non autem jus alienandi, quod facto humano, ſcilicet poſt dominia diſtincta, introductum eſt, atque ideo inde ſeu a voluntate menſuram accipit.

Puffend. l. 8. c. 5. §. 10. aliter Bœcler. & Zigler. h. l.

d. c. 6. §. 1. n. 1.

XII. *An imperium in locum, i. e. partem territorii, puta non habitatam aut deſertam, alienari poteſt?*

R. Alienari poteſt a populo libero, aut etiam a rege, accedente populi conſenſu, nam territorium & totum & ejus partes ſunt communia populi pro indiviſo, ac proinde ſub arbitrio populi: ſecus quam pars populi, quæ quia liberam habet voluntatem, jus quoque contradicendi habet, & populo & regi, in cujus patrimonio non eſt jus imperandi.

d. c. 6. §. 7.

XIII. *Poteſtne rex ſine populi conſenſu regnum ſuum alii offerre in feudum, & ab eo recognoſcere ſub onere commiſſi ex felo-*

 nia,

nia, aut ut deficiente familia jus imperandi ad eum devolvatur, cui infeudum obtulit, ut ad seniorem?

d.c.6.§.9. &l.1.c.3.§.13. Puffend l.8.c.5.§.10.

R. Non, quia & talis infeudatio est species alienationis, quare videmus a pluribus populis irritas habitas ut alienationes, ita & infeudationes regnorum, quas populis inconsultis reges fecerant.

XIV. *An pignori dari potest pars populi & imperii in populum?*

d.c.6§.9.& Puff. d l. Cap.Leop. art.12.

R. Non potest sine consensu populi & eius partis, quæ oppignoratur, ita ut eius administratio & naturalis possessio tantisper sit penes creditorem: non ea tantum ex causa, quod ex pignoris datione sequi alienatio soleat, sed quia populus regem ultro constituens, ab ipso voluit gubernari, non a quovis alio, nec in multas particulas discerpi; sed præsumitur velle, ut in sua integritate conservetur, cuius rei gratia in societatem civilem coitum est.

XV.

XV. *An functiones summo minores, ducatus, marchionatus, landgraviatus, comitatus &c. rex sine populi consensu potest concedere jure hæreditario?* Grot. l.1.c. 3.§.14.

R. Inconsulto populo rex id non potest, si maneamus intra terminos naturales: quia sicut ipsius imperium morte finitur, ita & concessiones ab ipso factæ, nec successor obligatur ad eas servandas, qui jus suum imperandi seu jus habendi imperium a populo, non ab antecessore accipit Populi autem consensus ut expressus, ita tacitus consuetudine introductus id jus regibus tribuere potest Sic videmus oppida & totas regiones perpetuo jure tenendas ab Imperatoribus esse donatas. d.c.6.§.10. Bœcler h.l. sed aliter. Inst. Jur. P. l.1.tit. 14 & 16.p. 166. 1.F.1.

XVI. *Patrimonium populi potestne alienari a rege sine populi consensu?*

R. Patrimonium populi seu bona domanialia, quæ regi sunt concessa ad sustentanda reip aut regiæ dignitatis onera, a rege sine consensu populi nec in totum nec in partem alienari possunt. Ne quidem si res modicum va- Grot. d. c. 6. §.11. Renat. Choppin. de Doman.3.

c.18. Molinæus de usuris q 58. p.m.512. Crag. 1. 0i. eg. 14. p. 110.

leat, quia quod meum non est, ejus nec exiguam partem alienare mihi jus est, licet in rebus modicis ex scientia & silentio facilius consensus præsumatur. Deficiente autem consensu expresso vel præsumto, alienatio est ipso jure nulla ob defectum facultatis. Patrimonium enim imperii causa est constitutum, & quamvis rex sibi forte ad vitam suam satis prospectum judicet, tamen post ipsum alius rex præficiendus, qui & ipse pro dignitate sustentari debet.

Puffend. l. 8. c.5. §.10.

XVII. *An idem dicendum de fructibus, quos ex patrimonio percipit?*

d.c 6. §.17. R. Fructus sunt in regis patrimonio & dominio, & sic de iis pro lubitu & ultima voluntate & inter vivos habet disponendi facultatem: sic jus alluvionum in patrimonio esse solet, ipsæ res, quas fecit alluvio, in fructu, jus vectigalia exigendi in patrimonio, pecunia ex vectigalibus procedens in fructu, jus confiscandi in patrimonio, fundi confiscati in fructu.

XVIII.

XVIII. *An partes patrimonii possunt pignori opponi a rege sine consensu populi?*

R. Pars imperii non potest, ut diximus, pars patrimonii oppignorari potest inconsulto populo, modo rex solus habeat jus nova tributa imponendi: hæc enim luitio pignoris est species quædam tributi; perinde enim est an cives pecuniam contribuant propter publicas necessitates, an pecunia post collata talem partem oppignoratam redimant. Imo si rex ex proprio suo patrimonio in usum Reip. quædam erogaverit, merito patrimoniũ publicum eo nomine hypothecæ loco eidem judicabitur obstrictum ex præsumpta populi voluntate, quæ est, ut rex habeat, unde reip. onera ferat, quousque a populo debitum illud dissolvatur. Hæc autem hactenus dicta ita locum habent, nisi lex imperio addita aut regis, aut populi potestatem magis aut auxerit aut contraxerit.

d.c. 6. §. 13. Puff. d. l. Ziegl. h. l. aliter

aliter Ziegl. d. l.

d.c. 6. §. 13. in fin. Puff. d. l.

XIX. *An alienatio potest fieri per testamentum?*

Grot. d. c. 6. §.

R. Affirmatur, quia testamentum est

ult. sed aliter, jung. Zigler. h.l.

voluntatis nostræ sententia, de eo, quod post mortem nostram fieri volumus. Et ea est dominii vis, ut non tantum inter vivos, verum etiam in casum mortis illud in alium transferre possimus, licet, ut actus alii, formam certam a Jure civili accipere possit.

CAP. VII.

De acquisitione derivativa quæ fit per legem: ubi de successionibus ab intestato.

I. *Acquisitio quæ fit lege, quotuplex est?*

Grot. l.2.c. 7.§.1.

R. EST triplex: aut fit lege naturæ, aut gentium, aut civili, de qua tamen hic non agitur, id enim infinitum foret, & præcipuæ de bellis controversiæ ex lege civili non definiuntur.

II. *Quotupliciter fit alienatio lege naturæ, quæ ex ipsa dominii natura ac vi sequitur?*

d.c.7. §.2.

R. Dupliciter, expletione juris & successione.

III. *Quomodo fit expletione juris?*

d. §.2.

R. Quoties id, quod meum nondum est,

eſt, ſed mihi dari debet, aut loco rei meæ, aut mihi debitæ, cum eam ipſam conſequi non poſſum aliud tantundem valens accipio ab eo, qui rem meam detinet, vel mihi debet. Nam juſtitia expletrix, quoties ad idem non poteſt pertingere, fertur ad tantundem, quod eſt morali æſtimatione idem.

IV. *An ipſe propria auctoritate invito debitori auferre poſſum, an expectare debeo a judice?*

R. Ubi judicia vigent, Jure eſt experiundum, quia alias fruſtra eſſet inſtituta judiciorum auctoritas, tumultus in civitate oriri facile poſſent, & ordo turbari: ubi judicia ceſſant vel momentanee, puta ſi alioqui nunquam tuum recuperare poſſis, aufugiente forte debitore; aut continue, ut in locis, ubi non eſt civitas, unusquisque propria auctoritate invito debitori auferre poteſt. d.c.7. §.2. n.1. l.1. c.3. §. 2.

V. *Si Jus quidem certum ſit judicia etiam vigeant, ſed ſimul moraliter certum, per Judicem juris explementum obtinere*

nerè

neri non posse, puta quia probatio deficiat, an sibi ipsi quis potest jus dicere?

Ziegl. h. c. 7. §. 2. n. 1. aliter Grot. h. l.

R. Non, quia alias magna daretur injuriis faciendis licentia, & facile sub prætextu juris alter alteri vim esset illaturus, civitates furtis ac rapinis implerentur: quo accedit, quod hæc ablatio non sit habitura diuturnum effectum, si enim is, cui vis facta est, adeat judicem, & in sua probatione deficiat, res erit restituenda, imo pluribus in locis jus crediti amittit, qui id facit.

d. c. 7. §. 5.

VI. *Quomodo alienatio fit successione?*

R. Quia dominii ea vis erat, ut domini voluntate in alium transferri posset, etiam mortis causa, si quis voluntatis suæ nullam edidit testationem, cum tamen credibile non esset, ejus cum mentis fuisse, ut post mortem suam bona cuivis occupanti cederent, ex conjectura voluntatis præsumitur bona sua voluisse pervenire ad eum, ad quem ea pervenire æquum atque honestum erat.

VII. *At si alienatio, quæ fit successione, sit ex*

ſit ex conjectura voluntatis, nulla eſt ex jure naturæ.

R. Conjungi debent jus naturæ & præſumpta voluntas, non ſibi opponi: ideo enim quis præſumitur velle, quia jus naturæ hoc vult. Et hæc ſucceſsio, cum ſit ex ordinata & hominis ſani præſumpta voluntate, ſi quis inique liberos ſacto forte teſtamento exhæredet, jus naturæ etiam contra ejus voluntatem dat ſucceſsionem, quæ erat inordinata, & hominis, qui ſua ratione non recte uſus eſt: adeo ut licet hoc in caſu ſucceſsio ſit contra voluntatem inordinatam, non tamen eſt contra præſumptam voluntatem, ſi ordinata fuiſſet.

Feld. ad Grot. h. l. ſed aliter.

pr. Inſt. de inoff. teſt.

VIII. *Ad quem bona pervenire æquum atque honeſtum eſt?*

R. Prima cauſa eſt liberorum, quia ea liberis debemus. d. c. 7. §. 3. in fin.

IX. *At liberis ne quidem alimenta debemus, ſed naturali ratione tantum conſentaneum, ut liberi a parentibus alantur, ergo multo minus reliqua noſtra bona.*

R. Li-

Grot. d. c. 7. §. 4. n. 1. aliter

R. Liberis debentur alimenta ex necessitate & præcepto Juris naturæ, quia alias societas humana ultra hominis ætatem subsistere non posset, imo nulla unquam futura fuisset. Et qui causa est, ut homo existat, is quantum necesse est, prospicere ei debet de his, quæ ad vitam humanam, id est, naturalem ac socialem, ad hanc enim natus est, secundum suæ dignitatis statum sunt necessaria. Adeo ut impia sit sententia eorum, qui statuunt integrum esse matri, an infantem recens natum exponere velit, an educare; brutis animantibus sint peiores, nam & bruta proli suæ, quantum necesse est, alimenta suppeditant. Optima quippe magistra natura est, cunctis animantibus, non tantum ad sui, sed & ad prolis suæ conservationem, ut cognata hac caritate continua successio ad æternitatis circulum perveniat.

Hobbes c. 9

Grot. d. c. 7. §. 3. n. 2. Bœcler h. l. Puffend. l. 6. c. 2. §. 12.

X. *An omnibus liberis debentur alimenta?*

R. Quia naturale est hoc debitum, ideo

ideo etiam alimenta debentur naturalibus liberis, vulgo quæsitis, ex damnato coitu natis Nec aliter capiendum, quod dici solet, legitimam humanis legibus tolli non posse, quatenus scilicet in legitima insunt alimenta necessaria. Nam quod supra est, tolli potest, non repugnante natura. d.c.7. §.4. n. 3. Puffend. l. 4.c.11. §.6.

XI. *An alimenta nullo casu possunt denegari?*

R. Hoc debitum alimentorum & successionis in bona est juris naturæ hypothetici, quod præsupponit liberorum in parentes pietatem, si enim sint ingrati, ex familia expelli & abdicari poterunt. d.c.7. §.7.

XII. *Alimenta an debentur parentibus?*

R. Affirmatur, quia 1. parentum beneficia id merentur, 2. bona ut plurimum a parentibus sunt profecta, aut saltem semina eorundem, quæ liberi postea auxerunt. 3. in quibusdam parentibus debilitas & egestas senii accedit. d. c. 7. §. 5. Puffend. l. 4.c.11. §.13. Bœcl. h. l. Seld. de J. N. & G. l.7. c. 2.

XIII. *An hoc liberorum debitum in parentes æque ordinarium est, ac illud parentum in liberos?*

R.

d.c. 7. § 5. n. 1. R Non, tam liberi cùm nascuntur, nihil secum afferunt, unde vivant: adde quod vivendum diutius habent, quam parentes: atque ideo sicut honor & obsequium parentibus debetur, non liberis, ita educatio liberis magis, quam parentibus. Et cum parentibus debeantur inprimis propter beneficia educationis, hinc si hæc beneficia cessent, forte quia partum dolo exposuerunt, & debitum alimentorum cessat.

XIV. An avi aviæque tenentur ad danda alimenta.

d.c. 7. §. 6. Feld. h. l. R. Ubi parentes defecerunt, æquum est, ut avus aviaque pro mortuo filio filiaque curam suscipiant nepotum & neptium; quod & in parentibus longius remotis pari ratione procedit; & ad eos etiam nepotes extenditur, qui per mulieres ex nobis veniunt, i. e. ad nepotes ex filiabus nostris, si aliunde ali non possint: natura enim trahit parentes ad amorem ejus, quod ex se procreatum norunt, & quod mediantibus liberis ab iis provenit.

XV. An

XV. *An & reliqua bona liberis debemus?*

R. Prima bonorum succesſio liberis defertur: quia creduntur parentes illis, ut corporis ſui partibus, non tantum de neceſſariis, ſed & de his, quæ ad vitam ſuavius honeſtiusq; tranſigendam pertinent, quam uberrime voluiſſe proſpectum, ab eo maxime tempore, quo ipſi rebus ſuis frui non poſſunt: partim ob præciſum debitum naturale, partim ex conjectura naturali, qua parentes creduntur id velle, ut liberis quam optime proſpectum ſit d. c. 7. §. 5. n. 2.

XVI. *Quid ſi in diverſum adſint indicia voluntatis paternæ?*

R. Si in diverſum ſuppetant indicia, hæc voluntatis conjectura ceſſat, ut ſi filius ex juſta cauſa abdicetur vel exhæredetur. d. c. 7. §. 7.

XVII. *Quæ ſunt juſtæ exhæredationis cauſæ?*

R. Juſtæ exhæredationis cauſæ ſunt omnes, quæ naturalis neceſſitudinis aut caritatis vincula aut laxare, aut impedire poſſunt, e. g. ſi patri injurias N. 115. c. 3. Bœcler. ad c. 7. §. 7.

L ma-

manus inferat filius, si vitæ ejus insidias struat &c. & hoc in casu ne quidem alimenta debentur, quia est delictum, quod mortem meretur.

Puffend. l. 4. c. 11. §. 1.

XVIII. *At in tam teneram ætatem cui alimenta debentur, tale delictum non videtur cadere posse?*

Arnis. Relect. Pol. l. 1. c. 4. sect. 4. Gassend. Phil. Mor. p. 1457. Puffend. l. 4. c. 11. §. 5.

R. Alimenta debentur liberis, quamdiu seipsos honeste exhibere non possunt, & comprehendunt sumptus in studia & peregrinationes, quæ sæpe in plures annos protrahuntur, ita ut in tales liberos tale delictum facile cadere possit. Imo etsi tale delictum non esset, ad alimenta deneganda sufficeret ingratitudo erga parentes & delictum vinculum caritatis naturalis dissolvens.

XIX. *Si non satis constet, hunc illo esse genitum?*

d. c. 7. §. 8.

R. Et hæc exceptio regulæ est addenda: scilicet natura nos ducit ad partum alendum ex nobis, non autem, si ex adultero sit conceptus.

XX. *Verum de factis nulla est certa perceptio, & generis nemo sibi conscius ipse est*

est, & mater scit, suos esse liberos, pater autumat?

R. Ea quæ solent in hominum conspectu fieri, sui generis certitudinem habent ex testimonio: quo sensu mater certa esse dicitur, quia inveniuntur, qui quæve partui & educationi adfuerunt, at de patre hujus gradus certitudo haberi non potest. d. c. 7. §. 8. l. 1. §. 10. ff. de inspic. ventre. d. c. 7. §. 8. n. 1. in med

XXI. *Quis est pater?*

R. Probabiliter pater est, quem nuptiæ demonstrant, vel qui pro tali habetur matris indicio; saltem tali certitudine, qua res facti probari solent, cum mater plures mares potuerit admittere. Puffend. l. 4. c. 11. §. 10. Lim. tom. 4. addit. l. 2. c. 1. p. 202 in fin.

XXII. *An omnes liberi æqualiter succedunt in bona parentum?*

R. Non est necesse 1. ut bona æqualiter inter filios dividantur, sed uni atque alteri præ cæteris eximii quid assignare potest pater vel ob singularia merita, aut præclaram spem, vel etiam ob peculiarem affectum, inprimis erga familiam ejusque splendorem, & conservationem, quæ sæpius detri- Puff. d. l. 4. c. 11. §. 8. & 9. Bœcl. Inst. Pol. l. 1. c. 3. p. 53.

mentum patitur divisione bonorum
Grot. l.2.c. 7. §. 8. n. 2. aliter
æquali. 2. non tantum leges civiles, verum & jus naturæ, propter discrimen inter nuptias & alios concubitus constitutum, magis favet liberis legitimis, quam naturalibus, licet hi tantundem trahant ex sanguine paterno quam illi.

XXIII. *Quomodo vocatur matrimonium, quando ex pactione quidam liberi excluduntur à pracipua hareditate, ut certa portione, vel alimentis sint contenti?*

2. F. 29. & ibi Bitsch. Grot. d. c. 7. §. 8. n. 3. Puffend. l. 6. c. 1. §. ult.
R. Matrimonium ad morgenaticam, quod est legitima conjunctio inprimis viri illustris cum fœmina inferioris conditionis, ut liberi isto matrimonio nati certa portione assignata sint contenti, & a reliqua hæreditate & dignitate paterna excludantur.

XXIV. *An hoc matrimonium est licitum?*

Mylerus in Gamal. Princip. c. 6. supra c. 5 qu. 24.
R. Affirmatur, quia continet individuam vitæ consuetudinem sobolis procreandæ gratia, licet sinistra manu jungi soleat talis uxor.

XXV.

XXV. *Quæ sunt rationes, propter quas tale matrimonium contrahi solet?*

R. Ut 1. conserventur familiæ, inprimis illustres, quibus divisione bonorum & imminutione tantum decedit de dignitate, quantum splendoris ipsis accedit ex nativitate: & hinc 2 est favor liberorum prioris matrimonii. 3. ne tales viri cogantur vivere in peccato seu concubinatu. Puff. d. l. & Bitsch. 1. F. 29. supra c. 5. qu. 25.

XXVI. *An hoc pactum constante matrimonio a patre illustri & matre mutari potest?*

R. Nihil tam naturale est, quam ut unumquodque eo modo dissolvatur, quo fuit colligatum, modo tertio ex tali pacto, e. gr. cognato, in cujus favorem forte etiam factum est, non sit jus quæsitum: nam hoc ipsi invito, ne quidem a principe, nisi in pœnam vel propter eminens dominium, auferri potest. Rhet. Inst. Jur. publ. l. 1. tit. 21. p. 304. Grot. l. 2. c. 14. §. 7.

XXVII. *Ubi desunt liberi, quibus naturaliter defertur successio?*

R. Parentibus, non tamen eo modo,

ut liberis. Parentes ad bona liberorum ratio miserationis admittit, liberos naturæ simul & parentum commune votum. Scilicet optarent quidem parentes bona sua in liberos devolvi, eosque habere superstites, ubi tamen ordo naturæ versus fuerit, lamentabili illo solatio hæreditatis utcunq; demulceri par erat. Et cum nullum sit officium referenda gratia magis necessarium, nemo præsumitur voluisse perdere occasionem beneficii reddendi & referendæ gratiæ, vid. quæst. 12.

d. c. 7. §. 5. n. 2. Pufiend. l. 4. c. 11. §. 13.

XXVIII. *Parentibus mortuis, ad quos devolvitur hæreditas?*

R. Ad eos, qui proxime nobiscum descendunt ex parentibus, & si quidam præmortui fuerint ad liberos eorum superstites, qui eos repræsentant, uno verbo, ad fratres & sorores germanos eorumque liberos. Nam & sic gratiam referimus parentibus nostris, in eorum liberis, qui naturaliter sunt pars parentum, & quibus, si viverent parentes, maxime vellent benefieri. Quo accedit, quod commendationi na-

d. c. 7. §. 9. n. 2. in fin. & n. 4.

naturæ, quia ex iisdem parentibus genus nobiscum ducunt, satisfaciamus.

XXIX. *Quid si supersint fratres consanguinei tantum & uterini?*

R. Simul hic respicitur ex quo velut fonte bona ista in defunctum fuerint devoluta, ita ut paterna paternis i. e. consanguineis, materna maternis, i. e. uterinis cedant, bona autem noviter quæsita æqualiter dividantur. d.c.7.§.9. n. 1. Puffend. l. 4.c.11. §.14.

XXX. *His deficientibus, qui succedunt?*

R. Reliqui cognati, qui defuncto carissimi fuerunt, sc. qui defunctum gradu cognationis proxime attingunt. d.c.7.§.10. Bœcler h.l. aliter Feld.

XXXI. *At vero sæpius tales dissident a defuncto, & ipsi carissimi non sunt?*

R. Licet forte cognati proximi non sint carissimi defuncto, tamen cognatio, quæ in ipsis est, & ad cujus conservationem & splendorem augendũ natura & communi voto omnes feruntur, est carissima; & hinc convenientissimum est, ut bona nostra intra familiam maneant. Puffend. l. 4.c.11.§.15.

XXXII. *An hæc, quæ dicta sunt de naturali conjectura, ita necessaria sunt jure naturæ, ut mutari non posſint?*

d.c.7.§.11. R. Dummodo liberis & parentibus legitima relinquatur, reliqua jure naturæ abſolutam neceſſitatem nullam habent, ac proinde ex diverſis cauſis voluntatem humanam moventibus variari ſolent, pactis, legibus, moribus, qui ſubitionem in locum interdum admittunt, interdum non, alibi diſtingvunt, unde bona veniant, alibi id inſuper habent. Eſt ubi primogeniti poſtgenitis plus ferunt, ut apud Hebræos, eſt ubi inter ſe æquantur &c.

XXXIII. *Si non ſint expreſſa voluntatis indicia circa ſucceſſionem in bona poſt mortem?*

d.c.7. §. 11, n. 2. R. Credendum quemque id de ſua ſucceſſione ſtatuiſſe, quod ſtatuit lex, aut mos habet populi, non tantum ex l.2.c.2.§.5. c.4 §.11.c. 11,§.5.n.2. vi imperii, quod vult, ut omnes inferiorum actus ſint legibus conformes; ſed & ex conjectura, qua unusquisque præſumitur legibꝰ ſe ſuaque ſubjicere.

XXXIV.

XXXIV. *An hæc conjectura valet etiam in eos, quorum in manu summum est imperium?*

R. Affirmatur, nam & hi probabiliter creduntur in rebus suis æquissimum judicasse, quod aut legibus sanxerunt ipsi, aut moribus probant, in iis rebus, in quibus de nullo ipsorum damno agitur, & in quibus materia & ratio legis ipsis est communis cum subditis. d.c.7. §. 11. n. 2. c.4. §. 12.

XXXV. *An ergo in omnibus præsumuntur velle leges suas valere in successione sua?*

R. Successio regum non per omnia se habet aut exigi potest ad regulas privatæ successionis: quia successio regnorum non æstimatur ex utilitate privatorum, sed ex utilitate publica, & hinc ea, quæ in jure civili, aut privatorum successionibus naturalem habent rationem aut æquitatem, huc in quantum fieri potest, trahuntur & applicantur. Bœcler. ad c.7. §. 11. n. 2. Conring. de Reg. & Tyr. th. 9.

XXXVI. *Quot modis regna deferuntur?*

d.c.7.§.12. & 14. R. Regna deferuntur vel ex liberrima voluntate regnantis, eaque vel expressa, vel præsumpta; vel ex voluntate populi.

XXXVII. Quæ sunt regna, quæ deferuntur ex liberrima voluntate regnantis?

d.§.12. R. Regna 1. armis subacta, 2. dedita sine conditione. Utrobique populus videtur consensisse per modum invitæ actionis, ad voluntariæ tamen æstimationem redigendæ, quia coacta voluntas etiam est voluntas: & victor omne
l.3.c.8.§.1. & 2. imperium per victoriam ut exercendum, ita & subjectum imperii existentiæ constituendum est consecutus.

XXXVIII. Quosnam hæredes instituere potest in tali regno?

d.c.7.§.12. Boecler h.l. aliter R. Non tantum liberos legitimos, mares & fœminas, verum & naturales, adoptivos, imo & extraneos & diversæ religionis præficere & regnum dividere potest.

XXXIX. Si dictum sit, ne regnum dividatur?

R. Regnum habebit natu maximus, sive

ſive omnes ſint filii, ſive filiæ: ſi filii & filiæ concurrant, habetur ratio ſexus, ita ut filius natu minor ſeu ſecundogenitus præferatur filiæ primogenitæ: ſexus enim prærogativa eſt perpetua & cœpit ante nativitatem, ætatis autem temporaria. d.c.7. §. 13. aliter d.c.7. §.18.

XL. *Secundogeniti an plane non ſuccedunt?*

R. Primogenitus erga eos ſe clementem & pium exhibeat, & pro ipſorum partibus, ſi non rependat æſtimationem, aſſignet ipſis ut honeſte ſecundum ſtatus ſui dignitatem vivere poſſint, ne tenuitate proviſionis vitæ inquinatæ & diſſolutæ occaſio præbeatur. d.c.7. §. 13. in fin. Dieter. ad A.B.tit.24. Inſt.Jur. P. p. 618.

XLI. *Regna libero populi conſenſu facta hæreditaria quomodo deferuntur?*

R. Ex præſumpta populi voluntate, quæ videtur fuiſſe, ut obſervetur id, quod maxime expedit.

XLII. *Quid videtur maxime expedire?*

R. Ni aliud lex aut mos ferat, quinque videntur expedire: 1. ut regnum ſit individuum, quia id ad tuendum re- d.c.7. §. 12.

XLIV. *At regum liberi omnes ſunt legitimi, quia diſcrimen inter legitimos & naturales eſt ex lege civili, & vero reges legibus civilibus ſunt ſoluti?* Horn. l. 2. c. 9. §. 15.

R. Quamvis diſpar ſit conditio regum & ſubjectorum, quantum ad leges civiles, tamen nepotes, liberi, propinqui, familia, genus &c. ſemper communiter apud omnes populos, qui ratione ſua recte utuntur, reſpectu matrimonii dicuntur: diſcrimen inter legitimos & naturales eſt a Jure naturæ, a quo eſt diſcrimen inter nuptias & concubinatum, ſeu ii demum ſunt legitimi apud omnes populos, qui ex individua vitæ conſvetudine naſcuntur. Et ſi quis aliter explicaret, ſtylum omnibus ſeculis toto orbe receptum abnegaret, quod non eſt privati vel unius hominis; oportet enim ut prius oſtendatur, vel nullum eſſe, vel omni tempore nullum fuiſſe diſcrimen inter principum uxores, pellices & amicas.

XLV. *An adoptivi ſuccedunt?*

R. Non, quia populus in naturalem re-

d.c.7. §.16. Bœcler h.l. Puffend. l. 7.c.7. §.17. in med. regis ſtirpem regnum contulit, qua deficiente ad ſe voluit redire facultatem de ſucceſſore diſponendi, quæ facultas, admiſſa adoptione quæ quidem ad regnum jus daret, in perpetuum eluderetur. Hinc nec aſcendentes primi regis fratres vel collaterales, multo minus affines admittuntur citra novam populi electionem.

XLVI. *Quodnam eſt quartum, quod expedit?*

d.c.7. §.17. Bœcler h l. R. Qartum eſt, ut inter eos, qui pariter ad hæreditatem admittuntur, ſive quia unius ſunt gradus, ſive quia in parentum ſuorum locum ſuccedunt, præferãtur mares fœminis: ideo quod mares tum ad bella, tum ad alias imperii partes magis idonei fœminis cenſentur, & rarum & extraordinarium eſt illud Poetæ:

Vos etenim juvenes animum geritis muliebrem,
--- --- illaque virgo viri.

XLVII. *Quintum quod eſt?*

d.c.7. §.18. R. Quintum eſt, ut inter mares aut fœminas, ubi mares deficiunt, præfera-

ratur natu maximus: ita tamen ubi fœminæ & mares concurrunt, ſexus prærogativa ut perpetua, potior ſit ætatis.

XLVIII. *Cur natu maximus præfertur?*

R. Variant hic opiniones: alii ad jus naturæ, ſanguinis aut hæreditatis provocant: alii ad jus divinum & gentium: alii ad populi electionem, quorum opinio verior eſt: ſcilicet in omni ſucceſſione latet populi electio ſeu tacita ſeu expreſſa, jus enim ab electione familiæ cœptum ſuccedendo continuatur. Quare quantum prima electio tribuit, tantum defert ſucceſſio. Horn. l. 2. c. 9. §. 8. & ſeqq. Grot. l. 1. c. 3. §. 10. n. 5.

XLIX. *Si primogenitus ſit incapax?*

R. Quia populus ipſum elegit, quia præſumitur is judicio aut eſſe perfectior, aut futurus, ſi propter mentis aut corporis vitium imperare non poſſit, non ſuccedit; ſed reliqui, ſalva tamen ſemper ſexus primum, deinde ætatis prærogativa inter capaces. Nam qualitas & ſexus & ætatis, quatenus d. c. 7. §. 18. n. 2. A. B. tit 28. & ibi Limn.

in

in hac re a populo consideratur, ita personæ adhæret, ut avelli inde nequeat.

L. *An regnum, ubi in hunc modum defertur pars est hæreditatis?*

d.c.7. §. 19. Bœcler h.l. Puffend. l. 7.c.7. §. 12. Horn. l. 2. c.9. §.13. aliter l.2. c.14. §. 10. & 11.

R. Est hæreditas quædam, quia est legitima in locum alterius defuncti succesſio, & succeſſor principis non male vocatur hæres regni, solii, sceptri, sed separata ab aliorum bonorum hæreditate, ita ut in his non cogatur simul succedere & eorum onera ferre, nec ab illa succesſione excludi ob omnes causas, ob quas ab his excluditur, sed ut aliquid committat contra patriam, vel ut propter defectum imperare non posſit, requiritur. Præsumpta enim voluntas populi semper intelligenda est cum relatione ad commodum reip. & regnum voluiſſe creditur quam optimo jure deferri, nec quicquam ejus refert hæreditas aliorum bonorum a rege adeatur, nec ne, cum hæreditarium ordinem non ob hoc elegerit, sed ut certi quid eſſet, & reverentia conciliaretur ex sanguine, simul-

ſimulque ex genere & educatione ſpes eſſet præclaræ virtutis & regni poſſeſſor regnum magis curaret, animoſiusque defenderet, ſi id ipſum iis eſſet relicturus, quos ipſe ob caritatem maximi faceret. d.c.7. §.19. in fin. Mylerus in Archol. c.11.§.6.

LI. *Si regnum primitus datum ſit in feudum ab eo, qui plene dominus erat qualis lex eſt ſequenda in ſucceſſione?*

R. Sequenda erit lex ſucceſſionis feudalis, non ſemper Longobardica illa, quam perſcriptam habemus, ſed quæ in gente quaque recepta fuit, quo tempore data eſt prima inveſtitura: nam aliæ gentes leges aut mores de feudis non minus, quam Longobardi habuerunt. d.c.7. §.20. Ziegl. h. l. Struv. S. J. F. c.9. §.1. & ſeqq. Fran zk. de Orig. feud. Bitſch. in procem.

LII. *Eſtne in regnis adhuc alia quædam ſucceſſio non hæreditaria?*

R. Affirmatur, ſcilicet ſucceſſio quæ linealis dicitur, eaque vel cognatica, vel agnatica. Cum enim favor repræſentationis propter jus, quod defunctꝰ in viventis bonis habet, & quod ad eos, qui ex ipſo ſuperſtites ſunt, trans- d.c.7. §.22. Puffend. l. 7.c.7. §.13.

mittit, tantum in descendentibus obtineat in infinitum, in collateralibus autem evanescat, apud multas gentes linealis successio est introducta, quæ in eo consistit, ut omnes qui ab auctore stirpis regnatricis descendunt, velut lineam perpendicularem constituant, ita ut eorum quilibet regno propior sit, prout quisque in eodem gradu sexus, deinde ætatis prærogativa potior est. Nec prius ad aliam lineam regnum devolvitur, quam omnes ex eadem linea defecerint, & prout quisque nascitur, ita lex ex spe ad regnum suo ordine habendum jus verũ ipsi excitat; quod jus quisque ad omnes ex se natos pari ordine demittit, licet ipse regnũm non obtinuerit. Hoc modo primo loco semper vocantur liberi ultimi possessoris, sed ita ut & mortuorum ratio habeatur, si quidem ipsis proles supersit qualiscunque gradus, & si mortui istius linea potior fuit, vel ratione sexus, vel ratione ætatis, ejusdem proles reliquos omnes excludit, & sic mortui transmittunt

suum

ſuum jus in vivos, & vivi ſeu ultimi poſſeſſores in mortuos, ſalva tamen ſemper in pari gradu ejusdem lineæ prærogativa & ſexus & ætatis. Si ultimo poſſeſſori deſint liberi, ab ipſo incipiendo, non recurrendo ad auctorem ſtirpis, itur ad lineam proximam, & ſic deinceps, ita ut ob ſexum aut ætatem nunquam tranſeatur de linea in lineam. Cui conſequens eſt, ut ſi ultimo poſſeſſori ſit filius & filia, filius contracto matrimonio moriatur, relicta filia, hæc præferatur filio, qui natus eſt ex filia ultimi poſſeſſoris ſeu avi, & filius majoris fratris præmortui fratri minori. Hæc linealis ſucceſſio vocatur cognatica, quia cognati ſeu fœminæ ex iis nati natæve non minus admittuntur, quam agnati; vocatur etiam ſucceſſio regni Caſtellæ, ad cujus exemplum etiam majoratus jura in eo regno conſtituta ſunt.

LIII. *Quid eſt majoratus?*

R. Majoratus eſt jus, quo ad ſucceſſionem vocatur, qui in familia poſt mortẽ poſſeſſoris major natu reperi- d.c.7. §.22. n.1.in fin.

tur. Hoc jus eo præcipue fine est introductum, ut tutelæ non sit locus, sed regnum semper proprios dominos habeat.

Befold. de succeff. & elect. reg. 1. differt. 4. n. 13.

LIV. *Quæ est alia linealis succesfio ?*

d c. 7. §. 23. Ziegl. h. l. Limn. 2. J. P. c. 2. §. 24.

R. Est succesfio linealis agnatica duntaxat marium ex maribus; quæ vulgo vocatur succesfio juris Francici seu regni Galliæ. Hæc maxime introducta est, ne per fœminarum matrimonia ad peregrinum sanguinem imperium deveniret. In hac tamen succesfione deficientibus agnatis, substituuntur interdum cognati, non jure succesfionis aut cognationis, sed liberæ electionis, ne regnum ad exteros deferatur.

LV. *Possuntne alii succesfionum modi introduci ?*

d. c. 7. §. 24.

R. Affirmatur, aut ex populi voluntate, aut etiam ejus, qui regnum ita in patrimonio habet, ut alienare possit. Imo si sint regna non patrimonialia, interdum hoc est permissum; sic in Imperio Romano Germanico inter illustres recepta sunt pacta confraternitatis, quo etiam referri possunt pacta ganerbinatus.

Limn. l. 4. c. 8. §. 126. & seqq. Inst. Jur. P. p. 623.

LVI.

LVI. *An filius potest a patre exhæredari ne in regnum succedat?*

R. In regnis patrimonialibus seu alienabilibus omnino potest, ita tamen, ut & in his regnum a reliqua hæreditate paterna distinguendum sit; & hinc licet aliquem a regno excludat, non statim videtur eum a reliqua hæreditate exclusisse, nisi voluntatem suam expresse declaraverit, & contra potest aliquem ab hæreditate excludere, ut tamen ipsum non excludat a regno, eo ipso enim dum bona alia opponit regno non præsumitur voluisse ipsum excludere à regno. Nec tacite aliquis habetur pro exhæredato, si grave aliquid in patrem commiserit, & nulla exstent condonatæ culpæ indicia expressa, eo ipso enim dum pater judicium suum non declaravit, non videtur voluisse eum exhæredare, sed spectavit forte aliam castigationem, & pro peccato magno minus exhæredatione supplicium optavit.

d.c. 7. §. 25.

Bœcler h. l. Ziegler. Horn. l. 2. c. 7. § 15. in fin.

Grot. d. c. 7. §. 25. aliter

LVII. *An potest exhæredari in regnis non patrimonialibus, seu in iis,*

quæ per successionem deferuntur?

Bœcler d.l. Horn. d.l. Grot. d. c. 7.§.25. in fin. aliter.

R. Et in his regnis præsumptus consensus populi in successione ab intestato restrictus est ad casum publicæ utilitatis, ideo ut si forte filius in tali regno contra salutem regis vel regni aliquid moliatur, a successione excludi possit. Primogenito enim populus confert successionis sortem, si prodesse publico studeat, sin desciscat & periculum tyrannidis subsit, negligere putanda est civitas publicæ salutis eversorem.

LVIII. *An abdicari potest regnum seu jus succedendi in regnum?*

Grot. l.2. c. 5.§.24.

R. Quin pro se quisque possit abdicare regnum, seu jus succedendi in regnum jure naturæ & gentium, sive sit electitium, sive successivum, dubium non est: nam civitas est species societatis, in qua nemo cogitur invitus manere, & in qua imperantes sunt caput. Quo accedit, quod derelinqui imperia possint. Verum cum imperiorum primordia, quod ad subjecta existen-

tiæ

tæ majestatis attinet, ad consensum mutuum sint referenda, is qui regimini præest, non magis se subtrahere potest subjectis sine justa causa, quam hi sine causa sceptrum aversari. Et hinc licet in regno successivo permissa sit abdicatio, tamen injuria in remp. non carebit factum, si rex solo quietis amore, ætate & viribus minime defectus abdicatione sua regnum transferret in filium minorennem, præsertim bellis incumbentibus, nisi populi consensum impetraverit, eique in rep. & ætate successioris adversus periculum munienda aliquas consilii partes reliquerit, tunc enim dempta intelligitur, quæ subest injuria.

Limn. ad Cap. Ferdin art. 1. p. 451. Text. c. 30. Bœcler h l.

LIX. *An & pro liberis abdicari potest?*

R. Hoc magis controversum est: in regnis hæreditariis patrimonialibus, ubi arbitrium successionis in voluntate unius est positum, pater sua abdicatione liberis nocere potest, in hæreditariis ex præsumpta populi voluntate pater pro se & liberis pronuncians, d. c. 7. §. 26.

liberis obesse non potest, inprimis in lineali successione, quia simul atque existere cœperunt, jus proprium eis quæsitum est ex lege: sed nec nascituris, quia pater impedire non potest, quin ad illos suo tempore jus pertineat, nisi populi consensus accedat, tunc enim quia jus quæsitum ipsis nondum est, id quod accepturi fuissent, si nascerentur, parentis & populi consensu auferri potest. c.4.§.10.n. 2.

LX. *Quando est controversia de successione regni, quis potest judicare, an rex qui nunc regnat, an populus per se, an judices dati?*

d.c.7.§.27. R. Neque rex neque populus judicare potest judicio jurisdictionis, quæ non est, nisi apud superiorem, sive judicet de alicujus persona, sive de causa. Causa autem successionis seu controversiæ de successione non comprehenduntur sub jure imperii seu sub majestate, quia respiciunt modum perveniendi ad imperium, qui ex primæva patrumfamilias voluntate, quando in civitatem coiverunt & ubi nulla

nulla adhuc regiminis forma fuit con-
ſtituta, eſt æſtimandus, ſeu manſit in l.1.c.3.§.8.
ſtatu naturali, quo nulla erat jurisdi- n.2.
ctio. Populus non poteſt, quia omnem l.2.c.5.§.23
jurisdictionem in regem & regiam
familiam transtulit, nec ea durante,
ſi ſit verum regnum ullas ejus habet d.c.7.§.27.
reliquias. Hinc recte & pie facient, n.2.
qui jus vindicant, ſi de arbitris inter l.1.c.3.§.7.
ſe conveniant, qui, ſi de primæva n.2.
populi voluntate quæſtio incidat po l.2.c.23.§.8
puli qui nunc eſt, quique idem cum Puffend. l.
eo, qui olim fuit, cenſetur, ſenſum ex- 7.c.7.§.15.
quirunt, eumque ſequuntur, niſi ſa- l.2.c.9.§.3.
tis certo conſtet, olim aliam fuiſſe po-
puli voluntatem, & ex ea jus quæſi-
tum.

LXI. *An filius ante adeptionem regni natus in regno individuo præferendus ei, qui regia fortuna eſt natus?*

R. Præferendus eſt in quavis ſucceſ- d.c.7.§.28.
ſionis ſpecie 1. quia populus regnum Bœcler h.l.
regi & ſuæ familiæ detulit, ſub qua ſi- Horn. l. 2.
ne dubio talis filius intelligitur. 2. ſi c.9.§.16.
ſolus ſupereſſet, nullo alio relicto filio,
ſuccederet, ergo nativitas ſecundoge-

niti ipsi non potest auferre id quod populi dono & consensu sui patris est consecutus. 3. succedit etiam in aliis bonis, in quibus non distinguitur, quo tempore sint quæsita; quæ tamen ratio est dubia.

LXII. *An nepos ex filio priore præfertur filio posteriori?*

R. In lineali succesfione difficultatem nullam habet: ibi enim mortui pro vivis habentur in hoc, ut in liberos transmittant. In hæreditariis dividuis ubi subitio in locum, seu jus repræsentationis obtinet, in partes concurrent: in hæreditariis individuis nepos ex præsumpta populi & regis voluntate præfertur, & si ætate impediatur administrare regnum, tutores constituendi, qui periculis, quæ alias ab ætate timentur, facile prævenire possunt.

d.c.7. §.30. n.1. & 2. Horn. l. 2. c.9. §.16. aliter

CAP.

CAP. VIII.

De acquiſitionibus derivativis, quæ a JCtis vocantur juris gentium.

I. *Quot modis acquirimus dominium jure gentium?*

R. QVatuor modis, occupatione, acceſſione, ſpecificatione, & traditione.

II. *At vero occupatio eſt modus acquirendi originarius & naturalis?*

R. Eſt modus acquirendi originariꝰ & naturalis in primo rerum ſtatu, ubi omnia vacua adhuc fuerunt & omnium occupationi patuerunt: eſt modus acquirendi juris gentium & derivativus, poſtquam res quæ occupantur, deſierunt eſſe in dominio vel principis vel privatorum & permiſſu principis apud omnes gentes propter cōmunem neceſſitatem & utilitatem iterum cedunt occupanti, quæ alias propter occupationem, quæ fit per univerſitatem ad principem redirent. Ita ut reſpectu prioris dominii, quod fuit vel principis vel privatorum, poſſit

l.2.c.3. §. 1. in fin.

d.c.3. §. 3.

ſit

sit vocari modus acquirendi derivativus, licet proprie loquendo, quia censentur esse res nullius, & primum ab occupante acquiruntur, sit modus acquirendi originarius. Quo accedit, quod JCti sub modis dominium acquirendi Jurisgentium comprehendant naturales.

d.c. 3. §. 19. n. 2. & 3.

III. *Quot modis acquiritur occupatione jure gentium?*

R. Tribus, venatione, inventione, & captivitate in bello.

IV. *Quomodo venatione?*

R. Post introducta dominia & imperia constituta, feræ quidem bestiæ per occupationem, quæ fit per universitatem principi vel ei, qui jus summum in civitate habet, fuerunt acquisitæ, verum propter simplicius vivendi genus inter omnes gentes jus venandi privatis fuit concessum, ita ut quod quisque cepisset, suum esset: a quo simpliciori vivendi genere cum gentes discesserint, principes prout cujuscunque necessitas & utilitas exigebat, hoc jus venandi promiscuum privatis ite-

Horn. l. 2. c. 3. §. 5. Puffend. l. 4. c. 6 §. 11. aliter Zigler. h. l. Textor c. 8. §. 18.

iterum ademerunt,& ferarum beſtiarum dominium fere ubique locorum ſibi repetierunt.

V. *Feræ beſtiæ à nobis occupatæ, quamdiu cenſentur eſſe noſtræ?*

R. Quamdiu ſunt in noſtra cuſtodia & in naturalem libertatem ſe non receperunt; ſimulac enim cuſtodiam noſtram evaſerunt & difficilis eſt earum perſecutio,vel potius nulla, præſertim cum internoſci, quæ noſtræ fuerint, ab aliis non poſſint, ex probabili conjectura derelictionis deſinunt eſſe noſtræ, & ubi hodie princeps permittit,iterum cedunt occupanti. Grot. d. c. 8. §. 3.

VI. *An noſtra manent, ſi addita ſint ſigna, unde dignoſci poſſint, cujus fuerint?*

R. Affirmatur,quia tunc videtur ceſſare præſumpta derelictio, & hinc ab aliis occupatæ & agnitæ dominis ſunt reddendæ: niſi ex aliis circumſtantiis conſtet, vel ſigna non fuiſſe addita ad retinendum dominium, vel dominum dominii animum non retinuiſſe. d. c. 8. §. 3. Kulpis in exercit. Grot. h. c. Puffend. l. 4. c. 6. §. 4. & 12.

VII.

VII. *Ut fera alicujus fiat, quid requiritur?*

d. c. 8. §. 3. in fin. & §. 4. R. Requiritur corporalis quædam posseſsio, quæ acquiritur vel manibus noſtris, vel inſtrumentis aliis, ut decipulis, retibus, laqueis, dum duo adſint: primum ut ipſa inſtrumenta ſint in noſtra poteſtate, deinde ut fera ita ſit incluſa, ut exire inde nequeat. Unde ſequitur, ſi quis feram lethaliter vulneraverit & eam perſequatur, vel a canibus alterius capta ſit, alius eam capere vel eximere non poſsit.

VIII. *Quomodo acquirimus inventione?*

d. c. 8. §. 6. Ziegl. h. l. aliter Puffend. l. 4. c. 6. §. 13. Horn. l. 2. c. 3. §. 8. in fin. R. Idem dicendum de inventione, quod diximus de venatione: ſcilicet lapillos, gemmas in littore maris, res pro derelicto habitas, & theſauros, ut olim apud omnes gentes, ita hodie adhuc, ubi princeps id permittit, noſtra facimus occupando.

IX. *Hæcne occupatio per inventionem poteſtne fieri oculis?*

d. c. 8. §. 6. R. Non, quia poſſeſsionis initium eſt corporis ad corpus adjunctio, qualis circa

circa res mobiles maxime fit manibus, circa res soli pedibus. Scire ubi res est,non est reperire.

X. *Quomodo captivitate in bello acquirimus?*

R. Apud omnes gentes res hostium habentur pro rebus nullius,& sic fiunt capientium,tam errum, qui per alios, quam qui per se capiunt. l.3. c. 6. §.8. in fin. & 9. in pr.

XI. *Quid acquiritur per accessionem?*

R. Accessorium cedit suo principali sine quo esse non potest. Sic insula pertinet ad flumen, in quo nata est;si flumen sit privatum ad privatos, si sit publicum, ad populum,aut eos, quibus populus dedit, quales sunt isti, qui prope flumen habent agros illimitatos: cum enim multa sæpe incommoda patiantur per inundationes, & vero hæc incrementa fluviatilia, inprimis si fiant per alluvionem, reditibus publicis parum momenti adferant,constitutum est, ut concedantur iis, quorum fundis accedunt, ita tamen,ut ex propria cujusque civitatis utilitate & necessitate privatis iterum de d. c. 8. §. 8. in fin. Puffend. l. 4. c. 7. §. 8. & seqq.

denegari & publico tribui possint, ut in venatione, & inventione dictum.

XII. *Qui agri dicuntur illimitati?*

d.c.8.§.12. R. Qui nullum alium finem habent, quam flumen, dicuntur illimitati; & qui alium finem habent, quam flumen seu qui se non extendunt ad flumen, sunt limitati: quales in dubio præsumuntur agri privatorum, quia hoc privatarum possessionum naturæ est
d.§.12.c.3. congruentius, sicut contra in dubio
§.17.n.2. imperia ad flumen credenda sunt illimitata, quia id territorii naturæ maxime convenit ad arcendos hostes, nam flumina & alii termini naturales, ut montes, non ita facile transiri possunt.

XIII. *Fœtus animantium nostrorum ad quem pertinet?*

d.c.8.§.18. R. Quicquid ex animali meo natum
Ziegl.h.l. est, meum est. Et si pater pertineat ad alium, & ad alium mater, partus ventrem sequitur, 1. quia aliquando fuit pars matris, 2. quia plerumque pater ignoratur.

XIV. *Quid si de patre constet?*

R. Quia

R. Quia pater leviter opera sua defungitur, sicut ipsius domino parum aut nihil decedat, mater autem, dum uterum gerit, ad alia fere est inutilis & solicite alenda, adhuc ad dominum matris pertinet, ita tamen ut domino patris interdum aliquid sit solvendum. Idem dicendum, quando planta alterius vel arbor in meo fundo radices egit, vel aliquis ex sua materia in meo fundo ædificavit. Cum enim apud omnes gentes communio pariat lites, judex qui uni rem debet adjudicare, & alterum alteri in certam pecuniæ summam interdum cōdemnare, ut indemnis servetur, semper pronunciabit pro eo, ad quem pertinet res principalis: nisi interdum accessorii pretium vel ars aliud suadeat, ut si planta aliena rara omnino in fundum meum radices egerit, & dominus fundi eam repetat; vel pictura præstans & artificiosa tabulæ meæ imponatur.

Puffend. l. 4. c. 6. §. 4.

d. c. 8. §. 22. Ziegl. h. l.

XV. *Quomodo acquirimus specificatione?*

R. Quando vel ex aliena, vel partim

N nostra

d.c. 8. § 19. aliter

Kulpis d.l.

noſtra partim aliena materia novam ſpeciem efficimus, regulariter ſi hæc ſpecies uni ſit adjudicanda, quia, ut dictum, apud omnes gentes ex communione oriuntur lites, illi ſpecies eſt adjudicanda in judiciis, qui eam fecit, ut tamen dominus materiæ pretium ejus recipiat: vel interdum, ubi ſpecies reduci poteſt ad materiam, domino materiæ adjudicetur, & opera ſolvatur.

XVI. *Quomodo traditione?*

d.c. 8. §. 25. c. 6. §. 1. n. 2. Puffend. l. 4. c. 7. §. 7. aliter

R. Quamvis ad dominii translationem naturaliter & abſolute non requiratur, ut fiat traditio, verum etiam ipſo jure, citra traditionem, in nos transferri poſſit, tamen inter omnes gentes receptum eſt, ut ſi quid ab alio animo dominium in me transferendi tradatur, & a me ita acceptetur, dominium ejus in me transferatur, ita ut recte traditio dicatur modus acquirendi dominium ex jure gentium.

CAP.

CAP. IX.
Quando imperia vel dominia desinant.

I. *Quot modis desinunt dominia & imperia?*

R. DEsinere ac interire dominia & imperia variis modis possunt, inprimis derelictione, quia voluntate cessante non manet dominium; & sublato subjecto, in quo est imperium vel dominium, scilicet ante alienationem vel expressam, sive inter vivos, sive ultima voluntate; vel tacitam, qualis est in successionibus ab intestato ex præsumpta defuncti voluntate.

Grot. l. 1. c. 9. §. 1. in pr. c. 3. §. 6. l. 1. c. 3. §. 7. l. 2. c. 7. §. 3. & §. 10. n. 2.

II. *Si persona in qua fuit dominium aut imperium moriatur nulla edita voluntatis significatione, nullo consanguineo relicto vel alia persona, cui jus succedendi ex pacto vel alio modo competit, ad quem pertinet dominium aut imperium?*

R. Dominium & imperium redit in eum statum, in quo fuit ante acquisitionem a defuncto factam. Si sit pri-

l. 2. c. 7. §. 17 Limn. l. 4. c. 8. §. 172.

Mylcr. de Stat. Imp. part. 1. c. 25. Grot. l. 2. c. 3. § 19. n. 3. l. 2. c. 9. §. 1.

vatus, dominium ejus ad universitatem aut ad dominum superiorem redit, a cujus dominio generali & eminenti pendet: si sit rex, qui populum seu potius jus imperandi populo habuit in patrimonio, populus fiet sui juris, nisi suam libertatem ultro deserat, & alii se in ditionem det: aliæ res, in alterius territorio sitæ, redeunt ad dominum territorii; sitæ in ipsius defuncti, fiunt occupantis, & quidem si populus libertatem suam civilem retinere velit, per occupationem, quæ fit per universitatem, sunt populi, alias cedunt primo occupanti. Si sit rex, cui ex populi voluntate regnum delatum, sive per electionem, sive per successionem quamcunque, redit imperium ad Deum, qui quoniam in tali populo ordinem vult, statim illud in eum transtulisse præsumitur, usque dum aliud subjectum majestatis existentiæ sibi eligat. Si sint Optimates & omnes intereant, idem dicendum. Si sit populus liber, idem; & si talis populus interiret, alii populi, qui forte

l. 1. c. 3. §. 12. l. 2. c. 2. §. 4.

l. 1. c. 3. §. 8. n. 1. Text. c. 30. §. 4. & 5. d. c. 3. §. 8. n. 7. l. 2. c. 9. §. 3.

te fuerunt in ipsius ditione, fiunt sui juris.

III. *At civitates dicuntur immortales, quomodo totus populus interire potest?*

R. Civitates possunt esse immortales, scilicet quamdiu spiritus sive vitæ civilis consociatio plena atque perfecta, vinculo imperandi cum summo imperio & parendi constans, subsistit: hinc ortus mos loquendi, ut populum, qui nunc est, alloquentes ei tribuamus, quæ eidem populo ante multa secula acciderunt. Hoc autem vinculo sublato, interit & tollitur civitas. d.c.9. §.3. n.1.&2. in fin.c.21.§.8. n.1. Kulpis.h.l. Puffend. l. 8. c. 12. §.7. Bœcler. de eo quod civitas egit, p.[illegible].

IV. *Quot modis hoc accidit?*

R. Duobus modis, aut interitu corporis, aut interitu speciei sive spiritus, quem dixi. d c. 9. §.3. n. 3. in fin.

V. *Corpus quomodo interit?*

R. Corpus interit, vel sublatis simul partibus, sine quibus corpus subsistere nequit, ut si populus mari abripiatur, aut terræ motu, aut chasmate penitus hauriatur; aut sponte internecioni se det; vel sublata corporis ratione d.c.9 §.4.

 tione

d. c. 9. §. 5. tione, ut si cives aut sponte ob pestilentiam vel seditionem à societate discedant, aut vi ita distrahantur, ut coire non possint, quod bellis accidit interdum.

VI. *Species sive spiritus vel vinculum inter imperantes & parentes quomodo interit?*

d. c. 9. §. 6. R. Interit hoc vinculum, sublata aut omni aut perfecta Juris communitate, sive singuli libertatem personalem amittant & servi fiant, sive libertate l. 3. c. 8. §. 1. n. 3. & 2. c. 15. §. 7. personali retenta, imperia exuantur, ut corpus civitatis nullum sit, nec senatus, nec plebis concilium, nec magistratus, sed sine concilio publico, sine imperio multitudo, cui præfectus d. c. 9. §. 6. in fin. ab alio mittitur, ut jus reddat. Tales sunt etiam populi in provinciæ formam redacti: item hi, qui alterius populi ditionem subierunt.

VII. *Quid si ex aliquo populo tam pauci supersint, qui populum facere nequeant?*

Puffend. l. 8. c. 12. §. 8. R. Definitum non est, quot homines requirantur ad constituendum populum

lum, quare si hi pauci se defendere possint contra vim hostilem exterorum, poterunt sibi vindicare imperium, usque dum iterum in justum numerum populi allectis, aliis sese suppleverint: nam jura collegiorum possunt etiam conservari in uno.

Zigler. l. 2. c. 9. §. 4. Grot. c. 9. §. 4. in fin. aliter

VIII. *Quid si populus de loco migraverit, sive sponte ob inediam aut alia mala, sive coactus?*

R. Potest fieri ut eadem civitas contrahatur, aut amplificetur aut disjungatur intervallis. Sic civitas est Hispanica, quicquid distantibus longe lateque locis Hispanici est juris, sic Germanica est civitas, quicquid Germanici est juris. Ut autem civitas pluribus nationibus constans, urbibus, pagis, locum totum suo arbitrio auspicioque mutaverit, putant exemplis non probari, nisi quatenus sedes imperii pro tota civitate nominatur. Cæterum talis populus, si maneat species, quam diximus, populus esse non desinit, licet, si sedes imperii transferatur, sæpe non omen modo, sed

Conring. de fin Imp c. 1. & 2. Boecler. ad Grot. de eo quod civitas egit, p. 32. seqq.

ſed via eſſe poſſit ad ulteriorem mutationem, ut in Imperio Romano accidit, ſede imperii Roma Conſtantinopolim translata.

IX. *Si forma regiminis mutetur & ex regno fiat ariſtocratia aut democratia, aut reſp. mixta, manetne eadem civitas?*

d. c. 9. §. 8. n. 1. Lamp. de Rep. Rom. Germ. 1. §. 60. & 61. ibique Conring. Bœcl. dict. diſſ. de eo, quod civitas egit. p. 61.

R. Affirmatur, ut enim civitas eadem dicatur, hoc non debetur formæ accidentali, ut loquuntur, quæ ſumitur a ſubjecto exiſtentiæ & ſæpe mutari poteſt, ſed formæ eſſentiali, ſive ordini imperandi & parendi in genere, qui ſive ſit in uno vel pluribus vel omnibus, ſemper manet eadem civitas & idem populus. Sic idem eſt populus Romanus ſub regibus, conſulibus, imperatoribus. Imo etiamſi pleniſſimo jure regeretur, populus idem erit, qui antea erat, cum ſui juris eſſet, dum rex ei præſit, ut caput iſtius populi, non ut caput alterius populi. Nam imperium quod in rege eſt, ut in capite, in populo manet, ut in toto cujus pars eſt caput: atque ideo rege ſi ele-

ctus

ctus est, aut regis familia extincta, jus imperandi ad populum redit, ut diximus quæst. 2. licet interdum, mutata civitatis forma, quædam per se coincidant necesse sit, non quod alia jam sit civitas, sed quia quædam huic vel isti regiminis formæ erant propria, e. g. modus leges ferendi in monarchia, coincidit si fiat transitus in democratiam.

l. 2. c. 16. §. 16. in fin.

X. *Si forma regiminis mutetur, an debita civitatis non extinguuntur?*

R. Non desinit debere pecuniam populus rege sibi imposito, quam liber debebat: est enim idem populus & dominium retinet eorum, quæ populi fuerunt, imo & imperium, quanquam jam non exercendum a corpore, sed a capite, & licet in aliud subjectum existentiæ sit translatum, non tamen est translatum in alium populum, & hoc subjecto extincto, non redit ad alium populum, sed ad hunc populum.

d. c. 9. §. 8. n. 3. Hot. tom. in quæst. illustr. 7. Bœcl. d. differt. p. 4. seqq.

XI. *Quid si populus armis devictus?*

R. Aut victor relinquit ipsi imperium & dominium, quanquam de-

Grot. l. 3. c. 8 §. 4. n. 3. c. 15. §. 10. Puffend. l. 8. c. 12. §. 2. & 3.

pendens; & res dubio caret, seu populus adhuc pecuniam debet; aut victor nec imperium nec dominium relinquit, sed omnia sibi tribuit & adimit omnia, ærarium, agros publicos &c. & victor, si laudem justitiæ amet, & pecunia debeatur iis, qui non sunt hostes, non intercedere debet juri, quod æquitas dictat, sicut enim alia bona,

l. 3. c. 6. §. 5.

quæ hostium non sunt, si apud hostes reperiantur, non acquiruntur victori, sed sunt restituenda, ita & hæc bona incorporalia seu debita, quæ videntur eum sequi, & ab eo debere solvi, qui bona debitoris occupavit.

XII. *Si una civitas alteri uniatur, an manet eadem?*

R. Si uniatur per modum arctioris fœderis, manet quod ante fuit, & retinet imperium & dominium, licet interdum exercendum per unum: nam in morali corpore eadem persona diversa ratione considerata, caput esse potest plurium ac distinctorum corporum, seu populorum, qui perfe-

l. 1. c. 3. §. 7. n. 2.

ctum cœtum singuli constituunt: cujus

jus rei certum indicium eſt, quando extincta domo regnatrice imperium ad quemcunque populum ſeorſim revertitur. Si alio modo uniatur, ſeu ſi incorporetur ut loqui amant, favor ſæpe populi talis quæritur in nominis ſono, cum res ipſa diſcrepet, fiatque ut in dignioris acceſſionem veniat, quod minus dignum eſt, & pars unita majori, illius appendix fiat. Interdum utriusque forma accidentalis interit, & nova conſtituitur, ut ſi duo democratici diverſi populi, abolito priſtino regimine, in unum populum regnumque coaleſcant, aut ſi duo regna, ſublatis utriusque legibus fundamentalibus, remotisque familiis antiquis regnatricibus, novum regnum condant. Puffend. l. 8. c. 12. §. 6. Bœcl. dict. diſſ. p. 39. Grot. d. c. 9. §. 9. aliter

XIII. *Civitas, quæ una fuit, poteſtne interdum dividi?*

R. Evenit interdum, ut quæ una civitas fuerat, dividatur aut conſenſu mutuo, aut vi bellica. Quod cum fit, plura pro uno exiſtunt ſumma imperia cum ſuo jure in partes ſingulas. Si quid Puffend. l. 8 c. 12., §. 5. Bœcler d. l. Grot. d. c. 9. §. 10.

quid autem commune fuerit, id aut communiter administrandum, aut pro ratis portionibus dividendum. Huic interdum etiam referenda est discessio, quæ ex consensu fit in colonias. Nam sic quoque novus populus sui juris nascitur, & tales coloniæ non sunt partes suæ originis; secus quam illæ, quæ vel ob militares usus vel alias ob causas deducuntur, ut maneant pars civitatis matris sive majoris patriæ, ut sunt Hispanorum, Anglorum, Belgarum, Gallorum, in Americanis insulis.

Con. de J. G. R. c. 10. de fin. Imp. c. 9. & 10. Limn. tom. 5. addit. l. 1. c. 4. §. 24. Bœcler. in not. imp. l. 2. c. 3. & 4. Gronov. ad Grot. d. c. 9. §. 11. Grot. d. l. sed aliter.

XIV. *An Imperium Romanum semper apud populum Romanum permansit, seu an populus Romanus adhuc hodie idem est, qui fuit olim?*

R. Non, quia imperium in populum Romanum non amplius est in ipso populo Romano, sed est translatum in Germanos.

XV. *An persona hæredis eadem censetur cum persona defuncti.*

R. Certi juris est, pro eadem censeri cum pefuncti persona, quoad domi-

nii

nii tam publici, quam privati continuationem. d. c. 9. §. 12. c. 21. §. 19.

CAP. X.

De obligatione, quæ ex dominio oritur.

I. *Quot modis obligatio naſcitur adverſus nos ex eo jure, quod competit in res?*

R. DUobus modis adverſus nos naſcitur obligatio, aut è rebus exſtantibus, aut non exſtantibus. Grot. l. 2. c. 10. §. 1. n. 2.

II. *Quomodo obligatio naſcitur adverſus nos e rebus exſtantibus?*

R. Eo ipſo dum jus naturæ vult, ut æqualitas obſervetur inter homines & in contractibus & in dominio, præcipit, ut unicuique ſuum tribuamus, ita ut non abſtrahatur ab ullius juſtiore petitione, & præſumit, dum homines dominia diſtinxerunt, eos inter ſe conveniſſe & ſe obligaſſe ad rei alienæ reſtitutionem; ſcilicet, quantum eſt in poteſtate poſſeſſoris, ut res ad dominum ſuum perveniat. d. c. 10. §. 1. n. 2. Puffend. l. 4. c. 12. §. 3. Of. h. l. Kulpis. h. l. aliter

III. *An reſtituere rem alienam debet poſſeſ-*

ſeſſor, etiamſi dominus eam non repetat?

d. c. 10. §. 1. n. 2. in fin. R. Affirmatur, quia ſi dominii ea tantum vis fuiſſet, ut poſcenti domino res redderetur, nimis debile futurum fuiſſet dominium, & nimis ſumptuoſa cuſtodia: vel potius, quia jus naturæ, quod vult, ut unicuique ſuum tribuatur, rem pro domino repetit, & ex quaſi contractu poſſeſſores ad hoc obſtricti eſſe videntur.

IV. *At vero in Decalogo nullum eſt præceptum de re reſtituenda, ſed ſaltem de furto non faciendo?*

Of. l. 2. c. 10. §. 1. obſ. 1. §. ult. Inſt. de R. D. R. Jure naturæ & ex Decalogo furtum eſt, quoties invito domino rem ejus lucrifaciendi gratia retineo, ſive repetat rem ſive non.

V. *An ſuis impenſis poſſeſſor rem reſtituere debet?*

d. c. 10. §. 1. n. 3. Ziegl. h. l. Feld. alit. R. Non, obligatur enim poſſeſſor tantum, quantum in ſe eſt, ut dominus rem recipiat, hinc indicare tenetur, ut alter recipere ſuum poſſit. Nec intereſt, utrum ab initio occupationis ſciverit rem eſſe alienam, ſive poſt occupa-

cupa-

cupationem. Seu, non intereſt, ſive ſit malæ, ſive bonæ fidei poſſeſſor.

VI. *Si alius rem alienam apud me deponat & verus dominus ſuperveniat, eamq́; repetat, cui res eſt reſtituenda, an domino, an deponenti?*

R. Quia obligatio, qua domino teneor rem reſtituere eſt antiquior, & ex priori contractu, poſteriores contractus exceptionem inde accipiunt, niſi poſterior contrahens & deponens jus habeat, propter quod domino præferri debeat. Sic ſi creditor apud me deponat pignus, quamvis jus creditoris, quod habet in re, ſit poſterius jure dominii, tamen creditori deponenti, non autem debitori & domino eam reſtituere debet, quia creditor jus habet in re, propter quod domino præfertur: ſecus eſt, ſi fur aut latro rem apud me deponat; vel ſi fiſcus rem furtivam, vel navis levandæ cauſa e navi ejectam vindicare velit, ubi conſtat de domino.

d. c. 10. §. 1. n. 4. l. 31. ff. Depoſ. l. 1. §. pen. ff. N. C. St. & ibi Brun.

Puffend. l. 4. c. 13. §. 5. Beſold. in theſ. pract. v. Grund-ruhrrecht.

VII. *An nulla eſt differentia inter res ex gentium jure acquiſitas & ex jure civili?*

R.

d.c.10. §.1. n.5.c.14. §. 8. R. Non, nam ad dominii naturam nihil refert, ex gentium, an ex civili jure oriatur: semper enim secum habet, quæ sibi sunt naturalia, inter quæ est obligatio cujusvis possessoris ad rem domino restituendam cum fructibus, deductis tamen impensis in fru- d.c.10.§ 1. n.5. in fin. ctus & in rem factis; ita ut si quis rem alienam invenerit, præmium inventionis petere non possit, nisi fuerit promissum.

VIII. *An bonæ fidei possessor tenetur ipse suum jus in dubium vocare, & publice significare, talem rem a se possideri, ut si forte ad alium pertinuerit, eam vindicare queat?*

Puffend. l. 4.c.13.n.2. in fin. l.2.c.4.§. 6.& 8.Lud. Molina de Just.&Jur. tr.2. disp. 61. R. Negatur, quia bona fides & justus titulus eum ab omni crimine liberant, & faciunt, ut habeatur pro domino. Imo si post usucapionem completam sciverit rem esse alienam, restituere eam non tenetur, quia prior dominus excidit suo dominio.

IX. *Quomodo obligatio nascitur e rebus non exstantibus adversus nos?*

R. Ille, qui ex re aliena factus est lo-

locupletior, tenetur in tantum, in quantum factus est locupletior, modo res aliunde non sit pensata domino. Nam si v. g. tibi res furto sit subtracta, quam ego bona fide acquisivi & consumpsi, & tu a fure ejus æstimationem sis consecutus, a me nihil amplius petere potes, licet factus sim locupletior, quia non amplius tuum esse videtur, quod ex re est, nec bona fides patitur, ut idem bis consequaris; hæc enim obligatio ad restitutionem, in quantum quis factus est locupletior ex re aliena, fluit non tantum exinde, quod dominia sint introducta ad servandam æqualitatem in eo scilicet, ut unusquisque suum haberet, verum etiam exinde, quod res, cujus dominium neque consensu meo, neque delicto, neque jure belli amisi, adhuc ad me videatur pertinere, vel illa consumpta, quicquid ex eadem ad te pervenerit.

d. c. 10. §. 2. n. 1. Puffend. l. 4. c. 13. §. 6. Kulpis h. l.

X. *Si res apud bonæ fidei possessorem perierit, an obligatur?*

R. Non tenetur ad ullam restitutio-

d. c. 10. §. 3. nem, si res perierit; quia nec res ipsa apud eum est, nec lucrum ex re.

XI. *Re consumpta, obligatur ne fructus exstantes restituere?*

Puffend. l. 4. c. 13. §. 8. l. 22. Cod. de R. V. & l. 48. ff. de A. R. D. Grot. d. c. 10. §. 4. aliter, Ziegl. h. l. d. c. 10. §. 5. & 6.

R. Omnes fructus & industriales & naturales domino sunt restituendi, quia quicquid est ex re mea, meum est, licet industria tua intervenerit, quæ alio modo compensanda, non autem fructuum lucro.

XII. *Si fructus sint consumpti?*

R. Tenetur ad restitutionem, si modo alias quoque tantundem erat consumpturus; nam in hoc locupletior censetur. Unde sequitur eum non teneri de percipiendis, seu quos neglexit percipere; quia nec rem habet, nec quicquam quod rei loco succedit.

XIII. *Si talis possessor rem sibi donatam alii donaverit?*

d. c. 10 §. 7. R. Non tenetur, nisi omnino etiam sine hac re donaturus tantundem fuisset: tunc enim lucrum erit, rei suæ pepercisse.

XIV. *At vero propter beneficium accipientem ad remunerandum sibi obligat,*

gat, & sic semper videtur locupletior fieri, etiamsi ex mera liberalitate, & citra necessitatem donet?

R. Quamvis accipientem ad remunerandum naturaliter obligatum habeat tamen remuneratio necessario non sequitur, sed sufficit beneficium grato animo reputare, & hinc quamdiu remuneratio non est secuta, non videtur locupletior factus. l. 25. §. 11. ff. de petit. hæred. Grot. l. 2. c. 11. §. 3.

XV. *Si rem alienam talis possessor vendiderit?*

R. Si eam bona fide ipse emerit, & retrovendiderit obligatur in quantum plus pretii accepit, quam ille dedit, habita tamen ratione laboris & expensarum circa rem vendendam: si donatam vendiderit, totum pretium restituet, quia tunc ex re sua propter meam nihil ipsi abest. Quæ sententia vel maxime æqua est, si dominus rei non possit possessorem convenire & rem ipsam vindicare. Nisi forte prodegerit pretium, alias non prodacturus. d. c. 10. § 8.

XVI. *An res aliena, bona fide empta, restituenda est sine repetitione pretii erogati?*

Id.c.10. §.9. Frantzk.2. resol. 9. n. 47. R. Affirmatur, nisi quatenus dominus rei suæ possessionem probabiliter non potuit recipere sine aliquo impendio, ut puta si res apud piratas fuerit, tunc enim deduci poterit, quantum dominus impensurus libenter fuerat: ipsa enim possessio præsertim recuperatu difficilis, est aliquid æstimabile, & in hoc dominus post rem amissam censetur factus locupletior. Hinc l. 2. C. de furt. si possessionem facile recipere possit dominus auctoritate judicis emtor non potest pretium repetere, etiamsi eo animo emerit, ut domino restitueret: debuit enim tunc domino saltem rem indicare, qui eam sine omni pretio a possessore vindicasset.

XVII. *At nemini officium suum debet esse damnosum?*

R. Nullum hic fuit domino periculum rei non recipiendæ, ergo sibi imputet, quod rem emerit. Præterea re- l. 11. §. 2. ff. de act. emt. currere potest ad venditorem & evictionem petere.

XVIII. *Si quis bona fide rem alienam emat, & post emtionem audiat, rem esse alie-*

alienam, poteritne rem venditori restituere, ut pretium servet?

R. Si venditor sit ignotus vel fur, latro aut pirata, qui forte re restituta abiturus est, ita ut possessio recuperatu sit difficilis, rem ipsi restituere non potest, quia ex quo res fuit in ejus potestate, cœpit obligatio restituendi, quantum in ipso fuit, quod non præstaret, si rem restitueret venditori: si periculum nullum sit amittendæ plane rei, restituere potest, & domino indicare possessorem, cujus nihil interest an a possessore vindicet, an ab emptore, cum multum intersit tum emtoris, ut pretium recipiat, tum venditoris, ne propter exceptiones, si quas habet, possessionis beneficium amittat. Et videtur emtor fecisse, quantum in se est, ut res perveniret ad dominum, non enim hoc tenetur facere suis expensis.

d.c.10. §.9. & 10.

Puffend. l. 4. c. 13. § 14. Zigler. l. 2. c. 10. §. 10.

XIX. *Qui rem habet, cujus dominus ignoratur, an naturaliter eam pauperibus dare tenetur?*

R. Quanquam hoc valde pium sit, non d.c.10. §.11.

non tamen præcise ad hoc quis obligatur naturaliter, quia ex dominio nemo jus habet, præter dominum. Non esse autem & non apparere, tantundem valent quoad eum, cui non apparet; modo faciat, quantum in se est, ut veniat in domini notitiam, e. g. curet rem in locis publicis proclamari.

XX. *Si quis rem accipiat ex causa turpi, aut etiam ex causa honesta, ad quam quis vi officii obligatur, an eam restituere debet?*

Feld. ad Grot. l. 2. c. 10. §. 12. Ziegl. h. l. Grot. h. l. aliter Puffend. l. 4. c. 13. §. 10. aliter

R. Restituenda, quia turpiter accipere est contra honestatem accipere, & sic non nisi turpiter retineri potest. Nec sufficit hic domini & dantis voluntas, sed requiritur etiam, ut accipiens habeat facultatem accipiendi, & ut finis sit licitus, & modus rem dandi & accipiendi.

CAP.

CAP. XI.

De promisſis.

I. *An ex promisſis naturaliter jus oritur?*

R. AFfirmatur 1. quia nihil adeo congruum eſt humanæ fidei & ſocietati humanæ, quam ea ſervare, quæ placuerunt. 2 quia inter reges & populos diverſos neceſſarius eſt aliquis ſe obligandi modus, & vero alius naturalis fingi non poteſt. 3. voluntate ſufficienter indicata ſignis externis rei dominium transfertur, quidni ergo & jus in perſonam, aut ad transferendum dominium, aut ad aliquid agendum, quippe cum in actiones noſtras par jus habeamus, atque in res noſtras. 4. Sapientum conſenſus hoc probat.

l. 1. ff. de pact. Grot. l. 2. c. 11. §. 1. n. 4. jung. Puffend. l. 3. c. 5. §. 10. Kulpis in exercit. Grot. h. l. Zigler. aſter. Proleg. §. 15.

II. *Quot ſunt gradus loquendi de rebus futuris, quæ noſtræ ſunt poteſtatis aut fore putantur?*

R Tres, primus eſt aſſertio explicans de futuro animum, qui nunc eſt. d. c. 11. §. 2.

III. *Quid requiritur ad aſſertionem, ut vitio careat?*

d.c. 11. §. 2. R. Requiritur veritas cogitationis pro tempore præſenti, non autem ut in ea cogitatione perſeveretur. Habet enim animus humanus non tantum naturalem potentiam mutandi conſilium, ſed & jus, quamdiu non vergit in alterius præjudicium.

IV. *Quis eſt alter gradus?*

d.c. 11. § 3. Puffend. l. 3. c. 5. §. 6. R. Pollicitatio, cum voluntas ſe ipſam pro futuro tempore determinat, cum ſigno ſufficiente ad indicandam perſeverandi neceſſitatem. Ideo etiam obligat promittentem vel abſolute vel ſub conditione interdum, alteri tamen jus proprium non dat, vi cujus promittentem cogere poſſit. Multis enim caſibus evenit, ut obligatio ſit in nobis, nullum jus in alio ad exigendum, e. gr. propter beneficium acceptum obligamur ad gratiam reponendam, quam tamen plerumque is, qui beneficium in nos contulit, exigere non poteſt. Huc referendæ ſunt pollicitationes virorum potentum aut gratioſorum, quibus alicui non per verba honoris, ſed ſerio ſuam commen-

mendationem, intercesſionem, aut ſuffragium ſpondent, quæ tamen non volunt jure aliquo abs ſeſe exigi, ſed in ſolidum ſuæ humanitati ac veracitati cupiunt imputari; niſi forte aliquid ipſis detur, ut ſuffragium dent. l. un. C. de Suffr. Str. Synt. Ex. 25. th. 35.

V. *Quis eſt tertius gradus?*

R. Eſt promisſio perfecta, ubi ad talem determinationem accedit ſignum volendi jus proprium alteri conferre, ut rem promiſſam plene exigere poſſit; ſive ſit promisſio dandi, ſive promisſio faciendi, in qua eſt alienatio particulæ cujusdam libertatis noſtræ. d. c. 11. §. 4. n. 1. Puffend. l. 3. c. 5. §. 7. Feld. h. l. aliter

VI. *Quid requiritur ad perfectam promisſionem?*

R. Primum requiritur uſus rationis, ut promittens intelligat præſens negotium, & videat, an conveniens ſit, ut ſe obliget ad dandum vel faciendum, an non. Hinc furioſi, quamdiu furor durat, amentes & infantes promittere nihil poſſunt, nec ex promiſſo obligari: fœminæ poſſunt, ut & minores, licet hi non ſatis firmum Judicium habere credantur, & ſi propterea læſi d. c. 11. §. 5. n. 1. l. 1. ff. de min.

 ſint,

ſint, reſtituantur in ſtatum, in quo fuerunt ante promisſionem.

VII. *Quid dicendum de ebriis?*

c. 14. X. de vita & hon. cler. R. Cum ebrietas rationem exulare faciat, non poſſunt obligari ex contractu ſeu promisſio, ſi ebrietas eo uſque proceſſerit, ut ratio plane ſit obruta vino. Si enim paulo largius quis tantum adbiberit ad hilaritatem, obligatio contrahenda ex promiſſo non impeditur, præſertim ubi a ſobriis renovatur. Sic antiqui Germani de omnibus fere rebus pace & bello in conviviis conſultabant, quia nullo tempore aut ad ſimplices cogitationes magis patet animus, aut ad magnas incaleſcit, & poſtero die repetebant.

Puffend. l. 3. c. 6. §. 4.

Tacit. de mor. German.

VII. *At ebrii obligantur ex delicto.*

R. In delicto obligatio ipſorum non venit ex conſenſu, ſed ex re, i. e. ex facto improbo, quod contra legis prohibitionem admittunt. Et eadem opera, qua interdictum eſt delinquere omnia cenſentur interdicta, quæ ad delinquendum pertrahere poſſunt. Sic ſi quis per vinolentiam vaſa, feneſtras &c.

&c. confringat, merito præstat illud damnum, quod sua culpa dat, imo interdum & pœnam luit. In obligatione ex promisso secus est, hoc enim pendet ex arbitrio nostro, & requirit consensum, si ergo adhibeamus ea, quæ impediunt consensum, non videmur velle, quæ inde veniunt.

Puffend. l. 3. c. 6. §. 4.

VIII. *Quando puer ratione uti incipit?*

R. Hoc certo definiri non potest, sed ex quotidianis actibus, aut etiam ex eo, quod communiter in quaque regione accidit, sumendum est. Quin natura hic multum faciat, & cura educationis nulli dubitamus. Cæsaribus virtus contingit ante diem: & ea sunt regnantium emissa cœlitus præcipua, aut potius privilegia, ut aureis capitalibusque ante annos ingeniis emineant, cum plumbea in cæteris adeo esse soleant, ut vires nisi cum annis accipiant, sensimque per longa tempora colligant.

l. 1. c. 3. §. 11. n. 2. d. c. 11. §. 5. Limn. ad A. B. c. 7. obs. 28. Mornac. ad l. 31. de LL.

IX. *Quando minores restituuntur in integrum, quæ leges observari debent?*

R. Le-

d.c. 11. §. 5. n. 2.
c. 7. §. 5.
l. 6. de evict.

R. Leges istius loci, ubi domicilium minor habet & contraxit: etiamsi cum peregrino paciscatur, quia qui in loco aliquo contrahit, tanquam subditus temporarius legibus loci subjicitur; & quia civitas actionem denegare solet ex illis negotiis, quæ isto loco sunt celebrata & legibus non sunt conformia.

X. *Si pactio fiat in mari, vel insulis vacuis?*

Puffend. l. 3. c. 6. §. 5. in fin.
Grot. d. c. 11. §. 5. n. 3. aliter
Grot. aliter d. l.
c. 7. §. 11. n. 2. in fin.

R. Si fiat inter duos, qui eidem civitati subjiciuntur, leges civitatis observare debent; si sint diversarum civitatum, ipsorum pacta solo jure naturæ reguntur, nisi forte in foro alterutrius actio sit instituenda, tunc enim & leges istius loci videntur considerandæ. Idem dicendum, si per literas inter absentes negotium contrahatur. Si summum habentes imperium cum subditis contrahant, id solent facere secundum leges suas, quibus licet sint soluti, iis tamen vivunt.

XI. *Quid juris si error interveniat?*

R. Si promissio fundata sit in præsum-

ſumptione facti, quod non ita ſe habet, vel præſupponat aliquam qualitatem, citra cujus intuitum promiſſurus non fueram, naturaliter promiſſionis nulla erit vis, ſiquidem circumſtantiæ oſtendant, promiſſorem unice ex illo facto & præſuppoſita qualitate, tanquam ex conditione conſenſum ſuſpendiſſe; ut ſi falſo rumore perſuaſus, te utiliter negotia mea gesſiſſe, tibi promiſerim, promisſio non valebit; vel ſi ex errore hæredem inſtitutum mortuum putaverim, alium hæredem ſcriberum, prior tamen hæres hæreditatem obtinebit.

d.c.11. §.6. n.2.

l. fin. ff. de hær. inſt. l. 28. de inoffic. teſt.

XII. *At ex tali inani promiſſo alter ſæpe damnum incurrit.*

R. Si promiſſor negligens fuerit in re exploranda, aut in ſenſu ſuo exprimendo, & damnum inde alter paſſus ſit, tenebitur id reſarcire promiſſor, non ex vi promisſionis, ſed ex damno per culpam dato. Præterea, ſi adfuerit quidem error, ſed in quo fundata non fuerit promisſio, ratus erit actus, utpote non deficiente conſenſu. Et ſi pro-

d.c.11. §.6. n.3.

promissio pro parte fundata sit in errore, valebit pro reliqua parte.

XIII. *Quid si dolus alterius huic errori causam dederit?*

d.c.11. §. 6. n.3. Puffend.l. 3.c. 6. §. 6. &7.

R. Si ipsius dolus cum quo contraxi causam dederit huic errori, non obligor, propter deficientem consensum, qui in his non est, qui dolo decipiuntur, & quia cum decipiente non idem intelligunt & volunt. Si sit tertius, qui dolo nos ad contrahendum inducit, contractus valebit propter consensum in eandem rem, & idem placitum, licet propter damnum, quod inde oritur, ille nobis teneatur. Sic si dolus fuerit incidens, aut in ipsam rem, aut qualitatem rei, hactenus contractus erit vitiosus, ut decepto liberum sit, aut ab illo discedere, eumque dissolvere, aut læsionis pensationem exigere.

XIV. *An obligatur metu aliquid promittens?*

Puffend. l. 3.c.6, § 10. &11.

R. Si is, cui promittitur, mihi intulit metum injustum, obligationem naturaliter sibi non acquirit, quia in eo

eo non eſt jus, cujus vi exigere queat obligationem: nam ad hanc generandam non ſufficit conſenſus, ſed in utroque requiruntur principia ad jus quærendum idonea, qualia non ſunt in eo, qui metum injuſtum infert. Cum enim lex naturæ jubeat præſtare id, ad quod alteri jus eſt, abſurdum videtur, per injuriam i. e. facto legi naturali contrario, id jus produci, inſerviret enim ad ſui ipſius deſtructionem. Sane lex, quæ prohibet metum injuſtum, inter modos acquirendi juſtos eum referre non poteſt. Hinc ſi tertius aliquis metum intulerit, obligor mecum contrahenti, quia præter conſenſum, qui adeſt, in ipſo etiam ceſſat vitium, quod alias obligationem impedit. Sic ceſſat vitium, ſi quis habeat jus metum inferendi, ut ſi princeps cogat milites, quos alteri in ſubſidium mittit, ut ei etiam fidem dent. Vel ſi quis in bello captus, aliquid promittat. Item ceſſat vitium, ſi metus ſit reverentialis, ut ſi pater filiæ invitæ ſponſum det.

Grot. d. c. 11. §. 7. aliter.

l. 2. c. 17. §. 18. & 19.

XV.

XV. *An idem obtinet, si tertius aliquis cum latrone contrahat, ut in ipsius gratiam aliquem incolumem dimittat?*

Puff. d. l. aliter

R. Vitium non cessat, nam latro non plus juris habet obligandi hunc tertium, quam istum, pro quo hic se obligavit; & turpe est pretio accepto abstinere a vi & injuria inferenda, quam jus naturæ alteri inferre prohibet. Quanquam non negemus, huic tertio vim non esse illatam, eumque se obligasse proprio nomine. Item, dignam esse rem, ut aliquid præstemus pro conservatione vitæ alterius, esse etiam laudem humanitatis insignem; hæc tamen isti, qui metum intulit injustum, jus exigendi nullum tribuunt.

XVI. *Quid si alias cum latrone paciscar, quando nullum metum mihi infert?*

R. Pactum est servandum, quia non ut latro, sed ut homo mecum paciscitur: & licet communis sit hostis omnium hominum, non tamen ideo omnia

omnia jura hominum amisit, ubi humano modo agit, & quemadmodum status hostilis in justo hoste non obstat, quo minus fides hosti data sit servanda, sic nec communis illa latronis hostilitas impedit, quo minus pacta cum ipso inita valeant, præsertim cum actus hostilitatis, dum paciscitur, nullos exerceat; licet in modum pœnæ à magistratu jus exigendi, quod ex pacto ipsi debetur, auferri possit.

Grot. l. 3. c. 19. §. 1. & 2.

l. 2. c. 14. §. 7

XVII. *Qualis requiritur materia ut promissum valeat?*

R. Ut promissum sit efficax, oportet materiam esse aut esse posse in jure promittentis, nec enim promissum ultra extenditur. Quare non valent promissa facti per se illiciti, quia ad illa nemo jus habet, nec potest habere. d. c. 11. §. 8.

XVIII. *Si res nunc non sit in potestate promittentis, sed esse aliquando possit, an valet promissio?*

R. In pendenti erit efficacia, quia promissio facta censeri debet sub conditione, si res in potestatem venerit. d. c. 11. §. 8. n. 2.

XIX. *Quid juris, si de facto impossibilia promittantur?*

Puffend. l. 3. c. 8. §. 5. R. Si uterque tam promissor, quam cui promittitur rem noverint impossibilem, lusisse tantum & nihil egisse censentur. At vero si promissor duntaxat sciverit, e. g. equum meum hodie tibi commodare promisi, qui Romæ est, tenebitur ad id quod interest ejus, cui promissio est facta, ne ita sibi illuderetur.

§. 5. I. de V. O.

XX. *Si eo tempore, quo promissio facta, res fuit possibilis, postea autem impossibilis fiat, an promissor obligatur?*

R. Si casu fortuito & citra culpam vel dolum promissoris fiat impossibilis, promissor liberatur a sua obligatione; dummodo id quod ab altera parte accepit, restituat, vel si hoc non possit facere, summum conatum adhibeat, ne alter detrimenti quid capiat, quia quæ ultra hunc sunt, pro impossibilibus habentur. Sic mercatores, qui casu fortuito facultatibus labuntur citra culpam vel dolum, creditoribus suis summum solvendi conatum debent; si dolus ipsorum inter-

Puffend. l. 3. c. 7. §. 3.

terveniat, malo ſeu pœna coerceri poſſunt, & in eos valet tritum illud, qui non habet in ære, luat in corpore.

XXI. *An promiſſio facta ob cauſam naturaliter vitioſam ipſa natura valet, ut ſi quid promittatur homicidii perpetrandi cauſa?*

R. Non, quia cauſa jure naturali turpis & vitioſa non poteſt non producere effectum turpem & vitioſum: & ſicut promiſſio eſt turpis, quia eſt ilex mali, ita etiam impletio promiſſionis erit turpis, quia eſt penſatio ſceleris, & ad plura committenda invitat. Quid prodeſt prohibuiſſe furtum, ſi furto facto res furtiva poſſit retineri? Nec ſufficit conſenſus utriusque, ſi non ſit circa rem licitam, alias enim facile omnes leges ſubverterentur inito pacto ſuper iis violandis, & ſic jus naturæ inſerviret ad ſui deſtructionẽ. Hinc Judæ promiſſio Thamari facta quam meretricem putabat erat nulla, & factum ejus in omnibus vitioſum. Vitioſa fuit fornicatio, vitioſa promiſſio, annuli ſignatorii traditio, hædi

Ziegler. ad Grot. l. 2. c. 11. §. 9. Puffend. l. 3. c. 7. §. 8. in med.

Oſiand. ad Grot. d. c. 11. §. 9. Grot. d. l. aliter

Seld.l.5.c.4 Brun. ad l. 4. ff. de condict.ob turp. caus.

misſio, licet eo tempore ex errore creditum fuerit, permiſſum eſſe inuptæ & liberæ fœminæ corporis ſui uſum alteri concedere ſine conſenſu conjugali, vel gratis vel pro mercede.

XXII. *Si quid promittatur ob cauſam ante debitam, e.gr. ſi quis rem meam deperditam invenerit, quam vi dominii reſtituere debet, & ego inventori promittam præmium?*

Grot. l. 2. c. 11. §. 10. & c. 10. ſ. 1. n. 5.

R. Promisſio valet, licet ſi nihil ſponte promiſerim, a me inventionis præmium, ut rem reſtituat, exigere non posſit; obligatus enim eſt ad reſtitutionem propter dominium meæ rei, quæ penes ipſum eſt.

XXIII. *An promisſio ſine cauſa valet?*

d. c. 11. §. 10. Feld. h. l. aliter & §. 24.

R. Quamvis ejus, cui fit promisſio, meritum vel alia aliqua cauſa non præcedat, tamen ſine omni cauſa ex mera liberalitate mea promiſſio valet.

XXIV. *Quis eſt promittendi modus?*

R. Modus promittendi requirit actum externum, i. e. ſignum ſufficiens voluntatis noſtræ declarandæ, quale interdum poteſt eſſe nutus, imprimis inter

inter illos, quorum alter linguam alterius non intelligit, & inter mutos & surdos, frequentius autem vox aut literæ: etiam homo, si constet de voluntate nostra, qua illum elegerimus ut instrumentum nostrum ad hoc speciatim, aut sub generali notione; ita nomine principalium in publicis promittunt legati, in privatis institores & exercitores.

d.c. 11. §. 11. Puffend. l. 3. c. 6. §. 16.

XXV. *An talis homo nos obligare potest contra voluntatem nostram?*

R. Si generaliter aliquis constituatur, ut nomine nostro aliquid agat, semper ex bona fide agere debet illud, quod natura negotii vult: bonam enim fidem tacite supposuisse videmur, hinc si chartas puras, seu ut vocantur blancas alicui demus, nomine nostro subscriptas, non potest aliquid a natura negotii commissi alienum inscribere, neque præsumimur in illud consensisse. Si tamen duplicia mandata dederimus, aliud manifestum & forte generale, quod exhibet illi, quo cum est contrahendum, aliud arcanum &

Grot. d. l. 2. c. 11. § 12. Puffend. l. 3 c. 9. §. 2. l. 35. 45. l. 60 §. 3. & 4. ff. mand.

 spe-

ſpeciale, quod internuntium duntaxat inſtruit,& quouſque progredi debeat,præſcribit; ſi hoc arcanum mandatum transgrediatur, nobis tenetur ad id quod inter eſt a mandato noſtro non fuiſſe diſceſſum, tertio tamen obligamur ad id, quod ab illo fuit actum. Nam alias nullum eſſet medium per internuncios negotia expediendi, & ſub prætextu, limites mandati non fuiſſe obſervatos, facile omnia concluſa ſubverterentur.

XXVI. *Si plures navem exerceant & magiſtrum præponant, ut nomine ipſorum contrahat, an ex contractu magiſtri ſinguli obligantur proportione, quam in navi habent, an in ſolidum?*

l. 1. §. ult. 2. 3. & 4. ff. de exerc. act. Ziegler ad Grot. l. 2. c. 11. §. 3.

R. In ſolidum ſinguli exercitores tenentur: æquitas enim vult, ſi damnum aliquod ſit ferendum, ut ille ferat, qui magiſtrum præponit & ſocium parum idoneum ſibi adjungit, non autem ille, qui cum magiſtro contrahit, & facultates exercitorum excutere non debet nec poteſt. Licet leges civi-

civiles propter suæ civitatis rationes aliter statuere possint. Jus enim civile non in totum inservit juri naturæ. Feld. h. l. Grot. aliter

XXVII. *Ut promissio jus transferat ex parte promissarii quid requiritur?*

R. Requiritur acceptatio, ut in dominii translatione, neque enim invito rem meam obtrudere, neque eam pro derelicta habere volo. Si tamen rogatio antecessit, e.g. visne ut decem dem pro hac vel illa re, censetur ea durare, nisi expresse fuerit revocata, & eo casu in antecessum acceptatio facta intelligitur. Ita tamen, ut rogationi conveniat responsio, nam si quis de majori summa respondeat, quam alius rogavit, requiritur expressa acceptatio. Grot. l. 2. c. 11. §. 14. Puffend. l. 3. c. 6. §. 15.

XXVIII. *At in pollicitatione quando civitati aliquid promittitur, sufficit actus promittentis & acceptatio non requiritur?* Grot. d. c. 11. §. 14.

R. Propter beneficia in nos a civitate collata semper præsumitur acceptare, quæ ab aliis offeruntur. Feld. d. §. 14. Ziegler.

XXIX. *Si acceptatio fuerit facta, an requiritur ut innotescat promissori?*

l.2.c.11.§.15 Puffend. l. 3.c.6.§.15. in fin.

R. Promissio potest concipi duplici modo, vel sic, volo, ut valeat si acceptetur, vel sic, volo ut valeat, si acceptatam intellexero. In dubio utrum sensum ab oculos habuerit promissor, ex negotii natura videndum: si promissio fiat ex mera liberalitate, prior sensus præsumitur, nisi aliud impediat; si non sit ex mera liberalitate & ad mutuam obligationem pertineat, posterior.

XXX. *An promissum licite revocatur ante acceptationem?*

Grot. l. 2.c. 11. §.16. Puffend. l. 3.c.9.§.6.

R. Cum ante acceptationem jus nondum sit translatum, revocari promissum potest sine injustitia, imo & sine inconstantia, si revera eo animo factum sit, ut ab acceptatione demum valere incipiat. Revocari etiam potest, mortuo ante acceptationem eo, cui forte per literas aut nuncium aliquid offerimus, ita ut ejus hæredes acceptare non possint, quia acceptatio videtur collata in ejus arbitrium, qui

qui mortuus eſt, non in hæredum: aliud enim eſt, velle dare huic jus, quod ad hæredes transmittere poteſt, aliud velle dare heredibus immediate; multum enim refert, in quem beneficium conferatur. l. 191. ff. de R. J.

XXXI. *An promiſſum revocari poteſt eo mortuo, qui lectus erat voluntatis noſtræ internuncius?*

R. Affirmatur, quia in illius verbis poſita fuerat obligatio. Unde licet hic internuncius tertio alicui indicarit quale negotium in mandatis habeat, & per hunc iſti, ad quem deſtinabatur, innotuerit, tamen non obligor; quia ex ipſius verbis non volo obligari, neque videtur meæ voluntatis ſatis exactam habere notitiam ad eam confirmandam alteri. Aliud eſt in tabellario, qui non eſt inſtrumentum obligationis, ſed perlator inſtrumenti obligatorii. Itaque literæ conſenſus indices per quemvis perferri poterunt. d. l. 2. c. 11. §. 17. Puffend. l. 3. c. 9. §. 3.

XXXII. *An promiſſum revocari poteſt, ſi internuncius ſeu miniſter non ſit mortuus?*

Grot. d. l. Puffend. d. c. 9. §. 4. aliter

R. Affirmatur, ſive electus ſit tantum ut perlator ſententiæ noſtræ, ſive electus ſit, ut ipſe promittat. Utroque caſu vim ſuam habebit revocatio etiamſi miniſtro non innotuerit, dummodo ille, ad quem mittitur, de ea certior factus fuerit. Habet enim animus humanus non tantum naturalem potentiam mutandi conſilium, ſed & jus, quamdiu alii non obligatur.

Grot. d. c. 11. §. 2.

XXXIII. *Si dubium ſit, an mandatum ſit revocatum?*

d. c. 11. §. 17. n. 2.

R. In dubio mandantis voluntas cenſetur fuiſſe ut impleatur mandatum, niſi magna mutatio inciderit, qualis eſt mors; aut ſi apertisſime appareat, ſtatum rerum præſentem unicam misſionis cauſam fuiſſe, & ſtatus fuerit mutatus. Hinc legati a ſuſcepto itinere domum redire ſolent, deſerta legatione, ſi res ita mutatas intelligant, ut tota legationis materia aut cauſa ceſſet.

l. 2. c. 16. §. 25. n. 2.

XXXIV. *An tertius poteſt promisſionem alteri factam acceptare?*

R. Si

R. Si is qui acceptat, mandatum habeat acceptandi, plane ex tali acceptatione promissio perficitur; quia consensus potest & per ministrum interponi & significari, & velle censemur, quod in alterius voluntate possumus, si & ille velit. Si acceptans mandatum non habeat, aut promissio sit facta acceptanti, ut rem alteri det, e. gr. ego Sejo dabo, si tibi placuerit. Hic in acceptantis arbitrio videtur esse aut derivare hoc promissum in Sejum, aut recusando id impedire, quo minus ad ipsum veniat, & acceptans mihi pœnitendi adimit facultatem, & si Sejo etiam placuerit, promissum jure naturali ad præstandum obligat: aut promissio est collata in ipsius nomen, cui res est danda, altero tantum teste, e. g. assevero seu promitto, te teste, me Sejo daturum, tunc etsi his verbis annuas, tamen neque tibi jus quæsivisti, neque Sejo, quia in personam tuam promissio non fuit collata, neque Sejo, quia cum tibi non dederit mandatum acceptandi, tuam actio-

d. c.11. §.18. n 2. Puffend. l. 3.c.9. §.5.

actionem pro ſua non agnoſcit. Hinc promiſſor, quia per acceptationem Sejo jus non eſt quæſitum, revocare promiſſum poteſt citra injuriam, etſi non ſemper citra violationem conſtantiæ & veracitatis.

XXXV. *An promisſioni perfectæ onus aliquod adjici poteſt?*

d.c.11. § 19. R. Ante acceptationem conditiones adjicere poteſt quas vult promiſſor e. g. dabo centum ſi velis Romam ire: ſi enim ante acceptationem liceat totum revocare, licebit etiam onus adjicere; poſt acceptationem non poteſt, quia jus acceptanti eſt quæſitum.

XXXVI. *Poteſtne onus adjici in commodum tertii?*

d.c.11. §.19. R. Affirmatur, dummodo tertius ille acceptaverit, e. g. dabo tibi centum, ſi Sejo ſumptus ſtudiorum per annum ſuppedites; ſi enim tertius nondum acceptaverit, a promiſſore revocari poteſt, quia huic tertio ante acceptationem nullum jus competere poteſt.

XXXVII. *Si error promisſioni cauſam dede-*

dederit, vel metus, poteſtne promisſio convaleſcere, ſi cognito errore vel metu promiſſor ſtare velit promiſſo?

R. Convaleſcere poteſt, dummodo interveniat actus externus, ex quo conſtare posſit de animo promittentis, non quidem præciſe verba, cum retentio rei promiſſæ ex parte ejus, cui promiſſa eſt & derelictio ejus ex parte promittentis, aut ſimile aliquid ſufficere posſit ad ſignificandum conſenſum. Nam quæ ab initio vitioſa ſunt, ex poſt facto convaleſcere posſunt, ſi res a vitio purgetur & nova cauſa ſuperveniat. Grot. l.2.c. 4.§.11. d.c. 11.§.20. Feld. h.l. aliter

XXXVIII. *An promisſiones ſemper requirunt cauſam expreſſam ut valeant?*

R. Non, tacita enim cauſa ſubeſſe poteſt, nam ſi quis promittat ſe daturum, quod ſcit, ſe non debere, videtur donare. d.c.11.§.21.

XXXIX. *Si quis promittat factum alienum ſeu ejus, qui non eſt ſub ipſius poteſtate, ad quid obligatur?*

R. Quia in factum alienum nullam fa-

quod ſubeſt, obligat ad dandum, vel faciendum, vel præſtandum. vide qu. ſeq. in fin.

II. *Quomodo differt contractus & pactum?*

R. 1. In contractu eſt conſenſus præſens, in pacto plerumque futurus. 2. in contractu eſt conſenſus determinatus & ratione rei in contractum deductæ, & ratione modi & formæ contrahendi, in pacto eſt conſenſus nudus. 3 in contractu præter conſenſum requiritur interdum ad perfectionem rei traditio, ut in realibus, interdum determinatio, ut modo dictum, ut in conſenſualibus, in pactis hæc non requiruntur. . 4. in contractu ſemper ſubeſt cauſa, i. e. vel certus & determinatus contrahendi modus, vel datum vel factum; in pactis ſecus.

Str. Ex. 6. th. 9. 30. & 31. Schilt. Ex. 8. th. 8. & 52. Puffend. l. 5 c. 2. §. 4. aliter

III. *Quotuplex eſt contractus?*

R. Contractus eſt vel verus, vel quaſicontractus. Verus contractus eſt vera conventio, propter cauſam quæ ſubeſt, obligationem producens. Quaſi-contractus eſt quaſi-conventio,

Grot. l. 2. c. 12. §. 1. & 2. aliter jung Feld. h. l.

quando

quando ſcilicet jus ex facto, quod intercedit, inducit conſenſum & obligationem, e. g. dum quis gerit absque mandato negotia aliena in utilitatem vel abſentis vel ignorantis, jus ex hoc facto inducit conſenſum inter eum, qui negotia gerit, & eum, cujus negotia geruntur; ſcilicet ille videtur ſe obligaſſe ad diligentem adminiſtrationem, & rationum redditionem finito negotio, hic autem ad pæſtationem indemnitatis, ſi negotiorum geſtor impenſas quasdam fecerit, vel damnum ſentiat occaſione negotii, natura enim iniquum eſt, ut officium alicui ſit damnoſum.

IV. *Veri contractus quomodo ſubdividuntur?*

l. 7. ff. de pact. R. Veri contractus alii ſunt, qui non retinent illud nomen generale conventionis, ſed propter proprium & determinatum objectum, & propriam & determinatam contrahendi formam accipiunt nomen proprium, quod producit propriam actionem, quæ ex aliis contractibus non datur, e. g.

e. g. quando pro re constituitur certum pretium in pecunia numerata, hæc conventio non retinet generale conventionis nomen, seu non dicitur Grot. l. 2 c. tantum conventio, verum propter 12. §. 3 n. 2. proprium suum & determinatum ob- aliter jectum, quod diversum est a pretio, Puffend. l. & propriam & determinatam contra- 5. c. 2. §. 7 hendi formam, quæ est ut pretium sit aliter certum, ut consistat in pecunia numerata, sit verum & justum, accipit nomen proprium, quod aliis conventionibus tribui non potest, & actio quæ inde oritur, etiam est propria, quæ ex hoc contractu & nullo alio datur, scilicet actio empti venditi; & hi contractus a doctoribus solent vocari contractus nominati. Alii sunt contractus, qui quidem non habent proprium nomen, neque proprium & determinatum objectum, sed admittunt omnis generis res, neque propriam & determinatam contrahendi formam, verum illam partium arbitrio & voluntati relinquunt, & hinc producunt actionem generalem, quæ

Q com-

communis est pluribus contractibus, & a forma, quæ ab ipsorum præscriptione pendet, dicitur actio præscriptis verbis, actio in factum. Et hi contractus solent vocari contractus innominati, e.g. do tibi rem, ut mihi des aliam, sæpe ejusdem speciei, ut si imperialem tibi rem, ut alium imperialem mihi des, vel do tibi frumentum, ut mihi des cerevisiam, vel vinum, vel aliud quid, prout contrahentibus visum fuerit.

Str. Ex. 25. th. 2. 23.

X. *Contractus qui nominati dicuntur, quomodo dividuntur?*

R. Contractus qui dicuntur nominati, alii sunt reales, qui perficiuntur rei traditione, ut est mutuum, commodatum, depositum & pignus; alii consensuales, qui nudo & determinato consensu absque rei traditione perficiuntur, ut emtio venditio, locatio conductio, societas & mandatum. Contractus verbalis seu stipulatio, quatenus certis & solennibus interrogandi & respondendi formulis constat, juri naturæ est ignotus. Item con-

§. ult. Inst. de Oblig. & tot. tit. quibus mod. re cont. obl. §. 1. J. de oblig. ex consf.

Puffend. l. 5. c. 2. §. 9. in med.

contractus chirographarius, quatenus quis ex sola scriptura licet rem non acceperit, obligatur.

VI. *Contractus qui innominati dicuntur quot sunt?*

R. Plures, ex quibus tamen præcipui sunt: do ut des, do ut facias, facio ut des, facio ut facias. Qui omnes re perficiuntur seu causa constant, & antequam aliquid est datum vel factum non est contractus, sed pactum de contrahendo.

Str. 25. th. 2. 10. 11. 15. Puffend. d. 5. c. 2. §. 9. Grot. l. 2. c. 12 §. 3 n. 3. aliter

VII. *Sunt ne adhuc aliæ contractuum nominatorum & quasi contractuum divisiones?*

R. Affirmatur: contractus enim nominati & quasi contractus alii sunt bilaterales, in quibus uterque obligatur, ut emtio venditio, locatio conductio, negotiorum gestio &c. alii unilaterales, ubi unus tantum obligatur, ut mutuum, condictio indebiti &c. Alii sunt onerosi, qui obligant utramque partem ad onus, ut emtio venditio, locatio conductio, alii benefici, in quibus alteri parti gratis

Puffend. l. 5. c. 2. §. 5. & 8.

Kulpis.Ex. 6. ad lib. 2. c 12. aliter. Textor. c. 13. §. 50. aliter. Frantz. Ex. 13. q. 7.

aliquid præstatur, ut commodatum, depositum, mandatum, negotiorum gestio. Alii sunt bonæ fidei, in quibus ex bono & æquo alter alteri obligatur, & verbis omissa pro expressis habentur, ut emptio & venditio, negotiorum gestio &c. alii stricti juris, in quibus obligamur ex iis, quæ expressa sunt, & quæ expressa non sunt, habentur pro omissis, ut mutuum, condictio indebiti.

VIII. *An in contractibus æqualitas est observanda?*

Puffend. l. 5. c. 3. §. 1.

R. Affirmatur, quia enim contractus inter homines ineuntur, ut pro re vel opera aliquid æquipollens recipiant, quod ob certas causas expetunt possidere potius, quam rem suam retinere, aut opera supersedere, jus naturæ, ut & in dominio semel introducto, æqualitatem imperat, ita ut ex inæqualitate jus oriatur minus habenti.

Grot. l. 2. c. 10. §. 2. c. 12. §. 8.

IX. *Quid si contractus sint benefici, ut mandatum, depositum?*

Grot. l. 2. c. 12. §. 13.

R. In contractibus beneficis non quidem omnimoda æqualitas spectatur si,

ſi enim e. g. in mandato operis merces reſpondeat, non amplius eſt contractus beneficus, ſed tranſit in aliud negotii genus, tamen ex ſuppoſitione ejus, quod agitur, ne quis ſcilicet ex beneficio damnum ſentiat, is qui beneficium negotium in ſe ſuſcipit indemnis ſervari debet, & propter impenſas, quas in negotium fecit, & propter damnum, quod propter negotium ſuſceptum incurrit. Puffend. l. 3. c. 3. § 7. Feld. ad l. 2. c. 12. § 8. aliter

X. *Quomodo iſta æqualitas invenitur & determinatur?*

R. Hæc æqualitas invenitur & determinatur partim ex actibus qui vel præcedunt contractum, vel qui interveniunt in ipſo contractu principali, partim ex eo, de quo agitur. Grot. l. 2. c. 12. § 8.

XI. *Quomodo ex actibus, qui præcedunt contractum, hanc æqualitatem invenimus & æſtimamus?* Feld. ad Grot. l. 2. c. 12. §. 9.

R. Is qui cum aliquo contrahit vitia ſibi nota rei, de qua agitur, ſignificare debet, quia alias juſtum pretium ſtatui nequit; nam qui ſciens pro re vitioſa ſumit, dum alter eam æſtimat Puffend. l. 5. c. 3. §. 3. Grot. l. 2. c. 12. §. 9. aliter

 non

non vitiosam, plus consequitur, alter minus habet.

XII. *An & alia, quæ extra rei substantiam posita sunt, & tamen ad æstimationem ejus faciunt, indicari debent?*

Grot. d. c. 12. §. 9. n. 2. R. Non, quia hoc non venit ex natura contractus, sed extrinsecus contingit: ut si quis frumentum vendat majori pretio & sciat multas naves in cursu esse quæ frumentum advehunt, non cogitur indicare, vel frumentum suum minori pretio vendere; frumenti enim bonitas apparet, & tunc quando contractus initur, revera tanti est, quanti venditur, etsi paulo post minoris sit futurum propter aliarum navium adventum, adeo ut cum quilibet sibi ipsi sit proximus, ne quidem contra humanitatis officium faciat si non indicet. Nam non semper quicquid tibi audire utile est, idem mihi dicere necesse est, nisi de iis agatur, quæ rem subjectam per se contingunt, ut si domus sit pestilens, si a magistratu dejici jussa.

Puffend. l. 5. c. 3. §. 4 Grot. d. §. n. 2. aliter.

XIII.

XIII. *Quid juris si vitia rei emtori jam nota sint?*

R. Non necesse est, ut indicentur, scientia enim utrinque par pares facit contrahentes; & sicut ob vitia ab emptore indicata emtio non potest rescindi, ita nec ob nota, vel ob ea, de quibus ex inspectione facile constare potuit, in hac enim emptor consensisse videtur, & sic nulla ipsi fit injuria. Grot. d. c. 12. §. 9. n. 3. l. 55. de Ædil. edict. l. 15 §. 1. & 43. de contrah. emt.

XIV. *Requiriturne ut & contrahentium inter se voluntas sit æqualis?*

R. Et in voluntatis usu requiritur æqualitas in contractibus, ita ut ne quis metus incutiatur contrahendi causa, aut si injuste incussus sit, dematur. Nam metum injustum incutiens ex suo delicto facit, ut in contractu oriatur inæqualitas, & ut ille plus, alter minus habere censeatur. Grot. d. c. 12. §. 10. Feld. d. l. aliter

Si metus juste incussus antecesserit, ut si magistratus sub pœna mandet subditis aut perpetuis, aut temporariis, ut vel emant vel vendant necessitate exigente, aut ut operas suas, vehicula aut naves locent, demi non de- Puffend. l. 5. c. 3. §. 6. in fin.

Grot. l. 1. c. 1. §. 6. debet, hic enim metus contractui videtur extrinsecus, & magistratus vi eminentis dominii hæc omnia ante contractum celebrandum optimo jure mandare potuit.

XV. *Quomodo æqualitatem invenimus & æstimamus ex iis, quæ interveniunt in ipso contractu principali?*

Grot. l. 2. c. 12. §. 11. Puffend. l. 5. c. 3. §. 8. R. Si in ipso contractu non plus exigatur, quam par est. Id quod in onerosis contractibus adeo est observandum, ut id, quod pars altera amplius promittit, ne quidem tanquam donatum retineri possit. Nam animus ejus generis contractus ineuntium non censetur esse talis, nec præsumitur, nisi manifeste appareat. Quod enim promittunt aut dant, credendi sunt promittere aut dare tanquam æquale ei, quod accepturi sunt, utque jus æqualitatis ratione debitum.

XVI *Quomodo ex eo, de quo agitur?*

Grot. d. c. 12. §. 12. n. 1. R. Licet nec celatum quicquam sit, quod dictum oportuit, nec plus exactum, quam deberi putabatur, si tamen in re deprehendatur inæqualitas sine

ſine culpa contrahentium, puta quod vitium latebat, aut de pretio errabatur, ea tamen res ſarcienda eſt, & demendum ei, qui plus habet, reddendumque minus habenti. Quanta autem hic debeat eſſe læſio, judex æſtimabit, vel vir bonus ex ipſa pretii magnitudine & rei valore, ſecundum id, quod æquum eſſe ipſis recta ratio dictat. Ut autem tunc demum reſcindatur, quando quis læſus eſt ultra dimidium veri pretii, eſt ex jure civili, & ne nimium multiplicarentur lites, ſi ob quamcunque læſionem contractus reſcinderentur, conſtitui potuit. l. 2. & 8. C. de reſc. vend.

XVII *Quid eſt pretium?*

R. Pretium eſt valor rerum & actionum in commercium venientium, ſecundum quem illæ invicem comparari ſolent. Puffend. l. 5. c. 1. §. 3. Grot. l. 2. c. 12. §. 14.

XVIII. *Quotuplex eſt?*

R. Pretium eſt vel vulgare vel eminens. Illud eſt, quod deprehenditur in rebus & actionibus ſeu operis in commercium venientibus, quatenus neceſſariæ ſunt vel utiles, vel delecta- Grot. & Puff. d. l.

Ren. Budel. de monet. l. 1. c. 3. l. 1. ff. de contrah. emt.

tionem hominibus adferunt. Hoc est nummus & quicquid ejus vicem gerit, quatenus omnium rerum & operarum pretia virtualiter continet & communem earundem mensuram præbere intelligitur.

XIX. *Quot modis determinatur pretium?*

Grot. d. c. 12. §. 14. in fin.

Puffend. l. 5. c. 1. §. 8. in fin. & §. 9.

R. In statu naturali extra civitatem quarumvis rerum pretia ex conventione contrahentium determinantur. In civitatibus duplici modo: uno per legem, & vocatur pretium legitimum, quod regulariter cum justitia & æquitate congruere præsumitur, ita ut in puncto consistat, nec latitudinem habeat, sed quantulocunque excessu injustitia committatur. Quare quando in gratiam emtorum illud taxatur, venditori non licet ultra exigere, quamvis si velit, & lex non prohibeat, id quod plerumque fit in gratiam aliorum mercatorum, possit minus accipere: altero per communem hominum æstimationem & judicium, accedente consensu eorum, qui inter

inter se contrahunt, & hoc vocatur commune pretium seu naturale, & habet aliquam latitudinem, intra quam plus minusve potest exigi & dari, seu res tanti æstimatur, quantum pro ea communiter offerri aut dari solet. Ita ut pretium vulgare commode subdividatur in legitimum & commune, cui adjicitur pretium affectionis, si propter peculiarem affectum res supra commune pretium vel ematur vel vendatur. Puffend. l. 5. c. 1. §. 7.

XX. *Quæ est mensura pretii? seu fundamentum pretii quod est?*

R. Mensura seu fundamentum pretii in se est aptitudo rei vel actionis, qua aliquid aut mediate aut immediate conferre potest ad vitæ humanæ necessitates, aut ad eandem commodiorem aut jucundiorem reddendam. Unde res inutiles vocantur res nullius pretii, sicut & homines, interdum inutilia terræ pondera, seu nullius pretii vocare solemus. Puffend. l. 5. c. 1. §. 4. Grot. l. 2. c. 12. §. 14. aliter

XXI. *At vero non omnibus rebus, quæ vitæ humanæ sunt utiles, pretium impositum est.*

R.

Puffend. d. c. 1. §. 5.

R. Quædam res & actiones sunt constitutæ extra commercium hominum & extra eorum dominium, & eo ipso pretium iis est detractum, licet utilissimæ sint in vita humana & necessariæ, ut partes aëris superiores, æther, cœlestia corpora, vastus oceanus, sic jure gentium res sacræ & sanctæ & religiosæ; sic liber homo, quia non est in commercio, pretium nullum habet; sic actiones sacræ, exhibitio sacramentorum & similia, pretio comparari non debent. Item actiones, quæ animo perficiuntur, ut docere &c. licet, ut pro opera quæ in his præstatur, honorarium interveniat, æquum sit. Quædam res separatim teneri nequeunt, & sic pretium non habent, nisi aliis rebus accedant, e. g. apricum lumen solis, liquidus & purus aër, amœna facies terræ, umbra & similes res, quibus homines sine usu terræ frui non possunt, & hinc seorsim non habent pretium, at si jungantur cum regionibus, fundis ac prædiis, multum momenti adferunt ad augendum pretium.

l. 1. §. 5. de extraord. cogn.

XXII.

XXII. *Quæ sunt rationes, cur pretium mox augeatur, mox imminuatur?*

R. Variæ sunt rationes: ad intensionem pretii imprimis facit raritas, & ambitio mortalium præcipue æstimat, quæ cum paucis habet communia, & contra vile est, quicquid intra cujusvis suppellectilem cernitur. Res quotidiani usus & quæ potissimum spectant victum, amictum, & arma, præcipuam pretii sui intensionem nanciscuntur, quando raritas conjungitur cum necessitate, ut fieri solet in annonæ caritate, obsidionibus & similibus præter raritatem necessitatibus. Pretia rerum artificialium intendi solent ex subtilitate & elegantia artis, ex fama artificiis, interdum propter prioris possessoris præstantiam. Operarum & actionum pretia intendit earundem difficultas, dexteritas, utilitas, necessitas, agentium raritas. Operæ quædam nobiliores sunt, quia iis præstantur ea, quæ æstimari non possunt, sic emis a medico rem inæstimabilem, vitam ac vale-

Grot. l. 2. c. 12. §. 14. Bœcler. in diss. mens. pret. p. 59. 62. 68. 70. Puffend. l. 5. c. 1. §. 6.

Senec. de benef. l. 6. c. 15.

letudinem bonam; a bonarum artium præceptore ſtudia liberalia & animi cultum. Itaque his non rei pretium, ſed operæ ſolvitur, quod a rebus ſuis avocati nobis vacant, honorarium non meriti, ſed occupationis ſuæ ferunt. Pretium animantium brutorum intenditur interdum propter affectum peculiarem ex quadam quaſi familiaritate, aut quia genio noſtro ſeſe aliquo modo applicare norunt, aut quia ope eorum magnum malum effugimus, aut quia inſignis eventus monumentum ſunt, dexteritas etiam multum confert, raritas & neceſſitas. Præterea in communi pretio ſolet haberi ratio laborum & expenſarum, quas communiter mercatores faciunt; extraordinariæ huc non pertinent, quando forte mercator in advehendis rebus morbo correptus, multum impendit in medicos &c. ſic ſuperfluæ non æſtimantur; operæ famulorum, quos conducere neceſſe habent, conſiderandæ. Item longitudo ac periculum itineris, diverſus pecu-

Grot. d. c. 12. §. 14. n. 2.

pecuniæ & mercium valor in diversis locis. Qui vendunt merces minuatim, plus possunt exigere, quam qui in magna copia. Paucitas ementium & pecuniæ, mercium autem abundantia, & quando merx quærit emtorem, pretium minuit, contra ementium & pecuniæ copia & mercium raritas pretium auget. Habetur etiam ratio lucri cessantis, quod ex pretii solutione dilata aut anticipata nascitur.

XXIII. *Materia pretii eminentis, quod alias res æstimat, seu nummi qualis esse debet?*

R. Quia nummus debet esse mensura rerum aliarum, materia 1. talis esse debet, ut per se minime, aut saltem difficulter flecti possit, ita ut usu & contrectatione perpetua non consumatur. 2. ut si ex numero utilium & æstimabilium, in qua propter nobilitatem & raritatem multarum rerum pretia contineantur, ita ut bonitate & quantitate rebus cæteris respondeat. Si enim nummi materia inutilis esset nemo pro rebus suis acciperet, Grot. l. 2. c. 12. §. 17.

Puta,

Puta, si ex papyro, corio, &c. nummi fierent. 3. debet esse tractabilis, i.e. debet facile posse circumferri, condi, liquari, cogi, duci, cudi, figurari & versari, durare tamen in his omnibus minimo sui detrimento. Hinc plerisque gentibus commodissimum fuit visum, adhibere metalla nobiliora & non ita frequentia, aurum scilicet, argentum & æs, habita tamen ratione præstantiæ unius præ alio, quæ non in sola hominum opinione, sed modo dictis consistit.

Ziegl. de jur. Maj. l. 1. c. 49. §. 15

Arnis. de jur. Maj. l. 2. c. 7. n. 7. aliter.

XXIV. *At sæpe populi utuntur stanno, ferro, plumbo, etiam corio, cortice, papyro.*

R. Verum quidem est, exempla passim prostant, & patrum nostrorum & nostra memoria id usu venisse scimus; tamen nummi isti veri nummi non sunt, sed tantum vice nummorum veluti subsidiarii quidam sponsores habentur. Nec ad materias tales confugere licet, nisi urgente summa nes-

Ren. Budel. de monet. l. 1. c. 1. n. 27. seqq. jung. l. 9. §. 2. ff. ad L. Corn. de falsf. & Gothof. in not. Budæus ad l. 1. ff. de contrah. emt. Puff. l. 5. c. 1. §. 13.

ces-

ceſſitate, nec alia intentione, quam ut ceſſante neceſſitate cum veris nummis iterum permutentur & damnum communitati illatum reſarciatur.

XXV. *An valor nummorum pro lubitu ejus qui ſummum imperium habet poteſt augeri & minui, & an tantum alieni metalli auro vel argento miſcere poterit quantum vult?*

R. Non, cum enim nummus ſit menſura pretii aliarum rerum, & receptus non ſolum ad commodius exercenda commercia inter cives, ſed & inter hos atque exteros, rector civitatis ſi nummis ſuis enorme pretium poſuerit, eos ad commercia ſuorum civium cum exteris reddit inutiles; & cum electa ſit materia, cujus publica ac perpetua eſt æſtimatio inter gentes, quatenus functionem recipit in comparandis rebus aut omnibus, aut maxime neceſſariis, ſi alieni metalli quantitatem & bonitatem non rite temperet, ſaltem ut exterorum, quibuscum nobis commercium eſt, moneta non ſint inferiores, fere præter

Ziegler. d. tr l. 1. c. 49. §. 21. 22. ſeq. Puffend. l. 5. c. 1. § 14 & 15. Molin. de uſur. n. 797.

R per-

permutationem mercium civibus ſuis cum exteris nihil reliquum facit.

XXVI. *Generali tractatione de contractibus abſoluta, quæritur, quando in emptione & venditione dominium transferatur?*

Kulpis ad Grot. l. 2. c. 12. Ex. 6. §. 4. Grot. d. l. Puffend. l. 5. c. 5. §. 3. in fin. aliter.

R. Quia ex contractu naſcitur tantum obligatio ad rem habendam, ante traditionem emptor non poteſt fieri dominus, vel conſequi jus, quod venditor in re habuit: non enim præciſe obligatur ad dandum ſeu ad dominium transferendum, ſed ſufficit interdum emptori præſtitiſſe, ut habere liceat quandocunque velit, quod translatione poſſeſſionis & facultatis uſucapiendi abſolvitur.

XXVII. *At periculum ſtatim perfecta emtione pertinet ad emtorem & res perit ſuo domino.*

Grot. d. l. aliter

R. Quamvis periculum ſtatim pertineat ad emtorem, tamen inde non probatur ante traditionem ipſum eſſe dominum; verum ideo hoc receptum, quia ab emtoris voluntate pendet, rem venditam ſtatim vel per ſe vel

vel alium accipiendi, ita ut res penes ipsum, non autem penes venditorem perisset: quare etiam pretium oportet ut solvat, licet rem nunquam sit consecutus. Quo accedit, quod etiam omnia commoda ad ipsum pertineant ante factam traditionem, naturale ergo est, ut & ferat incommoda & periculum sustineat. Tertia ratio, scilicet debitorem speciei liberari a sua obligatione rei interitu, probat quidem venditorem non cogi posse, ut rem tradat, sed tamen jus exigendi pretium non tribuit. Puff. d. l. aliter Ziegl. h. l.

XXVIII. *An monopolia pugnant cum jure naturæ?*

R. Monopolia non pugnant cum jure naturæ, quando is qui solus emit paratus est aliis vendere æquo pretio, tunc enim licet alii non possint libere emere a quo velint, tamen hoc impedimentum naturæ societatis contrarium non est, cum ipsorum non intersit, a quo emant, quod ad desideria naturæ attinet. Hinc etiam a summa potestate justa de causa & pretio con- Grot. l. 2. c. 2. §. ult c. 12. §. 16.

Puffend. l. 5. c. 5. §. 7.

l. un. C. de Monopol. Cap. Leop. art. 20. Joseph. a. 19 Grot. d. l.

stituto permitti possunt. Privatis citra privilegium hoc non licet, seu prohibere non possunt, ne alii quoque cives certum genus mercium tractent: licet de compacto id interdum agant, ut res supra pretium id quod summum nunc est in communi pretio vendantur, aut vi aut fraude impediant, ne major copia importetur, aut ideo merces coemant, ut sic raritate earundem procurata, iniquo illas pretio vendant. Huc non referuntur isti, qui ex solertia negotiativa plures merces coemunt, ut data occasione pluris, pro temporis ratione pretio non iniquo vendant.

XXIX. *In locatione & conductione cujus damno sunt sterilitas & alii casus usum impedientes?*

pr. I. de loc. & cond.

l. 15. §. 2. ff. loc. cond.

R. Venditioni & emptioni proxima quidem est locatio conductio, eisdemque regulis consistit. Respondet enim pretium pensioni sive mercedi, & merci usus rerum vel operarum, differunt tamen in casus praestatione: nam in emptione casus pertinet ad empto-

emptorem, in conductione ad locatorem; est enim contra æquitatem naturalem, ut quis mercedem solvat pro usu, quem citra dolum & culpam non percepit. Quare si nullus sit usus, nulla debetur merces, si aliquis sit usus, aliqua debetur merces, ita ut ex boni viri arbitrio pro circumstantiarum diversitate judicium ferri debeat de mercedis remissione.

Ziegler. ad Grot. l. 2. c. 12. §. 18. Feld. d. l. Puffend. l. 5. c. 6. §. 2. & 3. Grot. l. 2. c. 12. §. 18. aliter

XXX. *Si mea opera pluribus possit esse utilis, ut tamen mihi non existat laboriosior, quum si uni duntaxat adhibeatur, an a singulis solidam mercedem, vel honorarium petere possum?*

R. Si sint operæ artificiales, quæ pluribus communicatæ vilescunt, a singulis solidam mercedem stipulari licet, si non vilescant, & si unus solus tantum promiserit, quantum plures solverent, isto invito plures admitti non possunt, quia per contractum facultas usum locandi eo tempore mihi est adempta; & si me consentiente plures admittat, æquum est, ut

Puffend. l. 5. c. 6. §. 4. Grot. l. 2. c. 12. §. 19. aliter Feld. d. l.

l. 2. §. 6. ff. ad l. Rhod. de jact. Str Ex. 20. th. 28.

reliqui contribuant conductori. Idem dicendum de operis, quæ animo perficiuntur, & pretio nummario æstimari non solent. Idem de operis vulgaribus, e. g. si quis solus navem conduxisset.

XXXI. *Circa mutuum quæritur an usuræ sint vetitæ jure naturali?*

Osiand. ad Grot. l. 2. c. 12. §. 20. Molin. de usur. q. 2. n. 86. Seld. l. 6. c. 10. & 11.

R. Non; quia enim in mutuo dominium transfertur in accipientem, æquum est, ut dum re nostra caremus, ille autem commodum & lucrum inde percipit, nobis aliquid pro usu rei nostræ solvatur. Quo accedit, quod Deus voluerit Judæos fœnorare extraneis, non Cananæis duntaxat, sed quibusvis aliis gentibus, & vero Deus non præsumitur expresse indulgere violationem, & transgressionem juris naturæ erga quoscunque alios populos.

XXXII. *At vero pecunia est res sterilis & vero iniquum videtur ut pro usu talis rei aliquid solvatur, inprimis cum usus rei à re ipsa, quæ tandem in eodem genere est restituenda, non possit distingui, ita, ut vi-*

ut videatur & res & usus rei reddi? Grot. d. c. 12. § 20 n. 1. & 2.

R. Industria humana res sua natura infœcundas e. gr. domos & sic pecuniam, in quam pretium eminens est collatum, fructuosas facere potest. Et licet usus rei seu pecuniæ consistat in abusu, nec separari possit ab ipsa re seu pecunia, quæ aliquando in genere restituitur, tamen quia post certum tempus demum redditur, & interea accipiens rem ea utitur, hoc æstimabile est, & propterea aliquid solvendum. Hinc admittuntur alii contractus, qui in effectu cum usuris coincidunt, ut sunt census annui, montes pietatis &c.

Feld. h. l. Puffend. l. 5. c. 7. §. 10. R. I. 1548. tit. 17 & Policey-Ordn. zu Franc. 1577 tit. 17. Frantzk. Ex. 9. qu. 5. Puffend. l. 5. c. 7. §. 11. & 12.

XXXIII. *Quomodo æstimari debet pretium periculi, quod sustinetur in contractu assecurationis?* Grot. d. c. 12. §. 21.

R. Æstimatio pretii pro magnitudine periculi intendi potest aut remitti, ita ut major sit, si præter tempestates etiam piratæ aut hostes metuantur, major quoque tempore hyberno, quam æstivo.

Grot. l. 2. c. 12. §. 23. in fin. Kulpis Ex. 6. ad Grot. l. 2. c. 12.

§. 6. Puffend. l. 5. c. 9. §. 8. Grot. d. c. 12. §. 23. Marqu. de Jur. merc. l. 2. c. 13.

XXXIV. *Ut hic contractus subsistat, quid requiritur?*

R. Hic contractus avertendi periculi, quem assecurationem vocant, omnino nullus erit, si contrahentium alter rem de qua agitur aut salvam quo destinabatur pervenisse, aut periisse sciverit.

XXXV. *In societate negotiatoria quomodo partes in damno & lucro dicuntur aequales & inaequales?*

Grot. l. 2. c. 12. §. 24.

R. Quando paria sunt, quae conferuntur, sive sit pecunia, sive sint operae, partes sunt aequales in lucro & damno; si non sint paria, partes sunt inaequales, propter exactum respectum, quem partes lucri & damni habent ad sortem.

XXXVI. *Potestne sociorum aliquis particeps esse lucri, ut immunis sit damni?*

Grot. d. §. 24. n. 3. l. 29. §. 1. ff. pro soc.

R. Hoc pactum quidem est praeter naturam societatis, quae vult, ut lucrum & damnum pro rata sortis sit commune, potest tamen sine injuria ita conveniri, modo tanto plus lucri

ferat

ferat,quam alioqui laturus fuerat,qui in ſe damnum recepit.

XXXVII. *An quis damnum ſentire poteſt ſine lucro?*

R. Iniquisſimum eſt genus ſocietatis,ex qua quis damnum non etiam lucrum percipit: nam ita naturalis eſt ſocietati utilitatum communio, ut ſine ea nequeat ſocietas conſiſtere.

Grot. d. §. 24.n.3. d. l. 29.

XXXVIII. *An hæc æqualitas etiam ita obſervatur in ſocietate univerſorum bonorum?*

R. Quia incertæ ſpei & eventui ab initio ſe committunt ſocii, & æquale jus habent, tum circa lucrum futurum, tum circa impenſas; quilibet ſociorum pro conditione ſua, quantum leges frugalis & honeſtæ œconomiæ ferunt, ex ſocietate ſumere poteſt ea, quæ ad ſui ſuorumque ſuſtentationem requiruntur; & ſocietate ſoluta partes fiunt æquales, non habita ratione,an quis plus, an minus contulerit.

Grot. d. §. 2.n.3.in fin. Str.22.th 3. & ſeqq.

XXXIX. *Quando ſocietas ſolvitur, ad quem pertinet periculum rerum,quæ collata ſunt?*

Grot. d. §. 24. n. 2. Puffend. l. 5. c. 8. §. 4.

R. Si plures pecuniam conferant, quilibet fert periculum suæ sortis, sicut & eam soluta societate præcipuam habet: si alter conferat pecuniam, alter autem operam, tunc aut opera confertur cum solo pecuniæ usu, & periculum pertinet ad solum dominum, & si salva sit domino salva est; aut opera confertur cum dominio pecuniæ, & habetur quasi pretium sorti adjectum, & si pecunia pereat, damnum erit commune, quemadmodum si societas solvatur, is qui operam tantum impendit particeps fit sortis.

XL. *Quæ est communis utilitas in societate navali, seu admiralitate?*

Grot. l. 2. c. 12. §. 25. Marqu. de jur. merc. l. 2. c. 11. p. 305.

R. Hæc societas navalis seu admiralitas spectat ad communem diversorum mercatorum defensionem adversus piratas & hostes: hinc & præda communis est, & damna communiter feruntur, in quibus numerantur vulneratorum impendia. Ut autem constet, de quota parte damni ferendi, æstimantur naves, & quæ in navi sunt, & sum-

ſumma ex his conficitur, ut ſcilicet damnum reſarciatur à dominis navium pro parte, quam habent in ea ſumma.

XLI. *An quæ hactenus dicta ſunt de æqualitate obſervanda in contractibus, ſemper à contrahentibus obſervantur?*

R. Non, ſed apud omnes gentes ad præcidendas controverſias infinitas & ob incerta rerum pretia, naturaliter contrahentes ſe circumvenire poſſunt, i. e. natura negotiorum & commerciorum hoc requirit, ut interdum unus plus, alter minus accipiat. Frantzk. Ex. 11. q. 3. l. 8. C. de reſ. vend. Grot. l. 2. c. 12. §. 26. aliter. & Puffend. l. 5. c. 3. §. 10.

CAP. XIII.
De Jurejurando.

I. *Quomodo pollicitationes, promiſſa, contractus &c. confirmari ſolent?*

R. Variis modis, pignoribus, fidejuſſoribus, inprimis jurejurando. Grot. l. 2. c. 13. §. 1. Puffend. l. 4. c. 2. §. 1.

II. *Cur inprimis jurejurando ſolent confirmari?*

R. Quia dum hæc negotia jurejurando Feld. h. l.

do confirmantur, homines censentur esse maxime securi; nam juramentum præstatur sub amissione maximi boni, gratiæ nimirum Numinis æterni, quam nemo præsumitur velle amittere, quia ea amissa salvus esse non potest. Hinc omnes populi & ab omni ævo nullum vinculum ad adstringendam fidem jurejurando arctius existimarunt, & gravis pœna perjuris imminere nunquam non creditum est, ita ut & posteritas majorum delicta lueret, secundum illud Poetæ:

Grot. d. l.

At juramento quædam est sine nomine proles,
Trunca manus & trunca pedes: tamen impete magno
Advenit, atque omnem vastat stirpemque domumque.

Grot. l. 2. c. 13. §. 1. n. 3.

III. *Quid est jusjurandum?*

R. Jusjurandum est religiosa affirmatio per invocationem Dei in testem, sub amissione ipsius gratiæ facta.

Puffend. l. 4. c. 7. §. 18. 19. 20. 21. 22.

IV. *Quotuplex est jusjurandum?*

R. Est vel promissorium vel assertorium. Illud est vel promissorium in spe-

ſpecie, quando jurejurando aliquid promittimus, vel confirmatorium, quando actum præcedentem ſeu negotium præcedens jurejurando confirmamus. Hoc ſcilicet aſſertorium eſt, quod præſtatur ad rem controverſam decidendam.

V. *Quæ requiruntur ad juramentum?*

R. 1. Requiritur animus rationis compos & deliberatus. 2. res quæ promittitur ſit licita. 3. modus ſeu forma ſit licita. 4. finis licitus & bonus. Grot. d. c. 13. §. 2. 6. & 10.

VI. *Qui ergo non poſſunt jurare?*

R. Furioſi, mente capti, impuberes, qui non intelligunt, quod agunt, ut in cap. de promiſſis dictum; item athei, qui Deum eſſe negant. Grot. d. c. 13. §. 2. c. 11. § 5. Textor c. 27. n. 23. & 24. aliter Kulpis 7. th. 3. in fin.

VII. *Si quis non putans ſe jurare proferat verba jurantia, eritne juramentum?*

R. Non, quia mens eſt, quæ jurat, non lingua, juxta illud Poetæ. Grot. l. 2. c. 20. §. 46. n. 4.

Jurata lingua eſt: mente juravi nihil.

Sic ſi quis juramentum recitat vel etiam verba concepta alteri præit, non jurat. Puffend. l. 4. c. 2. §. 5.

VIII.

VIII. *Quid si quis volens jurare protulerit quidem verba jurantia, sed tamen in sua mente sibi reservet, quod non velit obligari, an ex tali promisso jurato obligabitur?*

Frantzk. 2. resol 2. §. 8. Puffend. l. 4. c. 2. §. 5. Grot. d. c. 13. §. 3. paulo aliter. jung. l. 2. c. 4. §. 3. c. 11. §. 4. n. 1. & 3

R. Affirmatur, quia quoties signis externis animum nostrum alteri indicavimus, & is eum acceptavit, non potest non sequi obligatio; nam alias omnis ratio intervenientibus signis sese obligandi ex humana vita tolleretur, si quis tacita sua intentione posset impedire, ne effectus ille actum aliquem sequatur, cui producendo est institutus.

IX. *An obligatur verba jurantia deliberatò proferens, animo tamen non jurandi?*

Grot. l. 2. c. 13. §. 3. n. 1. 2. Osiand. h. l

R. Affirmatur: quia enim is actus ex animo deliberato processit, & alter in eum sensum eum accepit, effectum qui ex eo sequitur, obligationem scilicet, intentione sua impedire non potest; nisi qui jurat sciat, aut probabiliter credat ab eo, qui cum negotium est, verba aliter accipi, nam dictis te-

stem

ſtem adhibens Deum, debet dicta facere vera, quomodo putat intelligi. Quamvis tamen & ſic male faciat, dum nomen Dei aſſumit in vanum.

X. *An quando jusjurandum dolo eſt elicitum jurans obligatur?*

R. Negatur, quia dolus excludit animum deliberatum, qui conſiſtit in eo, ut idem intelligamus & idem velimus: & quando dolo inducimur ad jurandum, præſupponimus factum ita ſe habere, prout ab altero fuit propoſitum, quod tamen revera ita ſe non habet; & ſic non idem intelligimus & volumus. Grot. l. 2. c. 13. §. 4. Seld. l. 6. c. 16. in pr.

XI. *Quid ſi juramentum metu injuſto ſit extortum?*

R. Et hoc in caſu jurans non obligatur, quia metus injuſtus impedit conſenſum deliberatum & liberum, & metum injuſtum mihi inferens, non habet jus exigendi a me juramentum. Puffend. l. 4. c. 2. §. 8. Grot. d. c. 13. §. 14. aliter

XII. *Sed annon hoc in caſu Deo acquiritur obligatio?*

R. Negatur, quia jusjurandum eſt teſtimonium aliquod Dei, & vero teſtis Feld. ad Grot. l. 2. c. 13. §. 14.

Puffend. l. 4. c. 2. §. 6. Grot. l. 2. c. 13 §. 14. aliter Puffend. l. 4. c. 2. §. 2. aliter

stis ex testimonio suo non acquirit obligationem, sed eam vel factum aliquod de quo testatur, præsupponit.

XIII. *At vero Deus non puniret perjuros, nisi jurans obligatus fuisset Deo?*

R. Deus punit perjuros, non quia ex juramento obligatio oritur, sed quia delictum cum juramento concurrit, si quis pejeret, & nomen Dei in vanum assumat. Hinc etiam apparet, frustra non adjici juramentum negotiis ante validis; acerbius enim punitur, qui iram DEI expresse provocavit, & quantum in se fuit ad ipsius misericordiam sibi viam præclusit, quam qui nude promisit, & promissa non servat.

Puffend. d. l. 4. c. 2. §. 6.

XIV. *Si præstetur jusjurandum de re illicita, quid juris?*

l. 14. & 15. ff. de condit. inst. Feld. h. c. §. 6. Puffend. l. 4. c. 2. §. 9.

R. Juramentum de re illicita aut naturaliter, aut divina interdictione vel etiam humana, non obligat; quia est de re impossibili & propter legis interdictionem facultas adimplendi nobis est adempta.

XV.

XV. *Quid si quidem res non sit omnino illicita, sed tamen impediatur majus bonum morale, seu si per id prohibeamur obire aliquod officium humanitatis & pietatis?*

R. Jurans non obligatur, quia profectum in bono & officiis humanitatis proximo & Deo debemus, qui vult, ut pro virili enitamur, ea aliis præstare; adeo ut ejus libertatem eripere nobis ipsis non valeamus. Huc pertinent isti, qui adeo duro atque insociabili ingenio morum feritatem jurejurando obfirmant, scilicet ut ne hunc habeant mensæ aut lecti socium, ne illi bene unquam faciant, vel qui alios obstringunt, ne honestam aliquam & humano generi utilem artem alteri communicent, &c. Grot. l. 2. c. 13. §. 7. c. 2. §. 11. & seq.

XVI. *Quid si juramentum præstetur de re naturaliter omnino impossibili?*

R. Quia juramentum non mutat naturam pacti aut promissi, cui accedit, satis manifestum est, ad omnino impossibile neminem obligari; etsi graviter Feld. h. c. 13. §. 3.

S viter

viter peccet, qui ita temere jurando nomine divino abutitur. Si tantum pro tempore, aut ex ſuppoſitione ſit impoſſibile, quod juratur, ut ſi filiusfam. inſcio patre matrimonium jurato promittat fœminæ, quod iſtam ſoluta patria poteſtate velit ducere in pendenti eſt obligatio, & exiſtente tempore, quod ſuppoſuit, tenetur verum facere, quod juravit.

Grot. l. 2. c. 13. §. 8. & 9. c. 5. §. 10.

XVII. *Quæ eſt forma jurisjurandi?*

R. Forma jurisjurandi eſt, ut fiat per religioſam invocationem nominis divini & devotionem ſui ipſius, ſive utrumque ſimul verbis exprimatur, ſive alterutrum tantum, puta hoc modo: Deus teſtis ſit & vindex, ſi ſciens fefellero; vel Deus teſtis ſit, aut Deus ſit vindex, quæ duo in idem recidunt. Nam cum ſuperior puniendi jus habens teſtis advocatur, ſimul ab eo perfidiæ ultio poſcitur: & qui ſcit omnia ultor eſt ideo, quia teſtis eſt.

Grot. d. c. 13. §. 10. Str. Ex. 17. th. 9.

XVIII. *Licetne jurare per creaturas?*

R. Non, quia 1. religioſa invocatio ipſis

Str. Ex. 17. th. 7.

ipsis non debetur. 2. quia solus Deus est omniscius ac omnipotens, ut in conscientiæ nostræ testem & perfidiæ ultorem invocari possit. Sic ergo non licet jurare per angelos vel sanctos, nec per principem, solem, terram, cœlum. Neque execrationes, quibus rem nobis charissimam devovemus, ut liberos, patriam, principem &c. ut de sinceritate nostra proximus certus sit: neque obtestationes, quando res, quas magnifacimus, deducim⁹ in comparationem, & testamur, non minus id, quod asserimus, nobis cordi esse, & propterea verum, quam eas res, quas obtestati sumus, confundi debent cum juramentis.

Ziegl. h. c. § 10. & 11. Grot. h. c. § 11. aliter. Puffend. l. 4. c. 2. § 3. aliter

XIX. *Si quis juret per falsos Deos, an obligatur?*

R. Affirmatur, quia ex errore putat se jurare per verum Deum; seu quia sub falsis notis, generali tamen complexione numen intuetur, verus Deus, si pejeratum sit, in suam injuriam id factum interpretatur.

Grot. h. c. §. 12. Feld. h. l. Puffend. l. 4 c. 2. §. 4. Ziegl. h. c. §. 12. & Osiander aliter

XX. *An Christiano licet à gentilibus, qui-*

quibuscum negotium est, tale juramentum exigere?

Grot. h. c. §. 12. Os. d c § 12 Str. Ex. 7. th. 5.

R. Christiani quidem non debent sub tali forma gentilibus deferre juramentum, multo minus ipsi ita jurare, quia idololatricum est; tamen si adduci non possint, ut aliter jurent, ipsi quidem jurabunt, ut oportet, à gentilibus autem accipiant juramentum, quale habere possunt?

XXI. *Quis est effectus juramenti?*

Grot. d. c. 13. §. 13. Feld. h. l. aliter

R. Sicut intendimus per juramentum, ut aut aliquid quod licet, promittatur, aut ut confirmetur, aut ut controversiæ finis imponatur: ita etiam effectus juramenti varius est, præcipuus tamen præcidere controversias; & omnis disputationis finis est juramentum rem sanciens.

XXII. *An quis obligatur jurato promittens latroni?*

Puffend. l. 4. c. 2. § 8. Grot. l 2. c 13. §. 14. aliter, & cum co

R. Non, quia vitium est in latrone, scilicet dum metum injustum mihi infert non potest acceptare promissum, & sic si de facto aliquid promisi, nulla ex promisso oritur obligatio, ne quidem

dem respectu Dei nam Deo nihil promisi, neque dixi in honorem & gloriam divini nominis latroni dabo. Idem dicendum, si aliquid piratæ, quatenus tali promittatur. Secus est si hosti publico, quia metus quem infert justus est.

Osiand h.l. Ziegler. Frantzk 2. resol. 3. Kulpis & plures alii. Grot. l.3.c. 19.§.1. c.21. §.26.& seq. Puffend. l. 2.c.4. §.11.

XXIII. *Si quis juramento confirmet contractum, in quo enormiter est læsus, potestne rescindi?*

R. Affirmatur, quia juramentum non mutat naturam contractus, cui accedit. Si ergo contractus propter inæqualitatem intervenientem potest rescindi, etiam juramentum potest rescindi, quod eam præsupponit æqualitatem, quam contractus jure naturæ postulat.

Grot. d. c. 13 §.16. n 2. aliter Mornac. ad l. 1. C. si advers. vend. Str. Ex. 8. th. 54.

XXIV. *An hæres obligatur ex juramento defuncti?*

R. Si ex promisso jurato perfectum jus tertio sit acquisitum, hæres obligatur, quia hoc onus bonis adhæret, in quæ succedit & defunctum repræsentat. Si nemini fuerit jus quæsitum, & ipsa obligatio consistat tantum in

Grot. d. c. 13. §. 17. Puffend. l. 4.c.2. §.16.

pietate, fide, constantia, hæres non obligatur, quia hæc ad hæredem non transeunt, sed finiuntur cum persona jurantis. Imo priori in casu, si hæres non præstet factum defuncti non fiet perjurus, quia juramentum continet devotionem sui ipsius, & vero hæres seipsum non devovit, sed tantum perfidus. Sic si populus juraverit, illi tantum, qui jurarunt, si juratum non præstetur, fient perjuri, non autem reliqui, qui juramento non consenserunt, & in quorum animam non est juratum; sicut nec successores, sed tantum fiunt perfidi.

Grot. l. 2. c. 21. §. 8. & 19.

XXV. *Possumusne jurare in alterius animam?*

c. 6. de test. in 6. Ziegler. ad Jus Can. 3. tit. 1. n. 13. Frantzk. 2. Resol. 1. §. 47. Schilt. Ex. 23. th. 32. & seqq.

R. Ita, si procurator meus mandato speciali instructus nomine meo juret, ipse fecisse videor, quod per alium feci, & si non servem, quod jurato promisi, perjurus sum. Sic possumus jurare per literas, nihil enim refert, sive verbis ore prolatis sive scriptis Deum invocemus in testem.

XXVI. *Si jus quod tertio ex juramento est*

to est quæsitum remittatur ab ipso, an perjurus fio, si promissum non præstem?

R. Non, quia remissio ipsius facit, ut juramentum habeatur pro præstito. Si etiam aliquis non amplius tenetur ex suo juramento, si qualitas, sub qua alicui juravit, cesset; ut si magistratus desinat esse magistratus, si subditus discedat à civitate &c. nec opus est speciali remissione jurisjurandi.

Grot. d. c. 13. §. 18. Puffend. l. 4. c. 2. §. 11.

XXVII. *An quod contra juramentum fit, illicitum tantum est, an irritum?*

R. Judicandum est ex natura actus: aut juramentum continet plenam abdicationem potestatis ad actum, ut si quis juret, se nec posse, nec velle fœdus facere cum aliis; si contra faciat, non erit tantum perjurus, sed & fœdus erit irritum, propter defectum facultatis, quam à se abdicavit: aut sola fides tantum adstringitur jurejurando, e. g. si quis hæredi instituto juret, se non mutaturum testamentum, & po-

Grot. l. 1. c. 3. § 16. l. 2. c. 15. §. 7. Str. Ex. 32. th. 38. Fach. 4. contr. 9.

postea mutet, erit perjurus tantum, sed testamenti mutatio valebit, quia facultatem mutandi testamentum retinuit. Sic si rex regi juret, se certo in loco non extructurum munimenta, & postea exstruat, fiet perjurus, sed extructio valebit, quia facultatem retinuit munimenta extruendi.

XXVIII. *Quale jus superiores habent in juramenta inferiorum?*

Grot. d. c. 13. § 20. Feld. h. l. Seld. l. 6. c. 1. & 7. p. 703

R. Quia actus inferiorum non sunt plene in potestate ipsorum, sed a superioribus dependent, ideo duplex potest esse actus superiorum circa id, quod juratur; alter directus in personam jurantis, alter in personam cui juratur. In personam iurantis dirigi potest aut antequam iuretur, irritum reddendo juramentum, quatenus jus inferioris sub potestate superioris continetur, & sic facultatem ad actum ipsis auferendo, ut si superior prohibeat inferioribus, ne vendant frumentum exteris, venditio contra prohibitionem facta etiam jurato erit nulla: aut postquam juratum est, ne impleatur

tur propter summum imperium, quod in actiones inferiorum habet, aut ut non valeat nisi certo respectu, ut si forte propter imbecillitatem judicii aliquis minor renunciaret beneficio sibi competenti, hoc non valeat, nisi à majore approbetur, aut contra ut valeat, si confirmetur juramento. Grot. d. c. 13. §. 20. n. 4

XXIX. *An ergo is, qui summum in civitate habet imperium, aliquem potest absolvere à juramento?* Grot. d. c. 13. §. 20. n 2. in fin.

R. Ita, quia enim summam habet potestatem in ejus personam, ergo etiam in eius verba & promissiones, sive obligationem ex jurata promissione ortam totam tollat, sive aliquem tantum absolvat a juramento ad effectum agendi, seu ut sine metu perjurii agere possit. Inst. Jur. P. p. 278. Brandm. ad Jus can. voce relaxatio juram. Ziegler. de jur. maj. l. 1 c. 21. p. 355.

XXX. *Quid juris quando actus superioris est directus in personam ejus cui juratur?*

R. Potest tollere ab eo jus, quod ex jurata promissione partum est, aut etiam vetare, ne quid ex tali juramento accipiat: idque duobus modis, sive Grot. d. c. 13. §. 20. n. 3. c. 14. §. 7.

in pœnam, ſive ob utilitatem publicam ex vi ſupereminentis dominii.

Ziegl. h. l. Imo ſi poſt juratam promisſionem vel
Text. c.27. etiam ante ſubſit mutuum debitum,
§. 76. & 77. ipſe jurans poteſt compenſare illud,
aliter quod is, cui juratum eſt, ipſi debet, cum eo quod jurato promiſit.

XXXI. *Quænam ſunt affinia juramentis, ſeu quæ habentur pro juramentis?*

Grot. l. 2. c. 13. §. 22. Text 27. n 41. & 42.

R. Multis in locis repertum eſt vice jurisjurandi, ut fides datis dextris, aut alio quodam ſigno obſtringatur, ea vi, ut ni impleatur promisſio, promisſor non minus deteſtabilis habeatur, quam ſi pejeraſſet. Præcipue de regibus, virisque principibus dictum eſt uſitatisſimum, fidem eorum pro jurejurando valere; talis eſt formula apud

Gail. l. 2. observ. 57. Germanos, bey Fürstlichen / Gräflichen/Adelichen Treuen un̄ Ehren. Hinc tales perſonæ debent eſſe bonæ fidei, & vitam potius ponere, quam fidem, quo pertinet illud Guntheri Ligurni:

--- *Unde jus & reverentia verbo Regis inesse ſolet quovis juramine major.*

CAP.

CAP. XIV.

De eorum, qui summum imperium habent promissis & contractibus & juramentis.

I. *An ea quæ dicta sunt de promissis, contractibus & juramentis etiam locum habent apud reges & eos, qui par jus regibus obtinent?*

R. Affirmatur, quia sunt juris naturæ & gentium, quibus juribus reges non minus obligantur, quam privati quicunque. Grot. in Prol. in pr. l. 2. c. 11. §. 5. n. 3.

II. *Sed annon peculiares quædam sunt quæstiones circa promissa, contractus & juramenta regum?*

R. Ita, tum de eo, quod ipsis in actus suos licet, tum de eo, quod in subditos, tum de eo, quod in successores. Grot. l. 2. c. 14. §. 1. n. 1.

III. *An rex potest seipsum restituere in integrum & suum contractum irritum facere?*

R. Affirmatur, si scilicet sit evidens æquitas, hæc enim uti omnibus hominibus hoc beneficium tribuit, ut æ- Bod. l. 1. c. 7. Grot. d. c. 14. §. 1. n. 2. aliter.

qua-

debet ex eo, ex quo potuit aliquis eam petere & impetrare; adeo ut si quis istud tempus effluere patiatur, jus suum vel rem pro derelicto habeat.

V. *Annon videtur dicendum, si restitui debeant, hoc non fieri debere ab ipsis regibus, qui læsi sunt, sed ab eo, cui jure naturæ competit universalis monarchia?*

R. Non, 1. quia monarchia universalis non datur, 2. si monarcha universalis læderetur, se ipsum deberet in integrum restituere. Quanquam autem hæc sententia non sit admittenda, tamen si res dubia sit, eorum opinio non videtur spernenda, qui volunt, ut fiat restitutio per arbitros compromissarios, hi enim interdum judices sunt inter reges.

Grot. l. 2. c. 22. §. 13. n. 1. in fin. Conring. de fin. Imp c. 19. §. 18. Feld. h. c. §. 1. Grot. l. 2. c. 23. §. 8. l. 3. c. 20. §. 46 l. 47. ff. de min.

VI. *An pacta cum extraneis per tutores legitime inita, rex sub obtentu minorennitatis potest revocare?*

R. Affirmatur, si æquitas & læsio sit evidens: prætextus enim minorennitatis solus non sufficit. Et qui cum ipsis

Str. Ex. 8. th. 46. Puffend. l. 8. c. 10. §. 2. aliter

ipsis contraxerunt, si securi non sint, sibi imputent, quod in suo contractu non observaverint æqualitatem, quæ inter contrahentes observari debet: non enim sufficit, si legitime contrahatur, i. e. secundum formam & solennitates juris, verum etiam læsio abesse debet.

VII. *An exceptio metus, doli, læsionis &c. valet contra capitulationes quæ regibus limitatis præscribi solent?*

Grot. l. 2. c. 5. §. 6. & 10. c. 11. §. 5. Limn. in proœm. §. 2. n. 1. Puffend. l. 8. c. 10. §. 2.

R. Non, 1. quia reges qui jurant in capitulationes semper sunt perfectæ ætatis. 2. si leges istæ nimis duræ videbantur, nemo erat, qui regnum suscipere cogebat. 3. populus non præsumitur adeo imprudens esse, ut regem suum ejusmodi legibus velit adstringere, quæ summum imperium reddant mancum, aut velut mobile.

VIII. *An ea, quæ hactenus dicta sunt obtinent etiam in juramentis regum?*

Bodin. 1. c. 7

R. Affirmatur, quia juramentum judica-

dicatur ex natura actus, cui accedit; si æquitas velit, ut iste actus rescindatur, juramentum quod huic actui accessit, rescindi potest sive antecedenter hoc fiat, sive consequenter. Nec magis hic requiruntur distinctæ personæ, quam in restitutione in integrum, ubi rex seipsum vel per arbitros restituit: nec præsupponitur in relaxatione juramenti illud præstitum esse ab inferiore, sed præsupponitur justam esse causam, ex qua fit relaxatio.

Grot. aliter h.c. §.3. & Ziegl. h.l. Kulpis h.c. §.2. in fin. jung. Rhet. Inst. Jur. P. l.3. tit. 6. §. 5. p. 540.

IX. *An rex obligatur in iis, quæ sine causa antecedenti promisit?*

R. Ita, nam non minus ad reges, quam ad alios pertinet, quod promissa plena, absoluta & accepta jus transferant in acceptantem. vid. c. 11.

Grot. h. c. §. 4. c. 11. §. 10.

X. *An valent a regibus facta emtio & venditio sine certo pretio, locatio & conductio sine mercede?*

R. Non, quia determinatio pretii in emtione, & expressio mercedis in locatione non sunt a jure civili, sed a jure gentium ex natura ipsorum horum

Ziegl. h.c. Grot. h. c. §. 5. paulo aliter contra

Vasqu. 2. contr. illustr. c. 51. n. 34. §. ult. Inst. loc. cond.

rum contractuum; adeo ut si pretium in emtione non sit determinatum, non sit emptio, & si merces non sit determinata in conductione, non sit conductio, sed transeat in aliud genus contractus.

Pichard ad §. 1. Inst. de emt. vend.

XI. *Quando rex cum subditis contrahit, an obligatur tantum naturaliter, an vero etiam civiliter?*

Grot. h. c. §. 6. n. 2. Feld. h. c. §. 6.

R. Si per obligationem civilem intelligamus obligationem, quæ juri naturæ est conveniens, & quæ approbatur vel comprobatur a jure civili, civiliter obligatur: si per obligationem civilem intelligamus obligationem, quæ a lege civili vim coactivam accipit, non obligatur civiliter, ne quidem tanquam membrum cœtus; quia licet sit membrum cœtus, seu civitatis, tamen est tale membrum in quod translatum est jus integri, seu omnia jura reliquorum membrorum, adeo ut a reliquis tanquam universis obligari non possit; nec a seipso, quia seipso superior non est; sed tantum naturaliter, ut tamen ex hac naturali obligatione

Grot. l. 2. c. 4. §. 12. h. c. §. 5. sed aliter.

tione naſcatur actio, ſcilicet, ut contrahens petere poſſit, & ſi rex facere velit, id quod conſcientia, honeſtas & æquitas dictant etiam cum effectu. Et hinc eſt, cur reges ſoleant permittere, ut conveniantur in propriis tribunalibus, ut jus creditoris declaretur, licet exactio ſequi non poſſit, ſi ſponte ſententiæ ſatisfacere non velint; nam ſubditis cogere eum, cui ſunt ſubditi, non licet.

A. B. tit. 5. & ibi Lim.

XII. *An rex ſubditis jus quæſitum auferre poteſt?*

R. Affirmatur, duplici modo ipſis jus quæſitum auferre poteſt, aut in pœnam, aut ex vi ſupereminentis dominii: neque neceſſe eſt ſtricto jure, ut fiat compenſatio, quia rex jure ſuo utitur, vi enim eminentis dominii de rebus privatorum in utilitatem publicam diſponere poteſt eo modo quo paterfamilias de iis diſponit in utilitatem ſuæ familiæ; licet æquitas ſuadeat, ut damnum, quod omnium cauſa quis ſuſtinuit, ab omnibus in quorum commodum ceſſit, id quod eſt

Grot. d. c. 14. §. 7.

Fr. Horn. l. 2. c. 4. §. 20. Grot. d. l. aliter

Grot. d. c. 14. §. 8. Ziegl. h. l. & de jur. maj. l. 1. c. 4 p. 99.

impensum, resarciatur: neque inter est, utrum jus quæsitum sit ex jure naturali, an ex jure civili, nam in utrumvis par jus est regis, nec hoc magis quam illud sine causa tolli potest, aut si sine causa hoc rex faciat, haud dubie tenetur reparare damnum datum; facit enim contra verum jus subditi & contra jus naturæ, quod non patitur, ut alicui jus legitimo modo partum sine causa & facto suo auferatur.

Grot. h. c. 14. §. 8. in f.

XIII. *An exterorum bona, quæ tempore necessitatis apud nos deprehenduntur, dominis ipsorum alibi existentibus, vi supereminentis dominii detineri possunt?*

Grot. l. 2. c. 2. §. 10. Boecler. in Comm. d. c. 2. §. 10. Horn. l. 2. c. 4. §. 19. Conring. de fin. Imp c. 19. §. 6.

R. Verior est affirmantium opinio, quia extrema necessitas alias ex jure humanitatis facit, ut alterius rem occupare possim, quæ non est in meo territorio, multo magis ergo, si talis res inveniatur in meo territorio, & intra meam jurisdictionem. Quo accedunt exempla populorum ita sentientium.

XIV.

XIV. *An contractus regum sunt leges?*

R. Non, quia ex promissis & contractibus jus nascitur adversus regem, non ex legibus, & si has revocet, nemini facit injuriam. Quædam tamen ex legibus & contractibus mixta esse possunt, ut contractus cum vicino rege, aut cum publicano factus, qui simul pro lege publicatur, quatenus ei insunt, quæ subditis observanda sunt. Grot. d. c. 14. § 9. Feld. h. l. aliter.

XV. *An ex regum contractibus tenentur successores?*

R. Si sint successores omnium bonorum & simul regni hæredes, ut in regno patrimoniali, quin promissis & contractibus teneantur, dubitandum non est; pro debitis enim, etiam personalibus, bona defuncti, respectu quorum dicimur creditores vel debitores, ut obligata sint, ipsi rerum dominio coævum est: si vero sint successores tantum in jus regni, ut in regno non patrimoniali, vel electitio, vel successivo, directe quidem & immediate hi successores qua tales non obsignantur, quia jus non accipiunt ab Grot. d. c. 24. §. 10. & c. 21. §. 19.

 eo,

eo, qui proxime decesſit, ſed a populo; obligantur tamen mediate ſeu per interpoſitam civitatem, quatenus imperium transferendo civitas facultatem quoque regi concesſiſſe videtur ſe obligandi, tanquam capiti ſuo: nam in moralibus qui dat finem, dat ea, quæ ad finem perducunt: ſine enim hac facultate obligandi populum, regi nullum eſt remedium expediendi negotia, ſive in ipſa civitate, ſive cum exteris: ſi ſint ſucceſſores partim in bona, in jus vero regni in ſolidum, promiſſa & contractus reſpectu ipſorum bonorum, in quæ ſucceſſerunt, omnino ſervare debent; quæ vero promiſſa & contractus iſta bona non reſpiciunt, in iis obſervanda modo dicta diſtinctio, ſcilicet quod per interpoſitam civitatem obligentur.

l. 2. c. 5. §. 17. Bœcler. de eo, quod civ. egit, p. 42. usque ad 48.

XVI. *Quousque hæc poteſtas populum obligandi ſe extendit?*

Grot. d. c. 14. §. 12. & c. 9. §. 8. n. 1. 2. Carpz. de leg. reg. c. 3. ſect. 13. c.

R. Hæc poteſtas populum obligandi non abit in infinitum; neque enim obligandi infinita poteſtas ad imperium

rium recte exercendum necessaria est sed requiritur, ut rex habeat probabilem rationem quod in dubio ob regentium auctoritatem præsumi debet, sive postmodum exitus respondeat consilio & rationi regis, sive non respondeat, non enim exitus in hac re, sed probabilis ratio rei gerendæ spectanda est, quæ si adsit, & populus ipse obligabitur, si quo casu sui juris esse cœperit, & successores, ut populi capita. Sicut & si quid populus liber contraxisset, obligaretur is, qui postea regnum plenissimo jure a populo acciperet. An, si talem populum bello subegisset, idem obtinere debeat? vide cap. 9. Ziegl. h. c. §. 12.

XVII. *An si contractus incipiat vergere ad publicam perniciem, declarari potest nullus, quasi factus sub conditione, sine qua juste fieri non potest?*

R. Difficilis & periculosa est hæc declaratio, ubi cum exteris agitur, qui bona fide contraxerunt, & nullo jure casus reip. ferre coguntur; imo si Grot. d. c. 14. §. 12. n. 4 aliter

talis conditio subintelligeretur, quis unquam exterorum certus esset de suo contractu, & quis cum alio rege vel populo contracturus esset?

XVIII. *An contractus valent pertinentes ad alienationem regni, ejusve partis aut regalis patrimonii, quatenus id regi non est permissum?*

Grot. d. c. 14. §. 12. n. 5. R. Non, quia facti sunt de re aliena. Tantundem erit in regnis restrictis, si quam materiam aut actuum genus populus a potestate regia exceperit. Nam ut tales actus valeant, populi per se aut per eos, qui populum legitime referunt, consensus requiritur, ut supra dictum cap. 6.

XIX. *An beneficia principum, quæ liberaliter sunt concessa, semper possunt revocari?*

Grot. d. c. 14. §. 13. Tabor de oblig. succ. ess. inoff. c. 5. Ziegler. de jur. ma. l. 1. R. Donationes, beneficia & privilegia si probabilem habeant rationem, sine justa causa nec a concedente, nec a successore revocari possunt, nisi adsit precarii clausula, quia imperantes hoc in casu & habent facultatem concedendi, & alii habent jus seu facultatem

tem acquirendi, ita ut jus semel acquisitum sine justa causa iis citra injuriam auferri non possit. Privilegia tamen, quæ vinculum duntaxat legis demunt sine ullo contractu, ut si quem princeps eximeret et ex numero eorum, qui necessarias collectas solvunt, revocabilia sunt, quia hic nullum jus quæsitum est adversus legis auctorem, & lex sublata reponi potest. c. 12. p. 237. Inst. Jur. P. p. 484. & seqq.

XX. *An populi tenentur contractibus eorum, qui imperium invaserunt?*

R. Decisio omnino difficilis est: nobis videtur dicendum, quod si simul ac invaserunt imperium, & populus resistendi animum deposuit, majestatem statim consequantur citra omne pactum expressum, & in ipsis solis insit jus integri, populum efficaciter obligare possint; modus enim acquirendi jus non potest mutare ipsum jus acquisitum, seu rem. Grot. d. c. 14. aliter & Kulpis h. l

XXI. *At modus est illegitimus?*

R. Postquam populus deposuit resistendi animum, rex est legitimus a Deo tali modo constitutus, qui re-

Bœcler. de eo, quod civit. egit. p 9. & seq. Text. c. 23. n. 10. conf. l. 1. c. 4. §. 15 & seqq.

ſpectu hominum illegitimus eſt, reſpectu Dei legitimus: ſolus enim Deus reges imponit & deponit, iis modis quibus ipſi viſum fuerit. Minus dubitamus, ſi aliquis invaſor juſtam bellandi cauſam habuerit, hujus enim contractus, ſi probabilem cauſam habeant, æque erunt ſervandi, ac ſi per ſucceſſionem vel electionem ad regnum perveniſſet.

CAP. XV.

De fœderibus & ſponſionibus.

I. *Quid eſt fœdus?*

R. Fœdus eſt conventio publica ab iis, qui majeſtatem habent in communem vel alterius utilitatem facta.

Grot. l. 2. c. 15. §. 1. & 9. n. 2.

II. *Quinam habent jus faciendi fœdus?*

R. In regnis regum eſt facere fœdus, in aliis civitatibus eorum, penes quos eſt majeſtas, vel exercitium hujus juris; leges enim fundamentales ut in aliis, ita & in hoc jure ſemper ſunt inſpiciendæ; ſic in Imperio Romano-Germanico ſecundum diſpoſitionem In-

d. c. 15. §. 3. n. 1. in fin. Ziegler de jur. maj. l. 1. c. 38. p. 648.

Instrumenti Pacis fœdera nomine Imperii in comitiis fieri debent, secundum capitulationem Leopoldi & Josephi in casu necessitatis Electores cum Imperatore de facto hoc jus sibi tantum fecerunt commune. Status Imperii fœdera faciunt ratione suorum territoriorum etiam inconsulto Imperatore. Instr. Pac. art. 8. n. 2. Cap. Leop. & Joseph. art. 10. Instr. Pac. d. art. n. 2. in fin. Inst. Jur. P. p. 450. in fi.

III. *Quid dicendum de tyranno, an fœdus facere potest?*

R. Si majestatem habeat, potest, si non habeat, non potest, vide cap. præced. quæst. ult. Kulpis ad Monz. p. 2. c. 5. §. 8. p. 87. in fin.

IV. *Quid de rege regno pulso?*

R. Si jus regni penes ipsum maneat, potest, utcunque possessionem amiserit: si jus regni penes ipsum non maneat, non potest. Grot. l. 1. c. 15. §. 15. 16.

V. *Quotuplicia sunt fœdera?*

R. Alia idem constituunt, quod juris est naturalis, ut de simplici humanitate invicem exercenda vel non inferenda noxa. Hæc fœdera omnino sunt Grot. l. 2. c. 16. §. 17. Bœcl. de eo quod civ. egit p. 10. & 11. Grot. d. c. 15. §. 5. n. 1. & l. 1. §. 12. n. 2.

ſunt neceſſaria & utilia; quia quamvis natura cognationem inter omnes homines conſtituerit, & nefas ſit alterum ab altero lædi, tamen apud plures homines, imo integros populos, malis moribus hæc jura ſunt obliterata, ita ut latrocinari & prædas agere in externos nullo bello indicto pro licito habeatur. De cætero pudere propemodum debet homines cultos pactum inire, cujus capita nihil aliud continent, quam ne ſimpliciter & directe jus naturæ violetur; huc tamen non ſemper referri debet, ut utrinque jus hoſpitii aut jus comercii ſit, quamvis enim debeantur ex humanitate, tamen non ita ſunt definita, ut nunquam ulteriori determinatione, quæ pactis & fœderibus fieri debet, opus habeant. vid. lib. 2. c. 2. alia juri naturæ aliquid adjiciunt.

d. c. 15. §. 1. n. 1. in fin. l. 3. c. 3. §. 2. n. 3. l. 1. ff. de cond. ob turp. cauſ. Puffend. l. 8. c. 4. §. 2. in med. vid. tamen l. 50. ff. de pact. Obrecht. de ſponſ. pac. c. 1. §. 3.

VI. *Quotuplicia ſunt fœdera, quæ juri naturæ aliquid adjiciunt?*

R. Alia ſunt æqualia, quæ utrinque eodem modo ſe habent; alia inæqualia, quæ ſe habent modo inæquali.

Utri-

Utriusque modi fœdera aut pacis aut ſocietatis alicujus gratia fiunt. Æqualia pacis, ut quæ de reſtituendis captivis, rebus captis, & ad ſecuritatem conveniri ſolent. Æqualia ſocietatis aut ad commercia pertinent, aut ad belli communitatem, aut ad res alias. Æquales de commerciis pactiones variæ eſſe poſſunt, puta utrinque ne vectigal ullum ſolvatur, aut ne majus ſolvatur, quam in præſens, aut ad certam quantitatem. Sic in bellica ſocietate, ut auxilia præſtentur paria equitum, peditum, navium, ſive ad omne bellum, ſive ad certum, aut in certos hoſtes, aut in omnes quidem, ſed exceptis ſociis. Ad alias res pertinent, ut ne in confinio alterius alter arces habeat, ne iter alterius hoſti præbeat &c. d.c.15.§.6. n.1.&2.

VII. *Quotuplicia ſunt inæqualia?*

R. In fœderibus inæqualia promittuntur, aut ex parte digniori, aut ex parte minus digna. Ex parte digniori, ut ſi quis auxilia promittat, nec reſtipuletur, aut majora promittat: ex parte d.c.15.§.7

parte indigniori inæqualia ſunt aut cum imminutione ſummi imperii, aut ſine ejus imminutione. Cum immi-
l.1.c.3.§.16. n. 2. nutione ſummi imperii ſunt iſta, quæ & facultatem & voluntatem proprio arbitrio hoc vel illud in ſuo territorio faciendi aut communicant aut adimunt, e. gr. ne quis bellum gerat injuſſu alterius. Quicunque enim mihi præcipere & me jubere poteſt, me eſt ſuperior, omnisque mea agendi & voluntas & facultas ex ipſius arbitrio pendet. Sine imminutione ſum̃i imperii, cum facultas quidem retinetur,
Grot.l.1.c. 3.§.21. Ziegler.de Jur. maj. l. 1.c.1.p.35. ſed voluntas certo modo determinatur ex alterius voluntate, e. g. ſi quis promittat ſe alterius majeſtatem comiter culturum; retinet enim & tunc ipſe majeſtatem, licet exercitium certo modo a promisſione ſua, non autem a vi ſuperioris determinetur. Item ut hoſtes vel amici habeantur, quos velit partium altera, utraque enim pars retinet majeſtatem circa bellum & pacem, licet ex mutua promisſione voluntas majeſtatem exercen-

cendi sit determinata. Item quod quis in certis locis non velit conscribere militem, arcem exstruere &c. retinet enim jus conscribendi militem, arcem extruendi &c. licet exercitium ad certum locum restringatur.

VIII. *Licetne fœdus inire cum iis, qui à vera religione alieni sunt?*

R. Licet, quia cum omni eo, cum quo est juris naturæ communio, sicut alias conventiones, ita & fœdera inire licet, & jus naturæ ita omnibus hominibus commune est, ut religionis discrimen non admittat. Imo ipsi Hebræi talia fœdera inierunt; ipsi Imperatores nostri & summi Pontifices. Volunt tamen Doctores sequentia observari: 1. ut sit casus summæ necessitatis, 2. non fiant contra fideles & christianam religionem. 3. ne profanæ opes inde magnum incrementum accipiant.

Grot. d. c. 15. §. 8. & 9. n. 1. c. 2. §. 11. n. 1. & 2. Limn. ad Cap. Car. V. p. 191. Text. c. 23. §. 13. & 14. Osiand. h. Reink. de R. S. & E. 2. cl. 3. c. 3. p. 1030. aliter Ziegler de jur. maj. l. 1. c. 38. p. 652 aliter Ziegl. h. l. aliter. Textor. c. 27. §. 73. & 74.

IX. *An cum atheis?*

R. Cum athei retineant communionem juris naturæ, non videmus, cur non

non posſint fœdera contrahere; imo licet jurare non posſint, quia Deum nolunt credere, licet conſcientia aliud dictet, tamen cum in fœderibus neceſſario juramenta non requirantur, ab hoc jure excludendi non ſunt: utrum autem conſultum ſit, nec ne, fœdus cum ipſis facere, eſt quæſtio prudentiæ civilis, & forte non minus conſultum eſt fœdus cum ipſis contrahere, quam cum perfidis, quia quamvis jus naturæ habeant, tamen ea, quæ ſunt juris naturæ non faciunt, & ſic ipſorum promisſiones non ſunt ſecuræ.

Grot. l. 2. c. 20. §. 46. n. 4. conf. Gisb. Voet de Atheismo.

X. *Si pluribus aliquis eſt fœderatus, qui bellum gerunt, cuinam auxilium ferre debet?*

R. Ad injuſta bella nulla eſt obligatio, quare qui fœderatorum juſtam habet belli cauſam præferendus, ſi cum extraneo res ſit, etiamſi cum alio fœderato; & ſi fœderati inter ſe committantur cauſis utrinque injuſtis, utraque parte abſtinendum erit. Si in alios bellent juſta quisque de cauſa, ſi utri-

d. c. 15. §. 13. n. 1. Alb. Gent. l. 3. c. 10. p. 637.

utrique auxilia mitti possunt, puta in milite aut pecunia, mittenda erunt. At si ipsius qui promisit præsentia requiratur, quæ individua est, præferendus est, cum quo est antiquius fœdus; modo posterius fœdus non contineat quasi imperii translationem, puta subjectionis aliquid seu deditionis; nam & sic dicimus in venditione priorem præferri, nisi in posteriorem emtorem dominium sit translatum. Grot. d. c. 15. §. 15. n. 4. & l. 1. c. 3. §. 8. n. 3.

XI. *An finito tempore fœdus tacite renovatum censetur?*

R. Finito tempore fœderi adjecto & fœdus finitur, quod tacite renovatum non intelligitur; nemo enim ad novum onus se præsumitur voluisse adstringere, vel nimium coarctare libertatem agendi, quæ vult, nisi sint tales actus, qui nullam aliam interpretationem recipiunt, e. gr. si quis tempore fœderis præterlapso efflagitet auxilium ex fœdere, fœderatus non ignarus tempus jam effluxisse, illud præstat, Grot. d. c. 15. §. 14. c. 16 §. 14. in fin. & §. 16. n. 3. in fin. Puffend. l. 8. c. 9. §. 11. Text. c. 15. § 17. Kulpis h. c. §. 4. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 38. §. 10. p. 654. in fin. & in comment. h. c. §. 14.

ſtet, videntur tacite renovaſſe fœdus, quia hic actus non videtur aliam interpretationem recipere, quam renovati fœderis, quamdiu durat. Nam ultra id tempus ne quidem tacite videntur ſe obligaſſe: imo & priori tempore videtur hic actus potius eſſe benevolentiæ & amicitiæ, quæ etiam finito tempore durat, quam renovati fœderis; vel ſi fœdus renovatum dicamus, hæc renovatio complectitur ſub ſe omnia capitula fœderis prioris, & qui hoc vel illud capitulum non complecti dicit, contra ipſum eſt præſumptio in contrarium.

Text. d. c. 25. §. 18.

XII. *Si pars una fœdus violaverit, an alteri licet a fœdere diſcedere?*

R. Affirmatur, nam ſingula fœderis capita vim habent conditionis, niſi expreſſe aliter convenerit: quod fieri interdum ſolet, ne ob quaſvis offenſas diſcedere liceat a fœdere, ſed ut prius provocetur ad arbitros, aut pœna adjecta præſtetur, vel etiam hoc in caſu altera pars non tenetur præſtare, quod capiti ab una parte neglecto reſpondet.

Grot. d. c. 15. §. 15. l. 3. c. 20. §. 35. l. 1. c. 3. §. 16. Inſtr. Pac. art. 17. §. 5. & 6. Pac. Neomag. art. ult.

XIII.

XIII. *Quid est sponsio?* Grot. d. c. 15. §. 3.

R. Sponsio est conventio publica, quæ à ministro summæ potestatis circa negotium ad eandem spectans sine ipsius mandato initur.

XIV. *Quotuplex est sponsio?*

R. Sponsionum species tot possunt esse, quot sunt fœderum, & distant a fœderibus personarum facientium potestate. d. c. 15. §. 16.

XV. *Si improbetur à rege aut civitate sponsio, quid juris?*

R. Sive sponsio pure sit facta, citra adjectam conditionem ratihabitionis faciendæ à summa potestate, sive non pure, populus nullam in partem obligatur; sed priori casu sponsorum bona primum obligantur ad id quod interest, sponsionem ratam haberi, & si ea non sufficiant, sponsor est dedendus, ut is cui deditur, videat, quomodo capienda sit satisfactio ab eo, qui inanibus pactis decepit. Grot. d. c. 15. §. 16. n. 1. & 4.

XVI. *An sponsio obligat summam potestatem ex notitia & silentio?* Grot. d. c. 15. §. 17. n. 2. Ziegl. h. l.

R. Præter notitiam & silentium res

V ali-

aliqua accedere debet, seu signum externum, ex quo ratihabitio inducatur, e. gr. verba, vel factum ad impletionem sponsionis tendens; nam sine signo externo aut facto aliquo silentium non satis probabilem voluntatis conjecturam suppeditat.

CAP. XVI.

De Interpretatione.

I. *Cum interni actus per se spectabiles non sint, quomodo statuetur aliquid certi, ne nulla sit obligatio ex promissis & contractibus, si quisque possit se liberare, sensum sibi affingendo, quem vellet?*

Grot. l. 2. c. 16. §. 3. Puffend. l. 5. c. 12. §. 2.

R. Ipsa dictante naturali ratione jus est ei, cui quid promissum est, promissorem cogere ad id quod recta interpretatio suggerit. Quia enim leges, promissiones, & pacta inter homines sunt recepta, ut ordo in societate rationali & æqualitas inter homines conservetur, legislator, promittentes, atque paciscentes mentem suam aperire debent signis externis inter homines

Grot. c. 12. §. 8.

nes

nes receptis & ad id constitutis, actus enim interni non apti sunt ad societatem & mente sic aperta alteri jus perfectum acquiritur, alias enim cum homo sit animal fallax, si semper aliam atque aliam mentem verbis affingere posset, res nunquam exitum haberet, quod in moralibus pro impossibili habetur.

II. *Quid est interpretatio?*

R. Interpretatio est signorum externorum, quibus mentem nostram indicamus, æqua & commoda ad eandem accommodatio.

III. *Quotuplex est interpretatio?*

R. Est triplex, declarativa seu simplex, extensiva & restrictiva. Grot. d. c. 16. §. 2. & 20

IV. *Quæ est mensura rectæ interpretationis?*

R. Collectio mentis ex signis maxime probabilibus. Grot. d. c. 16. §. 1. n. 2.

V. *Quotuplicia ea sunt?* Feld. h. c. §. 1. n. 2.

R. Sunt duplicia, verba scilicet & conjecturæ aliæ, quæ seorsim considerantur aut conjunctim.

VI. *Quomodo sunt intelligenda verba?*

Grot. d. c. 16. §. 2. & 3. l. 3. c. 1. §. 8. n. 1.

R. Si nulla sit conjectura quæ ducat alio, verba intelligenda ex proprietate, non Grammatica, quæ est ex origine, sed populari ex usu, seu quem usus popularis ipsis imposuit,

quem penes arbitrium est, & jus & norma loquendi.

Sic si quis juret se pactis staturum, quamdiu hanc terram insistat, terram calceamentis forte injectam non intelligimus. In artium vocabulis, quæ populus vix capit, adhibenda erit artis cujusque prudentum definitio e.g. si in fœdere aliquo cautum sit, ne quis cum exercitu alterius fines transeat, videndum, quanta manus & quot copiæ apud prudentes respectu habito tum ad vires hostium, tum ad nostras, exercitum constituant. Et si artium vocabula a diversis diversimode definiantur, expedit ad præscindendas lites, ut popularibus verbis exprimatur, in quoniam significatu ista vox eo loco capiatur.

Puffend. l. 5. c. 12. §. 4. in pr. & fin.

VII. *Quando opus est conjecturis assumptis?*

R. Cum

R. Cum verba aut verborum complexio plures recipiunt ſignificationes; & quoties in pactis eſt ſpecies quædam repugnantiæ: ſi enim certa ſit pugna, quod poſterius inter contrahentes placuit, derogabit priori, quia uno tempore nemo contraria potuit voluiſſe, & ea natura eſt actuum, qui à voluntate pendent, ut novo actu voluntatis diſcedi inde posſit. d.c.16. §.4.

VIII. *Ex quibus locis promuntur conjecturæ voluntatis?*

R. Concipimus voluntatem vel ex materia, ut pro materia ſubſtrata intelligatur, ſic ſi convenerit, ne alter alteri arma inferat, intelligimus milites & exercitum; ſi autem convenerit in deditione præſidii de tradendis armis, militibus diſcedendi facultas conceditur inſtrumentis bellicis relictis. Vel ex effectu, ne ſignificatio poſt ſe trahat effectum a ratione alienum aut abſurdum, a receptiore ſenſu paulisper deflectendum, ut evitetur nullitas aut obſcuritas, ut ſi ſtatutum eſſet, ut quicunque in platea alteri ſanguinem Grot. d. c. 16. § 5. Puffend. l. 5. c. 12. §. 8. in med.

 eli-

elicuerit, gravissimas pœnas daret, ex hac lege barbitonsor, qui alicui venam in platea secat, conveniri non potest. Sic si quis hæredem aliquem scribat, addita clausula, ut tertio alicui det ea, quæ ipse velit, non cogitur totam hæreditatem huic tertio restituere. Vel ex conjunctis.

Puffend. d. c. 12. §. 5. in fin.

IX. *Conjuncta quotuplicia sunt?*

R. Conjuncta sunt aut origine, quando ejusdem auctoris sententia ex alio quodam tractatu præcedente explicatur, ut si quis uno in loco clare mentem suam circa rem quampiam expresserit, alio quoque loco & tempore sibi constare præsumitur, nisi mutatio expresse appareat; nam in dubio voluntas sibi creditur consentiens. Sic si quis promittat alicui triticum vel vinum sine expressione quantitatis vel qualitatis, promissio non valet, nisi ex tractatu prius habito appareat de certi generis certæque quantitatis tritici vel vini cogitatum & actum esse. Aut etiam loco, ut cum ex ejusdem loci antecedentibus & con-

l. 115. in pr. de V. O.

consequentibus interpretatio desumitur, ut si in aliqua lege exemplum exprimatur, definitio autem generalis vel antecedat, vel sequatur, lex non tantum de exemplo expresso, verum omnibus aliis, quæ sub tali definitione comprehenduntur, intelligenda. Ad ea, quæ loco conjuncta sunt, potissimum refertur ratio legis, quæ si unica est ad voluntatem movendam, ea cessante, cessat voluntas; sic leges, quæ loquuntur de donatione propter nuptias, semper intelligendæ sunt sub conditione, si nuptiæ sequantur: si sint plures rationes, non statim si una cesset, etiam cessat lex.

l. 9. §. 5. vers. & licet ff. de jur. & fact. ign. Suarez. de leg. l. 6. c. 5. & seqq.

X. *Ea quæ promittuntur quotuplicia sunt?*

R. Alia sunt favorabilia, alia odiosa, alia mixta aut media. Favorabilia sunt, quæ æqualitatem in se habent, quæque communem utilitatem spectant, societatem & quoslibet actus & jura conservant. Quæ utilitas quo major est, quoque latius patet, eo major est promissi favor. Sic eorum, quæ ad

Grot. d. c. 16. §. 10.

pacem faciunt, major est favor, quàm quæ ad bellum; & belli defensivi, quàm offensivi. Odiosa contra sunt, quæ unam tantum partem, aut quæ unam magis, quam alteram gravant, quæ societatis destructionem, pœnam, juris sui remissionem continent, actus quosdam faciunt irritos, aut de prioribus aliquid immutant. Quod si autem aliquid sit mixtum, puta per quod priora quidem immutentur, sed tamen pacis causâ, id pro magnitudine boni aut mutationis modo odiosum, modo favorabile censebitur, ita tamen ut cæteris paribus favor censeatur potior.

XI. *Quæ regulæ sunt tenendæ circa interpretationem & significationem promissorum in non odiosis?*

Grot. d. c. 16. §. 11. R. In non odiosis sumenda sunt verba secundum totam proprietatem usus popularis; & si plures ejusdem vocis sint significationes in populari usu illa est sumenda, quæ est latissima; sic masculinum sumitur pro genere communi, seu sub se comprehendit

dit fœmininum. Sic si convenerit, ut alter in alterius territorio quaslibet feras venari possit, ut tamen cervi excipiantur etiam cervæ intelliguntur. Puffend. l. 5. c. 12. §. 13. Indefinita locutio pro universali habetur; sic si convenerit, ut utrinque captivi restituantur, intelligendum hoc erit de omnibus & singulis.

XII. *Quomodo verba sumenda in favorabilibus?*

R. Laxius verba sunt sumenda, ut etiam includant significationem artis, aut quam lex dedit, si loquens utatur consilio jus intelligentium. Ad significationes vocis plane improprias non est recurrendum, nisi alioquin absurdum, aut inutilitas pacti legisve sequeretur: quia natura talium negotiorum requirit, ut clare & perspicue sensa animi exprimantur, & regulariter quilibet hoc præsumitur facere. Contra verba etiam strictius, quàm alias ipsorum proprietas requirit, erunt intelligenda; siquidem id necessarium fuerit ad vitandam iniquitatem aut absurditatem. Si hoc non sit

Grot. d. c. 16. §. 12. n. 2. Puffend. d. c. 12. §. 13. in med.

necessarium, verba intra proprietatem sumenda, ita tamen, ut si utilitas sit in restrictione, subsistendum erit inter arctissimos terminos propriæ significationis, nisi circumstantiæ aliud suadeant.

XIII. *Quomodo in odiosis?*

Grot. d.c. 16.§ 12.n.3. Puffend.d. §. 13.

R. In odiosis etiam sermo figuratus aliquantulum potest admitti, ut onus vitetur. Inde in donatione & juris sui cessione verba quantumvis generalia restringi solent ad ea, de quibus verisimile est fuisse cogitatum. Sic auxilia promissa ab una tantum parte intelliguntur impendiis ejus deberi, qui postulabit. Sic fœdus initum pro defensione ditionis, domino in possessione existente, non extenditur ad eandem recuperandam, postquam iste fuit ejectus.

XIV. *Si convenerit in fœdere, ut utriusque populi socii ab utroque populo tuti sint, an tantum socii, qui fuerunt tempore fœderis, an & futuri intelliguntur?*

R. Ver-

R. Verbum sociorum & strictam illam de iis qui erant fœderis tempore, & ampliorem alteram significationem, quæ ad futuros quoque porrigitur, recipere potest, salva ratione recti sermonis. In hoc fœdere secundum regulas ante traditas futuri non intelliguntur, quia agitur de fœdere rumpendo, quæ odiosa est materia. Grot. d. c. 16. §. 13. n. 1. l. 3. c. 20. §. 33. Ziegl. h. l.

XV. *Si ergo alios socios alteruter postea assumat, & hi primum fœderatum injuria afficiant, potestne salvo fœdere primus fœderatus his posterioribus bellum inferre, & alter eos defendere?*

R. Affirmatur, adsciscere eos potest, & defendere ex jure naturali, quod primo fœdere non erat abdicatum, sicut & primus fœderatus bellum ipsis inferre; nam apud utrosque eo loco sunt quasi nihil de iis convenisset. Grot. & Ziegl. d. l. Feld. alit.

XVI. *Si convenerit, ne alter fœderatorum bellum gerat alterius injussu, quale bellum hic intelligendum?*

R. Belli gerendi nomen ad omne bel- Grot. d. c.

16. §. 14. c. 15. §. 7. n. 1. Puff. d. c. 12. §. 15.

bellum offensivum & defensivum pertinere potest: hic arctiorem significatum sumimus, & intelligimus tantum bellum quod infertur, non autem quod repellitur, ne nimium coarctetur libertas naturalis, qua contra vim sibi illatam defensionem sui licet suscipere.

XVII. *Si præmium promissum ei, qui primus ad metam pervenisset, debeturne utrique, si simul pervenerint, an neutri?*

Grot. d. c. 16. §. 19. Puff. d. c. 12. §. 14. Ziegl. h. c. §. 19.

R. Vox primi ambigua est, nam aut eum significat, qui omnes antecedit, aut quem nemo, licet quandoque pares gradu habere possit. Hic quia præmia virtutis favorabilia sunt, verius est, concursuros ad præmium, si res possit dividi, aut si non possit dividi, forte decidendum, vel novo cursu; quanquam liberalius faciunt, qui præmium promiserunt, si utrique solidum solvant.

XVIII. *Quomodo pacta & fœdera realia distinguenda sunt à personalibus?*

R. Pacta

R. Pacta & fœdera realia transeunt ad successores & eos obligant, personalia non. Et si quidem cum populo libero actum sit, dubium non est, quin quod ei promittitur, sui natura reale sit, quia subjectum est res permanens, & propter perpetuam substitutionem non moritur. Imo etiamsi status civitatis in regnum mutetur, manebit fœdus, quia manet idem corpus, & rex præest ut caput hujus, non ut caput alterius corporis; nisi appareat, causam fuisse propriam isti statui, ut si liberæ civitates libertatis civilis tutandæ causa fœdus contrahant, & sponte postea istum statum mutent in regnum.

Grot. d. c. 16. §. 16. Bœcl. de eo quod civ. egit p. 51. Str. Ex. 6. th. 48. & 49 Schilt. Ex. 8. th. 15. & seqq.

XIX. *Si fœdus cum rege contractum, an propterea quia persona pacto inseritur fœdus est personale?*

R. Non, plerumque enim persona pacto inseritur, non ut personale pactum fiat, sed ut demonstretur, cum quo pactum factum est. Hinc si fœderi adjectum, ut perpetuum sit, aut factum in bonum regni, aut cum ipso rege

Grot. d. c. 16. §. 16. n. 2. c. 9. §. 8. Conring. ad Lamp. part. 1. §. 60 & 61.

rege & successoribus, aut ad tempus definitum, jam satis apparet reale esse. In dubio favorabilia, ut sunt pacis causa facta aut commerciorum, realia sunt: odiosa vero ut sunt quæ fiunt propter bellum offensivum, quia magis ad onera accedunt, sunt personalia; imprimis quod in fœdere ad bellum quodvis præsumitur ratio habita prudentiæ & pietatis ejus, qui cum agitur, ut qui non modo non injuste, sed nec temere bellum suscepturus videtur.

XX. *At vero societates morte finiuntur, & præterea fœdera jurejurando confirmantur, quod ad hæredes non transit?*

Feld. ad Grot. h. c. §.16. n. 4. Grot. d. c. 16. n. 4. aliter.

R. Cum societates ex amicitia oriantur & consideratione singularis industriæ, quæ ad hæredem non transeunt, natura societatum exigit, ut morte finiantur, verum in tali fœdere rex ut caput populi contraxit, qui non moritur, hinc mirum non est, si successores obligentur, qui sunt caput hujus, ut modo dictum, non alterius popu-

populi. Et licet fœdera plerumque juramentis confirmentur, tamen cum in ipsa promissione, cui majoris religionis causa jusjurandum adjicitur, satis sit efficaciæ, hæc obligatio ex promissione ad hæredes transit. Grot. d. c. 16. §. 16. n. 5. c. 13. § 17.

XXI. *Quodnam est aliud interpretandi genus ex conjecturis, extra verborum significationem?*

R. Verborum quidem unicus est usus, animi sensa exprimere, & hinc non improbabile est, illum verborum sensum animo loquentis fuisse observatum, qui ab usu communi non penitus abhorret, sive istam conjecturam sumamus ex materia, sive ex effectu, sive ex conjunctis, aut origine aut loco; tamen cum mens loquentis interdum alia sit quam verba præ se ferunt, aliis conjecturis opus est, & quidem certissimis, quæ mentem evincant. Id quod fit duobus modis, vel per interpretationem extendentem seu extensivam, ut loquuntur, vel coarctantem seu restrictivam. Grot. d. c. 16. §. 20. Puffend. l. 5. c. 12. §. 17.

XXII. *An utraque æque facile procedit?*

R. Non

Grot. & Puffend. d. l. Suaretz. de LL. l. 6. c. 4. n 6. & seqq.

R. Non, quæ extendit interpretatio difficilius procedit, facilius, quæ arctat. Nam sicut in rebus omnibus, ut effectus non sequatur, satis est unam deesse causam, ut nascantur omnes convenire oportet, ita & in obligatione conjectura extendens obligationem non emere admittenda est; quia extra verba promittentis hic conjecturam quærimus. Nec similis ratio semper sufficit, nec eadem, quia sæpe voluntas est causa per se sufficiens etiam sine ratione illa, ut in omnibus privilegiis, quæ non extenduntur, neque propter similitudinem rationis neque propter identitatem.

§. 6. I. de J. N. G. & C.

XXIII. *Quando ergo locum habet?*

Grot. d. c. 16. §. 20. & Puffend. c. 12. §. 17.

R. Interdum propter similitudinem rationis, ut in favorabilibus; ut plurimum autem & ut recte fiat propter eandem rationem, & quidem opus est, ut constet, rationem sub qua venit casus, quem volumus comprehendere, esse causam unicam & efficacem, quæ legislatorem vel promittentem moverit, eamque rationem ab eo con-

side-

ſideratum in ſua generalitate, ita ut eandem ad præſentem quoque caſum voluiſſet applicare, ſi quidem eum prævidiſſet; idque quia alioquin lex aut promisſio futura fuiſſet iniqua aut inutilis, e. g. pactio eſt, ne quis locus muris cingatur, facta eo tempore, cum non aliud eſſet muniendi genus, is locus ne aggere quidem aut vallo cingi poterit, ſi ſatis conſtet, prohibendi muros unicam fuiſſe cauſam, ne iſte locus muniretur & ad vim depellendam fieret idoneus. Huc pertinent ea, quæ à JCtis traduntur de his, quæ fiunt in fraudem legis.

l. 29. & 30. ff. de LL. Ziegler ad Grot. h. c. §. 20.

XXIV. *An mandatum impleri poteſt non per idem quod mandator præſcripſit, ſed per aliud æque utile, aut utilius?*

Grot. d. c. 16. §. 21. in fin.

R. Diſtinguendum inter mandatum imperantis, ſeu quod per imperium ſuperioris injungitur, & mandatum committentis, ſeu quod ex contractu ultroneo ſuſcipitur. In hoc aliquando mandatum poteſt impleri per æqui-

Bœcler. in diſſ. de relig. mand. Puffend. l. 5. c. 4. §. 5. l. ult ff. mandat. & ibi Gloſſa.

X pol-

pollens, seu utilius vel commodius, scilicet quando mandatum non erat præscriptum sub speciali sua forma, sed sub consideratione generaliori, quæ aliter quoque obtineri possit, tunc enim non verba, sed mentem respicimus, e.g. mandavi tibi, ut fidejuberes pro Titio apud Sempronium, tu non fidejussisti, sed mandasti Sempronio, ut crederet Titio. Si jam aliquid eo nomini Sempronio præstitisti, me convenire poteris, quia obtinui finem meum, qui erat, ut crederetur pecunia Titio a Sempronio. In illo regulariter non potest, quia superior non censetur, nisi meram executionem injunxisse, nam alias dissolveretur officium imperantis, si quis ad id, quod facere jussus est, non responderet debito obsequio & consilio non desiderato, & sæpe resp. in casum daretur, si proprio ausu minister partes imperanti proprias sibi vendicare velit. Interdum tamen per expressam clausulam in mandato licentiam accipiunt ministri & legati, ut supplere

Ziegler. ad Lanc 3 tit. 1. §. 18.

Paschal. de legat. c. 56. & seqq. Limn. ad A.B. c. 11.

aut immutare paulisper possint, si ratio & tempus id postulent.

XXV. *Unde petitur interpretatio restringens extra significationem verborum, quæ promissionem continent?*

R. Petitur vel ex defectu originario voluntatis, vel ex casus emergentis repugnantia cum voluntate. Defectus originarius intelligitur ex absurdo, quod alias sequeretur, nemo enim credendus est velle absurda, e. g. præceptor convenit cum discipulo, ne honorarium ipsi solvatur quousque discipulus causam non obtinuerit; absolutis studiis discipulus negat honorarium, præceptor ad judicem eum vocat, qui eum condemnat ad solvendum honorarium, discipulus se non potest tueri exceptione pacti, quippe cum in eo ineundo de hoc cogitatum non fuerit, & absurdus foret, qui suo pacto efficeret, quo minus obtineret, quod ex eodem pacto ipsi debetur. Vel ex cessatione rationis, quæ voluntatem unice movet, e. g. negotiatores

Grot. c. 16. §. 22 Puffend. §. 19.

l.5.§.3.ff.de jur.imun. jung. l.6.§.7.de jur. postl.

tores qui annonam urbis adjuvant, item navicularii, qui annonæ urbis serviunt, immunitatem a muneribus publicis domesticis consequuntur, quia iis peregre cum labore & periculo funguntur; hæc immunitas cessat, si non amplius sint in ejusmodi actu. Vel ex materiæ defectu, nam ea semper intelligenda est obversari animo loquentis, etiamsi verba latius pateant, e. g. aliquis acquirit feudum pro se & hæredibus suis, intelliguntur tantum descendentes masculi, seu hæredes feudales.

Str.Synt. J. F.c.4. aph. 12.n.6.

XXVI. *Si res comprehendatur sub ratione secundum potentiam moraliter consideratam, quid juris?*

Grot. d. c. 16. §.25. Puffend. l. 5.c.12.§.20.

R. Restrictio facienda non est, sic si cautum sit, ne exercitus aut classis aliquo ducatur, non poterit duci, etiam animo non nocendi: quia in pactione non certum damnum, sed periculum qualecunque spectatum est, quod moraliter a tali exercitu aut classe timeri potest, si in tali loco versetur?

XXVII. *An promissa in se habent hanc taci-*

tacitam conditionem, si res maneant eo quo sunt loco?

R. In genere negatur, quia cum hæc conditio promissum reddat irritum, est odiosa, & sic non præsumitur, sed expresse addi debet; interdum tamen tacitam istam conditionem in se habent, scilicet quando apertissime patet, statum illum præsentem in unica illa, quam modo diximus, ratione inclusum esse. Sic passim in historiis legimus, legatus a suscepto itinere domum rediisse, quod res ita mutatas intelligerent, ut tota legationis materia aut causa cessaret.

Grot. d. c. 16. §. 25. n. 2. Ziegl. h. c. §. 25. Puffend. d. 5. c. 12. §. 20. in fin.

XXIII. *Quot modis potest dijudicari, utrum casus, qui postea emergit, pugnet voluntate nec ne?*

R. Repugnantia casus emergentis cum voluntate potest dijudicari duplici modo: nam aut voluntas colligitur ex naturali ratione, aut ex alio signo. Ex naturali ratione subsidio æqui prudentiæ in intellectu, & æquitatis in voluntate; quæ æquitas est correctio ejus, in quo lex (suo mo-

Grot. d. c. 16. §. 26. Puff. §. 1. Frantzk. in Dig de LL. §. 78 & seqq

 do

do & ad teſtamenta & ad pacta hæc referri poſſunt) deficit ob univerſalitatem, ſeu eſt æqua & commoda legis interpretatio, qua ex naturali ratione oſtenditur, caſum quendam peculiarem ſub lege univerſali non comprehendi, & ipſum legislatorem excepturum eum fuiſſe, ſi tempori latæ legis caſum iſtum prævidiſſet. Id quod fit quando caſus repugnat juri naturæ aut divino, ad quod legislator obligare non poteſt, e. gr. ſi fur rem furtivam deponat, lex quæ vult, ut deponenti res reſtituatur, non obligat, ſi verus dominus ſuperveniat & rem repetat.

XXIX. *Eſtne adhuc aliud indicium, legislatorem vel promittentem non voluiſſe caſum comprehendere?*

Grot. d. c. 16. §. 27. Puffend. l. 5. c. 12. §. 21. & l. 3. c. 7. §. 5.

R. Secundum indicium eſt, ſi verba ſequi non quidem per ſe & omnino illicitum ſit, ſed æque & humaniter rem æſtimanti nimis grave atque intolerabile: ſive abſolute ſpectata humana conditione, quædam enim omnibus hominibus intolerabilia viden-

dentur, e. gr. fames, sit ergo lex de certis panibus vel cibis non comedendis in casu extremæ necessitatis non obligabit: sive comparando personam & rem, de qua agitur cum fine actus, & tunc huic personæ hoc grave videtur & incommodum. Sic qui rem ad dies aliquot commodavit, intra eos dies repetere eam poterit, si ipse valde egeat, quia actus tam benefici ea est natura, ut non credendus sit quisquam ad magnum suum incommodum sese voluisse obligare. Sic qui auxilium fœderato promisit, excusabitur, quamdiu ipse domi periclitatur, in quantum copiis opus habet; prima enim defensionis causa est subditorum, qui sunt pars imperantium.

XXX. *An servanda sunt promissa, quæ iis, quibus promisisti, sunt inutilia, aut si tibi plus noceant, quam illis prosint?*

R. Non quidem promissorum semper est judicare, an res utilis sit futura istis, quibus promissa est nec ne, ta- Grot. d. c. 16. §. 27. n. 2 Puffend. c. 12. §. 22. fin

 men

men ſi promiſſor ſit ſuperior, & cura eorum, quibus promiſſum eſt ipſi incumbat, judicare poteſt, & non ſemper cogitur ſervare, vel ſi ſuperveniat aliquid, cur natura prohibeat promiſſum præſtare, ut furenti gladium depoſitum. Nec etiam quodlibet nocumentum liberat promiſſorem a ſua obligatione: nam omnis gratuita promiſſio videtur conjuncta cum aliquo onere, ſed tale oportet ſit, quod pro natura actus credi debeat exceptum. Sic qui operas vicino ad dies aliquot promiſit, non tenebitur, ſi morbus ſonticus patris aut filii detineat.

XXXI. *Quænam ſunt alia ſigna, quæ oſtendunt certum caſum a lege vel pacto univerſaliter concepto eſſe exceptum?*

R. Quando verba alio loco poſita cum præſenti lege aut pacto non quidem directo pugnant, ſed tamen per incidentem ſingularem caſum inter ſe ita committuntur, ut licet diverſo tempore ſervari & impleri potuiſſent, non tamen poſſunt eodem & hoc tempore,

pore, quo incidit hic singularis casus. Hic ergo tenendæ sequentes regulæ: I. illud quod tantum permittitur, cedit ei, quod jubetur, nam permissioni tantum inest libertas faciendi vel omittendi, jussus involvit necessitatem faciendi & omittendi & in præsenti casu libertatem tollit, e. g. si lege permittatur, ut omnis civis Romanus possit habere concubinam, tempore belli autem constituatur, mulierem in castris miles non habeto, prior lex cedit huic posteriori. II. Quod faciendum est certo tempore, seu ubi obligatio concurrit, cui saltem potest satisfieri hoc præsenti tempore, præfertur ei, quod quovis tempore potest fieri, seu illi obligationi, quæ impleri potest quovis tempore, e. g. promisi operam annuam, quæ potest impleri quovis tempore & quavis hora diei, eandem operam promisi alteri, quæ potest tantum præstari certo tempore seu certa hora in die, hæc posterior obligatio præfertur priori. Hinc tamen apparet, non posse uni & eidem

Ziegl. h. c. §. 23.

vel injungi vel ab eo promitti, quod simul expediri nequit, & quorum nullum fert dilationem. III. affirmativum præceptum cedit negativo, scilicet si impleri non possit nisi per violationem præcepti negativi; præcepta enim negativa semper obligant & ad semper, seu nunquam licet malum facere, affirmativa semper, sed non ad semper, sed tunc demum, quando adest occasio, sic corium non est furandum, ut pauperibus eleemosyna detur. IV. inter conventiones legesque qualitatibus pares præfertur quod magis est peculiare, & ad rem propius accedit; nam specialia solent esse efficaciora generalibus, e. g. sit lex, Imperator in negotiis magni momenti adhibeat consensum Electorum, etiam Statuum interdum. Sit alia lex, quando Electoratus vacat, Imperator de ipso debet & potest providere tanquam de re ad se & Imperium legitime devoluta. Hic sequimur legem specialiorem, & Imperator providebit non adhibitio Electorum

Ziegl. d. l.

l. 80. ff. de R. J. & ibi Jac. Gothf.

Cap. Leop. I. art. 39.

A. B. tit. 7. Inst. Jur. P. p. 375.

rum vel Statuum consensu. v. Si sint duæ leges prohibitivæ, & casus emergat, ut uni ex duabus prohibitionibus sit contraveniendum, illa tunc videtur permissa, quam violari minoris interest, e. gr. sit lex, nullus ex subditis nostris huic vel isti regi militet; sit altera, nullus ex subditis nostris eidem regi pecuniam vel quicquam aliud contribuat. Huic posteriori potius, quam priori contraveniendum si casus emergat, ut aut militet, aut pecuniam solvat. VI. Si sint duæ leges vel præstationes, quæ in certo articulo collidunt, quarum una habet causas magis honestas vel utiles, quam altera, hæc cedit priori, e. g. promissi operas bellicas primo fœderato, easdem promitto fœderato posteriori, sub cujus protectione, forte etiam sumptibus ipsius vivo, casus emergit ut uterque fœderatus opus habeat opera bellica; promissio posterior præfertur, quia habet causas magis honestas & utiles propter fortiorem obligationem. VII. propter eandem ratio-

Puffend. l. 5. c. 12. §. 23.

Grot. l. 2. c. 15. §. 13. n. 4.

rationem, quando duo pacta, juratum & injuratum simul nequeunt impleri, certo eventu præferendum erit, cui adest jurisjurandi religio. VII. Obligationi perfectæ mutuæ homines utrinque respicienti cedit obligatio imperfecte mutua; sic quæ ex contractu debentur, potius solvenda sunt, quam quæ ex promisso gratuito. VIII. lex beneficentiæ cedit legi gratitudinis, cæteris paribus; quia favorabilibus debitum grati animi, quam beneficentiæ, in eo enim reddimus, quod debemus, in hoc vero damus. IX. inter leges quæ à potestatibus subordinatis proficiscuntur, lex inferioris cedit legi superioris, ubi utrique simul satisfieri nequit; sic Deo magis, quam hominibus obediendum.

Puffend. d. 5. c. 12. §. 23.

Grot. l. 1. c. 4. §. 6. n. 3. l. 2. c. 26. §. 3.

XXXII. *Contractus an in dubio censetur esse perfectus, antequam scriptura confecta est & tradita?*

R. Nisi aliud convenerit, in dubio cre-

Grot. d. c. 16. §. 30. l. 1. C. de fid. instr. Str. Ex. 28. th. 34. Grot. l. 2. c. 15. §. 16. l. 3. c. 22. §. 12.

credendum, ſcripturam adhiberi ut monumentum contractus, non ut ſubſtantiæ ejus partem. Alioquin exprimi id ſolet, ut interdum in induciis, in pace, in fœderibus, quæ rata non ſunt ante conſcriptas conditiones, mutuam ſuperiorum ratihabitionem & inſtrumentorum traditionem.

XXXIII. *An contractus regum, & eorum qui ſummam habent poteſtatem ſunt interpretandi ex Jure Romano?*

R. Non, quia eſt jus civile, quod ſummas poteſtates non obligat; niſi forte appareat, inter quoſdam populos jus iſtud in his, quæ ſunt juris gentium, etiam receptum eſſe, quod tamen temere non eſt præſumendum, quia obligationem inducit. Grot. l.2.c. 11.§.5.n.3.c. 16.§.31.

XXXIV. *An debemus magis attendere verba conditionem offerentis, an accipientis?*

R. Attendi debent verba ejus cujus favorem conditio continet. Si contineat offerentis favorem, & verba non ſint l.39.ff.de pact. 21.& 34.in pr.de cont. emt.

Grot. d. c.16. §.32. aliter.

ſint clara, contra ipſum ea interpretamur, ſi contineat favorem accipientis, & verba non ſint clara, contra ipſum ea interpretamur; nam hic clarius debuit exprimere ea, quæ voluit in ſui favorem adjecta.

XXXV. *Si conditio nondum ſit acceptata, an is tenetur qui obtulit, an vero eum pœnitere poteſt?*

Grot. l. 2. c. 11. §. 14. c. 16. §. 32. in fin.

R. Non tenetur, qui obtulit, quia nullum adhuc jus quæſitum eſt ei, qui acceptare debuit, & oblatio conditionis minus eſt promisſione.

CAP. XVII.

De damno per injuriam dato, & obligatione, quæ inde oritur.

§. 3. J. de L. A. l. 44. ff. eod.

I. *Quid eſt damnum injuria datum?*

Grot. l. 2. c. 17. §. 2. n. 1. in fin.

R. Damnum injuria datum eſt maleficium ſeu delictum, quo dolo vel culpa res alterius læditur. Seu in genere, cum quis minus habet ſuo.

II. *Qualis oritur obligatio ex damno dato?*

R. Na-

R. Naturaliter oritur inde obligatio, ut id resarciatur. Nam natura unicuique indidit tam tenerum sui & eorum, quæ ad ipsum pertinent amorem, ut omnibus modis nitatur repellere eum, qui damnum ipsi infert, adeo ut nisi desistat, & damnum datum reparet, justam videatur habere bellandi causam; cumque præterea velit, ut in societate civili ordinata & rectæ rationi convenienti tranquille vivamus, necessarium fuit præceptum, de tribuendo unicuique, quod suum est, de nemine lædendo, aut si quis fuerit læsus, etiam culpa, de damno isto resarciendo.

d. c. 17. §. 1. Puffend. l. 3. c. 1. §. 1. aliter Grot. l. 1. c. 2. §. 1. n. 1.

III. *Quot modis aliquid nostrum esse dicitur?*

R. Nostrum est, quod nobis competit vel ex mera natura, sive accedente facto humano, puta dominio aut pacto, sive ex lege. Natura ad nos pertinet vita, non quidem ad perdendum, sed ad custodiendum, corpus, membra, fama, honor, actiones propriæ; de dominio, & pactis supra dictum,

d. c. 17. §. 1. n. 1.

Grot. l.1.c. 1.§.6.d.c.17 n.1. in fin.

ꝺum. Ex lege jus nobis oritur, quia idem aut plus lex poteſt in nos & noſtra, quam ſinguli in ſe & ſua. Sic pupillus jus habet exactam diligentiam quandam exigendi a tutore; respublica a magiſtratu, imo & cives ſinguli, quoties lex id expreſſe aut per ſufficientem conſequentiam ſignificat.

IV. *An etiam ex ſola aptitudine jus perfectum acquirimus, ut inde oriatur reſtitutionis obligatio, ſi occaſione ejus damnum aliquod patiamur?*

Grot. l.1. c. 1.§.7.d.c.17 §.2. n.2. Ziegl. h.l.

R. Sola aptitudo verum & perfectum jus ſeu dominium non tribuit, quia id ad quod apti ſumus, non ſtatim noſtrum eſt, & ſic eo interverſo, ſuper damno accepto queri non posſumus.

V. *Sed annon ex hac aptitudine jus verum habeo petendi juxta alios?*

Grot. d. c. 17. §.3. Puffend. l. 3.c.1. §.3. in med. l. un. ff. & C. ad L. Jul. de ambitu, & ibi Brun.

R. Quamvis civis non indignus adverſus civitatem non habeat jus proprium ad officium aliquod, habet tamen verum jus petendi juxta alios, in quo ſi per vim aut fraudem ab alio

im-

impediatur, exigere poteſt æſtimationem non quidem totius rei expetitæ, ſed incerti iſtius damni, ſeu ſpei incertæ obtinendi munus petitum.

VI. *Quando reſp. alicui mandat collationem magiſtratus, an contra eum habet jus verum?*

R. Reſp. adverſus talem mandatarium habet jus proprium & verum, ita ut ſi ex indigni electione damnum fecerit, ille hoc reſarcire teneatur. Grot. d. c. 17. §. 3.

VII. *An tantum æſtimatur damnum, quod datum eſt in ipſa re noſtra?*

R. Damnum aliquis feciſſe intelligitur, non in ipſa re tantum, ſed & in fructibus, ſive illi percepti ſint, ſive non. Si tamen ipſe aliquis eos percepturus erat, deductis impenſis in fructus factis, & in rem neceſſariis & utilibus, ex regula, quæ nos vetat locupletiores fieri cum aliena jactura. Sic & ſpes lucri ex noſtro æſtimabitur ſecundum propinquitatem ad actum, ut in ſemente ſpes meſſis, prout vel inſtat, vel remota eſt. d.c. 17. §. 4. Ziegl. h. l.

VIII. *Suntne alii, quam ille ipſe,*

qui immediate dat damnum qui tenentur?

d. c. 17. §. 6. & seqq. & Ziegl. ibi. R. Affirmatur, & quidem interdum alii tenentur qui momentum attulerunt aut ad totum damnum, aut ad partem, vel faciendo vel non faciendo, idque vel primario vel secundario. Illud, qui jubet, qui consensum requisitum adhibet, qui adjuvat, qui receptum præstat, aut qui alio modo in ipso crimine participat. Qui vetare debet præcepto aut opem ferre ei cui fit injuria, & id non facit. Hoc scilicet secundario, qui consilium dat, laudat, assentatur, qui non dissuadet, cum debeat, aut factum reticet, quod notum facere debet, sive hoc debitum oriatur ex lege, sic vasallus vel subdi-
2. Feud. 6. & 7. tus revelare debet domino vel seniori consilia contra ipsum suscepta, vel ex officio, sic quicunque magistratus vel officialis suo superiori tenetur ad omne damnum, quod ex silentio circa ea, quæ concernunt officium, in ipsum redundat.

IX. Sed

IX. *Sed quid juris, si ille qui damnum dedit, certus fuit, id ipsum dare, etiamsi alii non concurrissent?*

R. Tamen hi laudatores sunt puniendi, quia laudando augent malitiam; licet non semper teneantur ad damni reparationem. Sic & illi tenentur, qui suaserunt vel juvarunt ideo, quia si ipsi hoc non fecissent, alii defuturi non fuissent, qui suaderent aut juvarent: nam sicut hi obligarentur ex delicto, si fecissent, ita & illi, quia fecerunt. Ziegl. h. c. § 10. Frantz. Ex. 12. q. 5. Grot. d. c. 17. §. 10. aliter.

X. *Quonam ordine conveniuntur?*

R. Uterque quidem hic obligatur & mandans & mandatarius; verum * quia patrator facinoris immediate dedit damnum, & scire debuit, rei turpis mandatum non obligare, primus convenitur, & post eum cæteri, qui mandarunt, vel alio modo damnum dederunt. Ziegl. h. c. §. 11. Grot. d. §. 11. aliter. Kulpis Ex. Grot. 8. h. c.

XI. *Quid si plures delictum commisserint?*

R. Aut actus est individuus ad quem mul- Puffend. l. 3. c. 1. §. 5.

* Gr, d. c. 17. §. 11. Str. Ex. 14. th. 47. Ex. 49. th. 50.

multi concurrunt, ſed ita ut ex unius opera integer actus potuerit ſequi, neque ſingulis certa pars poſſit aſſignari, ut eſt incendium, aggerum perfoſſio & ſimiles actus, & ſinguli tenentur in ſolidum, ita tamen ut ſi omnes ſimul deprehendantur æquales damni partes ſinguli ſarcire debeant, & ubi reliquis elapſis unus tantum deprehenditur, ab ipſo ſolidum, ſc. non tantum damnum quod dederunt, ſed omnia quæ ex actus vi ſequuntur, exigi poſſit. Idem ſi ex deprehenſis aliqui non ſint ſolvendo, hoc onerat reliquos. Et in hoc differt reparatio damni ab exactione pœnæ, quod ibi uno ſolvente reliqui liberentur, cum idem damnum bis reparari æquum non ſit; hic ſolida pœna ſingulis, qui ad idem facinus concurrerunt, infligitur, juſtum enim eſt, ut qui malum fecit, malum ferat: aut actus eſt dividuus ubi ſingulis certa velut pars aſſignari poteſt, ut ſi plures fuſtibus alium invadant, quorum unus capiti vulnus infligit, alter

Grot. l.3.c. 10. §.4.

alter brachium rumpit, tertius oculum excutit, & singuli non de tota læsione, sed quisque pro eo, quod fecit, tenetur. Etsi per modum pœnæ, si reliqui elabantur & unus deprehendatur, interdum deprehensus pro omnibus solvat.

XII. *Quibus exemplis hæc illustrantur?*

R. Homicida injustus tenetur solvere impensas si quæ factæ sunt in medicos, & iis, quos occisus alere ex officio solebat, puta parentibus, uxori, liberis dare tantum, quantum illa spes alimentorum ratione habita ætatis occisi valebat: non autem lucrum speratum & incertum, quod occisus facere potuisset, si diutius vixisset; nam tale lucrum non est inter bona nostra, & futurum tempus æque ad damna, quam ad lucra patet. Sic qui mutilavit, tenetur ad impensas & ad æstimationem ejus, quod jam qui mutilatus est, minus poterit lucrari, ita & cicatrices interdum æstimantur, ut si

Grot. d. c. 17. §. 13.

Puffend. l. 3. c. 1. §. 7. Ziegl. h. c. §. 13. sed aliter.

Grot. d. c. 17. §. 14. Bœcler l. 2. c. 1. §. 6.

Puff. l. 3. c. 1. § 8. in fin. Brun. ad l. 13. ff. ad L. A.

ut si puellæ innuptæ facies deformetur, quæ nubere non potest, nisi ampliore dote constituta, nam oris gratia sæpe est dotis instar. Sic adulter & adultera tenentur non tantum maritum indemnem præstare ab alenda prole, nam ad pullos suppositititios pro suis alendos nemo detur, sed & legitimis liberis, qui jure naturæ in successione bonorum parentum præferuntur illegitimis, rependere si quod damnum patiuntur ex concursu ita susceptæ prolis ad hæreditatem.

Grot. d. c. 17. §. 15. Puff. §. 9. Ziegl. h. c. §. 15. sed aliter

Qui virginem imminuit vi aut fraude, tenetur ei resarcire, quanti minoris ipsi valet spes nuptiarum: imo & ducere tenetur, si ea promissione corporis usuram impetraverit: jure enim naturæ inter pactum matrimonii, ejusque executionem nullum requiritur intervallum & cum solus consensus nuptias faciat, non erit turpis conditio, eris mihi uxor, si statim tanquam uxor corpus tuum mihi præbueris. Fur & raptor tenentur rem subtractam reddere cum

Grot. d. c. 17. §. 17. Puff. d. c. 1. §. 10.

suo

ſuo incremento naturali, & cum ſequente damno aut ceſſante lucro, & ſi res perierit, ſummam æſtimationem; ſi enim ubi invitus rem vendo, ex affectione illam æſtimare poſſum, cur furi qui invito mihi aufert aliquid remittere debeo. Et ſi fur ſit ſuſpenſus, hæredes ad idem mihi obligantur, quia ſicut aliud æs alienum ita & hoc ſolvere debent, nec pœna huic perſecutioni præjudicare poteſt. In hac claſſe ponendi ſunt, qui legitima vectigalia fraudant, item qui judicio injuſto, accuſatione injuſta, teſtimonio injuſto damnum dederunt.

Ziegl. h. c. §. 16. Puff. §. 11. Grot. d. c. 17. §. 16. aliter

Brun. ad l. fin. ff. de furt. Struv. Ex. 48. th. 22. Carpzov. prax. crim. q. 80. n. 10.

XIII. *Ad quid tenetur, qui contractui aut promiſſioni cauſam dedit dolo, vi, aut metu injuſto?*

R. Tenetur eum; qui cum actum eſt, in integrum reſtituere, ſi quid ab eo acceperit; quia ille jus habuit, tum ne deciperetur, tum ne cogeretur. Illud ex natura contractus, quæ æqualitatem exigit, hoc ex naturali etiam libertate, quæ non admittit,

Grot. d. c. 17. §. 17. & c. 12. §. 8.

ut alter alteri vim injustam inferat, sed vult, ut a mutua læsione abstineamus. His annumerandi sunt, qui id quod ex officio facere tenebantur, facere noluerunt, nisi pecunia accepta.

Str. Ex. 49. th. 73.

XIV. *Si quis causam dedit, cur vim pati aut metu cogi debeat, ut si quis bellum alteri denunciet?*

Grot. d. c. 17 §. 18. Puffend. l. 3. c. 1. §. 7. in med.

R. Huic juri suo sc. ne ab alio lædatur, renunciare quis potest, vel tacite, ut si quis sine justa causa alium invadat, hic omnimodo vi ipsum repellere potest nam manus, propterea homini datæ sunt; vel expresse, cum bellum alteri denunciat, belli enim lex est, ut cuique liceat, quantum potest, hostem suum lædere & in persona & rebus. Sibi ergo imputet, si lædatur, & involuntarium ex voluntario ortum, moraliter habetur pro voluntario.

Grot. l. 3. c. 4. §. 1. 2. & 3.

XV. *Si reges & magistratus non inhibeant latrocinia aut piraticam?*

Grot. d. c. 17. §. 20. c. 21. §. 3. & 4.

R. Tenentur ex neglectu, si non adhibeant, quæ debent ac possunt adhibere remedia ad impedienda latro-

trocinia ac piraticam. Contra si legibus prohibeant, ne amicis noceatur, parati etiam sint, noxios, si reperiri possint, aut punire aut dedere, præterea jus in bona raptorum reddant, ipsis imputari nihil potest.

XVI. *Si milites aut terrestres aut nautici contra imperium amicis noceant?*

R. Reges non tenentur, nisi forte in culpa sint, ut si forte militibus non bene solvant stipendia, tunc enim non tantum militibus tenentur de damnis inde secutis, sed & iis, quos milites inedia coacti male habuerunt.

Grot. d. c. 17. §. 20. n. 2. l. 3. c. 7. §. 2. n. 6.

XVII. *An si mancipium alicujus aut animal mihi damnum dedit aut pauperiem, illi mihi obligatur?*

R. Affirmatur, cum enim ante divisionem jus habuerim ab animali, quod mihi damnum dederit, reparationem istius quocunque modo quærere, per divisionem hoc jus mihi sublatum non est, & cum ipsum animalis corpus mihi propterea sit obnoxium, si dominus illud retinere velit,

Gabr. Vasq. de restit. c. 2. §. 2. Grot. d. c. 17. §. 21. aliter.

oportet ut retineat cum juribus, quæ corpus istud sequuntur, & aut æstimationem damni solvat, aut animal noxæ dedat.

XVIII. *Potestne damnum dari adversus honorem & famam?*

Grot. d. c. 17. §. 22. Ziegl. h. l. R. Dari potest verberibus, contumeliis, maledictis, calumniis, irrisu, aliisque similibus modis: & damni reparatio hic fit culpæ confessione, exhibitione honoris, testimonio innocentiæ, & per ea, quæ his similia sunt; quanquam & pecunia tale damnum rependi poterit, si læsus velit, quia pecunia communis est rerum utilium mensura.

CAP. XVIII.

De legationum jure.

I. *Quid est legatus?*

R. Legatus est minister publicus, a summa potestate ad aliam similem potestatem missus, ut negotium sibi demandatum nomine mittentis proponat & tractet.

II. *Quotuplex est legatus?*

R. Omni-

R. Omnibus legatis debetur quidem eadem fides, & propter personam mittentis omnes sunt sancti & inviolabiles, sed cum non omnes eadem solennitate & iis ceremoniis recipiantur, factum, ut dividantur in legatos cum charactere repræsentativo, & eos, qui principalem suum ratione honoris & præcedentiæ non repræsentant. Et hinc alii sunt legati primi ordinis, in specie dicti Gesandten/ alii sunt legati secundi ordinis, ablegati communiter dicti, Abgesandten/ gallice *envoyes* licet hæc vocabula sæpe confundantur. Hæc distinctio usum habet ratione præcedentiæ: legatus primi ordinis præfertur legato secundi ordinis, quanquam posterioris principalis præcedentiam prætendat. Sic Rex Galliæ Viennam mittit legatos secundi ordinis, quia legatus Regis Hispaniæ in Imperatoris aula ipsi præfertur.

Kirchn. l. 1. de legat. c. 1. n 22. Limn. ad A. B. c. 1. §. 1. Observ. 8. Rhet. Inst. Jur. Publ. l. 2. c. 23. p. 456. Kulpis. de legat. stat. Imp. c. 2. & 21.

III. *Ex quo jure est jus mittendi legatos?*

R. Jus mittendi legatos est ex eo jure,

Grot. l. 2. c. 18. §. 1. aliter. Puffend. l. 2. c. 3. §. 22. in fin. aliter. Text. c. 14. n. 2. Kulpis. Ex. Grot. 8. c 18 aliter

jure, ex quo eſt negotium, propter quod mittuntur; ſi mittantur vel ad pacem faciendam, vel ad eam per fœdera & pacta magis confirmandam, jus naturæ, quod vult ut in pace vivamus, eorum admisſionem præcipit cum effectu & ſic ſpecialem ipſis præſtat ſecuritatem. Si mittantur propter commercia, aut ſimilia negotia, quæ communem neceſſitatem & utilitatem inter omnes gentes continent, jus gentium eos & admitti & ſanctos vult. Si mittantur vel, ex civilitate, vel ex ſingulari amicitia ad congratulandum, e. g. propter matrimonium, nativitatem principis, obtentam victoriam &c. jus civile, ſeu potius voluntas ejus, ad quem mittuntur, eorum admiſſionem, & ſanctitatem ſpecialem, quam jure gentium habent, confirmat. Sic juris civilis, ſeu voluntaria tantum ſunt ceremoniæ, ſolennitates, obviationes, hoſpitii jura ſpecialia, ſeu ut legati vivant ſumptibus & expenſis ejus, ad quem mittuntur.

IV. *Qui-*

IV. *Quibus competit jus mittendi legatos?*

R. Iis hoc jus competit qui summi imperii sunt compotes inter se, quia hi soli jus habent tractandi de iis negotiis, propter quæ legati mittuntur, & ab ipsorum persona tantum & sanctitas & securitas legatorum derivari potest & debet. Legati provinciales, municipales, seu qui mittuntur a viceregibus, præsidibus, vel ducibus belli, non fruuntur juribus legatorum specialibus seu jure gentium competentibus, sed jure civili reguntur, vel potius gaudent tantum iis juribus, quæ hæc vel ista majestas istis tribuit. Principes Imperii Romano-Germanici, quia ipsorum potestas est majestati analoga, & quia jura belli, fœderum &c. ipsis conceduntur, legatos mittere possunt etiam cum charactere. Quo accedit, quod alii reges legatos ad ipsos mittant, & ipsorum legatos agnoscant, licet forte solennitates solitæ in regum legatis in re-

Grot. d. c. 18. § 2. n. 1. Bœcl. dissert. Pol. 2.

Horn l. 2 c. 8. § 1. n. 17. 18 Kirchn. l. 1. de legat. c. 3

Instr. Pac. art. 8. n. 2. in fin.

Myl. ab Ehren. de Stat. Imp. part. 1. c. 16. §. 15.

Rhet. d. l. Text. c. 14. §. 8. Inst. Jur. Publ. l. 3. tit. 2. & 20.

ceptio-

ceptione ipsorum non adhibeantur. Hæc enim, ut modo diximus, non sunt juris naturæ vel gentium, sed pendent a voluntate istius, ad quem mittuntur.

V. *Quid dicendum de iis, qui impari fœdere juncti sunt?*

Grot. d. c. 18. §. 2. n. 2. c. 15. §. 7. n. 1. R. Si fœdus non contineat imminutionem majestatis, legatos mittere possunt. Idem dicendum de iis, qui ex parte subditi sunt, ex parte non sunt, pro ea parte qua subditi non sunt, hoc jure gaudent. At reges, qui bello solenni victi regnoque exuti sunt, cum aliis regni bonis & jus legandi d. l. §. 2. n. 2 perdiderunt. Item, qui regnum dereliquerunt; item, qui pulsi sunt regno ita ut nullum jus retinerent; item qui abdicarunt regnum.

VI. *Quid si civitas scindatur in partes æquales, quarum utraque summum affectat imperium, ut dijudicari vix possit, utri istud competat, & quæ superior haberi debeat?*

R. Necessitas huic juri locum facit,

Grot. d. c. 18. §. 2. n. 3. Ziegl. de jur. maj. l. 1. c. 32. §. 9.

cit, & hoc eventu gens una pro tempore quasi duæ gentes habetur. Imo fieri poteſt, ut nunquam deinceps in unum populum redeant,& coaleſcant, ſed pro una gente duæ poſthac ſemper maneant, quarum unaquæque abſoluto imperio & regimine ſummo utatur. Idem dicendum, quando cum jure admodum controverſo de regni ſucceſsione decertant.

VII. *An rebelles habent jus mittendi legatos?*

R. Non, & hinc eorum legati plerumque in carcerem conjiciuntur: at ne remedia reconciliationis & excuſationis ipſis adimantur, eorum deputati repelli non debent, præſertim ſi de innocentia ſua docere velint. Sic piratæ, latrones, proſcripti, quia civitatem non faciunt, jure gentium niti non poſſunt, ſed interdum tales qui ſunt, jus legationis nanciſcuntur fide data.

Kirchn. l. 1. c. 13. n. 38. Alb. Gent. de legat. l. 2. c. 2.

Grot. d. c. 18. §. 2. n. 3. in med.

VIII. *Quotnam ſunt de legatis, quæ ad jus naturæ & gentium referri ſolent?*

R. Duo

R. Duo sunt, prius ut admittantur quamvis & hoc interdum pendeat á voluntate ejus, ad quem mittitur, vid. qu. 3. in fin. deinde ne violentur.

IX. *An jus naturæ & gentium omnes legatos admitti præcipit?*

Grot. d. c. 18. §. 3. Feld. h. l. Horn, §. 2. n. 3. Ziegler. de jur. maj. l. 1. c. 32. §. 11. Text. c. 14. §. 28. aliter

R. Non, sed vetat sine causa rejici; secus quam quando admissio pendet tantum a voluntate ejus, ad quem mittuntur, licet sic peccetur in civilitatem vel amicitiam singularem.

X. *Quot sunt causæ rejectionis?*

Grot. d. c. 18. § 3. n. 2. Ziegl. d. c. §. 11.

R. Causa potest esse ex eo, qui mittit, ut si ille qui mittit alterius, ad quem mittuntur, legatos antehac rejecit ipse, aut si callida legationis simulatione sæpe antehac decepit, & nunc simile deceptionis metuatur artificium; quod autem veniat ab hoste armato, non videtur semper esse justa causa. Ex eo, qui mittitur, ut si odiosa fuerit legati persona, si crimine in admittentis territorio commisso notata, si perfida in principem fuerit, ad quem mittitur, si contumeliis ante-hac

hæc eum profciderit &c. Huc non refertur, fi legatus veniat ab hofte, & ante fuerit fubditus ejus, ad quem mittitur. Ex eo, ob quod mittitur, ut fi aperte conftet, legatum non venire, ut agat id quod aperte profitetur, fed ut feditiones moveat, concitet populum; aut fi non ex dignitate aut temporibus conveniens fit, ut fi plures arcto fœdere uniti pacem non fint facturi, antequam hoftem fuperbum & perfidum intra juftos limites ad reftitutionem inique ablatorum coegerint, viresque nocendi ita ademerint, ut jufta ultione pofthac fecuritati confultum effe appareat, & ille malo fuo delinquere dedoceatur. An autem jufta fit rejectionis caufa, fi legatio debeat effe perpetua, feu an jure rejicere poffimus legatos perpetuos, qui refidentes vocari folent? dubitatur. Cæterum fi fine jufta caufa aliquis rejiciat legatos, non tantum peccat contra officium, fed & contra jus humanitatis, ita ut cæteris paribus hæc poffit effe jufta belli gerendi caufa.

Kulpis. d. Ex. 8. c. 18. §. 2. in fin. Grot. h. c. §. 3. n. 2. in fin. & Ziegl. h. l. aliter

XI. *Cur legati jure naturæ & gentium sunt inviolabiles?*

Horn. d. c. 8. §. 8. Ziegl. §. 13. Grot. h. c. §. 14. n. 5. aliter

R. Quia legatus subit principis vices, qui cum majestate gaudeat, æqualis censendus erit principi, ad quem missus est, & sic neutiquam cogendus, ut discrimen judicii subeat. Et quemadmodum princeps alterius territorium ingrediens volente domino, quamdiu se hostem peregrinæ reip non profitetur, eo honore eaque reverentia colendus est, ac si apud suos ageret, ita & legatus, qui principem repræsentat. Hinc est, cur non fiant subditi temporarii ejus, in cujus territorio subsistunt, & cur jure civili populi, apud quem vivunt, non teneantur: & si delictum committant, si tale sit, quod contemni posse videatur, aut dissimulandum erit, aut e finibus jubendus excedere legatus: si scilicet per tale delictum vilescat persona legati, ut turpe sibi ducat princeps cum tali homine tractare; aut si tale non sit, mittendus erit legatus ad eum, qui misit, cum postulato, ut eum puniat aut dedat.

XII.

XII. *Si legatus moliatur aliquid in statum reip. in caput regis conspiret, populum concitet &c.*

R. Pro ratione delicti commissi occidi poterit, non per modum pœnæ, sed per modum naturalis defensionis, tanquam hostis: modo crimen adeo manifestum sit, ut vel negare id nequeat, vel apertis convinci testimoniis possit. Non hic suspicionibus agendum, quæ temerariæ plerumque sunt, & ut in virum bonum non cadunt, ita non sufficiunt, ut viri magni, quales sunt legati, ex iis sortiantur judicium. Grot. d. c. 18. §. 4. n. 7. Horn. §. 10. Text. c. 14. §. 44. aliter

XIII. *At legati principem repræsentant, & vero princeps præter Deum non agnoscit superiorem.*

R. Potest princeps hostilia moliri, & contra hostem arma sumere licet, & victus captusque, si ita res ferat, trucidari potest. Princeps ergo quamdiu princeps manet, majestatem retinet, & sic sanctus est & inviolabilis, ubi in hostem degenerat, in victoriis manum & potestatem redigitur, ex- Ziegl. d. l. §. 18. Horn. d. l.

ſpirat priſtinum imperii axioma ſubjicitur alterius arbitrio, & judicium ſubit, qui antea nullum patiebatur judicem. In hoſte nemo quæſiverit, princeps ſit nec ne. Hoſtilia molientem hoſtilia manent. Cenſeatur eodem jure legatus, dum pacem colit, & ipſe colatur, dum hoſtis fit, hoſtili jure puniendus.

XIV. *An lex de legatis non violandis etiam obligat eum, per cujus territorium tranſit legatus?*

Horn. d. c. 8. n. 4 Feld. h. l. Grot. d. c. 18. §. 5. n. 1. aliter

R. Affirmatur, quia principem ſuum repræſentat, qui eſt inſtructus imperio ac majeſtate, quocunque loco fuerit, & divinitatis quendam characterem ſibi impreſſum circumfert, & univerſæ reip. inſtar eſt. Neque admiſſio demum ipſum reddit ſanctum & inviolabilem, ſed ſecurum tantum reddit, nullam eſſe rejectionis cauſam; & hæc etiam ratio eſt, cur legationes ſoleant denunciari, & cur literæ ſalvi conductus dentur. Sicut autem in territorio iſtius, ad quem mittuntur, non ſunt ſancti, ſi hoſtilia molian-

liantur, ita nec in territorio istius, ubi transeunt, si certum sit, hostem esse legatum, qui ad amicum aut confœderatum missus est, ut istum sollicitet, & in hunc tertium concitet.

XV. *An jure talionis interfici, aut male tractari legatus potest, ab eo veniens, qui tale quid patravit?*

R. Sunt quidem ultionis talis exempla in historiis satis multa; sed nimirum historiæ non tantum quæ juste, sed & quæ inique, iracunde, impotenter facta sunt, commemorant. Jus naturæ & gentium non tantum mittentis cavet dignitati, sed & ejus, qui mittitur, securitati. Imo videtur quis facere contra fidem, quam legatum admittendo dedit, nisi (1.) contingat, talem mitti, qui antea auctor extitit injuriæ alterius legato inferendæ, quanquam & hoc casu videatur dicendum, per admissionem remissam esse injuriam & plenam securitatem promissam. (2.) levius aliquod contumeliæ genus fuerit legati corpus non affligens: ista enim ignominia

Grot. d. c. 18. §. 7. Horn. l. 2. c. 8. §. 11.

Horn. d. c. 8. §. 11.

Feld. ad Grot. h. c. §. 7.

non legato, ſed principi, qui ſimilia primus committit, aſperſa cenſebitur.

XVI *Legati comites, miniſtri, famuli, & vaſa habentne ſanctimoniam?*

Grot. d. c. 18. §. 8. Ziegler. de jur. maj. l. 1. c. 32. §. 21. R. Habent ſui generis ſanctimoniam; ſcilicet ſancta ſunt acceſſorie, & a nemine lædi poſſunt. Itaque ſi quid comites gravius deliquerint, poſtulari a legato poterunt, ut eos dedat, vi enim abſtrahendi non ſunt, aut eos puniat; quod ſi dedere nolit, eadem facienda erunt, quæ ſupra de legato diximus.

Grot. d. c. 18. §. n. 2. XVII. *At legatus eos punire non poteſt, quia nullam in ſuos comites habet jurisdictionem, verum ea tantum exercetur a territorii domino.*

Horn. d. c. §. 5. R. Legatus principem refert, qui nunquam eſt ſine imperio. Hinc quemadmodum dominus territorii non poſſet in ipſius principis mittentis comites, ſi præſens eſſet, animadvertere, ita nec in comites legati, qui Ziegl. h. l. tantam videtur conſecutus jurisdictionem in ſuos comites, quanta requiri-

quiritur ad eos regendos, & legationis finem obtinendum; in moralibus enim qui dat jus ad finem, dat jus ad media.

XVIII. *Estne jus asyli in domo legati pro quibusvis eo confugientibus?*

R. Hoc pendet ex voluntate ejus, ad quem missus est, si hic concedat, habebit, secus si non concedat. Nam jure naturæ & gentium ea censentur saltem competere jure legato, quæ ad legationem subeundam sunt necessaria. Adde, is qui deliquit est subditus domini territorii, & locus, in quem fugit, est in & de territorio, cui talis securitas annexa non est: nam ea quæ manant a persona legati, ad ipsum legatum, comites, & vasa pertinent, non ad alios, vel ad hunc locum.

Grot. d. c. 18. §. 8. n. 2. Kulpis. Ex. Grot. h. l. aliter

XIX. *An legati bona mobilia pignoris causa, aut ad solutionem debiti capi possunt?*

R. Non, nec per judiciorum ordinem, nec manu regia: nam omnis coactio abesse a legato debet, tam quæ

Grot. d. c. 18. §. 9. Horn. c. 8. §. 5.

Textor. c. 14. n. 52. ailter. Feld. h. l. aliter.

quæ res ejus necessarias, quam quæ personam tangit, quo plena ei sit securitas; & cum publico nomine adsit, omnia quæ cum ipso sunt, eo jure censeri debent. Hinc si quid debiti contraxit, & ut fit, res soli eo loco nullas possideat, ipse compellandus erit amice, & si detrectet, is qui misit, si ille justitiam nobis deneget, vel malitiose protrahat, ad postremum ea usurpare possumus, quæ adversus debitores extra territorium positos usurpari solent, nimirum repressalias.

Grot. l.3.c. 2. §.4.

XX. *At hac ratione nemo invenietur, qui cum legato contrahere velit.*

Grot. d.c. 18. §.20.

R. Non est metuendum; nam & regibus qui cogi nequeunt, non desunt creditores, & qui cum ipsis contrahunt, aut faciant, ut pariter impleatur contractus, aut si fide nuda contenti sint, sibi imputent.

XXI. *Si violetur legatus, quid juris?*

Grot. d. c. 18. §. 11.

R. Nascitur parti læsæ jus belli, & bellorum, quæ ob male habitos legatos suscepta sunt, plenæ sunt profanæ histo-

historiæ, & extat in sacris libris memoria belli, quod eo nomine David gessit adversus Ammonitas.

CAP. XIX.

De jure sepulturæ.

I. *Quid est sepultura hominum demortuorum?*

R. Sepultura hominum demortuorum est officium quod hominibus post mortem debemus ad cadavera ipsorum reponenda, ut perpetuo ab injuria quasi tuta sint, & ne ex ipsorum fœtore aër inficiatur.

II. *Quotuplex est sepultura?*

R. Sepultura alia est honesta, cui ceremoniæ atque ritus certi pro cujusque gentis & loci consuetudine adhibentur; alia inhonesta seu ignominiosa, quæ absque ceremoniis atque receptis ritibus fieri debet, seu ubi hæ ceremoniæ atque ritus adhiberi non possunt propter legis prohibitionem. Ad hanc referimus asininam sive caninam sepulturam, quando cadaver humanum extra locum consuetum in

Carpzov. in Jurisp. Consist. 2. d. 275. & 382. Ziegler ad Lanc. 2. tit. 24. §. 9. p. 580. in fin.

bivio vel trivio, aut sub patibulo, aut ubi brutorum cadavera abscondi solent, a carnifice terra obtegitur.

III. *Ex quo jure oritur sepultura?*

Grot. c. 19. §. 1. n. 1. & 4 Ziegl. h. l. Osiand. Puffend. l. 2. c. 3. § 22. in fin. alit.

R. Juri naturæ conveniens est, ut cadaveri humano humum porrigatur. Jus gentium autem hoc inter omnes gentes quæ ratione sua recte utuntur, constituit, ut cum homo cæteris animantibus præstet, cadaver ejus in talem locum reponatur, ut ab omni quasi injuria inferenda liberum sit, & ne fœtore ipsius aer inficiatur.

IV. *An omnes homines sepeliendi?*

Grot. d. c. 19. §. 1. n. 6. Seld. l. 6. c. 16. p. 783.

R. Omnes, etiam inimici & hostes, quia hoc officium non tam homini, i. e. personæ, quam humanitati i. e. naturæ humanæ præstari dicitur. Nullum cum victis certamen & æthere cassis, nam quod malorum est extremum, illis jam accidit. Si inter viventes fuerat certamen, odia mors aliena compescat, jam tacet, cum quo ante litigabas.

V. *At exempla extant in contrarium & hostibus sepultura est denegata.*

R. Ve-

R. Verum eſt, ſed hæc exempla communi judicio ſunt damnata: & ferinum eſt, bellum gerere cum mortuis, qui ejusdem naturæ fuerunt. Præterea exſtant exempla eorum, qui eos vel ſepeliendos curarunt, vel tradiderunt. Grot. d. c. 19. §. 3. n. 4. & Oſ. ibi.

VI. *An etiam debetur ſepultura inſigniter facinoroſis?*

R. Affirmatur, niſi ultra mortem quid meriti ſint; ſcilicet ad hoc ut omnem tandem humanitatem exuamus erga mortuum, requiritur facinus, quod in hominem non cadit, ſed a feritate quadam proficiſcitur; quorum enim cadavera ſine ſepultura projiciuntur, feris æquantur. Feld. h. c. Grot. d. c. 19. §. 4. Oſiand h. l. & Giſbert. Voet. ibi alleg.

VII. *Quinam ſunt iſti?*

R. Qui deliberato animo ipſis ſibi mortem conſciverunt; nam in hos, qui mortem pro ſupplicio non habent, aliud ſupplicium conſtitui non poteſt. Grot. d. c. 19. §. 5. n. 1.

VIII. *At vero mortui nihil ſentiunt, nec damno nec pudore affici poſſunt.*

R. Verum eſt, nihil ſentiunt, tamen poſt d. c. 19. §. 5. n. 1. in fin.

post mortem fama vivit, quæ damno & pudore quasi afficitur, & satis est, quod mortuis accidit, metui a vivis, ut hoc pacto a peccato retrahantur.

IX. *An ergo homo seipsum interficere non potest?*

d. c. 19. §. 5. n. 2. Molina, tom. 4. tr. 3. disp. 9. Fransc. a Vict. relect. de Homic. 10. n. 2. p. 430. Matth. de crim. ad l. 48 tit. 5. c. 3 §. 4.

R. Non, quia homo nullum jus habet in suam vitam ad eam destruendam, sed tantum ad eam conservandam: nec injussu ejus, a quo animus nobis datus est, ex hac vita demigrandum. Imo quia proximum suum occidere non potest, multo minus se ipsum, quilibet enim sibi ipsi proximus est, & seipsum ad minimum debet amare, ut proximum. Adde, natura vitam ponit in bonis, mortem in malis, ut eo ipso ab occisione sui ipsius deterreat.

X. *Quid si quis videat, se deinceps victurum in probrum ipsius Dei, annon ex præsumpta Dei voluntate aliquis seipsum interficere potest?*

Os. ad d. c. 19. §. 5. n. 4. Ziegl. h. l. Grot. d. l. aliter

R. Non, 1. quia ita certo hoc non potest prævideri, Deo enim singulis momentis varii sunt modi illud probrum

brum impediendi, talem hominem vindicandi, & gloriam suam manifestandi. 2. quamvis sic vitam sibi tollendo impediat probrum, quod in Deum redundaret, tamen non sequitur, quod hic actus sit bonus & licitus, quia ad hoc requiritur etiam medium licitum. 3. voluntas Dei non potest præsumi, cum opposita voluntas de non interficiendo se ipso sit revelata. Idem dicendum, si quis se ipsum interficiat, ne tormentis adactus Christi religionem ejuret.

XI. *An virgo se occidere potest, ne pudicitiam amittat?*

R. Non, quia quæ vi stupratur, mente virgo est: mens enim peccat non corpus, & ubi consilium abest, ibi crimen abest. Quid gravius pati potest, quæ alienæ libidini corpus suum substernere constanter recusat, quam mortem? ea igitur expectanda, non occupanda; nam mori velle, ne moriare furor est. Idem dicimus de iis, qui se vel interficiunt, vel mandant hoc aliis, ne in hostis manus perveniant, Matth. d.l.

niant, a quo metuunt cruciatus & mortem ignominiosam. Quamvis tamen omnibus his in casibus, si quis humanæ imbecillitati cedat, & de facto se ipsum occidat, eum excusandum potius æstimemus, quam istum, qui citra necessitatem sciens atque volens se occidit. Idem statuendum, si quis citra mandatum pulvere nitrato accendat navim, ne in hostium forte manus veniat, & ne hostis navi cum publico damno potiatur. Idem si quis ab hoste captus examinatusque, ad evitanda tormenta, quibus se parem fore desperat, se interimat, ne arcana reip. ei concredita cum evidenti malo suorum concivium prodere cogatur.

Puff. d.l.2. c. 4. §. 5. jung. Grot. l.2. c. 20. §.29. n.1

Less. de J. & J. l. 2. c. 9. dub. 6. n. 34 aliter.

XII. *An sepeliri debent proditores patriæ?*

R. Apud plures gentes his denegatur sepultura, propter criminis enormitatem, ut exemplum statuatur. Hinc etiam fluit, cur in aliis delictis, si opus sit exemplo, damnatorum corpora diu in publico conspectu relinquan-

Grot. d. c. 19. §. 5. n. 5.

Grot. d. c. 19. §. n. 2. aliter.

quantur. Et sicut propter exemplum statuendum ipsis omnino sepulturam possumus negare: ita propter publicam utilitatem magistratus eorum corpora dissecanda tradere potest.

Matth. Steph. de jurisdict. l. 1. c. 7. n. 142. Limn. l. 8. c. 4. n. 32.

XIII. *An ob negatam sepulturam bellum juste suscipi potest?*

R. Affirmatur, si scilicet ex denegata sepultura magna injuria seu contumelia redundet in ipsam remp. e. g. si alicujus populi rex in bello occisus a victore ex patibulo suspendatur, vel in alio loco ignominioso diu aliorum conspectui exponatur: si enim justa suscipiantur bella propter violatos legatos, cur non, si per eum, qui fuit reip. caput, injuria resp. afficiatur.

Grot. d. c. 19. §. 5. n. 5. & Kulpis. ib. Ziegler. Osiand. h. l. aliter

CAP. XX.

De pœnis.

I. *Consideratis factis ut possunt reparari, quomodo ea porro consideranda?*

R. Ut punienda.

II. *Quid est pœna?*

Grot. l. 2. c. 20.

R. Pœna est malum passionis, quod infli-

§. 1. n. 1. l. 131. de V. S. inffigitur ob malum actionis: seu pœna est noxæ vindicta & delictorum coercitio.

III. *Quid est malum passionis?*

Grot. d. c. 20. §. 1. n 1. Puffend. l. 8. c. 3. §. 4. Kulpis. h. c. Ziegl. alit. R. Passionis malum est omne id, quod per modum coactionis & pro imperio alicui imponitur propter malum actionis, seu propter delictum præcedens sive in agendo, sive in omittendo consistat; omissio enim comprehenditur hic sub actione. Huc referuntur operæ, quæ alicui pro pœna injunguntur, ut si quis condemnetur ad metallum, ergastulum extruendum vallum &c. si scilicet tantum considerentur ut molestæ, & ut passiones propter præcedens delictum; si enim considerentur ut debitæ vi summi imperii, etiam invito possunt injungi, sed pœna non sunt.

IV. *Quid dicendum de incommodis, quæ patiuntur aliqui ob morbum contagiosum, aut corpus mutilum, aut alias impuritates?*

Grot. d. c. 20. §. 1. n. 3. R. Quamvis respectu Dei pænæ possint vocari, & etiam ita appellari so-

ſoleant, tamen hominum reſpectu pœnæ non ſunt; quia hæ requirunt & præcedens delictum & ſuperioris ſententiam. Hinc etiam ante ſententiam latam carcer pro pœna haberi non poteſt, ſed tantum pro cuſtodia. Puffend. l. 8. c. 3. §. 7. circa fin.

V. *An aliquem pœna licet afficere?*

R. Jure naturæ non tantum æquum eſt, ut qui male fecit, malum ferat, verum etiam præcipitur, ut delinquentes puniantur; nam eadem opera, qua prohibet delicta, præcipit pœnam, & lex, niſi ſit imperfecta, ſanctione non caret. An. Matth. tit. quibus modis crimen extingv. c. 5. n. 3. Ziegl. h. c. §. 1. n. 2. & de jur. maj. l. 1. c. 8. n. 10. & 11.

VI. *Pœna an pertinet ad juſtitiam asſignatricem ſeu diſtributivam, an ad expletricem ſeu commutativam?*

R. Pertinet ad expletricem ſeu commutativam, quia eſt tantum collatio rei cum re, ſeu tantum confertur pœna cum delicto: ſi hoc ſit magnum vel parvum, & pœna eſt magna vel parva. Sicut in emtione eſt collatio mercis ad nummos, quanquam alibi Puffend. l. 8. c. 3. §. 4. in med. Grot. h. c. §. 1. n. 2. aliter Grot. c. 20. §. 2. n. 3. & §. 33.

Aa merx

Feld. h. c. §. 2. & Kulpiſ. paulo aliter. Str. Ex. 1. th. 29. Puff. l. 8. c. 3. §. 5. in fin. aliter.

merx eadem plus, alibi minus valet, itemque nummi.

VII. *Cui competit jus puniendi?*

Ziegl. h. c. §. 3. de jur. maj. l. 1. c. 8. §. 11. Puffend. l. 8. c. 3. §. 7. Grot. c. 20. §. 3. n. 1. aliter.

R. Recta ratio dictat, hoc jus competere superiori, seu illi, qui in civitate habet majestatem: infligitur enim pœna propter legis transgresſionem poſt cognitionem factam & ſententiam latam, quod jus tantum competit ei, qui habet ſummum imperium, vi cujus leges fert, & transgreſſores punit. Hinc omnia mala, quibus quis in bello ſubjicitur, huc non pertinent, licet inferantur propter præcedens delictum.

Grot. c. 20. §. 3. n. 1.

VIII. *At eo ipſo dum alius peccat, me ſuperiorem & ſe inferiorem facit, & quaſi ex hominum cenſu ſe detrudit in beſtiarum numerum, quæ homini ſubjacent?*

Grot. l. 2. c. 1. §. 9. n. 2. c. 8. n. 20. Puffend. l. 8. c. 3. §. 7. in med.

R. Delictum imperium nec confert, nec adimit, nec ſuperiorem nec inferiorem facit, alias uxor maritum, filius patrem, ſervus dominum, ſubditus regem punire naturaliter poſſet: & ſi in naturali libertate degam, & alius

alius contra me delinquat, reparationem damni & cautionem per modum belli exigere licet.

IX. *Quid si superior æque nocens sit?*

R. Officio judicis nihil decedit, licet sit indecorum & legum reverentiam valde minuat, si exactor justitiæ iisdem vitiis maculatus sit, quæ in aliis vindicat; videtur enim non vitiis irasci, sed eorum dulcedinem aliis invidere.

Ziegl. h. c. §. 3. n. 2. Puffend. l. 8. c. 3. §. 7 in med. Grot. h. c. §. 3. n. 2. aliter.

X. *An homo potest ab homine puniri tantum puniendi causa, seu ut tantum voluptatem capiat ex pœna?*

R. Non, nam homo ita alteri ipsa consanguinitate alligatur ut nocere ei non debeat, nisi boni alicujus consequendi causa, & ad vindictam veniendam, non quasi dulce, sit vindicare, sed quasi utile. Dictat enim ratio homini, nihil agendum, quo noceatur homini alteri, nisi id bonum aliquod habeat propositum. In solo autem inimici dolore ita nude spectato nullum est bonum, nisi falsum & imaginarium; ut in divitiis superva-

Grot. c. 20. §. 4. n. 2. §. 5. n. 1. 2. & 3.

cuis, multisque aliis rebus ejusmodi. Et quo hominum quisque minus valet rationis usu, eo ad vindictam est pronior, juxta illud

- - - - - - - - - - - quippe minuti
Semper & infirmi est animi exiguique voluptas,
Ultio.

continuo sic collige, quod vindicta nemo magis gaudet, quam fœmina.

XI. *Quæ ergo utilitates rectam faciunt pœnam?*

Kulpis.h.c. §.6. Grot. c.20. §.6. n.2. Struv. Ex.1 th.33.

R. Quæ sumuntur ex fine pœnarum. Finis pœnæ alius est internus, qui est satisfactio justitiæ, & hunc etiam Deus in omni pœna intendit; alius externus, qui præterea aliud utile atque bonum erga societatem civilem respicit, aut utilitatem ejus, qui peccavit, aut ejus cujus intererat, aut indistincte quorumlibet.

XII. *Quæ pœna respicit primum finem?*

Grot. c.20. §.7. n.1.

R. Quæ constituitur in emendationem, peccantem reddens meliorem, medendi modo, qui est per contraria. Vitiis

Vitiis enim adimenda est illecebra, efficiendo, ut saporem dulcedinis amittant subsequente dolore.

XIII. *Quibus hæc punitio competit naturaliter?*

R. Istis quibus naturaliter competit imperium, in familia patrifamilias, ita ut pro natura negotii aliquid asperioris disciplinæ adhibere possit, ut diximus h. l. cap. 5. parem fere potestatem obtinent, quibus loco parentum juventus gubernanda, ut sunt tutores, præceptores, magistri, qui citra modicam coercitionem officio suo vix satisfacere possunt; quamvis hæ correctiones proprie pœna non sint, verum vi imperii paterni vel similis competant. In civitate magistratui, ita tamen, ut hoc genus pœnæ ad mortem usque procedere non possit, cum absurdum videatur aliquem emendationis causa in eum statum redigere, ut emendationis specimen exhibere non possit, nisi eo modo, quem reductivum vocant, in quantum ingeniis insanabilibus melius

Puffend. l. 8. c. 3. §. 10. Ziegl. h. c. § 7. n. 2. Kulpis Ex. 9. §. 3. Grot. c. 20. §. 7. n. 2. aliter.

lius eſt, i. e. minus malum emori, quam vivere, quando certum eſt vivendo pejores evaſuros. Caſtigatio, quæ fit verbis, magis conſilium & admonitio videtur, quam pœna, & ſi fiat vehementioribus verbis, non tam communi aliquo jure eſt conceſſa, quam vel jure imperii, vel amicitiæ lege.

XIV. *Quæ pœna reſpicit finem ſecundum?*

Grot. c. 20. § 8. Puffend. l. 8. c. 3. § 11.

R. Ne ille cujus intererat, non peccatum eſſe, poſthac tale quid patiatur ab eodem, aut ab aliis. Illud tribus modis curari poteſt: primum ſi tollatur, qui deliquit, deinde ſi vires nocendi ei adimantur, poſtremo ſi malo ſuo dedoceatur delinquere. Hoc ſcilicet ne ab aliis lædatur qui læſus, punitione non quavis, ſed aperta atque conſpicua, quæ ad exemplum pertinet, obtinetur. Unde eſt, quod fere pœnæ infligi ſoleant in locis celebribus, & cum terribili apparatu, ut horror vulgi animis incutiatur.

XV.

XV. *Cui competit jus exigendi hanc pœnam?*

R. Isti soli penes quem est summum imperium; etsi in nonnullis civitatibus legislatores etiam privatis hoc jus permittere soleant. Sic Germanicis nationibus ante Christianismum usitata erant certamina singularia, quæ alicubi necdum satis desueta sunt, alicubi autem, ubi officio suo recte & cum immortali laude funguntur imperantes, hodie sub pœna capitis prohibita sunt.

Puffend. d. c. 3. §. 11. Os. h. c. §. 8. Grot. c. 26. §. 8. n. 2. aliter Bœcler. ad Grot. l. 2. c. 1. § 15. Frantzk. Ex. 12. q. 6. Bocer. de bel. & duel. l. 2. c. 2. § 4. & seqq. Thomasius de duell. var. gen. mor. c. 1. §. 25. & seqq. Const. Ser. El. Brandenb. de duellis.

XVI. *Quid si quis versetur in locis, ubi copiam judicis habere non potest; vel in statu naturali extra civitatem?*

R. Adversus eum, qui me insultat, defendere me possum, interdum etiam jure belli ipsum occidere; si desistat, injuriam illatam vindicare citra auctoritatem publicam non licet. Jus enim naturæ vult, ut me non amplius lædentem amem propter cognationem, quam inter nos constituit, non autem ut eum lædam.

Ziegl. h. c. §. 8.

XVII. *Quæ utilitas respicit tertium finem?*

Grot. c. 20. §. 9. Puffend. l. 8. c. 3. §. 12.

R. Utilitas indistincte quorumlibet, qui finis easdem habet partes, quas ille qui ad læsum pertinet. Nam aut hoc agitur, ne qui uni nocuit, aliis noceat, quod fit eum tollendo, aut debilitando, e. g. arma ipsi auferendo aut constrigendo, ita ut nocere nequeat, aut emendando: aut ne alii impunitate illecti aliis quibusvis molesti sint, quod ex suppliciis conspicuis obtinetur seu exemplis; quæ ideo adhibentur, ut unius pœna metus sit multorum ut pœnæ genere cæteri deterreri possunt.

XVIII. *Cui competit jus exigendi hanc pœnam?*

Puff. d. c. 3. §. 13. Ziegl. h. c. §. 9. Osiand h. c. §. 9. Grot. c. 20. §. 9. n. 2. aliter.

R. Isti qui summum imperium habet, & cui a summo imperio hoc est concessum; sic quando apud quosdam populos & patribus in liberos & dominis in servos conceditur jus puniendi plenum etiam ad mortem usque, est particula quædam imperii publici autoritate publica exercendi. Si quid

quid perpetratur in illis locis, atque inter illas personas, quæ certis judiciis non subsunt, puta in piratas, id ad jus belli pertinet, quod a potestate pœnas exigendi diversum est. In piratas enim ac prædones cum omniũ hostes sint, quilibet homo miles est.

XIX. *An leges humanæ, quæ interfectionem quorundam hominum permittunt, interfectoribus jus verum præstant etiam apud Deum, an tantum inter homines impunitatem?*

R. Leges humanæ verum jus præstant etiam apud Deum, quando naturæ & divinis legibus non sunt contrariæ; id quod ex finium connexione constare debet, nam prout fines obtineri possunt, vel non, ita & pœnæ possunt remitti vel intendi. Interim hæc regula tenenda, ubi lex dolori indulget, pœnam humanam tollit, non vitium, ut in marito, qui adulteram uxorem aut adulterum occidit: si vero periculum respiciat futuri mali ex dilatione pœnæ, censenda est jus ac potestatem publicam pri-

Ziegl. h. c. §. 27. Puffend. l. 8. c. 3. §. 24. Grot. c. 20. §. 17.

nores & quasi quotidianæ, nam ab omni omnino peccato & semper abstinere supra humanam est conditionem, ut nunc est, & cognatum homini est peccare: tamen qui ob corporis concretionem in animum transeuntem, ut in quibus bilis prævalet iracundi sunt, in quibus sanguis ad venerem proni, aut adultam consuetudinem peccant, puniri solent ob culpam præcedentem, quia aut neglecta sunt remedia, a, aut ultro attracti in animum morbi. Tertio quædam peccata interdum ideo non puniuntur, quia citra convulsionem civitatis tolli nequeunt, ut lupanaria in quibusdam civitatibus. Quarto illa vitia humana, quæ ex corruptione mortalium comuni resultant, quamdiu in enormes actus non erumpunt, non sunt punienda, aut avaritia, ambitio, inhumanitas, ingratus animus, & in genere talia vitia, quibus opponuntur virtutes, quarum natura coactionem repudiat.

Puffend. l. 8. c. 3. §. 13. in fin.

Grot. c. 20. §. 20. n. 1. in fin. & n. 2.

Seld. de J. N. & G. l. 6. c. 6. pag. 728. & seqq. Bœcl. dissert. Grot. 3. p. 100. & seqq.

XXI.

Grot. c. 20. §. 21. 22. & 23. n. 2. Ant Matth. de crimin. 48. tit. 19. c. 5. n. 1.

XXI. *An ignoscere aut veniam dare licet interdum?*

R. Licet, sive pœna penitus tollatur, ut fit in dispensatione, sive minuatur, ut fit in mitigatione; & non solum ante, sed & post legem pœnalem latam. Si enim majestas totam legem tollere potest, etiam vinculum ejus circa personam aut factum singulare, manente de cætero lege.

XXII. *At legislator aliquo modo legibus suis obligatur, & sic post legem latam, quæ pœnalis dicitur, non videtur posse dispensare circa pœnam vel eam mitigare?*

Grot. c. 20. §. 22. Puffend. l. 8. c. 3. §. 16. Ziegl. h. c. §. 22. & Os. aliter

R. Post legem pœnalem major quidem videtur difficultas, & quatenus legis auctor ut pars civitatis spectatur, lege sua interdum obligatur, non vero qua civitatis ipsius personam atque auctoritatem sustinet. Nam qua talis est, potest legem etiam totam tollere, quia legis humanæ natura est, ut à voluntate humana pendeat, non in origine tantum, sed & in duratione. Ante legem pœnalem

lem, ubi jus ſcriptum non eſt, & pœnæ ſunt arbitrariæ, diſpenſatio facilius obtinet, quia quamvis naturaliter qui deliquit, in eo ſtatu ſit, ut puniri posſit, non tamen ſemper neceſſario punitur, ſed hoc pendet ex connexione finium ob quos pœna inſtituta eſt, cum ipſa pœna. Quare ſi fines illi per ſe morali æſtimatione neceſſarii non ſint, ut ſi ſit peccatum paucisſimis cognitum, cujus proinde publica traductio non neceſſaria ſit aut damnoſa etiam; aut alii fines ex oppoſito occurrant non minus utiles aut neceſſarii, ut in eo, qui bene merita aut ſua aut parentum repenſari digna culpæ opponit; aut fines pœnæ propoſiti alia via obtineri posſint, ut in eo, qui verbis emendatus eſt, aut læſo verbis ſatisfecit, ut ad eos fines pœna jam opus non ſit. Interdum tamen hæc tria occurrere poſſunt, aut ut pœna omnino ſit exigenda, ut in pesſimi exempli ſceleribus, aut ut omnino non ſit exigenda, ut ſi bonum publicum omitti eam exigat, aut ut

liceat

liceat utrumvis. Utroque tamen casu, scilicet & post & ante legem pœnalem hoc non faciendum, nisi causa subsit probabilis, & delictum tale sit, ut aggratiatio, ut loquuntur, possit locum habere, quo homicidium referri non potest, vel delicta, quibus lex divina, aut recta ratio, gentiumque consensus capitis supplicio puniri jubet.

Matth. de crimin. 48. tit. 19. c. 5. n. 2. jung. tamen Ziegler. de jur. maj. l. 1. c. 8. §. 3. & 8. ad Grot. h. c. §. 22. Puffend. l. 8. c 3. §. 26.

XXIII. *Quotuplices sunt causæ liberandi aliquem a pœna legis?*

R. Causæ solent esse aut intrinsecæ aut extrinsecæ. Intrinseca, cum si non injusta, dura tamen est pœna ad factum comparata; quamvis proprie loquendo, quando certæ circumstantiæ occurrunt, quæ delicti atrocitatem, qualem lex præsupponit, minuunt ex æquitate potius pœna mitigetur etiam ab inferiore magistratu quam dispensetur. Aliud enim est æqua legis interpretatio, aliud dispensatio.

Grot. c. 20. §. 25. Ferd. vasq contr. ill. l. 1. c. 36. aliter

XXIV. *Quæ sunt causæ extrinsecæ?*

R. Au

R. Aut meritum aliquod antecedens ipsius delinquentis, aut majorum ejus; aut alia res, quæ ipsum commendat, ut insigne artificium, vel si delinquens omnino sit necessarius ad conservationem status; aut spes magna sit fore ut peccatum insignibus factis eluatur; aut intercessio magnatum interveniat, aut si ratio legis saltem particulariter cesset in hoc facto, de quo agitur, ut si sint leges sumptuariæ, quarum ratio generalis est voluntas legislatoris, particularis autem, ne inutilibus & immodicis sumptibus privati exhauriantur, dives aliquis, qui has leges transgreditur, quia in eo cessat hæc ratio legis particularis, facile dispensationi locum faciet. Sic & justa dispensandi causa, si delictum per ignorantiam quamvis omni culpa non carentem, aut per animi infirmitatem superabilem quibem, sed difficulter superabilem committitur. Interdum multitudo delinquentium gratiæ locum facit, ne pœna, quæ servandæ socie-

Grot. c. 20. §. 22. n. 1. & §. 26. Puffend. l. 8. c. 3. §. 16. in med.

tati

tati inventa est, ad civitatem evertendam valeat.

XXV. *Ut ergo recte æstimemus pœnam, quotnam sunt consideranda?*

R. Duo, id ob quod pœna infligitur, & cujus ergo. Ob quod est meritum, cujus ergo est utilitas ex pœna. Puniendus nemo est ultra meritum, & intra meriti modum magis aut minus peccata puniuntur pro utilitate.

Grot. c. 20. §. 28.

XXVI. *In merito seu delicto quotnam veniunt examinanda?*

R. Examinanda veniunt causa, quæ impulit, causa quæ retrahere debuit, & personæ idoneitas ad utrumque. Vix quisquam gratis malus est, aut si quem malitia propter seipsam delectat, is ultra modum humanum processit. Pars maxima ad peccandum ducitur affectibus, quorum aliqui impetu quodam impellunt ad declinandum malum, qui maxime naturales sunt, ideoque inter appetitus honestissimi, & quæ mortis, carceris, doloris, aut summæ egestatis causa

Grot. c. 20. §. 29. Puffend. l. 8 c. 3. §. 9. Of. h. c. §. 29 aliter

causa injuste fiunt, maxime excusabilia videri solent. Cæteri appetitus ad bonum aliquod tendunt aut verum, aut imaginabile. Vera bona extra virtutes & earum actiones, quæ ad peccatum non ducunt, sunt aut delectantia, aut delectantium causa, quæ utilia vocantur, ut possessionum abundantia, licet interdum præbeant occasionem peccandi. Imaginabilia non autem vere bona sunt, excellentia super alios, quatenus a virtute & utilitate sejungitur & interdum a sola nativitate desumitur, vel munere, cui quis præfectus est, & vindicta, quæ ex inimici dolore voluptatem capit: quæ quo magis a natura abeunt, eo sunt fœdidiora & delicta, propterea commissa minus excusabilia.

Puffend. l. 2.c.4.§.ult. in med. Grot.l.2.c. 1.§.7.& ibi Bœcler.

XXVII. *Causa quæ a delinquendo abstrahere debuit, quotuplex?*

R. Alia generalis est, scilicet injustitia, quæ eo est major, quo majus alteri damnum infertur. Ideo primum locum obtinent delicta consummata, po-

Grot. c.20. §.30. Puffend. l. 8.c.3. §. 20. Str.Ex. 48. th.4.& seq.

postremum, quæ ad actus aliquos, sed non ad ultimum processerunt: in quibus tanto quidque est gravius, quo ulterius processit. In utrovis genere ea injustitia eminet, quæ communem ordinem perturbat, ut est crimen læsæ majestatis, ac proinde plurimis nocet. Sequitur ea, quæ singulos tangit. Maxima hic est, quæ vitam, proxima quæ familiam, cujus fundamentum est matrimonium, postrema quæ res singulas expetibiles spectat, sive directo subtrahendo, sive dolo malo caussam dando damni. Alia est specialis, interdum enim ad injustitiam generalem aliud accedit vitium, puta impietas in parentes, inhumanitas in propinquos, ut in parricidio, ingratus animus in beneficos, gravius enim afficit ab amico, quam ab hoste illata injuria. Non parum quoque refert, quo in loco aut tempore delictum fuerit perpetratum. Sic fœdius est in templo stuprum committere, quam in caupona. Sic in consessu judicum pulsati gravius est, quam intra privatos

vatos parietes. Sic gravius delinqvit, qui ſe inebriat die precibus ſingulariter deſtinato, quam qui alio die &c.

XXVIII. *An etiam vita anterior ſimul cum delicto in æſtimatione venit?*

R. Affirmatur, apparet enim major pravitas, ſi quis ſæpius deliquit; quia habitus mali actibus ſunt pejores. Et hinc iſti, quibus alioqui non malis, forte aliorum exemplo aut data occaſione ſeductis ſubito aliqua peccandi dulcedo ſubrepſit mitius puniuntur, quam iſti, qui peccandi habitum contraxerunt, & totum vitæ genus immutarunt niſi ſit delictum atrocius. Grot. d. c. 20. §. 30. n. 3 Ziegl. ibi.

XXIX. *Perſonæ aptitudo, quidnam confert ad æſtimandum meritum ſeu delictum?*

R. Perſonæ aptitudo aut ad conſiderandas cauſas avertentes, aut ad ſuſcipiendos affectus incitantes conſiderari ſolet in corporis mixtura, ætate, ſexu, educatione, circumſtantiis actus. Nam pueri & fœminæ & craſſi ingenii homines maleque educati, Grot. c. 20. §. 31.

justi & injusti, liciti & illiciti discrimina minus habent cognita: & in quibus bilis prævalet, iracundi sunt, in quibus sanguis ad venerem proni, tum vero huc juventus, illuc senectus inclinat. Hæc tamen non ita simpliciter accipienda erunt: verum in pueris distinguendum, an doli sint capaces nec ne; inter fœminas utrum simpliciores sint, an vero nequitia sexum superent; crassi ingenii homines, an inter moratiores versati sint, an non; utrum delictum juri naturæ an juri positivo repugnet; in iracundis an habuerint justam iræ causam, an non &c. Interim ex ira & metu delicta comissa minus odiosa sunt, quam quæ ex voluptatis nascuntur desiderio, quod & minus efficaciter movet, & differri & aliam sibi materiam sine injuria quærere facilius potest. Hinc omnino illud tenendum est, quo animi eligentis judicium magis impeditur, quoque magis naturalibus causis, eo id quod delinquitur, minoris esse.

Ziegl. h. c. §. 31.

Grot. d. c. 20. §. 31. n. 1. & 2.

XXX. *At vero in pœnis requiritur passio,*

ſio, quæ par eſt delicto, ſeu talio, ergo nec plus nec minus debet pati is, qui punitur, quam is, in quem delictum commiſſum eſt, & ſic hæ cautiones ſunt ſuperfluæ?

R. Quando par paſſio requiritur in pœnis, id non ita accipi debet, quaſi qui alteri nocuit deliberato & ſine cauſis culpam valde minuentibus, tantundem nocumenti nec amplius ferre debeat; nam ſic par eſſet periculum innocentis & nocentis, nec ſatis caveretur hominum ſecuritati, ſi malis non im̃ineret major metus a legibus, quam bonis a malorum petulantia: atque hoc inde quoque æſtimari poteſt, quod interdum delicta quædam non conſummata puniantur, ut conſummata, ut ſi quis hominis occidendi cauſa telo ambulaverit. Quo accedit, quod talio abſoluta & ſtricta in plurimis delictis non poſſit habere locum, e. gr. adulterio, ſtupro, fœdo concubitu, crimine læſæ majeſtatis &c. imò ne quidem in injuriis, quæ corpori inferuntur commode po-

Grot. c. 20. §. 32. n. 1.

Puffend. l. 8. c. 3. §. 27.

poteſt locum habere, ſic ſi ruſticus ruſtico colaphum impegerit, & percuſſus alteri reponere debeat, quomodo æquilibrium accurate ſervari poterit, & quomodo conſtabit, qualiter libratus prior colaphus fuerit. Unde ſequitur, iſtos qui talionem requirunt, tantum innuere velle, pœnas delictis proportionatas eſſe debere, ne ſcutica dignum horribili flagello ſectemur, aut ſecures meritum ſcutica ſoleave cædamus. Ideoque conſummatis criminibus major debet pœna reſpondere, ſed quia morte nihil eſt gravius, eaque iterari non poteſt, intra eam neceſſario conſiſtitur, additis tamen interdum pro merito cruciatibus.

Bodin. de Rep. l.6. c. ult. Hahn. ad Weſenb. de juſt. & jur. n. 3.

Grot. c.20. §.32. In fin

XXXI. *Quomodo ergo ſpectatur magnitudo pœnæ?*

R. Cum reſpectu ad patientem, quia enim eſt læſio, quæ pro diverſitate objecti, quod læditur eſt magna vel parva, conſideranda omnino perſona, quæ eſt punienda, alias uni eidemque delicto mox major, mox minor

Grot. c.20. §.33. Puffend. l. 8 c.3. §.25. Struv. Ex. 1. th.32.

nor pœna imponeretur. Nam mulcta eadem pauperem onerabit, divitem non onerabit: & vili ignominia leve erit malum, honorato grave; & hæc eſt intrinſeca taxatio pœnæ, cui interdum accedit cauſa extrinſeca, quæ eſt ingens periculum ab eo, qui deliquit, plerumque autem neceſſitas exempli. Quæ naſci ſolet ex generalibus invitamentis ad peccandum, quæ reprimi niſi acribus remediis nequeunt. Grot. c. 20. §. 34.

XXXII. *Quæ ſunt iſta invitamenta?*

R. Invitamenta præcipua ſunt conſuetudo & facilitas. Sic ob facilitatem furtum de paſcuo gravius punitur, quam furtum de domo: & apud quasdam gentes furtum a domeſtico commiſſum, quam ab extraneo. Conſvetudo facti, ſeu ubi aliquod vitium in publicos mores abiit, etſi aliquid detrahit de culpa in judiciis, tamen ubi leges ſunt ferendæ efficit, ut eidem reprimendæ pœna ſit intendenda, ſeu pœnæ acrimoniam ex aliqua Grot. c. 20. §. 35. Puff. d. l 8. c. 3. §. 23. circa fin. Conſtit. El. Brandenb. de duellis.

parte flagitat, ut in duellis coercendis.

XXXIII. *Altera pars juris aggratiandi, in quo consistit?*

Grot. c. 20. §. 36. Ziegl. h. l. l. 16. de pœn. R. Ubi pœna est arbitraria, potius ad minuendam eam debemus esse prompti, quam ad augendam, & faciliores ad absolvendum, si fieri possit, quam ad condemnandum; seu judex pœnam si tuto poterit, donet, sin minus temperet.

XXXIV. *An pœnæ causa bellum suscipi potest?*

Grot. c. 20. §. 38. & l. 2. c. 1. §. 2. alit. R. Bellum pœnale nullum est, ut supra diximus, quia pœna exigitur propter transgressionem legis, quæ à superiori inferioribus seu subditis tantum præscribitur; & bellum inter pares, seu qui tales se credunt, geritur.

XXXV. *An ergo reges & qui par jus regibus obtinent, non habent jus pœnas poscendi in quibusvis personis jus naturæ & gentium immaniter violantibus?*

Os. ad Grot. c. 20. §. 40. R. Non, quia punitio requirit subjectionem ejus, qui punitur, seu est esse

effectus imperii & judicii, quod non exercetur, nisi in subditos. Et quemadmodum Rex Hispaniarum non potest punire peccata, quæ in Gallia committuntur, ita nec peccata barbarorum, qui barbare vivunt, & quorum peccata cedunt in offensam Dei & peccantium perniciem, nisi ipsi subjiciantur. Quo accedit, quod par sit ratio peccatorum, quæ contra jus naturæ committuntur, si non cedant in alterius regis injuriam, & sic barbaros punire deberent propter fornicationem, furtum, ebrietatem, quod est absurdum.

Grot. d. c. 20. § 40. aliter Kulpis. Ex. Grot. 9. § 7 in fin. & 8. aliter.

XXXVI. *Daturne bellum pœnale propter delicta in Deum commissa?*

R. Non 1. quia non datur bellum pœnale propter delicta in jus naturæ commissa, ut modo diximus. 2. quia omnes gentes e persuasione suæ religionis ita damnarent alias gentes, & sic in toto mundo esset bellum universale in universas gentes. 3. quia quamvis Deum offendant, tamen suarum possessionum habent dominium

Cf. ad Grot. c. 20. § 44. Grot. d. c. 20. § 44. n. 1. aliter. Kulpis. d. Ex. § 9. aliter.

quod ipsis invitis sine facto ipsorum ne quidem a rege ipsorum auferri potest, multo minus ab alio rege bello, quod non est justum sine injuria vel inferenda vel illata.

XXXVII. *An ergo religio Christiana bello non potest propagari?*

R. Non, nam falsa persuasio de Deo est morbus menti inhærens, ad quem proinde curandum non iis, quæ in corpus tantum penetrant, sed doctrina & sedula institutione, quæ in animum leniter instillata descendit, opus est; & alia omnia pro arbitrio civilis magistratus sanciuntur, sola religio non imperatur, sed ex percepta veritatis opinione, accedente divini numinis gratia bene præparatis mentibus infunditur. Quo accedit, quod ubi quis religione ducitur, in eo nullum habent momentum vexatio & dolor; stet illic licet carnifex, licet tortor ferrum & flammam admoveat, non quid passurus, sed quid facturus sit cogitabit.

Thuan. ad Henr. IV. in præf. hist. tom. 1. Grot. c. 20. §. 48. Osiand. h. l. jung. Ad. Pisetzcki à Kranichfeld in tr. de relig. vi carcere, tormentis non propag.

XXXVIII. *An arma possunt sumi in christianos, ideo quia christiani sunt?*

R. Non

R. Non, quia in disciplina christiana nihil est, quod humanæ societati noceat, imo nihil quod non prosit; & eorum conventus non sunt bacchanalia, aut cœtus turbandæ paci, sed virtutum scholæ. Hinc qui in tales sæviunt, ipsi in ea causa sunt, ut puniri juste possint, imo a Deo puniendi. Multo magis qui christiani sunt, & in eos sæviunt, qui Christi legem pro vera habent, sed de quibusdam, quæ aut extra legem sunt, aut in lege sensum videntur habere ambiguum, & ab antiquis Christianis non eundem in modum sunt exposita, dubitant, aut errant, suppliciis qui grassantur, perinique faciunt.

Grot. c. 20. § 50. n. 1. Bœcler. 2. Inst. Pol. c. 4. p. 144. Diss. Pol. 12 p. 378.

CAP. XXI.

De pœnarum communicatione.

I. *Quid est pœnarum communicatio?*

R. Pœnarum communicatio est qua alius quam qui deliquit, occasione delicti propter factum suum præcedens pœnæ fit particeps.

Grot. l. 2. c. 21. §. 9.

II. *Quo-*

II. *Quotuplex est?*

Grot. c. 21. §. 2. & 7. Puffend. l. 8. c. 3. §. 28.

R. Duplex, aut civitas tenetur ex facto singulorum; aut singuli tenentur ex facto civitatis.

III. *Quibus modis rectores aliorum in crimen veniunt?*

d. c. 21. §. 2. n. 2.

R. Duobus modis, patientia & receptu.

IV. *Quid juris circa patientiam?*

d. c. 21. §. 2. n. 2. 3. 4. 5. Ziegl. h. l.

R. Rectores aliorum si sciant subditos delinquere, prohibere possunt & debent, & non faciunt, ipsi delinquunt: sic pater qui scit filium suum delinquere, prohibere potest, & non facit, modo filius ipsum audiat, ipse delinquit; sic dominus, ephori & omnes, quorum officium est, ut alios regant, veniunt in communionem delicti & pœnæ. Idem ad subditos pari ratione referri debet, venit enim ex

Grot. l. 2. c. 17. §. 20.

naturali æquitate; sic qui patiuntur, ut subditi exerceant piraticam & non prohibent, tenentur.

V. *Unde & præsumuntur imperantes scire?*

d. c. 21. §. 2. n. 6.

R. Facile præsumuntur sciri, quæ con-

:onſpicua ſunt, & quæ ſunt frequenia; id enim quod a multis fit, neceſſe ſt a nemine ignoretur.

VI. *Quid juris de receptu adverſus pœnas?*

R. Civitas, apud quam degit delinuens, alterum facere debet, aut ut pſa interpellata pro merito puniat ıocentem, aut ut eum permittat arbitrio interpellantis, ſive ſint ſubditi erpetui, ſive poſt crimen commisum ab aliis ad alios confugiant, & fiınt ſubditi temporarii. c. 21. §. 4. n. 1. Horn. l. 2. c. 2. §. 18. Grot. c. 21. §. 4. n. 8. c. 11. §. 5. n. 2. in fin.

/II. *An ergo rex vel populus non ſtricte tenetur ad dedendum?*

R. Non, nam quia talis delinquens lum apud nos reperitur, ſubditus noter eſt, in eo habemus imperium, non lius; & ſic nos ipſum, non alius, puıire poſſumus, quamdiu apud nos eſt. Ne autem delictum ipſius videamur robare, & ſic nos participes facere, ɜum aut dedere, aut punire debemus; quamvis ſontes depoſcentibus interlum optio detur, quo cumulatius ſaisfiat. Imo jus hoc depoſcendi ad pœ- d. c. 21. §. 4. n. 3.

nas

Grot. c. 21. §. 5. n. 5. nas eos, qui extra territorium profugerunt apud plerosque Europæ populos circa ea demum crimina usurpatur, quæ statum publicum tangunt aut quæ eximiam habent facinoris atrocitatem. Minora mutua dissimulatione transmitti invaluit, nisi fæderis legibus propius quiddam convenerit.

VIII. *An isti qui a civitate sunt dediti & non recepti ab aliis, cives manent?*

Grot. c. 21. §. 4. n. 7. Alb. Gent. l. 3. c. 17. p. 628. R. Si alter populus concesso jure non utatur, erit is qui deditus est eo loco, ut a suo populo possit puniri aut non puniri, ut multa sunt delicta, in quibus utrumvis fieri potest. Nam hæc deditio jus nullum dat aut adimit, quia tantum est factum, quod executionis tollit impedimentum, sed decreto aliquo aut judicio, nisi lex aliqua factum velit haberi pro re judicata, opus est, & sic jus civitatis, ut & jura & bona alia non amittuntur nisi interventu vel decreti vel judicii vel legis, & sic manebunt ejus cujus fuerant. Si deditio accepta sit & po-

ste

ſtea caſu aliquo reverſus ſit is, qui fuerat deditus, is civis non erit, niſi ex novo beneficio.

IX. *Quid ſi delinquens in locum aſyli confugiat?*

R. Aſyla proſunt illis, qui immerito odio deliquerunt i. e. caſu aliquo vel lata culpa, non autem qui commiſerunt, quod ſocietati humanæ aut hominibus aliis ſit injurioſum: nam qui initio jura iſta conſtituerunt, infelicibus quidem miſericordiam, at his qui malo animo injuriam intulerunt, pœnam expectandam voluerunt. Et ſi quis deliberato animo hominem occidit vel civitatis ſtatum turbat, vel aliud crimen committit, huic ne ipſum ſanctiſſimum Dei altare patrocinatur, ſed aut puniendus, aut dedendus, aut certe amovendus.

Grot. c. 21. §. 5. n. 1. Seld. l. 4. c. 2. An. Matth. de crimin. 48. tit. 18. n. 17. Kulpis Ex. Grot. h. c. §. 1. in fin. Inſt Jur. P. p. 489.

X. *Quid ergo ſunt aſyla?*

R. Sunt loca publica auctoritate ad innocentiæ auxilium & præſidium conſtituta, ut interim cauſæ juſtitia cognoſcatur.

Grot. c. 21. §. 6. Oſ. h. l. Ziegler.

XI. *Quando delinquentem ipſi punimus & non*

non dedimus secundum qua jura est puniendus, an secundum jura loci ubi deliquit, an secundum nostræ civitatis jura?

Grot. c. 21. §. 6. n. 2. R. Quod si id cujus accusatur delinquens non sit vetitum jure naturæ aut gentium, res dijudicanda erit ex jure civili populi, unde venit, secus secundum nostræ civitatis jura; jus enim naturæ & gentium pœnas non determinat.

XII. *Quomodo a summa potestate culpa transit ad subditos?*

Grot. c. 21. §. 7. n. 1. Puffend. l. 8. c. 3. §. 28. R. Si consenserint in crimen, aut consensu ac suasu summæ potestatis aliquid fecerint, quod facere non licebat.

XII. *An ergo qui non consenserunt, non puniuntur?*

Grot. c. 21. §. 7. n. 2. Puff. d. l. Horn. l. 2. c. 7. §. 11. Ziegl. h. l. R. Quanquam regulariter decreta, in quæ major pars consensit, habeantur pro decretis universitatis, sic ut etiam pauci dissentientes teneantur ea observare, & exequi; tamen in delicto aliter se res habet, & ad eos non pertinet, qui aut non consenserunt, aut

: aliorum ſententiis victi ſunt. Ita
nen ut interdum civitati adimi ſo-
nt, quæ habet communia, muri,
valia, naves bellicæ, arma, ærari-
ı, agri publici &c. & ſic etiam da-
ıum aliquod ſentiant.

[V. *An ergo pœna univerſitatis & pœna ſingulorum differunt?*

R. Affirmatur, ſingulorum pœna Grot. c. 21.
:erdum eſt mors, ſic mors civitatis §. 7. n. 2. & 3.
:, ſi evertatur aut diſſolvatur; ſin- Puff. d. l.
ıli in ſervitutem pœnæ nomine re-
guntur, civitas ſervitutem civilem
bit in provinciam redacta; ſinguli
›na ſua amittunt confiſcatione, ci-
tati adimi ſolent, quæ habet com-
unia, ut modo diximus.

.V. *An pœna ob delictum univerſitatis ſemper etiam ante duas vel tres generationes admiſſum exigi poteſt?*

R. Quamdiu iſti non ſunt extincti, Grot. c. 21.
:r quos ad univerſitatem meritum §. 8. n. 1.
:ducebatur, ipſum quoq; meritum Puffend. l.
: proinde pœnæ debitum, quod ſine 8. c. 3. §. 29.
ıerito pœnæ non poteſt ſubſiſtere,

non extinguitur, & sic pœna exigi potest: iis autem extinctis, exigi non potest. Quædam enim de universitate primo ac per se & sic semper dicuntur, quamdiu niversitas durat, ut habere ærarium, leges & similia, quædam non nisi derivatione a singulis seu propter singulos; sic doctam dicimus universitatem, & fortem, quæ plurimos habet tales, & hæc tamdiu dicuntur, quamdiu hi singuli vivunt. Ex hujus genere est meritum seu delictum, quod singulis ut animum habentibus, quem universitas per se non habet, competit.

XVI. *At Deus etiam delicta parentum in liberis post tres generationes puniri potest?*

Grot. c. 21. §. 8 n. 5. & §. 14. n. 1. Osiand. h. l. R. Aliud est jus Dei, aliud hominum; Deus jus dominii plenissimum habet, ut in res nostras, ita in vitam nostram, quod sine ulla causa & quovis tempore auferre cuivis, quando vult, potest, & si liberos alicujus præmatura aut violenta morte rapiat, in ipsos jure dominii, non pœnæ utitur. Secus

cus quam homines, qui jus in vitam subditorum limitatum, & non nisi propter meritum seu delictum præcedens auferendum acceperunt.

XVII. *At honores & præmia ad posteros transeunt?*

R. Honores & præmia accipere ob bene merita majorum possumus, quia beneficii ea est materia ut in quemvis etiam in immeritum & gratis conferri possit; pœnæ non item. Grot. c. 21. § 8. n. 5. in fin. Puff. d. l.

XVIII. *An autem ob delictum alterius, de quo nullo modo participamus, nullum plane damnum sentire possumus?*

R. Damnum directe datum, quo aufertur alicui id, ad quod quis jus proprium habet, non sentimus propter delictum alterius citra factum nostrum præcedens: damnum per consequentiam, quo fit ut quis non habeat, quod alioqui habiturus fuisset, si alius non deliquisset, sentire possumus citra factum nostrum; sic parentum bonis confiscatis liberi sentiunt quidem incommodum seu damnum Grot. c. 21. § 10.

per consequentiam, quia bona illa illorum futura erant, si a parentibus ipsorum delictum non fuisset commissum, & ad ultimum spiritum fuissent conservata, sed proprie pœna non est, nec damnum directe illatum; hinc etiam ea quæ liberi a natura habent, ut vita, corpus, membra &c. aut aliunde tribuuntur, ipsis incolumia manent. Sic cum ex delicto majoris partis, quæ personam universitatis sustinet, universitas in culpa est, eoque nomine amittit comunia, libertatem civilem, muros, & alia comoda, sentiunt damnum & singuli innocentes, sed ea in re, quæ ad ipsos directe non pertinebat, sed per consequentiam seu universitatem.

Grot. l. 2. c. 17. §. 2. 2. c. 21. § 10. n 2. 1. F. 24. fin. ibi Bitsch.

XIX. *Annon occasione peccati alterius interdum aliquid mali quis patitur?*

R. Affirmatur, verum peccatum alterius non est causa proxima hujus mali, sed propria promissio: sic quando quis pro delinquente fidejubet, non ex delicto, sed ex sua sponsione tene-

Grot. c. 21. §. 11. Puffend. l. 8. c. 3. § 32.

enetur. Atque hinc fit, quod malum
lli ferendum mensuram accipiat non
ex delicto alterius, sed ex potestate,
quam in promittendo habuit.

XX. *An ex fidejussione aliquis occidi potest?*

R. Non, quia nemo jus tale habet ad vitam, ut eam sibi adimere, aut adimendam obligare possit, ut supra diximus. Idem intelligi debet de membris, nam & in illa jus homini datum non est, nisi corporis servandi causa. Grot. c. 21 §. 11. n. 2. & l. 2. c. 19. §. 5

XXI. *An fidejussor se potest obligare ad exilium?*

R. Quamvis aiias liberis patribusfamilias liberum sit de sua civitate statuere, ut diximus; tamen fidejussor non recte se obligat ad exilium; tum quia illud pœnæ rationem non videtur obtinere posse, nam delinquens hac ratione non punitur, tum quia non interest civitatis, ejusmodi civem, qui non deliquit ex civitate exigere. Exinde sequitur, quod tantum se possit obligare, quando pœna est Puffend. l 8. c. 3. §. 32 in fin. Str. Ex. 47 th. 39. Grot. c 21 §. 15. n. 3. aliter & Ziegl. h. l

pecuniaria; vel in aliis delictis, de reo sistendo sub certa pecuniæ summa, si non sistatur.

XXII. *An civitas liberis auferre potest occasione delicti paterni quæ habituri erant a civitate?*

Grot. c. 21. § 11. n. 3. in fin. & §. 16. & c. 17. §. 3. R. Affirmatur, si hoc jus pendeat a voluntate civitatis: sic proditorum & perduellium liberi sæpe honoribus excluduntur, id quod parentibus in pœnam redundat dum sciunt, liberos ipsorum inglorios vivere, sed in liberis pœna non est, civitas enim de his pro arbitrio disponere potest.

XXIII. *An ergo nemo, qui delicti est immunis ob alienum delictum puniri potest?*

Grot. c. 21. §. 12. Puffend. d. c. §. 33. Ziegl. h. c. §. 12. R. Nemo potest puniri ex delicto alieno si proprium factum nullum præcedat: aptitudo enim ad pœnam ex merito oritur, meritum autem est personale, quippe ex voluntate ortum habens, qua nihil est magis nobis proprium. Et neque virtutes, neque vitia parentum liberis sunt imputanda.

XXIV.

XXIV. *Quid ergo dicendum de legibus, quæ liberos vel propinquos capite puniunt, propter crimen paternum vel cognati?*

R. Istæ leges sunt injustæ, nam unusquisque ex suo admisso sorti subjicitur, nec alieni criminis successor constituitur. Hinc prægnans mulier mortis supplicio affici non potest. Quamvis autem liberi non possint puniri propter delicta parentum, tamen ea ipsis possunt denegari, de quibus modo dictum.

Grot. c. 21. § 14. & 15. An. Matth. de crimin. 48 tit. 2. c. 3. §. 10.

XXV. *Ea, quæ de liberis dicta sunt, possuntne applicari ad populum vere subditum?*

R. Affirmatur, nam contractus, qui ex natura consociationis oritur, seu ejus corporis, cujus caput est rex, membra cæteri, vi cujus totum corpus seu major ejus pars vel ille in quem jus totius corporis seu integri est translatum, reliqua membra obligare potest, non pertinet ad delicta, sed negotia licita ex probabili causa suscepta. Hinc etiam isti, quorum

Grot. c. 21. §. 17. n. 1. l. 2. c. 5. §. 17. c. 14. §. 11. n. 2. l. 3. c. 2. §. 2. Ziegl. h. c. §. 17. aliter.

consensus non accessit, vel factum aliud, quod per se sit pœna dignum, non obligantur, licet interdum damnum inde sentiant.

XXVI. *An Deus ob Davidis peccatum populum pestilentia confecit, & quidem ut David censet innocentem?*

Grot. c. 21. §.17. n. 2. Ziegler. & Osiand. h. l. & §. 14. aliter. l. 1. c. 3. §. 8. n. 16.

R. Deus, qui in vitam ipsorum habebat jus plenissimum, non populum, sed Davidem sic punivit; regis enim supplicium est, subditis orbari. Ac perinde est, ac si quis manu peccavit, in tergo feriatur.

XXVII. *An hæres delinquentis de pœna tenetur?*

Grot. c. 21. §. 19. l. 2. c. 10. §. 2

R. Hæres de cæteris debitis tenetur non de pœna; quia hæres personam defuncti refert, non in meritis, quæ sunt mere personalia, & propter quæ pœna imponitur, sed in bonis, quibus ut cohærent ea, quæ alicui debentur ex ipsa rerum inæqualitate, simul cum dominio fuit introductum. Hinc si ultra meritum nova quædam causa obligationis exstiterit, contra-ctus

ctus vel quasi contractus, qui præsumitur ex litis contestatione, pœna pecuniaria ab hærede debetur. l. 35. ff. de O. & A. l. 3. §. 11. de pec. Grot. c. 21. §. 20.

CAP. XXII.

De causis injustis.

I. *Quid est causa belli injusta?*

R. Causa belli injusta est, quando quis citra præcedentem injuriam vel inferendam vel illatam alii bellum infert. Grot. l. 2. c. 1. §. 2.

II. *Quotuplices sunt?*

R. Sunt variæ, interdum plane nulla, nec justifica, nec suasoria; & hoc vitium humanum excedit modum, & non crudelis tantum, sed ferus est, cui voluptati est sævitia, imo insanus est. Nam sine causa in bella ac pugnas ferri, mera est insania malum sibi quærens. Plerique suasorias habent, & justificas plane non curant. Tales sunt isti, quibus pro fœdere, proque justitia est ensis. Alii causas quasi justificas adferunt, quæ expensæ ad rectam rationem injustæ reperiuntur. Grot. c. 22. §. 1. n. 2. & §. 2. c. 20. §. 5. n. 3. c. 22. §. 3. d. c. §. 4. A. B. tit. 17. & ib. Limn

III. *Quænam sunt istæ?*

Grot. c. 22. §. 4. in fin. R. Ex justis causis injustæ cognosci possunt; rectum enim obliqui est index. Summa genera sunt metus ex vicina potentia, ut si vicinus nulla pactione impeditus in suo arcem faciat, aut munitionem aliam, quæ damnum aliqnando dare posset; nam adversus tales metus contrariæ in suo munitiones, & si qua sunt similia remedia, quærenda sunt, non vis bellica. Nec utilitas, e. gr. si aliquis locus omnino cōmodus & conveniens esset ad territorium alicujus muniendum vel firmandum, par jus facit cum necessitate. Nec ubi laxa est matrimoniorum copia, negatum matrimonium. Nec amor mutandæ sedis, de quibus omnibus supra diximus.

d. c. §. 5. n. 1. & 2.

d. c. §. 6.

d. c. § 7. & 8. l. 2. c. 2. §. 20. & seqq.

IV. *An titulo inventionis nobis possumus vindicare ea quæ ab aliis possidentur?*

Grot. c. 22. §. 9. & de mari libero c. 2. Osiand. h. c. §. 9. R. Æque improbum hoc est, etiamsi is qui tenet, sit improbus, de Deo male sentiens, aut hebetis ingenii. Nam inventio est rerum, quæ nullius sunt: & licet possessores de Deo male

male ſentiant, nihilominus publice atque privatim rerum poſſesſionumque ſuarum dominium habent, quod illis ſine juſta cauſa eripi non poteſt. Et fides non tollit jus naturale & gentium, ex quo dominia profecta ſunt: neque ad dominium requiritur aut virtus moralis, aut religioſa, aut intellectus perfectio.

V. *An juſta belli cauſa eſt libertatis deſiderium in populo ſubdito?*

R. Non, nam quamvis libertas cum natura competere dicatur, tamen hoc intelligendum eſt de jure naturæ præcedente factum omne humanū, quare qui legitima cauſa in ſervitutem ſive perſonalem ſive civilem devenerunt, contenti ſua conditione eſſe debent; & olim honeſtum erat pro libertate pugnare, at qui victi ſemel ſunt, & longo tempore paruerunt, ſi jugum excutiant, faciunt, quod deſperatorum hominum eſt, non quod libertatem amantium ut ſupra diximus.

Grot. c. 22. §. 11. c. 4. §. 14. l. 1. c. 3. § 8 n. 12.

VI. *An*

VI. *An voluntas alios regendi quasi naturaliter servos, & dignos qui serviant, & quia ipsis utile, est justa bellandi causa?*

Grot. c. 22. §. 12.

R. Non, quamvis enim alicui aliquid sit utile, tamen mihi non licet id ei per vim imponere. Nam his, qui rationis habent usum, libera esse debet utilium & inutilium electio, nisi alteri jus quoddam in iis quæsitum sit.

Horn. l. 1. c. 3. §. 1. Puffend. l. 6. c. 3. §. 4.

Quo accedit, quod nullum sit naturale imperium, nec naturale servitium, & aptitudo ad parendum alteri non tribuit imperium, alias interdum pater filii, dominus servi, res subditi &c. servus esset.

VII. *An titulus universalis imperii, quem quidam tribuunt Imperatori Romano?*

Grot. c. 22. §. 13. Jac. Gothof. ad l. 9. de L. Rhod. de jactu. Limn. l. 2. c. 8.

R. Stultum est credere, quasi Imperator Romanus in remotissimos & incognitos hactenus populos jus imperandi habeat, hoc enim a nemine & nullo jure unquam est tributum, & habent alii populi & semper habuerunt suos Imperantes, suas leges, sua jura,

jura, quæ ipsis invitis citra ipsorum factum nemo jure auferre unquam poterit.

VIII. *An ergo Monarchia universalis non datur?* Grot. c.22. §.13.n.1. in fin.

R. Non, ut enim navis aliqua ad eam magnitudinem pervenire potest, ut regi nequeat, sic & hominum numerus & locorum distantia tanta esse, ut unum regimen non ferat; ita ut sit ea res humanis consiliis altior, & morali æstimatione impossibilis. Imo videtur esse contra Dei arbitriũ & providentiam, qui orbem terrarum non uni vel alteri concessit, sed cum tam dispares limites posuerit orbis partibus, tam diversa populorum ingenia condiderit, videtur omnino voluisse esse diversa regna & diversa imperia. Præterea omnium seculorum historia de imperiorum regnorumque discretione hoc testatur.

Henr. Kipping. in not. & animad. in axiom. Gall. Auberii de prætens. Regis Gall. super imperium. Os. ad Grot. h. c. §. 13. Ziegl. h. c. Feld. h. c. aliter. Th. Campanell. de monarch Hisp. Auberius d. lib. aliter.

IX. *An Ecclesia habet jus in populos ignotæ hactenus partis terrarum?* Grot. c.22. §. 14.

R. Negatur, quia Christus ipse, a quo

quo omnis poteſtas Eccleſiaſtica fluxit, & cujus vita exemplar eſt Eccleſiæ, qua talis eſt, propoſitum, negavit regnum ſuum eſſe de hoc mundo.

de mari lib. c. 6. Becmann in hiſt. geogr. & civ. p. 2. c. 1. §. 7. Oſ. ad Grot. h. c. §. 14.

X. *An ſpes concepta ex divinorum vaticiniorum explicatione juſta eſt belli cauſa?*

Ziegler de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 51. Grot. c. 22. §. 13. & Oſ.

R. Non, nam præterquam, quæ nondum impleta ſunt oracula interpretari certo vix contingit ſine prophetico ſpiritu, etiam rerum certarum latere nos poſſunt tempora: Ac poſtremo prædictio, niſi expreſſum adſit Dei mandatum, jus nullum dat, cum Deus quæ prædixit, ſæpe per improbos homines, aut pravas actiones ad exitum ire permittat.

Grot. l. 1. c. 2. §. 2.

XI. *Si quis mihi quid ex liberalitate, gratia ſive gratitudine, miſericordia aut virtute ſimili, non ex propria juſtitia debeat, an ſi ſponte id non velit præſtare, armis conſequi licet?*

Grot. c. 22. § 16. c. 20. §. 30.

R. Sicut in foro hoc exigi non poteſt, ita nec armis depoſci. Nam qui bene-

beneficium dedit, nullum habet jus (idem dicendum de aliis similibus virtutibus ad reposcendam gratiam, alioquin contractus esset non beneficium. Et non convenit, beneficia fœnerari, aut in calendario scribere. Cumque res honesta sit, referre gratiam, desinit honesta esse, si necessaria est, neque gloriosa res est, gratum esse, nisi tutum est, ingratum fuisse.

Bœcler. de act. ingrat. 139. Ziegl. h. c. §. 16.

XII. *An bello ex causa justa potest accidere vitium ex animo agentis?*

R. Affirmatur, ut si causæ justæ accidat gaudium acquiescentis in malo alieno sine boni respectu, vel profunda cupido imperii & divitiarum, & hæc ubi causa justifica non deest, peccatum quidem arguunt, ipsum tamen bellum proprie injustum non faciunt, unde nec ex tali bello restitutio debetur.

Grot. c. 22. §. 17. n. 3. Ziegl. h. c. §. 17. aliter.

CAP. XXIII.
De causis dubiis.

I. *Quid sunt causæ belli dubiæ?*

R. SUnt causæ, de quibus non semper

per certo constat, an justæ an injustæ sint.

II. *Quæ est causa hujus incertitudinis?*

Puffend. l. 1. c. 2. §. 4. in fi. & §. 9. Bœcler. in præf. ad Grot. p. 36. Grot. c. 23. §. 1. aliter.

R. Quamvis nostra disciplina, quæ in actionibus humanis considerat, quid justum, quid injustum sit, ejusmodi fundamentis nitatur, ut exinde genuinæ demonstrationes, quæ solidam scientiam parere sunt aptæ deduci queant, æque certa sit, ac disciplinæ mathematicæ; tamen quia applicatio fieri debet ad facta, quæ sæpe obscuram & dubiam habent interpretationem, in illa major videtur esse latitudo, quam in disciplinis mathematicis. Sic potest in bello dubium oriri de facto, ob quod bellum movetur, an justum, an injustum sit, tamen hoc principium; ubi præcedit injuria, ibi bellum est justum, propterea non est dubium vel incertum; & si constet, cum facto injuriam esse conjunctam, certa & indubitata ratione concludo, bellum propterea susceptum esse justum.

III.

III. *Quid ergo faciendum, si quis erret, & factum injustum putet, quod reipsa justum est?*

R. Abstinendum omnino a tali actu quia vitiosus est propter errorem putat enim eum esse contra legem, & sic legem aspernatur, dum facit, quod ex conscientia erronea putat non esse faciendum, & ea lege prohibitum esse. Grot. c. 23. §. 2. c. 26. §. 3. Ziegler c. 13. §. 2. Puffend. l. 1. c. 3. §. 13. in fin.

IV. *Quid si hæsitet?*

R. Et hic abstinendum, quia qui dubitat, an factum justum aut injustum sit, & tamen facit, sciens & volens se periculo peccandi exponit, & legem contemnit: tamen si faciendum omnino fuerit, eligere debet dubitans, quod tutissimum ipse judicaverit, e. g. subditus dubitat an bellum sit justum, princeps mandat, ut eum in bellum sequatur, sequi potius debet principem, quam refractarius esse; quia credere potest, principem non esse tam imprudentem & impium, ut bellum injustum suscipiat. Grot. c. 23. §. 2. n. 2. Ziegl. h. l. Puffend. l. 1. c. 3. §. 8. in princ.

V. Quid si quædam in alterutram partem incline, sed tamen cum formidine injusti propter rationem non penitus certam?

Grot. c. 23. §. 4. Puffend. l. 1. c. 3. §. 5. 6.

R. Qui non habent, ut activum judicium recte conforment, tenentur audire sapientum consilia. Nam probabilia sunt, quæ omnibus videntur, aut plurimis, aut certe sapientibus: iisque rursum aut omnibus, aut pluribus, aut præstantioribus. Et hac via judicandi maxime utuntur reges, quibus artium momenta ediscere aut expendere vix vacat, juxta illud:

Dat sapere regi turba sapientum comes.

Myller. Archolog. c. 12. Inst. Jur. P. p. 148.

Sic Imperatores Christiani vix nisi auditis Episcopis bella suscipiebant, ut si quid esset, quod religionem posset injicere, ejus monerentur.

VI. Quid si ab utraque parte se ostendant argumenta probabilia sive intrinseca ex natura ipsius facti, sive extrinseca ab aliorum auctoritate?

Grot. c. 23. §. 5.

R. Id cum accidit, si res mediocres sunt, de quibus agitur, videtur vitio carere posse electio, in utramvis partem

tem ceciderit.. At si de re magni momenti, ut de supplicio hominis capitali agitur, jam propter magnum discrimen, quod est inter eligenda, præferenda est pars tutior, & sic satius est, nocentem absolvere, quam innocentem condemnare.

VII. *Quid si sententiæ sint alternantes circa pacem & bellum?*

R. Quia bellum est maximi momenti, ut ex quo mala plurima etiam in innocentes sequi soleant, ideo inter sententias alternantes vergendum ad pacem. Grot. c. 23. §. 6.

VIII. *Quibus & quot modis vitare possumus, ne controversiæ in bellum erumpunt?*

R. Tribus, quorum primus est colloquium, secundus compromissum, tertius sors. Grot. c. 23. §. 7. l. 3. c. 20. §. 46.

IX. *Quomodo per colloquium evitamus bellum?*

R. Quando partes inter se congrediuntur, vel ipsæ vel ipsarum mandatarii, & per amicam disceptationem litem componunt. Nam cum hic mo- Grot. d. l. Puffend. l. 5 c. 13. §. 3. Alb. Gent. l. 2. c. 1.

modus proprius sit hominis, omnia prius verbis experiri sapientem decet, quam armis; ad quem modum confugiendum, si non licet uti priori.

X. *An utile est, ut partes per se congrediantur, an vero potius hoc fieri debet per legatos?*

Bœcler. de congress & coll. prin. §. 23. & seq. R. Optima prudentiæ pars est, colloquia ipsarum partium neque suaderi, neque suscipi debere, nisi provisis deliberatisque rationibus, quibus pericula declinentur & successus promoveantur: hæc enim colloquia in propria persona, ut loquuntur, interdum periculis sunt exposita, & intutum est, alienæ potestati se permittere, ex quo religio fidei in ludum verti cœpit.

Comin. l. 3. hist. Lugd. XI. Rhet. de pac. c. 4. §. 6. & 7.

XI. *Quomodo per compromissum?*

Grot. c. 23. §. 8. l. 3. c. 20 §. 46. R. Quando per amicam disceptationem res componi non potest, forte quia quælibet pars se solidis rationibus niti putat proximum est, ut ad arbitrum eatur, qui hic ab iis, qui non habent comunem judicem, eligitur, ut instar judicis litem arbitrio suo decidat.

XII. *An*

XII. *An partes ergo coguntur stare ejus sententiæ?*

R. Partes se invicem pacto adstringunt, quod velint ejus sententiæ stare; nam sine tali effectu finis arbitri sumti redditur irritus, & fit progressus in infinitum. Puffend. l. 5 c.13. §.4. Ziegler ad Grot. c. 23. §.8. aliter.

XIII. *Quomodo sorti?*

R. Ubi natura negotii & partium facilitas fert, sorte facillime liti finis imponi potest; & sortem Salomon commendat. Sorti affine quid est certamen singulare, cujus usus non videtur omnino repudiandus, si duo, quorum controversiæ alioqui totos populos gravissimis malis sint implicituræ, inter se parati sint armis decernere. Videtur enim id, si non ab ipsis recte fieri, certe a civitatibus posse acceptari, ut minus malum. Et inter cæteros Francorum mores hinc quidam impense laudant. Grot. c. 23. §.9. & l. 2. c. 20. §.42. Prov. 18,18. Ziegler. & Osiand. h. c Grot. c. 23. §.10. n. 2. Lehm. Chr Spir. l. 2. c. 30. p 118. sq.

XIV. *Cujus est quærere conditiones, ut bellum vitetur?*

R. Magis is tenetur, qui petit, quam qui possidet. Ut enim in pari causa me- Grot. c. 23. §.11. l. 2. c. 1 §. ult.

melior ſit conditio poſsidentis, non civili tantum, ſed & naturali jure convenit. Atque hic & illud addendum

Grot. c. 23. §. 11. in fin. Jung. l. 2. c. 7. §. 2. n. 2. in fin.

eſt, ab eo, qui juſtam cauſam habere ſe ſcit, ſed documenta non habet ſufficientia, quibus poſſeſſorem de injuſtitia ſuæ poſſeſsionis convincat, bellum licitè non ſumi: quia non habet jus cogendi alterum, ut de poſſeſsione decedat, ut ſupra diximus.

XV. *Quid ſi jus ſit ambiguum, & neuter poſsideat, aut ex æquo uterque?*

Grot. c. 23. §. 12. Oſ. h. l. Struv. Ex. 2. th. 54.

R. Iniquus cenſendus erit, qui oblatam rei controverſæ diviſionem repudiat.

XVI. *An bellum ratione habita eorum, qui principales belli motores ſunt utrinque juſtum eſſe poteſt?*

Grot. c. 23. §. 13. n. 2. Ziegl. h. l.

R. Juſtitia cauſæ penes unam tantum partem eſſe poteſt, ut in lite, ita in bello: quia facultas moralis ad contraria, puta ad agendum ſeu ut quis cum effectu agere poſsit, & ad impediendum, ſeu ut exceptio opponatur cum effectu, non datur per rei ipſius

natu-

naturam. At ut neuter bellantium injuste agat, fieri sane potest: injuste enim agit nemo, nisi qui & scit, se rem injustam agere; multi autem id nesciunt. Sic juste i. e. bona fide potest litigari utrinque. Multa enim & in jure & in facto, unde jus oritur, fugere homines solent. Quanquam in bello vix est, ut temeritas saltem omnis absit, ob negotii gravitatem, quæ omnino talis est, ut causis probabilibus non contenta quam maxime evidentes requirat. Justum si sumatur pro solenni, ut & ratione effectuum, qui inde pendent, utrinque justum esse potest. §. 13. n. 4. c. 26. §. 4. n. 5.

CAP. XXIV.

Monita de non temere etiam ex justis causis suscipiendo bello.

I. *Ubi jus satis compertum est, an statim oportet bellum suscipi, aut etiam semper licet?*

R. Sæpe nobis ipsis nostrisque præstandum habemus, ne ad arma veniatur. Nam non tantum pruden- Grot. l. 2. c. 24. §. 4. n. 1. & 5 7.

tia vult, ut bello periculoso abstineamus, sed sæpe etiam justitia rectoria, quæ ex ipsa regiminis natura superiorem non minus ad curam pro inferioribus, quam inferiores ad obedientiam obligat.

II. *Quid ergo juris est, si rex ob causas leves & magnum secum periculum trahentes bellum suscipiat?*

Grot. d. c. 24. §.7. n. 1. R. Tenetur subditis ad reparationẽ damnorum, quæ inde oriuntur. Nam etsi non in hostes, in suos tamen veram comittit injuriam, qui talibus de causis tam gravi malo eos implicat.

III. *Ut rex tale bellum non suscipiat, quid ipsi faciendum?*

d. c. 24. §. 4. n. 1. R. Si quis rex cum rege altero bello certandum habeat, primo sedeat expensurus apud se, an ipse, qui decem millia militum habet, hosti ducenti bis totidem par esse possit: quodsi videat, se imparem esse, antequam ille intra fines adsit, mittat legatos cum mandatis pacis causa.

IV. *In hac deliberatione quid præterea est observandum?*

R. Qui

R. Qui deliberant, partim de finibus non quidem ultimis, sed interjectis deliberant, partim de iis, quæ eo ducunt. Finis semper est bonum aliquod, aut certe mali declinatio, quæ vicem boni obtinere possit. Quæ vero huc aut illuc ducunt, per se non expetuntur, sed quatenus ducunt. Quare in deliberationibus comparandi sunt & fines inter se & eorum, quæ ad finem ducunt facultas effectiva.

Grot. d. c. 24. §. 5.

V. *Si res ita sit æstimata, quid porro faciendum?*

R. Si a jure simul stent vires, tunc si major emolumenti spes, quam damni metus ostendatur, bellum suscipiendum. Et hoc vel maxime locum habebit, cum spes est, terrore ac fama nullo aut exiguo periculo rem confici posse. Unde quia sæva res bellum est, cumulumque secum trahit injuriarum, & insolentiæ, reges magis in pacem, quam bellum inclinent: nihil enim magis est regium, quam consulere omnium saluti, quæ pace continetur.

Grot. c. 24. §. 9.

d. c. 24. §. 10. n. 1. & 2. in fin.

Forstn. 2. Ann. Tac. 21.

Kulpis h. c. §. 2 in fin.

CAP. XXV.

De causis belli pro aliis suscipiendi.

Grot. l. 2. c. 25. §. 1. & c. 1. §. 2. h. l. Schutz. vol 2 Ex. 10. th. 4. lit. f.

I. *Quæ sunt justæ belli causæ pro aliis suscipiendi?*

R. Quæ causæ justæ sunt ipsi cujus res agitur, eædem justæ sunt iis, qui aliis opem ferunt.

II. *Quæ est prima & maxime necessaria?*

d. c. 25. §. 1. n. 2. & c. 1. §. 5. h lib. & l. 1. c. 5. §. 3.

R. Cura pro subditis, sive qui familiari, sive qui civili subsunt imperio, sunt enim quasi pars rectoris: sed tamen non semper singulorum, nisi ubi id sine omnium aut plurium subditorum incommodo fieri potest. Rectoris enim officium magis circa totum, quam circa partes versatur, & quo pars est major, eo ad totius naturam propius accedit.

d c. 25. §. 2. l. 1. c. 4. §. 7. n. 4. Osiand. ad c. 25. §. 3. in med. aliter

III. *An civis innocens deseri potest, qui ab hoste deposcitur ad exitum?*

R. Si appareat, civitatem hostium viribus multo esse imparem, non tenetur istiusmodi hominem cum exitio suo defendere; sic enim & ipsa peribit;

Grot. d. c. 25. §. 3.

Puffend. l. 8. c. 2. §. 5. diss. Ziegl. h. l. Os. & Fr. Horn. l. 2. c. 2. §. 18.

bit, & innocens ille haud quaquam ſervabitur. Neque ille poſtulare pcteſt vi tacitæ conventionis civium inter ſe, & cum capite, qua ſcilicet placuit ab initio, dum coiret ſocietas civilis, ut una eſſet ſalus omnium, unum & commune periculum, ut pro ſe & ſecum tota civitas pereat, contractus enim ultra contrahentium mentem non eſt extendendus, quæ non videtur fuiſſe, ut ſe totam obligaret pro vita unius. Ergo hoc relinquitur miſero, ut quantum poteſt, ſibi ipſi conſulat fuga, aut auſo quamvis periculoſo.

IV. *An vero tradi in manus hoſtium civis innocens poteſt, ut vitetur imminens alioqui civitatis excidium?*

R. Videndum ad quid petatur talis civis; ſi certo conſtet, nec ad cædem poſtulari, nec ad ſcelus aliquod, puta ſi vir rerum civilium peritus, aut eximius artifex petatur, & civitati poſt traditionem nihil amplius ſit metuendum, tradi poteſt; quia hic eadem eſt ratio neceſſitatis conſervandæ partis Horn. l. 2. c. 2. §. 20.

quæ

Grot. l.2.c. 6.§.5.& 8.& c.25.§.3. n.3.&4. Kulpis h.c. §.1.in fin. Bœcler. ad Grot. l.1.c. 1.§.6. Osiand.h.c §.3.

quæ est totius, & unusquisque subditus civitatem & corpore & bonis conservare cogitur propter imperium, quod civitati in caput ejus competit. Si petatur, aut ad præsentem mortem aut ad scelus perpetrandum, e.g. formosus adolescens vel virgo ad libidinem tyranni implendam, tradi non potest, quia quidem imperans subditi caput periculis objicere potest, sed cum facultate pugnandi; subdito quidem mandare potest, sed non quod est contra jus naturæ aut divinum. Et si imperans eum tradat de facto, citra participationem peccati fieri non potest. De cætero majoris debet esse civitati vita suorum civium, quam ut eam declinando periculo incerto, aut acquirendo aliquo bono parum necessario prodigere velit, neque in tales usus vitam suam civis offerre tenetur.

Puffend. l. 8.c.2 §.5. in fin.

V. *Quinam subditos sequuntur?*

Grot. d. c. 25.§.4. l.1.c. 2.§.21. n. 1. & 10.

R. Subditis, ut defendi debeant, proximi sunt socii, in quorum fœdere comprehensum id est, sive in tutelam sese

ſeſe & fidem aliorum dederunt, ſive mutua auxilia pacti ſunt. Pactiones autem tales ad bella quibus juſta cauſa non ſubſit porrigi haud poſſunt. Grot. l. 2. c. 15. §. 13.

VI. *Quid ſi nulla ſit ſpes omni exitus?*

R. Si meus ſocius videat, ſe hoſti parem non eſſe, etiam adjunctis meis viribus, & tamen perſeveret in certam perniciem ruere, cum liceat tolerabilibus conditionibus tranſigere, ſtolidus forem, ſi alieno furori me comitem adjungerem; & nemo ad certum exitium præſumitur ſe velle obligare, imo nemo poteſt. Si hoc moraliter certum non ſit, ſub prætextu quod non ſit ſpes boni exitus, ſocius ſe excuſare non poteſt, quia alias facile omne fœdus deſeri poſſet, & ſocius omni tempore diceret, ſibi nullam eſſe ſpem boni exitus. Grot. c. 25. §. 4. in fin. Puffend. l. 8. c. 6. §. 14. in med. Ziegl. h. c. §. 4.

VII. *Quæ eſt tertia cauſa?*

R. Tertia cauſa eſt amicorum, quibus auxilium promiſſum quidem non eſt, ſed tamen amicitiæ quadam ratione debetur, ſi facile & ſine incommodo exhiberi poſſit. Grot. c. 25. §. 5.

VIII. *Quæ est latissima & postrema causa?*

Grot. d. c. 25. §. 6. & 7. n. 1. Puffend. l. 8. c. 6. §. 14. in fin. Schutz. Vol. 2. Ex. 10. th. 4. Osiand. ad Grot. c. 25. obs. 7. in fi. Grot. d. c. 25. §. 7. n. 2. aliter. Grot. c. 25. §. 7. n. 1. Puffend. l. 2. c. 6. §. 30. Os. h. c. §. 7. circa fin. aliter.

R. Hominum inter se conjunctio, quæ vel sola ad opem ferendam sufficit, & fortitudo, quæ defendit infirmos, plena justitia est: præsertim cum nostra quoque facillime interesse possit, ne alium populum sine justa causa alius invadat. Sic homo hominem defendere cogitur ab injuria alterius: imo si oppressus nisi morte invasoris eripi possit, observato moderamine inculpatæ tutelæ, & iis quæ supra diximus, occidi poterit; luit enim, quod meruit, & satius est, servare innocentem, quam opprimentem, si uterque servari non possit. Hoc tamen casu, si manifestum sit periculum, & suam vitam & res alienis præferre quis potest, quia prima cura est sui ipsius & rerum suarum.

IX. *An ergo justa est belli causa pro subditis alienis, ut ab eis injuria imperantis arceatur?*

Puffend. l. 8. c. 6. §. 14. in fin.

R. Quo casu ipsi recte arma sumunt contra suos imperantes, eo casu etiam eos

eos recte defendimus, alias non licet: nam ex quo civiles societates institutæ sunt, certum est, rectoribus cujusque speciale quoddam jus in suos sanctum & inviolabile cum à subditis, tum ab aliis a Deo concessum esse, & huc illud pertinet: vid. supra l.1.c.4. §.8. & seqq. Os.h.c.§.8. Ziegler. Horn. l.2.c. 12. §.10.

Spartam quæ tibi contingit orna,
Nobis fuerint cura Mycenæ. Grot. c.25. §.8 n.3. aliter

Et impedimentum, quod hic est, non tantum est personale, seu ex personæ qualitate, quæ in alios non transit, sed est ex re seu ipso summo imperio, quod æquale habet cum altero, & in quod alteri non læso nihil juris competit. Ideoque hoc in statu subditis nihil reliquum est præter libellos supplices, deprecationes, preces serias ad Deum, qui non patitur tentari ultra vires, sed aut mutat talis tyranni animum, aut vitam tollit. Schutz d. vol. 2. Ex. 10.th.4. lit. L.in fin.

X. *Quid de iis dicendum, qui sine causæ respectu, mercede conducti militant?*

R. Nullum vitæ genus est improbius, quam eorum, qui sine causæ respectu Grot. c.25. §.9. Os.h.c. §.9. & 10.

ſpectu mercede conducti militant,& quibus

-- *ibi fas, ubi plurima merces.*

Et parum quod ſuam vendunt necem,niſi & aliorum ſæpe innocentiũ venderent: tanto carnifice deteſtabiliores, quanto pejus eſt ſine cauſa, quam ex cauſa occidere. Et bellum non debet eſſe inter artificia,nam militare non quidem eſt delictum, ſed propter prædam militare peccatum eſt; imo & propter ſtipendium, ſi id unice aut præcipue ſpectetur,cum alioqui ſtipendium accipere ſit omnino licitum. Huc referuntur præfecti, qui die ſtipendii ſolvendi aut luſtrationis ſuſcipiendæ alios conducunt, vel etiam ſuam familiam numerant,imò &, defunctos quandoque, in ſuum commodum interpretantes illud Imperatoris, quod illi qui pro rep. ceciderunt, in perpetuum per gloriam vivere intelligantur.

Grot. c. 25. §. 10. Ziegl. h. c. §. 10. de jur. maj. l. 1. c. 33. § 71

I. de excuſ. tut. in fin. pr.

CAP.

CAP. XXVI.

De caussis justis, ut bellum geratur ab his, qui sub alieno imperio sunt.

I. *Quomodo agendum circa causas belli ab illis, qui in conditione parendi positi sunt, ut filiif. servi, subditi, etiam cives singuli, si cum civitatis suæ corpore comparentur?*

R. SI aut ad deliberationem adhibeantur, aut libera ipsis optio detur militandi aut quiescendi, easdem regulas sequi debent, quas illi, qui suopte arbitrio pro se aut aliis bella suscipiunt. Grot. l. 2. c. 26. §. 2.

II. *Quid si edicatur ipsis, ut militent, ubi constat ipsis injustam esse causam?*

R. Abstinere omnino debent, & Deo potius quam hominibus, qui a Deo suam potestatem habent, eamque contra Dei voluntatem exercere non possunt, est obediendum; & patri est parendum & regi, siquidem intra jura, recte, sin ultra honestum, non convenit. d. c. 26. §. 3. n. 1. & 2. in fin. Puffend. l. 8. c. 1. §. ult. & l. 1. c. 3. per tot.

nit. Tantundem erit, si quis persuasus sit, quod imperatur, injustum esse: nam huic tantisper ea res pro illicita est, quamdiu eam opinionem non potest deponere. Idem dicendum, quamdiu aliquis dubitat ex rationibus satis liquidis; tutiorem enim hic partem debemus eligere, quæ est abstinere a bello. Nec timendum est periculum inobedientiæ: ubi enim imperii defectus est, ibi nulla est inobedientia.

d.c.26. §.1. n.4. Ziegl. h. c. §.4. aliter. Horn. l.2.c. 12. §.5.

III. *At vero hac ratione perire posset resp. quia plerumque non expedit, rationes consiliorum edi populo.*

R. Ut enim hoc verum sit de causis suasoriis bellum, de justificis verum non est, quas oportet claras esse & evidentes & proinde tales, quæ palam exponi & possint, & debeant. Et sane denunciationes palam fieri solebant & expressa causa, ut totum quasi genus humanum de justitia causæ possit cognoscere. Scilicet prudentia virtus est imperantis propria: justitia vero hominis, qua homo est. Adde tamen, si dubium sit omnino illiquidum, fidem su-

Puffend. l. 8. c.1. §.6.

superiori datam non esse negligendã propter præsumptionem justitiæ, quæ jussa superiorum videtur comitari.

IV. *Quid si subditorum animis per causæ expositionem satis nequeat fieri?*

R. Omnino officium erit boni magistratus, tributa ipsis potius extraordinaria imperare, quam operam militarem: præsertim ubi non defuturi sunt alii, qui militent; quorum voluntate non tantum bona sed & mala uti potest rex justus, quomodo Deus & Diaboli & impiorum parata opera utitur. Grot. d. c. 26. §. 5. n. 1.

V. *Si de causa belli dubitari non possit, an subditi inviti cogi possunt?*

R. Affirmatur, quia alias summi imperii, quod habet in personas civium ad civitatem conservandam nullus daretur effectus. Et si subditi tenentur ex officii præscripto strenua manu ultro consulere publico, multo magis si summi imperii jussus accedat. Imo nisi imperantibus hæc potestas in capita subditorum competeret, qua hosti eosdem possent opponere, in præsentissi- Puffend. l. 8. c. 2. n. 1. Horn. l. 2. c. 2. §. 17. Grot. d. c. 26. §. 5. n. 2. aliter

tiſſimo verſaretur diſcrimine omnium ſalus.

VI. *Quid ſi captivus ab hoſte detentus ut dimitteretur promiſerit, quod contra ipſum arma deinceps non ſit geſturus, an iſte poſtea a civitate ſua recte poteſt obligari, ut contra promiſſum ſuum in talem hoſtem militet?*

Grot. l.3.c. 22.§.7. Puffend. l. 8.c.2.§.2. R. Quia tali pacto civitatis conditio non fit deterior, quippe cui is, qui captus eſt, ſi non liberetur, jam habeatur pro mortuo, videtur eum hac lege recepiſſe, ut illi relinquat facultatem ſervandi promiſſum hoſti: niſi in ſumma neceſſitate, ita ut civitas in periculo verſetur, ſi ille arma non capiat; hoc enim in caſu non videtur ſe potuiſſe obligare, ne alterius vim injuſtam ad perniciem ipſius & ſuorum concivium tendentem repellere queat. Grot. l.2.c. 16.§.14. Ideoque hoc pactum tantum de offenſivo, non autem de defenſivo bello interpretandum erit, ne nimium conſtringatur libertas naturalis.

VII. *At in bello manifeſte injuſto poteſt eſſe*

esse aliqua justa subditorum defensio?

R. Affirmatur, si certo constet, hostem venire eo animo, ut hostilium subditorum vitæ parcere cum possit omnino nolit, etiamsi innocentes sint. Jus enim naturæ defensionem hoc in casu concedit, quod gentium jure ademptum illis non est. Grot. l. 2. c. 16. §. 14.

LIBER III.

CAP. I.

Quantum in bello liceat, regulæ generales ex jure naturæ: ubi & de dolis & mendacio.

I. *Quid licet in bello, quid & quibus modis?*

R. ID quod licet, aut nude spectatur, aut ex promisso antecedente: nude, ex naturæ primum, deinde ex gentium jure. Grot. l. 3. c. 1. §. 1.

II. *Quid ergo natura licet?* d. l. 3. c. 1. §. 2

R. Ad ea, quæ ad finem juris mei consequendi sunt necessaria, necessitate sumpta non secundum physicam subtilitatem, sed moraliter jure natu- l. 2. c. 5. §. in fin. c. 14. §. 11. Feld. h. c. & Os. aliter

ræ jus seu facultatem habeo, modo nullum contineant turpitudinem. Sic si vitam aliter servare non possum, licet mihi vi qualicunque arcere eum, qui eam impetit, etiamsi forte is peccato vacet: quia jus hoc non proprie ex peccato alterius oritur, sed ex jure, quod mihi pro me natura concedit. Sic ubi justum est bellum, omnis vis justa est, sine qua jus nostrum obtinere & ad pacem pervenire non possumus, ut rerum corruptio per incendium, aut aliter, intra justum scilicet modum.

III. *An jus nostrum spectatur ex solo belli principio?*

Grot. l.3. c. 1. §.3. Struv. Ex. 47. th.51. & 52. c.3. §.9.

R. Non, sed etiam ex causis subnascentibus, sicut in judiciis post litem contestatam jus sæpe parti novum paritur. Sic qui se aggregant me impetenti, sive socii sive subditi, in se quoque jus tuendi me mihi porrigunt. Sic qui bello se miscent, quod injustum est, præsertim si ipsi id injustum esse scire possunt ac debent, obligant se ad sumptus & damna resarcienda. Imo

c. 10 §.3.4. & 5.

quia

quia satisfactione facta pro sumptibus belli & damnis ab initio belli seu tempore suscepti belli datis, imposterum tamen mihi adhuc eadem facilitate nocere possunt, & is, qui est belli auctor, & ii qui se junxerunt, nisi vires eis adimantur, petere potest victor, ut aut loca illa, ex quibus noceri potest cedantur, aut alia præstetur cautio arbitrio victoris ex bono & æquo sufficiens de non offendendo subsequenti tempore. Debet enim secundum supervenientem statum & circumstantias præmissas satisfieri victori, si justitiam armorum velint interrumpere. Text. c. 18. §. 6. 7. 8. 9.

IV. *Licitane quædam sunt consequenter, quæ non licerent ex proposito?*

R. Ad jus agendi multa consequuntur indirecte & extra agentis propositum, ad quæ per se jus non esset. Sic navis piratis plena, aut domus latronibus, tormentis peti potest, etiamsi intra eandem navim aut domum sint pauci infantes, mulieres, aut alioqui innocentes, quibus inde creetur peri- Grot. l. 3. c. 1. §. 4. n. 1. Puffend. l. 2. c. 6. §. 4.

Text. d. c. 18. §. 10. culum. Idem dicendum de obsidionibus fortalitiorum, quæ globulis ignitis petuntur: quamvis enim præter intentionem jaculantium unus vel alter interficiatur innocens, tamen cum hoc fiat extra propositum eorum, & majus bonum ex occupatione talis fortalitii speretur, quam est malum, quod hic innocens patitur, jure fecisse videntur, & innocens hoc infortunii loco ducere debet, quod rex vel resp. indicendo vel suscipiendo bellum omnes suos cives vel subditos posuerit in statum hostilitatis, ut licite ab hoste offendi & violari possint.

V. *Quid licet in eos, qui hostes non sunt aut dici nolunt, sed hostibus res aliquas subministrant?*

Grot. l. 3. c. 1. §. 5. n. 2. Bod. de rep. l. 1. c. 4. Aug. Thuan. 69. p. 309. R. Distinguendum inter res ipsas: sunt enim, quæ in bello tantum usum habent, ut arma & cætera hujus generis, quæ hostem valde contra me juvant, & vulgo dicuntur contrebande, tales si quis hosti advehat, hostis habetur; in hostium enim habetur partibus, qui ad bellum necessaria hosti sub-

ſubminiſtrat, nec hoc eſt colere cum utrisque amicitiam, ſi alteros lædas, juves alteros. Et quomodo ſecuritate gaudere poterunt, qui ſecuritatem publicam ſuis commerciis illicitis turbant, & quantum in ipſis eſt juvando & validiorem reddendo hoſtem, evertunt. Sunt quæ in bello nullum habent uſum quæ voluptati inſerviunt, ut ſunt veſtes pretioſæ, odoramenta &c. quæcunque animum hoſtis ad delicias & luxum inclinant, fortitudinem exuunt, & hæ querelam non habent. Sunt quæ & in bello & extra bellum uſum habent, ut pecuniæ, commeatus, naves, & quæ navibus adſunt; & in his diſtinguendus erit belli ſtatus. Nam ſi tueri me non poſſum, niſi quæ mittuntur intercipiam, neceſſitas jus dabit, ſed ſub onere reſtitutionis niſi cauſa alia accedat. Quodſi juris mei executionem rerum ſubvectio impedierit, idque ſcire potuerit, qui advexit, ut ſi oppidum obſeſſum tenebam, ſi portus clauſos, & jam deditio aut pax expectabatur, te-

Joh. Marquard. de jur. mercat l. 1. c. 16 §. 29. & ſeqq.

Grot. l. 3. c. 1. §. 5 n. 3. Joh. Marq. de jur. mercat. l. 1. c. 16. & ſeq. Ziegler ad Grot. h. c. §. 5. & de jur. maj. l. 1. c. 43. n. 29. aliter.

nebitur ille mihi de damno culpa dato, & ad damni dati modum res quoque ejus capi & dominium earum debiti consequendi causa quæri poterit. Imo pro hoste talis videtur habendus, & ut hostis excipiendus, saltem quod hunc actum concernit, sive mercator hoc faciat privato nomine, sive publico. Si damnum nondum dederit sed dare voluerit, jus erit rerum retentione eum cogere, ut de futuro caveat obsidibus, pignoribus, aut alio modo.

VI. *Quid juris si non ad hostem, sed amicum vicinum mittat merces prohibitas, anne tunc ab una belligerantium parte metu, ne ab illo loco ad hostem res transferantur, commercium impediri potest?*

Marq. d. l. §. 36. R. Non, quia sic nimium constringeretur commerciorum libertas; nisi constet de animo utriusque, & ejus qui mittit, & ejus, ad quem mittitur, quemque ita merces intercipiendo impedire non possumus, quo minus ad hostem nostrum mittat, eumque juvet. Hinc in pactionibus, quæ plerum-

rumque intercedunt inter bellum gerentes,& eos,qui sunt neutrarum partium, hæ res semper excipi solent. vid. Grot. in not. & Marq. d. l.

VII. *Quis est modus gerendi bellum?*

R. Vis ac terror maxime quidem propria sunt bellorum,interim tamen cum justum suscipitur bellum,vi aperta pugnet quis aut ex insidiis, nihil ad justitiam refert,& maxime laudantur duces, qui fraude scilicet bona, dolo bono seu stratagematibus victoriam quærunt: qui dolus dicitur consistere in actu negativo, & ad eum refertur, quando quis per dissimulationem tuetur sua vel aliena. Nam cum nec quæ scias,nec quæ velis aperire aliis tenearis, dissimulare quædam apud quosdam, id est, tegere ac occultare fas est. Imo necessaria omnino atque inevitabilis, his præsertim, quibus resp. commissa est. Grot. l.3.c. 1.§.6. n.1. & 2. §. 7. Osiand h.c aliter.

VIII. *Quomodo dolus, qui in actu positivo consistit vocari solet?*

R. Vocatur in rebus simulatio, in verbis mendacium. Grot. l.3.c. 1.§.8.

IX.

IX. *Interceditne hic inter verba & res aliqua differentia?*

Grot. l. 3. c. 1. §. 8. R. Verba, nutus, & notæ illæ, quæ significant res ipsas, ut hieroglyphicæ, vel quæ ex mero arbitratu significant, ut apud Sinenses, quibus integri conceptus & sententiæ exprimuntur, reperta sunt ad significandum cum mutua obligatione, ita ut iis aliter uti non liceat, quam eo quo convenit modo inter homines; res aliæ non item. Hinc fit ut rebus aliis uti liceat, etiamsi prævideamus futurum ut alter inde falsam concipiat opinionem, e. g. ficta fugo ex instituto nihil significat, quanquam hostis eam accipiat, ut signum pavoris, quod alter cavere non tenetur, utens sua libertate huc vel illuc eundi & magis minusve celeriter, & hoc vel illo gestu habituve. Huc referuntur eorum actus, qui hostium armis, signis, vestibus, velis utuntur. Et hæ res sunt ejus generis, ut a quovis pro arbitrio contra consuetudinem usurpari possint: excipe res quæ ex conventione vel certos apud homines vel

Osiand. h. c obs. 8.

Puffend. l. 4. c. 1. §. 2. in med.

vel plerosque aut universos valere videntur. Huc pertinent ignes nocturni dirigendo navium cursui accensi; item alia signa, quibus diurnus navium cursus regitur, breviaque & scopuli indicantur; signa itinerum terrestrium, hermæ, protensæ manus, & similia. Apud quosdam populos in usu sunt ignes per montium cacumina incensi, quibus certæ res per totum regnum brevissimo spatio nunciantur. In bello huc referuntur tubarum sonitus, tympanorum pulsus, vexilli propositio, &c. quibus omnibus pro lubitu ut non licet.

X. *At verba natura significant.*

R. Imo ex mero hominum arbitrio atque instituto; alias nulla posset ratio reddi, quare eandem rem in diversis linguis diversa notarent vocabula. Id quod etiam de apicibus & figuris literarum verum est. Sicuti & de plerisque linguis constat illas ab initio valde

Grot. d. c. 1. §. 8. n. 1. l. 2. c. 16. §. 2. Ziegl. h. c. §. 8.

Guil. Postel. de omn. ling. orig. Gesner. Mithridat. Becman. in hist. orb. geogr. & civ. part. 1. 9. Hobbes Leviathan. c. 4.

valde fuisse pauperes atque simplices, postea autem ab hominibus locupletatas, & in concinniorem formam redactas. Quamvis & hoc verum sit, hominis præ cæteris animantibus hanc esse naturam, ut conceptus animi verbis significare aliis possit, ita ut non consistat in alieni soni repetitione, ut psittacorum garritus.

XI. *Qua ratione ista impositio ab hominibus est facta?*

Grot. d. c. 1. §. 11. n. 1. Puffend. l. 4. c. 1. §. 5.

R. Aut per tacitam quandam conventionem aut per expressam, cujus vi necessum est, ad hanc & non aliam rem notandam verba & alia signa, ut modo diximus, adhibere. Nam sine tali obligatione inane fuisset tale repertum, etiamsi statuamus, primævas linguas hominibus fuisse infusas: cum enim quilibet homo suam loquendi facultatem seorsim obtineat, eademque libere uti possit, quælibet verba quibuslibet rebus pro lubitu applicando, opus fuit tali conventione, ut quisque eodem modo verbis uteretur, easdemque res iisdem vocabu-

cabulis exprimeret, ita ut quis ſerio voluiſſe præſumatur, quod ſignis iſtis expreſſit, licet forte intrinſeca voluntatis deſtinatio a ſignis diſcrepet; & hinc eſt, cur ab altero quis poſtulare poſſit, quod ſignis iſtis expresſit & promiſit.

XII. *Quomodo ſubdividitur hæc conventio?*

R. In generalem & ſpecialem. Illa interveniſſe intelligitur inter homines eadem lingua utentes, ut certas res inprimis in frequenti commercio atque uſu verſantes certis vocabulis exprimant, quæ communis uſus ejusdem temporis adprobat. Nam penes hunc arbitrium eſt, & jus & norma loquendi; & eo volente, multa renaſcuntur, quæ jam cecidere, caduntque quæ nunc ſunt in honore vocabula. Hæc eſt, qua vocabula quædam vel peculiarem a communi uſu ſignificationem induunt, vel qua communis uſus quædam vocabula ignorat; quo pertinent vocabula artificum ſeu termini artis, & peculiaria vocabula aut

Puffend. l. 4. c. 4. §. 6.

Puffend. l. 4. §. 6. Grot. l. 3. c. 1. ſ. 8. & 11.

aut notæ, quæ finguntur a quibusdam, ut a se invicem, non autem ab aliis intelligantur, quo referuntur tesseræ militares.

Gesner. in fin. Mithridatis sui.

XIII. *In quo ergo consistit veritas?*

Puffend. l. 4. c. 1. §. 8.

R. Veritas consistit in eo, ut signa ac inprimis verba comode animi nostri sensa repræsentent alteri, cui eadem intelligendi jus est, quæque ut ipsi aperiamus, nobis obligatio perfecta aut imperfecta incumbit, ut vel commodum aliquod inde consequatur, vel ne damno præter meritum afficiatur. Unde veritas proprie est, quando signa animi nostri sensa alii, cui eadem intelligendi jus est, recte repræsentant.

XIV. *In quo consistit natura mendacii?*

Puff. d. l.

R. Ubi scientes & volentes facimus, ut signa aut verba aliam præ se ferant sententiam animi nostri, quam quæ revera erat, cum tamen hanc ipsam is, ad quem signa illa diriguntur, intelligendi & judicandi jus habeat, & nobis obligatio incumbat faciendi, ut ille no-

nostram sententiam intelligat. Ex quo mendacium definitur, quod sit, quando signa dolo non conveniunt cum sententia animi nostri contra jus alterius, ad quem diriguntur.

XV. *Cur additur dolo?*

R. Quia ubi dolus non intervenit, mendacium non est, sed falsiloquium. Hinc aliud est mentiri, aliud mendacium dicere; qui rem falsam dicit, quam veram existimat, non mentitur, & qui rem veram quidem dicit, quam falsam putat, mentitur. Grot. l. 3. c. 2. §. 1. n. 1.

XXI. *Quid si verbum habeat plures significationes?*

R. Ut quis excusetur a mendacio, sufficit, si animi conceptus uni istarum significationi congruat, id quod fieri solet interdum cum iis, qui curæ nostræ ad erudiendum sunt traditi, ut exploremus vires ingenii & eruditionem, vel ut interdum iniquam evitemus interrogationem, vel ut nostrum aliquod commodum quæramus sine damno alterius. Grot. l. 3. c. 1. §. 10. n. 1. in fin. Puffend. l. 4. c. 1. §. 13. Osiand. h. c. §. 10. aliter

XVII. *Annon interdum non licet uti istiusmodi sermone ambiguo?*

Grot. d. c. §.10. n.3. R. Interdum non modo illaudabile est, sed & improbum, ita ut nihil intersit, sive simplex quis mendacium dicat, sive ambiguo sermone decipiat, puta cum Dei honos, aut amor proximo debitus aut reverentia adversus superiorem, aut rei de qua agitur natura exigunt, ut quod animo cogitatur, omnino patefiat; sicut in contractibus id aperiendum, quod natura contractus intelligitur exigere.

XVIII. *Quid dicendum de reservationibus mentalibus?*

Grot. d. c. §.17. n.3. c. 6 §.2. Os. obs. 9. R. His reservationibus corrumpitur omnis sermonis usus, & nemo certus esse potest, in quam partem alterius verba debeat accipere. Et nihil obstat, quo minus qui quid affirmat, id ipsum negare, qui negat affirmare dicatur, e. gr cum dicunt nescio, intelligi posse, nescio ut dicam; non habeo, intelligi posse ut tibi dem: esne Jesuita, non, scilicet ut tibi dicam,

cam, & id genus alia, quæ sensus communis repudiat. Ita & eorum commentum non probatur, qui quasi vocem non rem exhorrescant, joca vocant ea, quæ vultu ac pronunciatione maxime seria proferuntur, ut plerumque isti se excusant, quæ nova confingunt. Grot. d. § 18. n. 4.

XIX. *Cur additur in definitione mendacii, contra jus alterius?*

R. Quia nisi alius jus quæsitum habeat, vel ex peculiari pacto, vel ex communi præcepto legis naturalis, vel ex præsentis negotii natura, cui contrahendo sermo vel similia signa adhibentur, ut animi mei sensum ipsi aperiam, mendacium proprie non est, si verba mea non conveniant menti meæ: ita ut hoc in casu non tantum dissimulare liceat, verum etiamsi jus alterius non lædatur, mea autem vel alterius utilitas aliter procurari, aut salus servari nequeat, licebit mihi ita adhibere signa, ut diversam plane animi mei sententiam, quam revera est, exprimant. At posita obligatio- Puff. §. 10. in med. Grot. h. c. §. 11. n. 2. aliter.

ne ſenſa animi alteri communicandi, vocabulis propter conventionem, ut modo diximus, ita uti debeo, ut ſententia animi mei ab altero poſſit intelligi, nam ſine hoc nullus ſermonis foret uſus.

XX. *Quibus ergo non mentimur?*

Puffend. l. 4. c. 1. §. 11. Grot. d. c. 1. § 12. & ſq. aliter. Oſ. hic. diſſ. omnino & Ziegler.

R. Omnibus iſtis, qui nullum jus quæſitum habent, vel quia prædiximus, nos falſa dicturos, & alius permiſit, vel quia ſtatus & conditio ejus, ad quem ſermo dirigitur, impedit jus, propter quod verba menti convenire debent. Sic regulariter infanti aut amenti non mentimur, nec tertio ad quem ſermo non dirigitur, licet inde falſam hauriat perſuaſionem, quo referuntur iſti, qui obiter aliquid audiunt; nec ægrotus medicus aut ſi quis ægrotantem amicum perſuaſione non vera ſolatur, aut in prælio periclitanti ex falſo nuntio animum addit, quo incitatus victoriam & ſalutem ſibi pariat: nec ſubditis princeps, ſi utilitas & neceſſitas publica hoc exigat: nec iſtis, qui ab improbi facinoris perfectio-

fectione aliter averti non possunt, ut si iratus alium occisurus fictis sermonibus ab hoc facinore abducatur & placetur; sic apud hostem falso sermone uti licet.

XXI. *Hæc quæ de hoste dicuntur ad quem sermonem pertinent?*

R. Ad asserentem, non ad promittentem. Nam ex promissione jus speciale ac novum confertur ei, cui fit promissio: idque inter hostes etiam locum habere sine ulla hostilitatis jam existentis exceptione, certum est, neque tantum in promissis expressis sed & tacitis, ut in colloquii postulatione. Grot. d. c. 1. §. 18. & c. 19. h. lib. Osiand. h. c §. 18.

XXII. *An principes eo jure, quod naturaliter concessum diximus, semper uti solent?*

R. Sæpius non utuntur ob eximiam quandam animi celsitudinem, interdum & virium fiduciam. Magnanimus enim verum & libere loqui amat: Generosus animus hostibus furtim necem inferre nescit. Grot. d. c. 1. §. 20.

XXIII. *An quod alicui facere non*

 licet,

licet, ad id eum impellere aut sollicitare licet?

Grot. d. c. §.21. jung. tamen Puffend. l. 8. c. 6. §. 18.

R. Plures negant, quia qui alteri causam peccandi dat, peccat & ipse. Sic regem suum occidere subito non licet, nec oppida sine consilio publico dedere, nec spoliare cives, ad hæc ergo subditum, qui talis maneat, permovere non licet.

XXIV. *At hostis interfectio est licita?*

Grot. d. §. 21. in fin. & § 22. Ziegl. h. c. §. 22, aliter.

R. Est quidem licita, sed non eo modo: secus si quis opera sponte & suo impulsu peccantis ad rem sibi licitam utatur; sic contra jus belli non est, ut eum admittamus, qui deserta hostium parte nostram eligit.

CAP. II.

Quomodo jure gentium bona subditorum pro debito imperantium obligentur: ubi de repressaliis.

I. *Id quod in bello licet jure gentium, ad quodnam bellum pertinet?*

Grot. l. 3. c. 2. §. 1. in pr.

R. ID quod licet in bello vel pertinet ad quodvis bellum, vel ad cer-

certam belli speciem; ad quam referuntur violentæ executiones.

II *Quid hic est violenta executio?*

R. Violenta executio hic est, quando ob denegatam populo vel malitiose protractam justitiam alius populus vi quidem, sed non bellica aperta, sibi ipsi jus reddit.

Grot. l.3. c. 1.§.5.n.1. in princ.

III. *Quotuplex est?*

R. Est duplex: hominum prehensio, & repressaliæ.

Grot. d. c. 2.§.3. & 4. Hahn. de repress.m.3 aliter

IV. *Quid est hominum prehensio?*

R. Hominum prehensio est jus capiendi homines aliquos ex civitate aliqua, propter homicidam nec deditum, nec punitum; & apud Græcos vocabatur androlepsia.

Grot. d. c. 2.§.3.n.4.

V. *Quid sunt repressaliæ?*

R. Repressaliæ sunt remedium extraordinarium, quo ob denegatam vel malitiose protractam justitiam a magistratu alterius reip. in re non modica & causa liquida, læsi magistratus, si ejus præcedens monitum alter magi-

Grot. d. c. 2.§.5.n.1.& c.3.§.6.n.2. Struv. Ex. 9.th.8. Hahn. de repr.memb.2. Ziegl. de jur.maj. l.1. c.34.§.6.

ſtratus negligat, detinet iſtius loci civem quemlibet ſeu res, uſque dum læſo ab altero magiſtratu ſatisfiat.

VI. *Quænam requiruntur ut repreſſaliæ concedi poſſint?*

Grot. d. c. 2. §. 4. Inſt. Jur. P. p. 314.

R. Requiſita ex definitione facile colligi poſſunt, primarium eſt, ut juſtitia ſit denegata vel malitioſe protracta, & ut nullum aliud detur remedium.

VII. *Quando juſtitia dicitur denegata vel malitioſe protracta?*

Grot. d. c. 2. §. 2. n. 1. in fin. §. 5. n. 1. Blum. ad Proc. Camer. tit. 37. n. 2. Ziegl. d. l. 1. c. 34. §. 10. & ſeqq.

R. Juſtitia dicitur denegari, ſi judex preces ſupplicantis vel plane audire nolit, ſed eum limen judicii adeuntem vel litem proſequentem aperte repellat, vel ſi aliquem injuſte condemnet, & ſententiam latam non velit revocare, & læſum ſiſtere indemnem. Protrahi, quando intra præfixum tempus in loco judicii, (ſolennia enim in judicio recepta etiam a peregrinis obſervari debent) aut non inchoat litem, aut finit, ſed ſe malitioſe negligentem in cognoſcendo vel exequendo præbet.

VIII.

VIII. *Cur dicitur, & nullum aliud ſuperſit remedium?*

R. Quia quamdiu datur remedium ordinarium, non pervenitur ad extraordinarium, imprimis violentum hoc, quod continet ſpeciem belli. Hinc non datur ſi poſſit ſuum quis conſequi per compenſationem; item ſi ſubalternus magiſtratus juſtitiam vel denegavit vel protraxit, interdum appellatio eſt interponenda, interdum reviſio petenda interdum ſupplicatio adhibenda. Imo magiſtratus ſive princeps, cui juſtitia eſt denegata, debet petitionis ſuæ fundamenta tranſmittere, & per legatos aut amicos ſive intermedios alios petere ſatisfactionem, & ſi tunc his omnibus adhibitis nihil obtineat, quia alter conſtituitur in culpa, ex qua aut damnum dare cenſetur, aut & ipſe delinquere, ſicut juſtum poteſt geri bellum, ita & repreſſaliæ juſtæ erunt.

Grot. l. 3. c. 2. §. 6. n. 2. Hahn. d. l. Limn. l. 4. J. P. c. 8. n. 311. & ſeqq.

IX. *At vero eſt injuſtum ex facto alieno teneri.*

R. Verum eſt, jure naturæ nemo tenetur

Grot. l. 3. c 2. §. 1. l. 2. c 21. §. 19.

netur ex facto alieno, nisi qui bonorum successor est; ut enim cum oneribus bona transirent, simul cum dominiis rerum introductum est. At vero hic intervenit factum proprium, non quidem immediate, sed mediate, unusquisque enim, qui in aliquam societatem civilem intrat tanquam membrum, se tacite obligat & corpore & bonis pro factis istius civitatis: & juri naturali conveniens est, ut consensu suo ex facto alieno quis obligari possit exemplo fidejussorum. Accedit necessitas & utilitas mutua inter gentes, quæ hoc jus extorsit, nam alias magna daretur injuriis faciendis licentia: cum enim magistratus illius, qui mihi obligatus est, justitiam deneget, facit ut modo extraordinario meus magistratus mihi jus dicere possit. Et licet forte hoc remedio nunc aliquis gravetur, alio tempore tamen & ipse sublevari potest: nam casu existente talis resp. contra nos eodem jure utitur. Præterea isti, qui vel ipsi, vel quorum res detinentur, facile suæ indemni-

Grot. l. 2. c. 14. §. 1. n. 2. & §. 12.

Grot. l. 3. c. 2. § 2. n. 1. & 2. Hahn. de repress. membr. 6. Puffend. l. 8. c. 6. §. 13. Ziegl. d. l 1. c. 34. § 29.

lemnitati per suum magistratum con-
ulere possunt: nam ubique fere loco-
um major habetur ratio civium,
uam exterorum, qui plerumque ru-
lius & durius excipiuntur.

X. *Quænam in tali causa capiuntur?*

R. Aut corpora aut res mobiles sub- Grot. l.3. c.
litorum ejus, qui jus non reddit ca- 2.§.5. n.2.
piuntur. Corpora seu personæ, si Ziegler de
etiam nostri subditi apud istos, contra jur.maj.l.1.
quos utimur repressaliis, detineantur: c.34. §. 17.
bona autem si circa bona subditorum
nostrorum iniquitas sit commissa; li-
cet & hoc in casu, si bona haberi non
possint, recte videantur personæ de-
tineri, usque dum justitia admini-
stretur.

XI. *An & vita subditorum ex tali causa potest obligari?*

R. Creditum hoc fuit apud aliquos Grot. d. c.
populos, eo nimirum, quod crede- 2.§.6.&l.2.
rent, unicuique hominum jus plenum c.21 §.11.n.
esse in se, & id ad remp. posse trans- 2.
ferri: quod minime est probabile, ut
supra diximus; fieri tamen poterit
non ex intentione, sed ex accidenti,
ut

Matth. de crimin. tit. de sicar. c. 2. n. 10.

ut occidantur, qui juris executionem, forte capere se aut bona volentibus resistendo, per vim volunt impedire.

XII. *Quales subditi capi possunt, & quorum bona?*

Grot. l. 3. c. 2. §. 7. n. 2. Hahn. de repressal membr. 12.

R. Qui tales sunt ex causa permanente, sive indigenæ sive advenæ, non qui transeundi, aut moræ exiguæ causa alicubi sunt. Introductæ enim sunt pignorationes ad exemplum onerum, quæ pro exsolvendis debitis publicis inducuntur, quorum immunes sunt qui tantum pro tempore loci legibus subsunt.

XIII. *Quid dicendum de legatis?*

Grot. d. c. 2. §. 7. n. 2. in fin. Ziegl. d. l. 1. c. 34. §. 19. Rutg. Rul. l. 7. c. 9. aliter.

R. A numero eorum, qui capi possunt eximuntur legati & eorum bona, quia alias legationis finis impediri facile posset. Huc non videntur referri commissarii, sicuti nec tabellarii, apparitores, nuncii & similes, hi enim inter alias gentes hoc privilegio non gaudent.

XIV. *Quisnam concedit repressalias?*

Hahn. d. tr. membr. 7.

R. Is cui competit jus belli, ideoque hoc judicandum ex cujusque gentis legi-

legibus fundamentalibus. Et in hoc etiam repressaliæ differunt a prehensione hominum, quæ apud Græcos in usu fuit, & a pignorationibus proprie sic dictis: quamvis enim in genere repressaliæ possint comprehendi sub pignorationibus, stricte tamen considerata, repressaliæ pignorationes non sunt & pignorationes possunt fieri propria auctoritate, secus quam repressaliæ; pignorationes locum habent inter concives, quotiescunque alius alium turbat in re sua, aut in quasi possessione sui juris, quod ad se pertinere putat, repressaliæ non.

Inst. Jur. P. p. 311. in fin. Grot. l. 3. c. 2. §. 7. n. 3. aliter. & Kulpis. ibi Schutz. Vol. 2. Ex. 5. th. 2. Roding. in Pand. Camer. 1. tit. 10.

XV. *Quis est effectus repressaliarum?*

R. Personæ captæ non perinde habendæ sunt, atque si in bello captæ essent, nec etiam servi nostri per talem apprehehensionem fiunt, cum nec hostes quidem illico sint, adversus quos repressaliæ exercentur. Quocirca pœna corporali affici non possunt, vel corporis cruciatu, sed tamdiu tantum retineri, usque dum vel ipsi vel ipsorum amici satisfactionem impetraverint,

Ziegler de jur. maj. l. 1. c. 34. §. 15. & 28.

rint, aut si plane impetrari non possint, videntur habendi esse instar obsidum. In rebus captis creditor consequitur jus retentionis, & hinc confici debet rerum captarum inventarium, eæque diligenter sunt custodiendæ, si post aliquod tempus creditori nec per judicem, nec per debitorem satisfiat, tunc res captæ creditori vel in solutum dari, vel justo pretio vendi possunt, & solutio fieri, deductisque impensis pretium quod superest, isti erit restituendum, cujus bona capta sunt.

Ziegl. d. l. §. 27. Grot. l. 3. c. 2. §. 7. n. 3. in med. aliter. Grot. d. c. 7. §. 2. n. 2. in med.

XVI. *An isti, qui ita pro alio captus fuit aut ejus bona, datur recursus adversus debitorem vel civitatem?*

R. Iste qui causam dedit pignorationi, naturali jure tenetur ad resarciendum damna alii, cui eam ob causam aliquid decedit. Quanam autem actione hoc peti possit, inter se non conveniunt doctores; nos condictionem ex æquitate concedendam putamus, ex qua oritur.

Grot. l. 3. c. 2. §. 7. n. 4. Ziegler. in Comm. h. c §. ult. & d. tr. §. 39. & seqq.

CAP.

CAP. III.

De bello justo sive solenni jure gentium, ubi de indictione.

I. *Quodnam bellum hic justum dicitur?*

R. JUstum bellum hic dicitur, quod est solenne, & geritur ab eo, qui majestatem habet, præcedente denunciatione; qui postea hostis dicitur. Grot. l. 3. c. 3. §. 1.

II. *Quis est hostis?*

R. Hostis hic est, qui habet summum imperium, & bellum publice alicui decrevit. d. c. 3 §. 1. n. 1. & 2. Puffend. l. 8. c. 6. §. 9.

III. *Quid intelligimus per eos, qui habent summum imperium?* Ziegler. de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 25. & in Comm. h. c. §. 1.

R. Omnes, qui remp. habent, quamvis admittant aliquod injustum, etiam communiter: licet enim delicta committant, tamen juris fruendi causa sociati sunt, & exteris jus reddunt, si non per omnia secundum jus naturæ, quod multos apud populos ex parte quasi obliteratum est, certe secundum pacta cum ipsis inita, aut secundum mores. Corpus morbidum corpus tamen Grot. d. c. 3. §. 2. n. 1. 2.

men est, & civitas quanquam graviter ægrota, civitas est, quamdiu manent leges, manent judicia, & quæ alia necessaria sunt, ut ibi jus exteri consequi possint, non minus, quam privati inter se. Cœtus autem piratarum aut latronum civitas non est, quia criminis causa sociantur; & hinc licet milites atque imperatores se gerant, non pro hostibus habendi sunt, nisi forte mutatio incitat non in singulis tantum, quando ex prædone dux justus fit, sed etiam in cœtibus, ut qui prædones tantum fuerunt, aliud vitæ genus amplexi civitas fiant. Etiam isti habent summum imperium, qui pro parte habent, & pro ea parte justum bellum gerunt; item qui inæquali fœdere juncti sunt.

Grot. d. c. 3. §. 3. Rhet. de pace. c. 2. §. 11.

d. c. 3. §. 4. & l. 1. c. 4. §. 13. & 21.

IV. *Quid præter summum imperium requiritur ad bellum solenne?*

R. Requiritur ut publice decretum sit, ita ut ejus significatio ab altera partium altera facta sit, unde promulgata prælia dicuntur.

Grot. d. c. 3. §. 5.

V. *An in omni bello requiritur denunciatio?*

R. I

R. In bello defensivo, & ubi vis illata arcetur, non requiritur, quia a natura censetur indictum, vim enim vi repellere naturaliter licet. In bello offensivo, etiam quando dominus rei suæ manum injicere velit, requiritur, ut post denunciationem constare possit, an alius ipse, & sine vi satisfacere velit nec ne.

d. c. 3. §. 6. n. 1. in pr. Hugo de Roy de eo quod just. l. 1. tit. 7. n. 3. Rhet. de pace c. 2. §. 9. Schuz vol. 2. Ex. 10. th. 6. lit. a.

VI. *Quid est belli indictio?*

R. Belli indictio est actus, quo ejus, quem bello invadere decrevimus, amicitiæ & societati renunciamus, ipsumque nihil sibi nisi hostile a nobis expectandum, certiorem reddimus.

VII. *Quotuplex est belli indictio?*

Grot. d. c. 3. §. 7.

R. Alia est conditionata, quæ cum rerum repetitione conjungitur, e. gr. eam se injuriam, nisi ab ipsis qui fecerint dematur, se ipsum omni vi depulsurum esse. Alia pura, quæ denunciatio in specie indictio vocari solet, & est, qua simpliciter alterius amicitiæ & societati renunciamus, eumque hostem nostrum declaramus. Hoc plerumque fit, ubi bellum jam alter intulit.

VIII. *An requiritur ut utrinque bellum indicatur?*

Grot. d. c. 3. §. 7. n. 3. Schutz. d. Ex. 10. th. 6. lit. b.

R. Sufficit eam fieri ab altera partium, licet sæpe utrinque indici soleat, ut de animo & jure nostro reliqui fiant certiores. Et hunc in finem in regni provincii limitibus & aliis consuetis locis ad tubarum clangorem bellum proclamatur & publicatur, **wird mit Ausblasung der Trompeten und öffentlicher Ausruffung an gewöhnlichen Orthen angekündiget.** Qui modus promulgandi ex moribus populorum varius est, & non ex jure gentium.

IX. *An bellum geri potest, simul atque indictum?*

Bellin. de re milit. part. 1. tit 8. n 8. Ziegl. h. c. §. 13. Text. c. 17. §. 52. Grot. l. 3. c. 3. §. 8. in fi. & 13. aliter.

R. Non, sed concedi debet tantum temporis spatium, quantum requiritur ad deliberationem & inde concipiendam responsionem, an sponte alter satisfacere, an vero belli eventum expectare velit; sicut in judiciis citato datur tempus ad deliberandum, an contendere, an concedere velit, & si contendere velit, ut instructus veniat ad respondendum.

X. *Quan-*

X. *Quando bellum est indictum cui censetur esse indictum?*

R. Indictum bellum ei, qui imperium in populo summum habet, simul indictum censetur omnibus ejus non subditis tantum, sed & qui se socios adjuncturi sunt, ut qui accessio sint ipsius, & hoc est quod ajunt diffidato principe diffidatos ejus adhærentes. At eo bello absoluto si ob auxilia suppeditata populus aut rex alter bello impetendi sint, nova opus erit indictione, quia novum est bellum, & jam non ut accessio spectatur, sed ut principale aliquod. Grot. d. c. 3 § 9. & 10.

XI. *Cur gentes ad bellum justum denunciationem requirunt?*

R. Ut adhuc ultima vice alter de satisfactione moneatur, & si non satisfaciat, ut bellum certum expectet. Ziegl. h. c. §. 11. Feld. ad Grot. h. c. §. 11. & Kulpis. cum ipso aliter.

XII. *Si jus legationum sit violatum, an opus est denunciatione?*

R. Affirmatur, non enim necessario denunciatio fit per legatos, nam ad violatores legatorum contemtoresq; juris eorũ sanctissimi legati non mittun- Grot. d. c. 3 §. 14. Alb. Gent. l. 2. c. 1. p. 212. aliter.

tuntur, ſed per literas & aliis modis, quibus tuto fieri poteſt.

CAP. IV.

De jure interficiendi hoſtes in bello ſolenni, & alia vi in corpus.

CAP. X.

Monita de his quæ fiunt in bello injuſto.

CAP. XI.

Temperamentum circa jus interficiendi in bello juſto.

I. *Quinam ſunt belli effectus?*

Grot. l.3. c. 1. §.3.

R. UT liceat hoſtem lædere, & in perſona & rebus.

II. *Quid hoc eſt, licet?*

l. c.4. §. 2. 1.1. & 2. 1. c. 1. §.3. & 17. ibi Bœcl.

R. Licere interdum dicitur id quod rectum & ex omni parte pium eſt, ut amare Deum & proximum; interdũ licere aliquod dicitur, non quod ſalva pietate & officiorum regulis fieri poteſt, ſed quod apud homines pœnæ non ſubjacet, ſic apud multos populos ſcortari licet, ſic regibus dicuntur omnia

omnia licere, quia ſunt exemti a pœnis humanis.

III. *Quomodo ergo licet lædere hoſtem?*

R. Hoſti hoſtem licet lædere in perſona & rebus, i. e. non ei tantum, qui ex juſta cauſa bellum gerit, quique lædit intra eum modum, qui naturaliter conceſſus eſt; ſed ex utraque parte & indiſtincte, ita ut eam ob cauſam nec puniri poſſit in alieno territorio deprehenſus tanquam homicida aut fur, nec bellum ipſi ab alio talis facti nomine inferri. d. c. 4. §. 3.

IV. *Quæ eſt cauſa cur hoc gentibus ita placuerit?*

R. Quia inter duos populos de jure belli pronuntiare velle periculoſum fuerat aliis populis, qui ea ratione bello alieno implicarentur. Deinde quia etiam in bello juſto vix ſatis cognoſci poteſt ex indiciis externis, quis juſtus ſit ſe tuendi & ſua recuperandi modus, ita ut omnino præſtiterit hæc religioni bellantium exigenda relinquere, quam ad aliena arbitria vocare. Grot. d. c. 4. §. 4. Puffend. l. 3. c. 1. §. 7. in med.

V. *Qui comprehenduntur sub hac licentia lædendi?*

d.c. 4. §. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 14. R. Omnes, qui intra præsidia hostium sunt, non tantum, qui actu ipso arma gerunt, aut qui bellum moventis subditi sunt, sed etiam peregrini, qui ante bellum eo iverũt, & post modicum tempus, intra quod discedere potuerant, manserunt, & qui cõmisso cognitoque bello intra fines hosticos veniunt. Referuntur huc infantes, fœminæ, senes, captivi, quibus vita non est promissa; supplices dediti sine conditione; obsides, in omnes hos competit potestas occidendi, quamdiu injuria ipsis non est remissa. Puffend. l. 8. c. 2. §. 6.

VI. *Quo in loco subditi hostium possunt occidi?*

Grot. d. c. 4 § 8. n 2. Bœcler. in diss. Quies in turb. p. 210. R. Qui sunt subditi ex causa permanente, eos offendere ubique locorum licet, in solo proprio, in solo hostili, in solo nullius, in mari. In territorio autem pacato eos interficere non licet propter jus ejus qui ibi imperium habet, & quod hoc modo violaretur.

VII. *An causa interfectorum, captivorum au-*

aut supplicium referri potest ad talionem?

R. Non, quia talio proprie exercenda est in eandem personam quæ deliquit. Contra vero ex bello plerumque id quod talio dicitur in malum redundat eorum, quorum in eo, quod accusantur, nulla est culpa, quales sæpe sunt captivi & supplices. Grot. d. c. 4. § 13. & ibi Ziegler.

VIII. *An propter pertinax studium in partes & strenuam defensionem quis occidi postea potest, quando captus est?*

R. Nemo est, qui talem supplicio dignum judicet, maxime cum partes illæ aut a natura assignatæ sunt, ut inter imperantes & parentes, aut honesta ratione electæ, ut qui aliis auxilium ferunt in justo bello. Imo tantum abest, ut in eo crimen sit, ut pro crimine habeatur, si quis præsidio decesserit. Interim tamen ut hostes occidi impune possunt. d. c. 4. § 23. n. 2. & c. 11. §. 16. Obrecht de rat. bell. c. 2. § 8. Kulpis h. c. § 6. in med

IX. *An licet hostem tollere veneno?*

R. Jure naturæ possum: nam quem interficere licet, eum gladio, an vene- Grot. d. c. 4. §. 16.

Alb. Gent. l. 2. c. 6. p. 250. Os. h. c. §. 16. aliter jung Zent. graf diss. de armis in bello prohibitis.

no interimas nihil intereſt;licet generoſius ſit ita occidere, ut qui occiditur ſui defendendi habeat copiam, tamen huic non debetur, qui mori meruit. Jure gentium,quia communis eſt neceſſitas,ne pericula in bellis nimium intendantur,non videtur eſſe permiſſum. Et credibile eſt a regibus id profectum, quorum vita ab armis ante alios defenditur, a veneno minus, quam aliorum tuta eſt,niſi defendantur juris aliqua religione &metu infamiæ. Sic & videtur eſſe contra jus gentium ſpicula, fontes, & aquas veneno inficere, ut minuantur pericula in bello.

X. *Sed an licet aquas corrumpere ut bibi nequeant?*

Grot. d. c. 4 § 14. Gentilis aliter p. 256.

R. Affirmatur, id enim perinde habetur, ac ſi flumen avertatur, aut fontis venæ intercipiantur.

XI. *Licetne hoſtem interficere immiſſo percuſſore?*

Grot. d. c. 4. § 18. jüg. c. 1. §. 21.

R. Per eos,qui fidem expreſſam vel tacitam violant,ut ſunt ſubditi, vaſalli,milites,recepti, ut ſupplices, advenæ,

næ, transfugæ, non videtur permis-
um, ne nimium intendantur pericula
eorum, qui maxime eminent. Per
alios videtur licere; nimirum hostem
occidere ubivis licet, nec refert, quot
int, qui faciant.

& ibi not. Alb. Gent. p. 275. jung. tamẽ Puffend. l. 8. c. 6. §. 18.

XII. *At vero tales percussores deprehensi exquisitis suppliciis afici solent.*

R. Non ideo venit, quod in jus gentium deliquerint: sed quia eodem jure in hostem quidvis licet: gravius autem aut levius malum statuit quisque pro sua utilitate. Nam sic & exploratores deprehensi pessime tractari solent.

Grot. d. c. 4. §. 18. n. 3.

XIII. *An stupra & adulteria in bello sunt permissa?*

R. Non, quia per denunciationem belli renunciavimus tantum istis juribus quæ ad securitatem nostram faciunt; & hostis noster habet tantum jus ad ea media, quæ ad bellum gerendum & finem in eo obtinendum sunt necessaria. Qualia non sunt stupra & adulteria, sed tantum sunt actus effe-

Grot. d. c. 4. §. 19. Gent. p. 421 Kulpis h. c. §. 7. in fin. Osiand. ad Grot. h. c. §. 19.

ratæ libidinis, qui non bello magis, quam pace puniendi sunt.

XIV. *Si belli causa sit injusta, bellum autem solenniter sit susceptum, an effectus belli justitia intrinseca justi esse possunt?*

Grot. l. 3. c. 10. § 3. Of. h.c. §. 3. R. Si belli causa injusta sit, etiamsi bellum solenni modo sit susceptum, injusti sunt interna injustitia omnes actus, qui inde nascuntur: ita ut qui scientes tales act9 operantur, habendi sint in eorum numero; qui ad regnum cœleste sine pœnitentia pervenire non possunt. Vera autem pœnitentia, si tempus & copia superat, omnino requirit, ut is qui damnum dedit, sive interficiendo, sive res corrumpendo, sive prædas agendo, id ipsum resarciat ipsis, quorum interest. l. 2. c. 17. §. 13, & 14.

XV. *Quinam ergo sunt isti, qui hæc resarcire debent?*

d. c. 10. §. 4. l. 2. c. 21. §. 4. & 7. l. 3. c. 1. §. 3. R. Ad restitutionem tenentur belli auctores sive potestatis jure, sive consilio damnum dederint; etiamsi insolitum sit, dummodo bellum sequatur, & tale quid jusserint aut suaserint, quod

quod impedire potuerunt & non fecerunt. Sic duces tenentur de his, quæ suo ductu facta sunt; & milites in solidum omnes, qui ad actum aliquem communem & individuum, puta urbis incendium, concurrerunt, in actibus dividuis pro damno quisque cujus ipse causa unica, aut certe inter causas fuit. Referuntur etiam huc isti, qui aliis operam navarũt & in culpa sunt. Item qui rem bello injusto captam penes se habent, tenentur dominis eam restituere, ut tamen, si quid sumptus aut operæ impenderunt, deducere tantum possint, quantum domino valebat adipisci desperatam possessionem, & si rem emerint, pretium restituendum. Sin autem rei possessor culpæ exsors eam consumserit aut alienaverit, non tenebitur, nisi in quantum censeri potest locupletior factus.

l.2.c.17.§.11 Grot. l.3.c. 10. § 6. l.2.c.10.§.9

XVI. *Si bellum sit justum ratione causæ suæ, an omnes justitia interna occidi possunt, quos enarravimus?*

R. Non; juste nam seu ex justitia interna nemo interfici potest, nisi aut in pœ-

Grot. c. 11. §. 2.

pœnam justam, aut quatenus absque eo vitam & res nostras tueri non possumus: licet interdum accidat, ut citra propositum nostrum etiam innocentem occidamus.

XVII. *Quid ergo dicendum de infantibus, fœminis, senibus &c.*

Grot. c. 11. §. 9 10 11. 12. 13. 14. 15. 16. & 18. Ziegl. h. c. & Feld. Gent l. 2. c. 21. & 22. Seld. l. 6. c. 15. in fin.

R. Ex rigore belli, quia sunt partes istius corporis seu civitatis, cui bellum indiximus, occidi possunt, ex temperamento juris naturæ, quod respicit circumstantias, & an vita nostra & res ab iis non sint tuta, non possunt; & infantes excusat ætas, fœminas sexus, nisi virilia & arma tractent, aut alias in bello juvent; senes defectus virium, nisi consilio vel alias noceant; sacerdotes, item eos, qui literis operam dant, vitæ genus, nisi & hi servitia militaria præstent. Item agricolæ, mercatores, opifices, artifices, modo ad bellum nihil contribuant, vel negotiando in rebus ad militiam pertinentibus, vel arma fabricando, conficiendo pulverem pyrium. Captivis parcendum, quia arma posuerunt, item

tem deditis sine conditione, ita ut nec talio, nec pertinax studium sufficiens sit causa eos occidendi; nisi forte sævitia hostis in captivos exerceri solita, aliter non possit coerceri, quam simili sævitia. Sic & obsides non sunt occidendi, nisi & ipsi aliquid commiserint morte dignum.

CAP V.
De rebus vastandis eripiendisque.

CAP. XII.
Temperamentum circa vastationem & similia.

I. *Possumusne res hostium vastare easque iis eripere?*

R. AFfirmatur, nam contra naturam non est spoliare eum, quem honestum est necare: & jure belli aut eripi, aut corrumpi possunt munitiones hostium, portus, urbes, viri, naves, fructus & si qua sunt similia. Grot. l.3.c. 5. §.1. Puffend. l. 8.c. 6. §. 18. in fin. Of.h.c. 0.1.

II. *An & res sacræ?*

R. Quia res sacræ sunt ejus, qui summum d. c.5. §. 2. n.1.

mum imperium in populo obtinet, merito & hæ res cedunt victori.

III. *At vero res sacræ sunt in Christi patrimonio?*

Grot. d. c. 5. § 2. n. 1. 2. Conring. ad B. Innocent. X. c. 6 Maurit. de secularis. bon. eccl. c. 5. Kulpis h. c. §. 1. in fin. Osiand. h. c. §. 2. cum pluribus aliis aliter.

R. Christi patrimonium non est de hoc mundo; hinc cum sacra sint publica, quando populus alteri populo aut regi se dedit, tum etiam ea dedit, quæ divina dicuntur, juxta illud: *deduntque se, divina humanaque omnia.* Et ideo jus publicum in sacris consistere dicitur: & populus ipse mutata voluntate propter utilitatem & necessitatem publicam ex sacro profanum potest facere; certo indicio, hæc bona quidem ex privatorum dominio & potestate exivisse, & sacra dici a fine, cui destinata sunt, non autem ex illo, quod summæ potestati in omnia reip. bona competit, & dominium eminẽs vocatur. Propter quod etiam procedunt ab imperantibus constitutiones de sacris rebus non alienandis vel oppignorandis, nisi certis casibus.

IV. *Quid si quis ex errore credat, in simulacro numen aliquod inesse?*

R. I

R. Id violari aut corrumpi nefas est ab iis, qui in ea persuasione conveniunt, ex talis opinionis positione, seu quia conscientia erronea obligat, ut recta. Aliud est, si hostes non idem sentiant, ab his enim recte talia simulacra seu idola abolentur; & bona sacra in cultum idololatricum destinata in alios pios usus & verum cultum convertuntur.

Grot. d. c. 5. § 2. n. 4. Os. ibi & Ziegler. Nov. 37. Zepper. de Polit. Eccl. l. 2. c. 26. & de leg. mosaic. 4. c. 16. Hortled. de caus. bell Germ. tom. 1. l. 5. & 7.

V. *Quid dicendum de rebus religiosis?*

R. Idem & de religiosis intelligi debet. Nam hæc quoque non mortuorum sunt, sed viventium sive populi alicujus sive familiæ. Quare sicut sacra loca ab hostibus capta, ita & religiosa talia esse desinunt; dummodo ipsa mortuorum corpora non male tractentur, quia id contra jus est hominum sepeliendorum.

Grot. d. c. 5. §. 3. l. 2. c. 19. §. 2. n. 6.

VI. *An res hostium tantum vi possunt eripi an etiam dolo?*

R. Non vi sola res hostium hostibus eripi possunt, sed & doli, qui perfidia carent permissi censentur.

Grot. d. c. 5. §. 4.

VII. *An*

VII. *An citra modum res hostium possunt corrumpi aut iis eripi?*

Grot. l.3.c. 12. §.1. Francisc. a Vict. de J. bell. n. 56. Ziegler de jur. maj. l.1. c. 33. §. 72.

R. Non, sed desistendum est vel quando id acquisivimus, quod par est illi, quod nobis debetur, vel quando tantum damni datum fuit, quantum vindictæ modum non excedit, vel quantum requiritur, ut pericula futura, ne scilicet de novo nobis inferatur bellum, & sic bellum ex bello nascatur, evitare possimus. Quare ut propter pecora abacta aut domos aliquas incensas totum regnum vastetur, æquitas non fert.

VIII. *Quid si populatio hostem brevi ad pacem faciendam subigat?*

Grot. d. c. 12. §.1. n. 2. & 3. Alb. Gent. l.2. c. 23. p. 448.

R. Stultum est nullo suo bono nocere alteri, sed si vastatio ad pacem adigat hostem, non est ratio parcendi. Quamvis si rem recte expendas, plerumque admittantur talia odio magis quam prudenti ratione.

IX. *Quæ ergo res non videntur vastandæ?*

Grot. l.3. c. 5. §. 2. n. 3.

R. In quibus cessat ratio vel necessitatis vel utilitatis; sic post plenam victo-

ctoriam horrificum, nefarium & omni odio dicitur imbutum bellum, quod parietibus, tectis, columnis, postibus fit. Sic si magna spes sit celeris victoriæ, cujus præmium & ager & fructus futuri sint, his parcendum: nam jam res hostiles non diripies, nihil enim amplius eæ ad istum pertinent, tuæ sunt, tuas res perdes. Si hostes aliunde, quo se sustentent, habeant, puta mare, si fines alii pateant, agricultura etiam in ipso collimitio tuta maneat, & potius tributum exigatur. Et hinc non tantum agricolæ, sed & animalia quibus arant, & semina, quæ ad agrum portant extra belli periculum poni debent. Sic rebus quæ ad bellum faciendum aut ducendum nihil momenti habent, ut sunt templa, porticus, statuæ & similia, etiam durante bello parcendum: & quidem in templis specialis ratio accedit, quod sacris usibus dicata sunt, & si nullum inde sit periculũ, talia ædificia, & quæ eis accedũt, conservari suadet rerum divinarum reverentia, inter eos maxime,

d.c.12. §. 3. jung. Fußknechts. Bestall. de anno 1570. art. 53. & Kulpis h.c. §. 3. lit. i.

d.c.12. §. 6.

Ziegler. in Comm. h.c. xime, qui eundem Deum ex eadem lege colunt, etiamsi forte sententiis quibusdam aut ritibus dissideant. Consvetudo tamen fere est quarundã gentium, ut campanæ rebus sacris destinatæ certa pecuniæ summa redimantur. Idem dicendum de religiosis & illis, quæ in honorem mortuorum structa sunt; nam & hæc nisi contempta humanitate violari non possunt.

Grot. d. c. 12. §. 7. Text. c. 18. n. 37.

X. *Præter rationem æquitatis & humanitatis suntne adhuc aliæ rationes, quæ hoc suadent?*

d.c. 12. §. 8. n. 1. 2. & 4. R. Affirmatur, talis enim moderatio hosti magnum telum eripit, desperationem; præ se fert speciem magnæ de victoria fiduciæ; clementia per se est apta frangendis & conciliandis animis. Imprimis autem summarum potestatum & ducum, qui christianos se & a Deo & ab hominibus haberi volunt, officium est, violentis urbium direptionibus, & si quid his simile est, intercedere, ut quæ abire non possint sine gravissimo multorum innocentium malo, & sæpe ad belli summam

parum

parum proficiant: ita ut bonitas christiana fere semper, ipsa quoque justitia plerumque ab istis abhorreat.

CAP. VI.
De jure acquirendi bello capta.

CAP. XIII.
Temperamentum circa res captas.

I. *Capta in bello cuinam cedunt?*

R. Bello justo ea nobis jure naturæ acquiruntur, quæ aut paria sunt ei, quod cum nobis sit debitum, aliter consequi non possumus, aut etiam quæ nocenti damnum inferunt intra æquum vindictæ modum. Id quod & Deus probat in lege a Mose data. Jure gentium non tantum is, qui ex justa causa bellum gerit, sed & quivis in bello solenni & sine fine modoque dominus fit eorum, quæ hosti eripit, eo sensu, ut a gentibus omnibus & ipse, & qui ab eo titulum habent, in possessione rerum talium tuendi sint: quod dominium quoad effectus externos, in quantum non habetur pro

Grot. l.3. c. 6. §.1. n.1.

Kulpis. h. c. §.1.

Deut. 20. v. 14.

Grot. d. c. 6. §. 3.

ſure & proprio nomine pro lubitu de hac re diſponere poteſt, licet appellare.

II. *Quando res cenſentur captæ?*

Grot. d. c. 6. §. 3. n. 2. R. Res mobilis capta dicitur, ubi intra fines, i. e. præſidia hoſtium perducta fuerit. Et quamvis res captæ ſtatim dicantur fieri capientium, tamen cum conditione aliqua, continuandæ ſcilicet eousque poſſesſionis, intelligi debet. Cui conſequens eſſe videtur, ut in mari naves, & aliæ res captæ cenſeantur tum demum, cum in navalia aut portus, aut ad eum locum, ubi tota claſsis ſe tenet, perducta ſunt. Hæc tamen apud quasdam gentes aliter determinari poſſunt.

Grœnweg de LL. abrog. ad l. 2. de capt. & poſtl. rev. Ziegl. h. c. §. 3.

Grot. d. c. 5. §. 4. n. 1. Res immobiles captæ intelliguntur, quæ manſuris munitionibus ita includuntur, ut non niſi iis expugnatis parti alteri palam aditus non ſit; ſeu in quibus non eſt momentanea, ſed firma poſſesſio.

III. *Quid ſi res capta non ſit hoſtium?*

Grot. d. c. 5. §. 5. R. Ut res aliqua belli jure noſtra fiat, requiriritur ut hoſtium fuerit: nam

nam quæ res apud hostes quidem sunt, puta in oppidis eorum, aut intra præsidia, sed quarum domini nec hostium sint subditi nec hostilis animi, eæ bello acquiri non possunt. Nam & ratio deficit, non enim habentur pro rebus nullius, & jus hoc mutandi dominii odiosus est, quam ut produci debeat; & a rebus exterorum non metuitur damnum, quomodo ab exteris ipsis, qui tempore indicti belli apud hostes deprehenduntur & intra modicum tempus non discedunt. Si tamen eo consilio sint missæ ad hostem, ut eum juvent, merito habentur pro hostilibus. Ziegl. h. c. aliter

IV. *Quid ergo juris, si res exterorum inveniantur in navi hostili?*

R. Censentur esse hostiles usque dum hæc præsumptio validis in contrarium probationibus elidatur. Grot. l. 3. c. 6. §. 6.

V. *An quæ hostibus erepta sunt possunt vindicari ab his, qui ante hostes nostros ea possederunt & bello amiserunt?*

R. Non, quia jus gentium hostes pri- d. c. 6. §. 1. Puffend.

l.8.c.6 §.20 Frantzk. 2. resol. 9. §. 47.&53. Ziegl. h.c.

primum dominos fecit dominio externo, deinde nos.

VI. *Cuinam acquiruntur res hostiles in bello publico ac solenni, an populo, vel isti, cujus auspiciis bellum geritur, an singulis, qui de populo aut in populo sunt?*

Grot. d. c. 6. §.9. Puffend. l. 8.c.6. §.7.

R. Res quæ sunt nullius, quales sunt res hostium, quia non amplius nobiscum in societate vivunt, & ipsis non amplius debemus jura, quæ ex societate fluunt quale etiam est jus dominii, fiunt capientium, sed tam eorum, qui per alios, quam qui per se capiunt. Ita non servi tantum, aut filii, sed & liberi homines, qui in piscando, aucupando, venando, margaritas legendo operam suam addixerunt aliis, statim quod acceperunt, acquirunt ipsis, quibus operam navant, & sic milites istis, qui sunt principales belli auctores: perinde enim est, per se quis faciat aliquid, an per alium.

VII. *An ergo singuli nihil sibi acquirunt?*

Grot. d. c. 6. §.10.

R. Distinguendum inter actus vere publi-

publicos belli, & inter actus privatos, qui fiunt occasione belli publici: per hos actus privatis res quæritur primo ac directe, per illos actus populo.

Puffend. l. 8. c. 6. §. 31. in fin. Kulpis h. c.

VIII. *At vero singuli seu privati nihil possunt facere nisi in ministerio publico?*

R. Singuli seu privati, qui in bello aliquid faciunt, semper quidem sunt in ministerio publico, sed non omnia faciunt, quæ sunt in ministerio publico, e. g. quæ in liberis seu injussis excursibus, vel etiam contra expressas prohibitiones capiunt.

Ziegl. h. c. & de j. maj. l. 1 c. 33. § 77 Text. c. 18. n. 67. aliter.

IX. *Quales sunt res, quas singuli sic sibi acquirunt?*

R. Res soli, quia nisi publico actu, inducto exercitu, impositis præsidiis capi non solent, populi fiunt: res mobiles & se moventes si capiant in ministerio publico primo ac directe populo acquirunt, & ab hujus concessione est, quicquid ex his rebus sibi vel retinent, ut in direptionibus aut populationibus militibus concessis,

Grot. d. c. 6. §. 11. & 12.

Cujac. 19. obs. 17. alit. Text. d. l. & alii.

vel quicquid ex præda ipsis tribuitur: vel extra ministerium publicum, ut modo diximus, & sibi primo & directe acquirunt; nisi & in his rebus lex civilis dominium singulorum antevertat, sic lege introduci potest, ut quæ apud nos reperiuntur hostium res, publicæ fiant.

d.c.6. §. 13.

X. *Præda quot modis tribui solet?*

d.c.6. §. 15. Seld. l. 6 c. 6. Str. Ex. 41. th. 18. 19.

R. Sicut res aliæ ita & præda potest a populo aliis concedi, non tantum post acquisitionem, sed & ante eam, ita ut subsecuta captura conjungantur actiones brevi manu: nec tantum ea concessio nominatim fieri potest, sed & in genere, ut viduis, senibus & egentibus pupillis pars prædæ dari potest.

XI. *An hæc juris translatio semper est mera donatio?*

Grot. d. c. 6. §. 22. n. 2.

R. Non, sed interdum contractus, interdum aut solutio ejus, quod debetur, aut remuneratio ob damna, quæ quis passus est, aut ob id quod ipse bello impendit, sive sumptu sive opera, ut cum socii aut subditi nul-

la

o ſtipendio militant, aut non tali, quod operæ reſpondeat. Nam ex his cauſis prædam aut omnem, aut ejus partem concedi ſolitam videmus. Et hinc receptum, ut ſua faciant, quæ capiunt aut ſocii aut ſubditi, qui ſine ſtipendio & ſuo ſumptu ſuoque periculo bellum gerunt. Text. d. c. 18. n. 67.

XII. *Quæ eſt ratio in ſociis?*

R. In ſociis ratio eſt manifeſta, quia naturaliter ſocius ſocio tenetur ad reparationem damnorum, quæ ob negotium commune aut publicum eveniunt. Adde, quod opera quoque gratis præſtari vix ſoleat. Credibile ergo eſt, niſi cauſa alia appareat, puta beneficentia mera, aut contractus antecedens, ſpem ex hoſtibus lucrandi ſpectatam eſſe in damni & operæ compenſationem. Grot. l. 3. c. 6. §. 23.

XIII. *Quæ eſt ratio in ſubditis?*

R. In ſubditis id non æque evidenter procedit, quia hi operam civitati ſuæ debent: ſed contra occurrit, quod ubi non omnes ſed aliqui militant, his ipſis a corpore civitatis retributio debe- d. c. 6. §. 24. Puffend. l. 7. c. 4. §. 5. Horn. l. 2. c. 2. §. 17.

debetur ejus, quod plus cæteris operæ aut sumptus impendunt multoq; magis damnorum, in cujus retributionis certæ locum spes prædæ totius aut partis incertæ facile nec sine ratione conceditur. Cæterum hodie passim usurpatur, ut in direptionibus oppidorum & præliis suum quisque faciat, quod cepit: in excursibus vero capta communia fiant eorum qui in comitatu sunt, inter ipsos pro dignitatis ratione partienda.

Grot. d. c. 6. §. 24. n. 8. & Kulpis. ibi.

XIV. *Si apud populum bello non permixtum controversia oriatur de re bello capta, pro quo judicabit?*

d.c. 6. §. 25. R. Addicenda ei, cui favent leges aut mores populi, a cujus partibus res capta est: quod si ejus nihil probetur, ex jure gentium res ipsi populo adjudicanda si modo ea res in actu bellico capta.

XV. *An extra territorium utriusque partis bellum gerentis capta fiunt capientium?*

d.c. 6. §. 26. n. 2. R. Sicut & hostem ubique licet interfi-

erficere, ita & in rebus locum non &c. 4. §. 8.
consideramus. In loco tamen paca- n. 2. h. l. &
o is qui imperium habet, potest lege ibi not.
ea prohibere, ne id fiat, & si contra
legem factum sit, de eo tanquam de
delicto poscere potest, ut sibi satis-
fiat.

XVI. *An hoc jus externum acquirendi res bello captas ita proprium est belli solennis, ut in aliis bellis locum non habeat?*

R. Si sint alia bella inter populos utrinque majestate pollentes gesta etiam locum habent: sin autem sint inter cives, sive magna ea, sive parva sint, nulla fit dominii mutatio, nisi auctoritate judicis. Sic etiam in repressaliis aliter non obtinet. Ziegl. h. c. §. 7. Grot. h. l. aliter.

XVII. *Quæ in bello justo capta sunt ultra debitum modum, an retineri possunt?*

R. Non ultra licitum est capere aut habere, quam causa subest debendi in hoste; excepto quod etiam extra eam ad securitatẽ necessariam res possunt detineri, sed restituendæ cessante pericu- Grot. l. 3. c. 13. §. 1. n. 1.

riculo in se aut in pretio: nam quod in re pacatorum liceret, multo magis in re hostium licet.

XVIII. *An res subditorum tantum capi & acquiri possunt ad consecutionem debiti primarii, unde ortum est bellum, an & subnascentis?*

d.c. 13. §.3. R. Res subditorum non tantum capi possunt & acquiri ad consecutionem debiti primarii, unde ortum est bellum, sed & subnascentis, ita ut & impensæ in bellum factæ & damna inde orta præstari debeant.

XIX. *Quid si isti, quorum res capiuntur, sint extra culpam?*

d.c. 13. §.4. n. 2. & 3. & c. 2. §. 5. n. 1. & §. ult. R. Æquitas vult, ut cum tantum quasi fidejussorio nomine sint obstricti, ipsis relinquantur res istæ, quibus nos facilius, quam ipsi careamus, præsertim vero si satis appareat, illos ipsos id quod eo modo amiserunt a civitate sua non recuperaturos. Sic & in repressaliis, quamdiu spes est, nos nostrum satis facile consequi posse ab originariis debitoribus, aut ab iis, qui non reddendo se debitores faciunt,

ad

d eos, qui culpa vacant, non venien-
um.

CAP. VII.
De jure in captivos.

CAP. XIV.
Temperamentum circa captivos.

I. *An captivi possunt fieri servi?*

UT captores a summo illo rigore, quo omnes captivos & statim & post moram quamdiu injuriam non remiserunt, possunt occidere abstineant, apud omnes gentes necessitas & utilitas vult, ut capti possint in servitutem redigi. Grot. l.3. c. 7. §.5.

I. *An hoc intelligendum tantum de iis qui sunt subditi hostis perpetui, & qui se dedunt, aut servitutem promittunt?*

R. Non tantum qui se dedunt aut servitutem promittunt pro servis haberi possunt, sed omnes omnino bello capti, ex quo scilicet intra præsidia perducti sunt; & omnium eadem sors st etiam eorum, qui fato suo, ut dixinus, cum bellum repente extortum esset, d. c. 7. §. 1. n. 1. & 2. c. 4. §. 7.

esset, intra hostium fines deprehenduntur.

III. *An etiam posteri ipsorum servi fieri possunt?*

d.c.7.§.5.n. 2.Grot. l.2. c.5.§.29. n.2 Puffend. l. 6.c.3. §.9.

R. Affirmatur, 1. quia si captores summo jure utantur, illi ipsi nascituri non sunt. 2. diu alendi sunt e servis nati, antequam opera eorum domino utilis esse possit, & sequentes operæ sui temporis alimentis respondent.

IV. *Quæ sunt effecta hujus juris?*

Grot. l.3. c. 7.§.3. n.1.2. Horn.l.1.c. 3.§.4. Ziegl. h. c.

R. Effecta hujus juris infinita sunt: nulla enim perpessio est, quæ stricto jure belli non impune iisis imponatur, ut modo diximus; & res omnes, quæ captæ fuerant cum persona acquiruntur domino.

V. *An incorporalia belli jure acquiruntur?*

d.c.7.§.4. Puffend.l. 8.c.6.§.22. Grot. l.2.c. 5.§.5.

R. Non acquiruntur primo ac per se, sed media persona cujus ea fuerunt. Excipienda tantum ea, quæ ex singulari personæ proprietate fluunt, ac proinde inalienabilia sunt, ut jus patrium. Hæc enim si manere possunt, manent penes personam sc. quando pater

pater revertitur ex captivitate, si non, extinguuntur & liberi censentur esse sui juris; nam qui jam nati sunt tempore captivitatis, non fiunt servi, nisi & ipsi capiantur. Grot. l. 3. c. 9. §. 7.

VI. *Qui capiuntur populine an singulorum fiunt?*

R. Homines hac in re jure belli rebus æquantur, & sic ex his, quæ de præda diximus, definiendum est. Grot. l. 3. c. 7. §. 5. n. 4.

VII. *Qui bello injusto capti sunt, possuntne aufugere, vel etiam ii, qui ex iis nati sunt?*

R. Aufugere possunt, sive bello manente, sive pace facta; sive ad suos sive ad alios. Priori casu jure postliminii consequuntur libertatem; posteriori casu, scil. si fugiant pace facta vindicari possunt a domino, ipsisque reddendi sunt, quia jure gentium conquiritur dominium externum, quod effectum non haberet, si pace facta aufugere possent. Si nesciatur, ubi sit, aufugientiũ animis nullum vinculum videtur esse injectum: quia cũ illi causa sit injusta, ipse captor justi- d. c. 7. §. 6. n. 1. d. c. 7. §. 7. n. 3.

tia

l.3.c.10.§.3. tia interna eos retinere non poterat, & sic aufugiendo propter defectum l.1.c.3.§.2. judicii humani sibi ipsis jus dicunt. Sic & suas res, quas retinere captor non poterat, sine furti vitio auferunt, aut laboris sui mercedem, si quam supra alimenta præstari æquum est, nam & Grot. l.3.c. 7.§.6.n.4. jung. l.2.c. 7.§.2. in fin. Kulpis h.c. hic judicium deficit, & debitum ex facti evidentia satis censetur probatum, si conferantur hujus captivi operæ cum operis aliorum, quibus alimenta & mercedem præstamus; modo ipse neque suo, neque publico nomine quicquam debeat domino, aut ei cujus jus dominus acceperat.

VIII. *At vero captor vitam donavit, ergo propter vinculum gratitudinis videtur esse obligatus, ut nec aufugere, nec res suas nec mercedem auferre possit, nam vita est res inæstimabilis.*

Ziegl. h.c. §.6. & Os. aliter. R. Talis captor non habuit jus ipsi auferendi vitam, & sic ipsi reliquit, quod jure naturæ relinquendũ erat, nec liberalitas est in eo, quod meum est & auferri non debet. Sic quamvis latro

tro vitam mihi non auferat, tamen ex ipsius captivitate evadam non ecco, nec furtum est, si furi res meas erum eripiam. Et licet talis fuga & abductio deprehensa graviter puniri oleat, tamen hæc & alia multa faciunt otentiores, non quia æqua sunt, sed uia ipsis expedit. Grot. l.3. c. 7. §. 6. n. 4. in fin.

IX. *Si dominus jus suum externum exsequi velit, an servus potest resistere?*

R. Hoc jus externum, quia non sola gendi impunitate, sed & judiciorum utela constat, inane erit, si ex adverso esistendi jus maneat. Nam si domino i resistere licet, licebit & magistratui lominum tuenti, cum tamen magistratus ex jure gentium dominum in llo dominio ejusque usu defendere lebeat. d.c.7.§.7.& l.1.c.4.§.2.

X. *An necessario apud omnes gentes capti in bello fiunt servi?*

R. Si necessitas & utilitas hoc exigat, jus gentium apud omnes gentes vult potius, ut capti in servitutem redigantur, quam ut occidantur: & si d.c. 7. §. 8. Horn. l.1.c. 3.§.3. aliter

Ii bella

bella aliter geri possint, quam ut capti libertatem amittant, & servi fiant, ne quidem servi fiunt, quia cessat ratio necessitatis. Sic inter Christianos bello orto capti non fiunt servi, ita ut vendi possint, ad operas urgeri, & alia pati, quæ servorum sunt, nam non opus est inter ipsos, ut a miseris hominibus interficiendis abducantur minoris sævitiæ concessione, reverentia enim Christianæ religionis sufficit. Mansit tamen etiam inter Christianos mos captos custodiēdi, donec persolutum sit pretium, cujus æstimatio in arbitrio est victoris, nisi certi aliquid convenerit expressis pactis, quæ hodie vocari solent Cartel. Inter Christianos & Mahumetistas adhuc servi fiunt, quia alio remedio ab interfectione Mahumetistæ non possunt prohiberi.

(d. l. c. 7. §. 9. n. 1. Gudel. de jur. noviss. l. 1. c. 5. n. 6. Struv. Ex. 40. th. 69. Schuz. vol. 2. Ex. 12. th. 12. lit. F. d. l. c. 7. § 9. n. 2. Text. c. 18. n. 41. Gent. l. 3. c. 9. Kulpis. h. c.)

XI. *Ubi ergo servitus adhuc obtinet, quando censetur justa?*

R. Licita est talis acquisitio justitia interna, quousque debiti aut primarii aut subnascentis quantitas patitur, nisi

(Grot. l. 3. c. 14. §. 1. n. 1.)

nisi forte in ipsis hominibus peculiare sit delictum, quod libertatis damno puniri æquitas ferat. Et hactenus justum bellum gerens in hostis subditos captos jus habet, idque in alios valide transfert: habita tamen æquitatis & bonitatis ratione in captis, prout vel arma gesserunt, vel alias contra nos operas præstiterunt, vel non, prout diximus, cum de interficiendis hostibus ageretur. Grot. l.3. c. 4.§.6.

XII. *Ex temperamento belli, vel habita ratione, quod capti nullam amplius injuriam nobis inferant, quid juris in eos habemus?*

R. Jus vitæ & necis, quod rigor belli domino concedit, ex æquitate domino præstat ut domesticam habeat jurisdictionem, sed eadem religione exercendam, qua publica exercetur: etiam in minoribus correctionibus, puta in verberibus, nam & hic adhibenda est æquitas, imo clementia. Grot. d. c. 14.§.3 & 4. §. un. I de his, qui sui vel alieni juris. l. un. C de emend. serv

XIII. *Quid de operis dicendum?*

R. Operæ eum modo exigendæ sunt, & valetudinis servorum humane ha- d.c. 14.§.5. n.5.

 ben-

Puffend. l. 6. c. 3. §. 8. Boecl. Inst. Pol. l. 1. c. 4. p. 57. benda ratio. Et pro his alimenta servo debentur. Imo si quid fecerit servus, quod servilis officii modum excedit, aut quod non ex imperio, sed ex voluntate præstatur, ubi ex ministerio in affectum amici transitur, beneficii materia invenitur. His consentaneum est, ut si quid servus suum defraudans genium comparsit, aut succisivi temporis diligentia quæsivit id aliquo modo sit ipsius, quod ipsi citra delictum suum aut domini necessitatem auferri non debet: nam servi utilitas utilitatibus domini subest, magis etiam, quam res civium civitati. Grot. l. 1. c. 1. §. 6. l. 2. c. 14. §. 7. Seld. l. 6. c. 7. p. 738. seq. Sic ex humanitate & beneficentia venit, ut post longas operas aut valde magnas libertas detur servo, quod fit per manumissionem.

XIV. *An fugere fas est ei, qui bello justo captus est?*

R. Non, quia jure gentium operas suas civitatis nomine debet: nisi intolerabilis sævitia hanc necessitatem ipsi imponat. Sic & nati ex servis interdũ domino tenentur interno jure. …d c. 14. §. 7. 8. & Os. ibi.

XV.

XV. *Quid juris ex temperamento belli apud eos ubi servitus non viget?*

R. Optimum erit permutari captivos; proximum dimitti pretio non iniquo. Hoc quale sit præcise definiri non potest: sed humanitas docet, non ultra intendi debere, quam deducto, ne egeat captus rebus necessariis. Alibi, ut dictum, hoc pactis definitur. d c. 14. § 9. & c. 7. § ult. Gent l. 2. c. 15. Kulpis h. c.

CAP. VIII.
De imperio in victos.

CAP. XV.
Temperamentum circa acquisitionem imperii.

I. *An victor etiam sibi potest acquirere imperium in universos?*

R. QUi sibi singulos potest servitute personali subjicere, nihil mirum est, si & universos, sive illi civitas fuerunt, sive civitatis pars, subjicere sibi potest subjectione sive mere civili, sc. ut nullum imperium quidem retineant, maneant tamen liberi homines, sive mere herili, sc. ut plane Grot. l. 3. c. 8. §. 1. & 2. Horn. l. 2. c. 9. §. 2.

fiant instar servorum, & non amplius sint civitas, sed magna familia, sive mixta, ita ut cum aliqua personali libertate servitus misceatur. Victor enim in devictorum capita jus & potestatem a Deo consequitur, a quo est omnis victoria: & hinc imperia armis quæruntur, victoriis propagantur.

II. *Quot modis imperium victori potest acquiri?*

d. c. 2. n. 1. Kulpis. h. c. R. Potest imperium victori acquiri vel tantum ut est in rege aut alio imperante, i. e. in quantum mediante populo Deus in regem vel imperantem contulit per electionem vel successionem; vel etiam ut est in populo, i. e. in quantum Deus mediante victoria in ipsum contulit absolutissimum aliquod imperium, ut ab ipsius solius arbitrio omnino dependeat, & de imperio inter vivos & mortis causa sine populi consensu pro lubitu disponere possit, adeo ut populus ne quidem ea, quæ a primæva in societatem coeuntium voluntate, antequam imperium est constitutum, depen-

Grot. l. 1. c. 3. §. 12. n. 3. & 4. l. 2. c. 7. §. 12.

pendent, amplius retineat. Nam & in electivis regnis & succesfivis, vivis imperantibus populus nullam habet majeſtatem, ſed tantum id, quod a primæva voluntate dependet, & ſub imperio non continetur & tunc regnum vocatur non patrimoniale, ſicut aliud patrimoniale.

Grot. l.1. c. 3. § 7. n.2. Of. l. 3. c. 8. §.1. n.3. & Ziegler. aliter.

III. *Quænam res mediante imperio victori acquiruntur?*

R. Sicut res ſingulorum jure belli iis acquiruntur, qui eos ſibi ſubjiciunt, ſic & res univerſitatis eorum fiunt, qui ſibi ſubjiciunt univerſitatem, ſi ipſi velint, ergo & ærarium & incorporalia ſeu jura, quæ univerſitatis fuerunt, debita & credita, ut alibi diximus. Nam qui dominus eſt perſonarum, idem & rerum eſt, & juris omnis quod perſonis competit.

Grot. l.3. c. 8. §. 4. n 1.2. Puffend. l. 8. c. 6. §. 22. & 23. Ziegler. de jur. maj l.1. c. 33. §. 79. in med. aliter.

IV. *Quid ſi populo victo relinquat jus civitatis?*

R. Etiamſi quis populo victo jus civitatis relinquat, poteſt tamen quædam, quæ civitatis fuerant, ſibi ſumere. In ipſius enim arbitrio eſt,

Grot. d. c. 8. §. 4. n 3.

quem velit esse sui beneficii modum.

V. *Quodnam temperamentum victori est adhibendum circa imperii acquisitionem?*

rot. l. 3. c. .§. 1. R. Quæ in singulos aut exigitur æquitas, aut laudatur humanitas, tanto magis in populos aut in populorum partes, quanto in multos insignior est & injuria & beneficentia. Justo bello ut alia acquiri possunt, ita & jus imperantis in populum, & jus quod in imperio habet ipse populus ex primæva voluntate & sub imperio non comprehenditur, sed quatenus fert aut vindictæ, aut alterius debiti modus. Quibus addenda est causa vitandi periculi summi, quæ semper tum in pace constituenda, rot. d. c. 15. §. 2. tum in utenda victoria maxime spectanda est. Sapientes pacis causa bellum gerunt, & laborem spe otii sustentant. Si hoc obtineat victor, & injuriæ licentiam adimat hosti, cætera est ut remittantur ex misericordia. In publico autem periculo, quæ modum excedit securitas, immisericordia est.

VI. *Quæ-*

VI. *Quænam ergo relinquenda?*

R. Pendet hoc ex modo vindictæ & debiti, ut modo diximus, & ex prudentia & benignitate victoris. Sic moderatæ victoriæ species est victis aut regibus aut populis relinquere quod habuerant imperium; & ut securitati victoris consulatur præsidium iis imponere. Tributorum quoque indictio sæpe non tam ad factorum sumptum restitutionem quam ad securitatem & victoris & victi imposterum pertinet. Interdum ut mutent reip. formam, eamque instituant & accommodent ad remp. victoris. Si minus tutum sit omni in victos imperio abstinere, temperari res potest, ut aliquid imperii relinquatur ipsis aut ipsorum regibus. Sed & cum omne imperium victis eripitur, relinqui illis possunt circa res privatas & publicas minores suæ leges suique mores & magistratus.

Grot. d. c. 15. §. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

VII. *Quid circa religionem agendum?*

R. Indulgentiæ pars est avitæ religionis usum victis, nisi persuasis, non

Grot. l. 3. c. 15. §. 11. &

l.2. c.20.§. 47.n.3. eripere: hoc enim victis pergratum, quia religio sua cuique videtur optima, & plerumque non ratione, sed affectu dijudicatur, & victori innoxium.

VIII. *Quid si falsa apud victos sit religio?*

d.c.15. §.11. n. 2. R. Si falsa apud victos sit religio, ne vera opprimatur recte curabit victor.

Bœcl. Inst. Pol.l.2.c.4. IX. *Quæ est postrema cautio circa victoriam?*

d.c.15.§.12. R. Ut in imperio etiam plenissimo & quasi herili victi clementer habeantur, & ita ut eorum utilitates cum victoris utilitatibus socientur; & ut videatur tantum mutatus rex, maneant ipsis domus, agri, jus in uxores, in liberos ut ante fuit. Nam si bonam dederimus pacem, & fida & perpetua futura; sin malum, haud diuturna. Hæc sit ratio vincendi, ut misericordia & liberalitate nos muniamus.

CAP.

CAP. IX.
De poſtliminio.

CAP. XVI.
Temperamentum circa ea, quæ jure gentium poſtliminio carent.

I. *Quid eſt poſtliminium?*

R. Poſtliminium eſt jus quod naſcitur ex reditu in limen ſeu fines publicos, ita ut prior ante captivitatem ſtatus reviviſcat. Grot. l. 3. c. 9. §. 2. n. 1. Text. c. 18. §. 77. & ſeq. aliter.

II. *Quid intelligimus per fines publicos?*

R. Fines noſtros vel etiam ſociorum vel amicorum, qui partes in bello easdem ſequuntur; apud eos vero qui amici ſunt, ſed non earundem, partium, ſeu neutrales, ut vocantur, bello capti ſtatum non mutant, niſi ex ſpeciali pacto. d. c. 9. §. 2. n. 1. & 2.

III. *Quotuplex eſt poſtliminii?*

R. Duplex, aut poſtliminio quis revertitur, aut aliquid poſtliminio recipitur. In bello redeunt poſtliminio homines, qui antequam caperentur, liberi fuerant: recipiuntur ſervi & alia quædam. d. c. 9. §. 3. in fin. §. 4. n. 4.

IV. *An*

IV. *An in pace postliminium non est?*

R. In pace postliminium est his, qui non virtute bellica superati, sed fato suo deprehensi sunt, ut qui cum bellum subito exarsit, apud hostes reperiuntur. Aliis autem captivis in pace postliminium non est, nisi id pactis sit comprehensum.

V. *Quæ est ratio?*

d.c. 9. §. 4. n. 2. & 3. R. Quia in deprehensis apud hostes bello exorto nullum injuriæ consilium fingi potest, & tantum ad minuendas hostium vires manente bello retinentur, bello autem composito nihil obtendi potest, quo minus dimittantur. Itaque tales in pace semper libertatem obtinent, ut confessione partium innocentes, cæteri virtute bellica capti propter injuriam illatam jure videntur capti, & sic retinentur, nisi pace facta pactis id sit expressum.

VI. *Liber homo quando dicitur postliminio redire?*

d. c. 9. §. 5. Puffend. l. 8. c. 6. §. 25. R. Quando eo animo ad suos venit, ut eorum res sequatur, sive dolo evadat, sive vi, sive sponte ab hostibus tradatur.

VII. *Quid*

VII. *Quid si ab hostibus venditus commercio ad suos redeat?*

R. Liber judicatur, quia est alienatus cum sua causa, i.e. ut postliminio redire, & suum pristinum statum recipere possit. d.c. 9. §. 5. in fin.

VIII. *Liber homo, qui sic rediit, quidnam recuperat?*

R. Non se tantum sibi acquirit, sed & res omnes, quas habuerat & apud suos & apud populos pacatos, sive corporales sive incorporales, etiam dignitates & officia hæreditaria, alia autem nisi in alios jam sint collata. Ratio est: quia populi pacati sicut factum pro jure secuti erant in capto, ita & in liberato, ut se æquos præbeant utrique parti. Ergo dominium quod habuerat in res ejus, qui belli jure eum possidebat, non erat sine omni conditione: cessare enim poterat ipso invito, si captus qui fuerat ad suos pervenisset. Has ergo res sic ille perdit, quomodo hominem cujus erant accessio. d.c. 9. §. 6. n. 1. Ziegl. h. c. aliter. Text. c. 18. §. 90.

IX. *Quid si tamen alienasset, an qui titu-*

lum

lum habet ab eo, qui belli jure eo tempore erat dominus, tutus erit gentium jure, an & hæc recuperabuntur?

d. c. 9. §. 6. n. 1. Ziegl. h. c. & de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 12. Gothofr. in l. 12. §. 7. de capt. & postl. rev. aliter. jūg. Feltman. resp. mil. 6.

R. Distinguendum inter res, quæ ejus sunt generis, ut postliminio redeant, quales sunt res immobiles, & tales videntur alienatæ cum sua causa, ita ut non satis tutus sit tertius possessor, qui agrum ab hoste sibi comparavit, propter jus postliminii, quod in suspenso est, & cui præscribi durante eo bello nullatenus potest, & res quæ extra id genus sunt, ut res mobiles, quæ in præda sunt.

X. *An etiam jura in ipsum restituuntur?*

d. c. 9. §. 7. l. ult. ff. de sent. pass.

R. Sicut ad postliminio redeuntem jura redeunt, ita & jura in ipsum restituuntur ac pro eo habentur, ac si nunquam ille hostium potius fuisset.

XI. *An jure postliminii gaudent dediti?*

Grot. d. c. 9. §. 8. c. 19. §. 5. c. 21. §. 6. n. 2.

R. Armis victi & hostibus dediti postliminio non gaudent, nimirum quia pactiones cum hostibus factæ va-

valent, nec adversus eas est postliminium. Unde & induciarum tempore non est postliminium.

XII. *An quæ dicta sunt de singulis etiam possunt obtinere in universis?*

R. Quod de singulis personis diximus, idem & in populis locum habere arbitror, ut qui liberi fuerunt suam recipiant libertatem, si forte eos vis sociorum eximat hostili imperio, nisi sociali fœdere aliter cautum. d. c. 9. §. 9. & 11. Text. c. 18. §. 105. Puffend. l. 8. c. 6. §. 26. Kulpis h. c. §. 2.

XIII. *Quinam jure postliminii recipiuntur?*

R. Servi & ancillæ, etiam ab hoste manumissi, quia hostium jure manumissio vero domino obesse non potest; transfugæ item, & ab hoste redempti. d. c. 9. §. 11. n. 1. 2. & 3.

XIV. *Quid requiritur ut recipiantur?*

R. Ut aut revera habeantur a vetere domino, aut haberi facile possint. Quare cum in rebus aliis sufficiat, eas intra fines esse perductas, in servo nõ sufficiet. Vicissim non requiritur, ut animo res nostras sequendi venerit, ut in libero homine. d. c. 9. §. 11. n. 1.

XV. *Quæ*

XV. *Quæ res sunt in postliminio?*

d.c. 9. §. 13. c. 6. §. 4. n. 1. R. Agri sunt in postliminio, simul ac hostes sunt expulsi, ita ut amplius eo accedere non possint. Quod de agris jus, idem esse arbitror, de omni jure quod solo adhæret. Nam & loca capta ab hostibus, quæ religiosa vel sacra fuerant, si ab hac calamitate fuerint liberata, quasi quodam postliminio reversa pristino statui restituuntur. Sic agro recepto ususfructus agri restituitur, fructus autem ab alio interim percepti non restituuntur. Sic comitatꝰ & aliæ jurisdictiones hæreditariæ postliminio redeunt. Res mobiles postliminio non redeunt, sed in præda sunt. Quare & comercio parata, ubicunque reperiuntur, manent ejus, qui emit, nec apud pacatos reperta, aut intra fines perducta vindicandi jus est veteri domino.

Ziegler de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 83. Ant. Fab. C. de locat. def. 33. d. c. 9. §. 14. n. 1.

XVI. *Quid dicendum de rebus, quæ intra præsidia perducta nondum sunt?*

R. Postliminio non egent, quia dominium nondum mutarunt: hinc etiam quæ piratæ aut latrones nobis

eri-

eripuerunt, non opus habent postliminio, quia jus gentium illis non concessit jus dominii mutandi, & sic res ab ipsis captæ ubique vindicari possunt, modo possessori sumptus in possessionem recuperandam tacti restituantur. d. c. 9. § 16. Ziegl. l. 3. c. 6 § 3. aliter & de jure maj l. 1. c. 33 §. 79. Frantz. 2. Resol. 9.

XVII. *An omnia hæc de quibus hactenus dictum jure civili varie possunt determinari?*

R. Jure civili propter propriam civitatis utilitatem & necessitatem hæc adstringi additis exceptionibus aut conditionib9, & produci ad alia commode varie possunt. d. c. 9. §. 10. & 17.

XVIII. *An jus postliminii extra bellum & inter populos, qui non sunt hostes locum habet?*

R. Ubi obtinet extra bellum, ibi sunt reliquiæ seculi Nomadum, quo sensum naturalis societatis, quæ est inter homines, mores exsurdaverant. Hinc apud tales gentes, quæ publicum bellum non gerebant, erat quædam belli inter privatos quasi ipsis moribus indicti licentia: ac ne ea licentia ad in- d. c. 9. §. 18. Gronov. ibi.

terficiendos homines prosiliret, placuit captivitatis jura inter eos introduci, cui consequens fuit, ut & postliminio locus esset, aliter quam cum latronibus ac piratis, quia illa vis rem producebat ad æquas pactiones, quæ a latronibus & piratis contemni solent.

XIX. *An hæc adhuc nostris temporibus obtinent?*

d.c. 9. § 19. Text. c. 18. § 85. & 104. Ferez C. de postl. rev. §. 17.

R. Nostris temporibus non inter Christianos tantum, sed & apud plerosque Mahumetistas jus ut captivitatis extra bellum, ita & postliminii evanuit, sublata utriusque necessitate ob restitutam vim ejus cognationis, quam inter homines natura voluit. Habere tamen locum poterit, si res sit cum gente tam barbara, ut sine indictione aut causa omnes externos & res eorum hostiliter tractare pro jure habeat.

XX. *In quo consistit temperamentum circa jus postliminii?*

Grot. l. 3. c. 16. §. 1. n. 1. & §. 2.

R. Consistit in iis rebus, quæ postliminio non gaudent, ut res mobiles. Si enim

enim in bello injusto tales captæ sint & in alium translatæ, quia ipse captor habuit tantum dominium externum, i. e. commodum hoc ut ubique judiciaria auctoritate ac manu pro domino tuendus fuerit, non autem internum, & sic in alium transferre non potuit, & sicut ipse justitia interna reddere cogebatur, ita & hic secundus possessor.

XXI. *Quid si commercio res talis ad aliquem pervenerit?*

R. Æquitas vult, ut imputetur, in quantum ipsi qui rem amiserat, valitura fuerat desperatæ possessionis recuperatio. Item æstimatio laboris & periculi, perinde ac si quis rem alienam in mari perditam urinando eduxisset. d. c. 16 §. 3. n. 1. l. 2. c. 10. §. 9. & ib. not. Puffend. l. 4. c. 13. §. 13.

XXII. *An eodem modo populi & partes populorum restitui debent?*

R. Restitui debent his, qui jus imperii habuerunt, aut etiam sibi, si sui fuerant juris ante vim injustam. d. c. 16. §. 4.

XXIII. *Hæc obligatio restituendi an nullo tempore potest extingui?*

d.c.16 §.5. Text. c.18. n.106. supr. l.2.c.4. §.5. Ziegl. h. l. c 9. §.13.

R. Si agatur inter cives ejusdem imperii, tempus a legibus civilibus istius civitatis præscriptum observari debet: si inter eos, qui alii aliis externi sunt, ex sola conjectura derelictionis est definiendum.

d.c. 16. §.6. & Kulp. ib.

XXIV. *Quid sit jus ambiguum?*

R. Optimum est consilium, ut vel novi possessores pecuniam recipiant & possessionibus cedant, vel ut veteres domini patiantur sibi numerari, quod tanti est, quam suum recuperare.

CAP. X.

seu

CAP. XVII. *ap. Grot.*

De his qui in bello medii sunt.

I. *An utile est, ut quis sit medius in bello seu neutrarum partium?*

Machiav. de Princ. c. 21. & ibi Conring.

R. EST res consilii & prudentiæ politicæ, ideoque neutralitas, ut loquuntur, non semper vel amplectenda vel declinanda est.

II. *Quid est neutralitas?*

R. Neutralitas est status, in quo belli

li ſocietatem declinamus,& nos inter bellum gerentes quietos tenemus.

Bœcl. Qui. es in turb. p.187. & ſq. Grot. l.3. c. 17. §.1.

III. *An omnis qui non ſequitur alterutram belligerantium partem eſt neutralis?*

d. c.17. § 1. Text. c.26. §. 1.

R. Affirmatur in ſenſu generaliori, quatenus non eſt ſocius alterutrius, & ſic neutrarum partium ratione belli, ratione autem amicitiæ & jurium, quæ inde fluunt, ſocius utriusque,& erga utrumque æquum ſe præbet. In ſenſu ſtricto iſti dicuntur neutrales quibus media iſthæc conditio pacto vel expreſſo vel tacito eſt conceſſa.

IV. *Quotuplex eſt neutralitas?*

Text. d. c. 26. § 1. & 2. §.10. & 11. d. c. §. 20 & 21.

R. Duplex alia generalis, alia ſpecialis; item alia abſoluta, quæ utramque partem in omnibus æquat: alia reſtricta, qua certæ tantum res vel certi actus excipiuntur. Item alia expresſa, alia tacita, ex uſu æqualis amicitiæ hoſtibus hinc inde ſcientibus & non contradicentibus contracta.

V. *Quinam poſſunt eſſe neutrarum partium?*

R. Omnes, quibus de bello paciſci

 pro-

Inst.Jur.P. p.587. propria auctoritate & proprio nomine licet.

VI. *An aliquis cogi potest, ut sit neutrarum partium, aut ut non sit?*

Boecler. Quies in turb. p. 191. Text.c.26. §. 2. in fin aliter. §. 16. seqq. R. Sicut fœdera bellica sua natura sunt libertatis & consilii, ita & neutralitas est libertatis & consilii, non necessitatis: nam neutralitas contrahitur fœdere, si non de adjuvando in bello, tamen de abstinendo; nisi isti, qui volunt esse neutrales partium sint subditi, tunc enim cogi possunt, ne sint neutrarum partium. Sic Status Imperii R. Germanici, ubi est bellum Imperii, cogi possunt, & oportet, ut militem, qui in Imperii matricula vel comitiis est assignatus, mittant.

VII. *Quodnam est officium eorum, qui bellum gerunt, erga neutrales?*

Grot. l.3. c. 17. §.1. & c 4. §. 8. n. 2. R. Ut nullum exerceant actum hostilitatis vel in subditis capiendis vel trucidandis, vel in rebus, sive territorium vastando, res publicas vel subditorum occupando vel capiendo.

VIII. *Quid si summa necessitas hoc exigat?*

R. Si

R. Si moraliter certum sit, hostem occupaturum e. g. castrum aliquod, ex quo magnum damnum posset inferre, occupari potest, sed custodia, ut alibi diximus, quæ durante necessitate est sumpta, ea cessante restituenda. d c. 17. §. 1. & l. 2. c. 2. §. 10. & ibi not. Obrecht. de rat. bel. c. 3. §. 5.

IX. *Possumusne in solo pacato hostem occidere, vel res ejus capere?*

R. Non, natura enim societatum civilium vult, ut in eos, qui in aliquo sunt territorio nihil per vim agamus, nisi judicio tentato. Grot. l. 3. c. 4. § 8. n. 2. Text. c. 26. §. 43. aliter.

X. *Quodnam est officium eorum, qui sunt neutrarum partium?*

R. Æquos se præbere debent utrisque in commeatu præbendo legionibus, in obsessis non sublevandis. An utrique transitum concedere debeant? disputatur, alii negant, quia hoc ipsis summe noxium esse potest, cum propter damnum, quod datur a transeuntibus, tum propter bellū ipsum, quod sic facile in territoriorum ipsorum transferri potest. Grot. l. 3. c. 17. §. 3. & l. 2. c. 2. § 13. n. 4. & ibi not.

XI. *An etiam arma hostibus vendere possunt, & quæ habent tantum necessarium usum in bello?*

Grot. l. 3. c. 1. §. 5. & ibi not. Text. c. 26. §. 29. aliter

R. Non, quia in exercitu hostium censetur qui quæ proprie ad bellum usui sunt, hostili exercitui subministrat, ut alibi diximus. Cæterum proderit, cum utraque parte bellum gerente fœdus miscere, ita ut cum utriusque bona voluntate a bello abstinere, & communia humanitatis officia utrisque exhibere liceat.

XII. *An ad pacem possunt inducere partes bellum gerentes?*

Forstn. ad Tac. 1. An. p. 13 Rhet. de pac. c. 4. § 18. jung tamen Bœcl. d. differt Quies in turb. p. 221.

R. Sæpe principes bellis fessi pacem optant, sed infra dignitatem esse existimant, eam ab hoste petere, & hoc in casu eorum, qui neutrarum sunt partium, officium est, ut moneant, rogent, imo si pars fortior ultra modum debitum vel satisfactionem, vel vindictam exigeret, cogant necessitate ita exigente, ut pacem faciant.

CAP.

CAP. XI.
seu
CAP. XVIII. *ap. Grot.*
De his quæ in bello publico privatim fiunt.

I. *An privatim hosti nocere licet?*

R. IN bello justo cuilibet concessum ea facere, quæ parti innocenti intra justum bellandi modum profutura confidit. Grot. l. 3. c. 18. §. 1. n. 3.

II. *Quæ est ratio?*

R. Ratio est indictio belli, vi enim consensus & mandati generalis civi hostem publicum ubique locorum persequi, occidere, & bonis exuere permissum est. Grot. l. 3. c. 3. §. 9. c. 4. §. 3. & 8. Ziegler de jur. maj. l. 1. c. 33. §. 77.

III. *Quotuplex est hoc mandatum?*

R. Duplest, aut generale, aut speciale: generale in declaratione belli, quæ hodie fieri solet in manifestis, ut dicuntur: speciale mandatum habere possunt non hi tantum, qui stipendia percipiunt, sed & qui suo sumptu militant, & qui quod plus est suo sumptu partem belli administrant, ut qui Grot. d. c. 18. §. 2.

naves instruunt ac sustentant suis impendiis, quibus vice mercedis concedi solet ut capta sua faciant; intra justum tamen modum, qui & ab iis observari debet, quorum auspiciis bellum geritur.

IV. *Sed an civitati ex rebus captis aliquid reddendum?*

Feld. h. c. §. 3. Grot. h. c. 18. §. 3. alit. Kulpis h. c.

R. Aut civitas spem prædæ pro compensatione impensarum laboris & periculi expresse concedit, & civitati nihil erit reddendum, quia hæc spes (1.) omnino est incerta, & sicut si nihil cepisset omne damnum ad ipsum pertinuisset, ita merito & omne commodum ad ipsum pertineat. (2.) quia periculum vitæ nulla spe prædæ æstimari potest, nam vita est res inæstimabilis, & pluris æstimanda, quam ipsa libertas. Aut expresse partem sibi ex captis stipulatur, & reddenda.

Grot. l. 2. c. 24. §. 6. n. 2 & Os. ibi.

V. *Annon peccare interdum possunt contra temperamentum, quod in rebus capiendis observandum?*

d. c. 18. §. 4. & c. 13. §. 4.

R. Affirmatur, ut si appareat, talem prædationem præcipue nocituram non

non hostium universitati, aut regi, aut his, qui per se sontes sunt, sed innocentibus, & quidem adeo, ut eos detrusura sit in summas calamitates, in quas etiam eos, qui privatim nobis debent, conjicere immisericordiæ foret. Quod si ad hæc accedat, ut ea deprædatio neque ad finem bello imponendum, neque ad hostium publicas vires accidendas notabile aliquod momentum habeat, tum vero probo homine præsertim Christiano indignus censeri debet quæstus ex sola temporum infelicitate. Ziegler. ad Grot. h. c. §. 4 jung. Grot. l. 2. c. 25. §. 9.

VI. *Quid si occasione belli publici nascatur bellum privatum?*

R: Evenit interdum, ut occasione belli publici nascatur bellum privatum, puta si quis in hostes inciderit, & vitæ aut rerum adeat periculum, quo eventu juste in hostem irruit & quovis modo eum lædit. Ziegl. h. c. §. 5. Grot. h. c. §. 5. alit. & Kulpis h. c.

VII. *An in bello solenni miles vel alius etiam obligari potest, si ædificia incenderit vel alia damna dederit?*

R. Mi-

Grot. l. 3. c. 18. §. 6. Kulpis h. c. R. Miles aut alius etiam in bello solenni si ædificia hostium incenderit, agros vastaverit, atque id genus dederit damna non jussus, aut citra necessitatem, & ubi justa causa non subest, tenetur ad damna ea resarcienda: imo etiamsi justa subsit causa, civitati teneri potest, cujus leges transgressus est, licet hosti non teneatur, cui
Ziegl. 3. c. 18 nullam fecit injuriam. Cæterum videtur hic Grotius ita militis conscientiam informare, ut ne millesimus quidem sibi hodie persvaderi patiatur istas juris interni regulas.

CAP. XII.
seu
CAP. XIX. *ap. Grot.*
De fide inter hostes.

I. *Quid hic est fides?*

Grot. l. 3. c. 1. §. 1. & c. 19. §. 1. R. Fides hic est promissio qua hostis hosti obligatur vel ad dandum, vel faciendum vel præstandum.

II. *Quotuplex est?*

Grot. l. 3. c. 20. §. 1. R. Vel est expressa, vel tacita. Item vel publica vel privata.

III. *Cur*

III. *Cur fides hosti data est servanda?*

R. Quia promissio jus novum hosti Feld. ad
confert i. e. hostis quoad hanc pro- Grot. h. c.
missionem a statu dissolutæ societatis §. 1.
discedit, & in societatem redit, ita ut
ad jura societatis ipsi præstanda de
novo videar obligatus esse. Hinc
quamvis ut hosti falsa eloqui potue-
rim, tamen nunc ut homini socio non Grot. c. 19.
possum, & promissa servare cogor. §. 1. n. 3. &
Quo accedit communis utilitas & ne- Ziegl. ibi.
cessitas, si enim fidem hostibus datam
violare pro lubitu liceret, nihil aliud
inde sperandum esset, quam perpetua
diffidentia, cædes & bellum perpe-
tuum. Et hæc obtinent etiam si ty- Grot. c. 19.
rannis vel latronibus aliquid sit pro- §. 3.
missum. Homines enim sunt, & com- d. c. 19. §. 3.
munionem juris naturalis habent et-
iam ipso actu & cum effectu, si nobis-
cum redeant in societatem, id quod
videtur fieri quoad hanc promissio-
nem; & vero juris naturalis est pacta
servare.

IV. *Quid si cum ipso ut latrone pa-
ctus quis esset?*

R. Quan

R. Quando piratis & prædonibus cum republica sua, cujus membra fuerunt, aut cum ejus imperantibus negotium est transactum, resp. quamvis alias subditis jura quæsita in pœnam auferre possit, tamen hoc in casu videtur suum jus remisisse, ne actus in vanum recidat. Quando cum privatis res est, e. g. privatus promittit pecuniam ad redimendam vitam vel propriam vel alienum nullum jus sibi acquirunt, quia ut alibi diximus, metus injustus tollit in istis facultatem exigendi promissum etiam j[illegible]m.

d.c. 19. §. 4. & Puff. l. 3. c. 6. §. 11. in med. aliter.

V. *Quid si desertoribus aut subditis rebellibus aliquid esset promissum?*

R. Promissum, quod ipsis jus novum tribuit, & propter quod superior pœnam censetur remisisse est servandum; imo etsi cum iis tantum ut defectoribus alias contraxerit, non poterit sine perfidiæ nota promisso pœnam opponere. Adde, si concedatur ut propter dominium eminens iis jus quæsitum in pœnam auferatur, videntur inanes fore omnes tales pactio-

Grot. d. c. 19. §. 6. & l. 2. c. 18. §. 2. n. 3. & ibi not.

ctiones, ac proinde belli nisi per victoriam finiendi spes nulla. Et cum eminens dominium se exserat, quatenus communiter expedit in regimine non dominico tantum, sed civili, etiam regio, plerumque communiter expedit talia pacta servari.

VI. *Quid si tertio aliquid promissum fuerit, qui metum non intulit?*

R. Si metus ideo sit incussus, ut tertio aliquid daretur aut promitteretur, idem erit dicendum, quod de latrone dictum. d. c. 19. § 9. aliter.

VII. *Quid si de statu puro in mixtum transeatur pactis?*

R. Pacta sunt servanda, ita ut qui subditi fuerant, incipiant summum habere imperium, aut certe partem ejus, etiam cum libertate partis ejus vituendæ. d c. 19. §. 10. jung. l. 2. c. 4. §. 12.

VIII. *Quid si in bello solenni aliquid promissum, an potest rescindi propter metum?*

R. Sicut bellum solenne habet alia peculiaria, ita & hoc, ut quæ in eo bello aut ejus finiendi causa promit- d. c. 19. §. 11. & l. 3. c. 3. § 3. 5. & 6.

tun-

tuntur, adeo ſint valida, ut ex cauſa metus injuſte illati, invito eo, cui promiſſa ſunt, in irritum deduci non poſſint. Alias enim talibus bellis, quæ valde ſunt frequentia, nec modus, nec finis potuiſſet imponi, quod tamen fieri intereſt humani generis propter pacem communem. Licet is, qui ex tali bello injuſto aliquid poſſideat interna, ut alibi diximus, juſtitia retinere non poſſit.

Grot. l.2.c. 4. §. 9.

IX. *Quando metus qui bello ſolenni infertur pro juſto habetur, de quo metu hoc eſt intelligendum?*

R. De eo metu intelligi debet, quem jus gentium non improbat. Nam ſi ſtupri inferendi metu extortum ſit quippiam, aut alio terrore contra datam fidem, verius erit, rem conſtitutam intra jus naturale, quod obligationem omnino improbat, & jus gentium ad talem metum ſuam vim non porrigit.

d.c.19. §.12. Kulpis ibi. jung. c. 4. §. 19. & ibi not.

X. *An & perfidis fides eſt ſervanda?*

R. Affirmatur, quia eo ipſo dum de novo cum ipſis contraho, ſimul remiſiſſe

fiſſe videor perfidiam, & ex meo promiſſo ſibi jus acquirunt perfectum, quod, ut alibi diximus, adimit particulam libertatis vel in faciendo vel dando, etiamſi ſint hoſtes perfidi.

d. c. 19. §. 13.

l. 2. c. 11 §. 4. & ib. not.

XI. *Annon poteſt accidere ut quis non ſervet, quod promiſit, & tamen a perfidia vacet?*

R. Accidere poteſt duobus modis, defectu ſcilicet conditionis, & per compenſationem.

Grot. d. c. 19. §. 14.

XII. *Quomodo defectu conditionis?*

R. Si prior alter non impleverit, quod ex ſua parte implere tenebatur, etiam ad implendum promiſſa non teneor. Nam unius ejusdemque contractus capita ſingula alia aliis ineſſe videntur per modum conditionis, quaſi expreſſum eſſet, hæc ita faciam, ſi & alter faciat, quæ promiſit; & hinc ſi conditio deficiat, eventus oſtendit, nullam eſſe obligationem, ut quæ non niſi ſub conditione contracta erat.

d c. 19. §. 14. Alb. Gent. l. 3. c. 24. Puffend. l. 8. c. 9. §. 11. in fin.

XIII. *Quomodo per compenſationem?*

R. Quod promiſimus, poterit non præſtari, ſi non amplius valet, quam

d c. 19. §. 15. 16. 17.

18. 19. n. 3. Ziegl. h. l. aliter. res nostra, quæ vel sine jure est penes alterum, vel vicissim nobis debeat, sive alio ex contractu sive ex delicto. Ut si damnum dederit intra induciarum tempus, si legatos violarit, aut aliud quid fecerit, quod inter hostes jus gentium damnat.

XIV. *An etiam illud, unde bellum est ortum?*

d. c. 19. in pr. Str. 21. th. 24 R. Non, sicut enim inter litigantes compensari non potest, aut actio de qua lis est, aut litis damna & impensæ, ita nec manente bello compensari poterit, aut id unde ortum est bellum, aut quicquid bellico jure gentium fieri solet. Negotii enim natura, ne nihil actum sit, ostendit, convenisse sepositis belli controversiis; nam alioqui nulla esset pactio, quæ non posset eludi.

CAP.

CAP. XIII.
seu
CAP. XX. *ap. Grot.*

De fide publica, qua bellum finitur, ubi de pacis pactione, de sorte, de certamine condicto, de arbitrio, deditione, obsidibus, pignoribus.

I. *Quid est fides publica?*

R. Fides publica est fides, a persona publica data. Grot. l. 3. c. 20. §. 1.

II. *Quotuplex est?*

R. Aut est expressa, aut tacita: utraque aut summarum potestatum, aut inferiorum. Quæ summarum est potestatum aut bello finem imponit, aut eo manente vim habet. In his quæ bellum finiunt, spectantur principalia & accessiones. d.c.§.1.

III. *Quænam sunt principalia?*

R. Principalia sunt ipsa, quæ bellum finiunt, sive actu suo, ut pactiones, sive ex consensu ad aliud relato, ut sortes, prælii exitus, arbitri pronunciatio: quorum illæ seu sortes d.c.20. §.1.

 meræ

meræ ſunt fortuitæ, alia duo caſum temperant cum viribus animi aut corporis, ut prælii exitus, aut cum facultate judicante, ut arbitri pronunciatio.

IV. *Quinam poſſunt pactiones inire quæ bellum finiunt?*

Grot. l. 3. c. 20. §. 2. 3. 4. Horn. l. 2. c. 5. §. 6. Ziegler de jur. maj. l. 1. c. 40. §. 1. & 2.

R. Ii quorum eſt bellum: rei enim ſuæ quiſque moderator. Unde ſequitur, ut in bello utrinque publico hoc eorum ſit, qui ſummi imperii exercendi jus habent. Regis igitur hoc erit, in ſtatu vere regio, modo is rex etiam jus habeat non impeditum vel naturali impedimento, quale eſt ætas, quæ judicii maturitatem non habet, (quod in regnis aliquibus lege definitur, alibi probabilibus conjecturis, ut ſupra diximus, erit æſtimandum;) & mentis imminutio, vel morali, ut eſt captivitas, modo regnum ex conſenſu populi ortum habeat, non enim credibile eſt, a populo imperium delatum ea lege, ut a non libero exerceri poſſit. Ergo & hoc caſu imperii non quidem jus totum, ſed exercitio &

Limn. in not. regn. Gall. c. 8.

quaſi

quasi tutela erit penes populum aut eum cui id rex vel populus commiserit. De his tamen, quæ privatim sua sunt, si quid pepigerit rex captivus, ut & de regno patrimoniali, valebit, ita tamen, ut si enormiter læsus sit, possit in integrum restitui. Idem dicendum de rege, qui exul est, si obnoxius vivat, nam sunt & laxæ custodiæ. In procerum aut populi imperio jus paciscendi erit penes majorem partem, ita ut etiam eos obligent, qui aliter senserunt. In statu mixto penes eum, cui leges fundamentales hujus juris concedunt exercitium. Text. c. 20. §. 11 & sqq. paulo alit. Alber. Gent. l. 3. c. 14. 595. & seqq.

V. *Quæ sunt res pactioni subjectæ?*

R. Sunt res tam publicæ, quam privatæ. Imperium aut omne aut ejus partem reges, quales nunc sunt plerique, regnum non habentes in patrimonio paciscendo alienare non valent. Imo antequam regnum accipiant, quo tempore populus tanquam totum, ipsis tanquam partibus, adhuc superior est lege publica, tales actus in futurum plane irriti reddi possunt d. c. 20. §. 5. Text. c. 20. §. 31. & sqq. Instr. Pac. art. 10. Conring. de fin. Imp. c. 19.

Grot. l.2.c. 5. §. 23.

propter defectum facultatis, quam talis rex non habuit: obligatur enim, quia per pactum ad eam servandam se obstrinxit, adeo ut nec ad id, quod interest, ipsius pactum obligationem pariat. Atque id populus voluisse credibile est, ne alioquin si ad id quod interest, salva esset actio contrahentibus subditorum bona pro debito regis caperentur acsi de non alienando imperio vana esset cautio.

VI. *Ut ergo in pactione pacis vel totum imperium, vel pars transeat, quid requiritur?*

Grot. d. c. 20. §. 5. l. 2. c. 6. § 3. & 4. & ibi not. Text. c. 20. §. 35. aliter. l. 2. c. 6. § 8. in fin. & ibi not.

R. Si regnum sit non patrimoniale, requiritur populi consensus; & si pars alienetur etiam, ut alibi diximus, ipsius partis, quæ invita a corpore cui coaluit avelli nequit. Sed pars ipsa tamen valide in se imperium transcribet sine populi consensu in summa atque alias inevitabili necessitate, quia eam potestatem credibile est, exceptam cum societas civilis coita est.

VII. *Quid dicendum de bonis regni?*

R. In regno patrimoniali alienari pos-

possunt, secus quam in non patrimoniali, nisi diserte id appareat ex primitiva lege aut more, cui contradictum nunquam est, ut olim in Imperio Romano-Germanico.

Grot. l.3. c. 20 § 5. n. l.2.c.6 §. 11. & ibi not.

Gabr. de jur quæst. non roll. quæst. 8. aliter. & Text. c. 20. §. 23.

VIII. *an successores obligantur ex promissi regis?*

R. Affirmatur, quatenus obligandi potestas, ut alibi diximus, sub imperio comprehensa est.

IX. *Quid in res singulorum possunt pacis causa statuere, qui reges sunt, nec in res subditorum aliud jus habent, quam regium?*

Grot. l.3. c. 20. § 10. & c. 14. § 17.

R. Res subditorum sunt sub eminenti dominio civitatis, ita ut civitas, aut qui civitatis vice fungitur, iis rebus uti, easque etiam perdere & alienare possit, non tantum ex summa necessitate, quæ privatis quoq; jus aliquod in re aliena concedit, sed ob publicam utilitatem, cui privatas cedere, illi ipsi voluisse censendi sunt, qui in civilem cœtum coiverunt. Sed addendum, ut si fieri possit a civitate hoc damnum quod propter alios sentiunt, ipsis resarciatur.

Grot. d. c. 20. §. 7. Bœcl not. Imp. 18. & in Grot. l. 1. c. 1. §. 6. Text. c. 20. §. 28. Instr. Pac. art. 11.

X. *At vero damnum hoc jure belli datum est, & sic ad civitatem non pertinet.*

d.c.20.§.8. & 9. R. Jus hoc belli populos alios spectat, partim & hostes inter se, non cives inter se, qui cum socii sint, æquum est, ut communia habeant damna, quæ societatis causa contingunt. Nec interest an res, quæ ipsis est ablata, sit acquisita ex jure gentium an ex jure civili, nam in omnes æquale est jus regis & sine causa subditis auferri non potest.

XI. *Quomodo sunt interpretandæ conditiones pacis?*

R. Quo quid plus habet favoris, ut alibi dictum, eo laxius accipiendum: quo longius abit, eo restrictius. Hinc si jus naturæ merum spectemus, maximus favor in eo est, ut suum quisque consequatur, & qui justa arma habuit, ut id consequatur, ob quæ arma sumsit, & damna sumptusque recuperet; non item ut vindictæ nomine quicquam lucretur, id enim est odiosius: si jus gentium, quia ad pacem veni-

d.c.20.§.11. Gent.l.2.c.4.p.591. Text.c.20.§.40.

veniri vix solet injuriæ confessione, ea sumitur interpretatio in pactis, quæ partes, quoad belli justitiam, quam maxime æquat.

XII *Quot modis hoc solet fieri?*

R. Duobus maxime modis: aut ut quarum rerum turbata bello possessio est, ex formula juris antiqui componatur, aut ut res maneant quo sunt loco. Grot. d. c. 20. §. 11. n. 2.

XIII. *In dubio quodnam ex his duobus præsumitur?*

R. In dubio magis est, ut præsumatur posterius, quia facilius est, & nullam inducit mutationem. d. c. 20. §. 12 Text. c. 20. §. 44.

XIV. *Quando possessio restituitur in statum, in quo fuit ante bellum, quale tempus inspiciendum?*

R. Ultimum quod fuit ante bellum; ita ut privatis dejectis interdicto aut vindicatione apud judicem experiri liceat. Grot. d. c. 20. §. 13. & c. 9. §. 6. n. 2.

XV. *Quid si quis sui juris populus sponte se bellantium alteri subjecerit?*

R. Ad eum restitutio non porrige-

 tur,

d.c 20 §.14 Ziegl. h. c. § 14.

tur, quia ad ea tantum pertinet, quæ vi metuve facta sunt, aut alioqui dolo non nisi in hostem licito.

XVI. *Quid si de damnis nihil convenerit?*

Grot. d. c. 20. §. 15. Ziegl. h. l. Schuz.vo. 2. Ex. 13. th. 6. Bœcler. de amnest. c. 1. &. 2.

R. Omni pace id actum censeri debet, ut quæ bello data sunt damna, eorum nomine actio non sit, quod de damnis etiam privatim a militibus hostis nostri acceptis intelligendum est; nam & hæc belli sunt effecta. In dubio enim ita censentur contrahere voluisse bellantes, ut neuter injustitiæ damnaretur.

XVII. *An ea quæ cœperunt deberi belli tempore censentur condonata?*

d.c.20.§.16 Hahn. ad § de indaganda J. P. art 8.

R. Non, nam hæc non belli jure quæsita sunt, sed bello tantum exigi vetita: itaque sublato impedimento vim suam retinent.

d.c.20.§.16 in med. Hahn. d. l.

XVIII. *Quid dicendum de jure, quod ante bellum fuit?*

R. Jus quod ante bellum fuit, quanquam nemini facile ademptum censeri debeat, hanc enim ob causam maxime ut sua tenerentur, respublicæ civitates-

tatesque constitutæ sunt, intelligendum id tamen de eo jure, quod ex rerum inæqualitate nascitur, sive in dominio, sive in contractibus, sive in delictis. De jure ad pœnas & vindictam non æque: nam id jus, quatenus inter ipsos reges aut populos versatur remissum ideo censeri debet, ne pax non satis pax sit, si veteres ad bellum causas relinquat. Quare & ignorata hic venient sub verbis generalibus: nam optimæ sunt conciliationes, quæ iram & offensarum memoriam delent.

Grot. l. 1. c. 2. § 1. n. 5.

Mævius & Boxhorn. de amnest. in pr.

XIX. *Quid si privati jus ad pœnam ante bellum habuerint?*

R. De privatorum jure ad pœnam non tanta est ratio, ut remissum censeatur, quia sine bello judiciis expediri potest: tamen cum hoc jus non ita nostrum sit, ut quod ex vera inæqualitate nascitur, & pœnæ semper aliquid odii habeant, levis verborum conjectura sufficiet, ut hoc quoque donatum intelligatur.

Grot. d. c. 20. §. 18.

XX. *An jus quod ex vera inæquali-*

tate

tate nascitur & ante bellum fuit, nunquam videtur condonatum?

d.c.20.§.19 Text. c. 20. §.44.&.45. R. In privatorum jure firme tenendum est, quod non censeatur ademptum seu condonatum: in jure autem regum aut populorum facilius est, ut condonatio aliqua intelligatur facta, si modo verba aut conjecturæ non improbabiles suppetant; maxime vero, si jus de quo agitur non liquidum erat, sed in controversia positum. Benignum enim est credere id actum, ut belli semina evellerentur.

XXI. *Quid juris si post perfectas pactiones capta quædam sint?*

Grot. d. c. 20. §. 20. c. 21 §.5. l. 2. c. 17. §.1. R. Reddenda esse satis constat: sublatum enim jam erat belli jus.

XXII. *Quomodo pactiones interpretandæ, quæ sunt de reddendis his, quæ bello capta sunt?*

d.c.20.§ 21. Gudel. de pac. c.15. Schuz. vol. 2. R. Latius sunt interpretandæ pactiones, quæ mutuæ sunt, quam quæ claudicant, quia in illis par est utriusque conditio, secus quam in his. Deinde quæ de hominibus agunt plus favoris habent, quam quæ de rebus: & in-

&c inter eas, quæ de rebus, hæ quæ de agris, plus quam quæ de rebus mobilibus; & quæ de his, quæ penes publicum sunt, plus quam quæ penes privatos; & inter eas, quæ penes privatos, plus illæ quæ reddi jubent lucrativo titulo possessa quam oneroso, ut quæ emtionibus, quæ dotibus tenentur.

Ex. 13. th. 7. Rhet. de pac. c. 5. §. 26. Text. c. 20. §. 40. & sqq

XXIII. *Quid juris est de fructibus?*

R. Cui pace res conceditur, & fructus conceduntur a tempore concessionis, non retro: hi enim ut alibi dictum pertinent ad possessorem priorem.

Grot. d. c. 20. §. 22. Ziegl. h. l. aliter.

XXIV. *Si regio sit restituenda?*

R. Nomina regionum accipienda ex usu præsentis temporis, non tam vulgi, quam peritorum: nam a peritis negotia talia tractari solent.

Grot. d. c. 20. §. 23. l. 2. c. 9. §. 11. n. 4. Conring. de fin. Imp. c. 1. & 2.

XXV. *Quid juris si pactio se referat ad pactionem antecedentem?*

R. Quoties relatio fit ad pactum antecedens aut vetus, toties repetitæ censentur qualitates aut conditiones priore pacto expressæ.

Rhet. de pace c. 5. §. 14. Schutz. d. Ex. th. 7. Grot. 3. d. c. 20. §. 24.

XXVI. *Si pactum sit de faciendo?*

R. Pro

d.c.20.§.24 R. Pro faciente habendus, qui facere voluit, si per alterum, qui cum controversia stetit, quo minus fieret.

d.c.20.§.25 Puffend. l. 8.c.8.§.4. Ziegl. h. l. aliter. & Schutz. d. Ex. th. 14. lit. e. d.c.20.§.26. Struv. Ex. 6. th. 51.

XXVII. *An mora purgari potest intra breve tempus?*

R. Jure stricto non potest, nisi improvisa necessitas impedimento fuerit.

XXVIII. *Si pacti sensus plane dubius sit?*

R. Magis est, ut contra eum fiat interpretatio, qui conditiones elocutus est, quod esse solet potentioris. Habet enim, quod sibi imputet, qui non apertius locutus est: alter autem quod plures sensus recipit, id suo jure accipere potest in partem sibi utiliorem.

XXIX. *Quid est ruptura pacis?*

Text. c. 22. §. 1. R. Est injusta contraventio, qua pax ab altera parte violatur.

Schutz. d. Ex. 13 th. 14 Grot. h. c. 20. §. 27.

XXX. *Quando & quot modis pax rupta censetur?*

R. Tribus modis, aut faciendo contra id, quod omni paci inest, aut contra id, quod in pace dictum est aperte, aut contra id, quod ex pacis cujusque

que natura debet intelligi. Unde patet differentia interrumpere pacem & novam causam bello præbere, quod magnum usum habet, tum ad committendam pœnam a peccante, tum ad liberandam in cæteris fidem ejus, in quem peccatum est.

XXXI. *Quando fit contra id, quod omni paci inest?*

d.c.20 §.28 Gent. l.3.c. 24.p.703. Text. c.22. §. 4. seqq.

R. Si vis bellica inferatur, ubi nulla nova subest causa.

XXXII. *A quibus illata vis armata pacem solvit?*

R. Si socii tale quid fecerunt, rumpunt pacem, si manefeste appareat, hoc fuisse actum, alias credi non debet: est enim enorme & communi facientium voto non convenit, ergo in eos, qui vim intulerunt, non autem in eos, qui non adjuvarunt, erit belli jus Si subditi quid fecerunt sine jussu publico, civitas non tenetur, nisi factum privatorum probaverit; ad quod tria requiruntur, scientia, puniendi potentia, & neglectus.

d. c. 20. §. 29. & 30. Schutz. Ex. 13. th. 14. lit. d. Gent. l. 3. c. ult. p. 705.

XXXIII. *Quomodo hæc tria probantur?*

R. Scien-

Grot. d. c. 20. §. 30. l. 2. c. 21. §. 2. & seqq. R. Scientiam evincunt facta manifesta & denunciata. Potentia præsumitur, nisi defectio appareat. Neglectum ostendit elapsum temporis spatium, quale in quaque civitate ad crimina punienda sumi solet.

XXXIV. *Quid juris, si alicujus subditi non per se arma moveant, sed aliis bellum gerentibus militent?*

d. c. 20. §. 32 R. Verius est, & hoc permittendum non esse, nisi probabilibus argumentis appareat actum aliud ut nunc interdum fieri solet.

XXXV. *Quibus illata vis armata pacem rumpit?*

d. c. 20. §. 32 Text. c. 22. § 14. Schutz. d. Ex. th. 14. R. Pax rupta censeri debet non modo si toti corpori civitatis, sed & si subditis vis armata inferatur sine nova causa. Nam ut omnes subditi tuti sint, pax initur: est enim pax actus civitatis pro toto & pro partibus.

XXXIV. *Si causa nova subsit, an se licet defendere?*

d. c. 20. §. 32 R. Per pacem licebit se suaque defendere, naturale enim hoc est arma armis repellere. Ideo abdicatum inter pa-

pares non est ut facile credatur.

XXXVII. *An ulcisci licet?*

R. Ulcisci aut ablata recuperare per vim non licebit, nisi postquam judicium erit negatum: hæc enim res moram fert, illa non. d. §. 32.

XXXVIII. *At si subditorum quorundam ita sit perpetuum maleficium, ut quod faciunt id credendi sint omnino facere rectoribus suis improbantibus, & judicium in eos postulari non possit, ut sunt piratæ?*

R. Ab his & res recuperare, & ultionem exposcere licebit, tanquam a deditis propter delictum. At alios innocentes eo nomine armis impetere, id vero est contra pacem. d. c. 20. §. 32 n. 2. l 2. c. 17. §. 20.

XXXIX. *Quid si vis inferatur sociis?*

R. Vis armorum sociis illata pacem rumpit, si in pace comprehensi sint, licet ipsi socii non pepigerint, sed alii pro ipsis, modo postea pacem ratam habuerint. Aliorum sociorum, ut & cognatorum & affinium, qui nec subditi sunt, nec in pace nominati, sepa- d. c. 20. §. 33. l. 2. c. 16. §. 13.

rata causa est: nec ad pacem ruptam vis in eos trahi potest, licet eo nomine ex nova causa bellum suscipi possit.

XL. *Quomodo rumpitur pax, faciendo contra id, quod in pace dictum est?*

Grot. h. c. 20. §. 34. Schutz. d. Ex. 13 th. 14 lit e. & f. Text. c. 22. §. 19. in med. & §. 8. & 9.

R. Rumpitur sive faciamus quod non facere debemus, sive non faciamus, quod & cum oportet: sive fiat contra capita majoris sive minoris momenti. Satis enim magna, ut serventur, videri debent, quæ pace comprehensa sunt. Sed quo magis paci caveatur, consultum erit, ut capitibus minoris momenti adjiciatur, ut si quid aversus ea factum erit, pacem non rumpat: aut ut arbitri prius adeantur, quam arma inferre liceat.

XLI. *An censetur hoc actum, si pœna sit adjecta?*

Grot. h. c. 20. §. 36. Puffend. l. 8. c. 7. §. 12. in fin.

R. Videtur hoc actum ob negotii naturam, quamvis interdum possit esse electio ejus, cui injuria est facta, pœnam malit, an a transactione recedere.

XLII. *Quid si necessitas aliqua in causa*

sa sit, quo minus pars una impleat id, quod promissum est?

R. Si adsit necessitas, puta si res perierit, aut ablata sit, sine facto ipsius, aut factum redditum sit alio eventu impossibile, pax quidem rupta non censebitur, quia non solet pendere a conditione casuali. Sed tamen alter optabit, an expectare malit, si qua spes sit impleri promissum serius posse, an æstimationem accipere: an mutuis præstationibus isti capiti respondentibus, aut æquum valentibus liberari. Grot. h. c. 20. §. 37.

XLIII. *An postquam pax est rupta pars innocens adhuc stare potest paci?*

R. Pacem quidem non rumpit, qui pactis simpliciter factis posterior non stat; neque enim tenebatur, nisi sub conditione: interim tamen post læsam fidem integrum est innocenti pacem servare, quia contra obligationem faciendo nemo se obligatione eximit; & si additum sit, ut tali facto pax rupta habeatur, adjectum id cen- Grot. h. c. 20. §. 38. Text. c. 22. §. 25.

ſeri debet in commodum innocentis duntaxat, ſi eo uti velit.

XLIV. *Quomodo rumpitur pax faciendo id, quod ſpecialis pacis natura repudiat?*

Grot. h. c. 20. §. 40. Gent. p. 693 Schutz. d. Ex. 15. th. 14 lit. e. in med. Grot. h. c 20. §. 40. n. 2. Text. c. 22. §. 15. Gent. p 691 Bellin. de re milit. tr. 10. tit. 2.

R. Si pax ſub lege amicitiæ contracta, rumpitur per ea, quæ fiunt contra amicitiam: quod enim inter cæteros ſolius amicitiæ officium exigeret, hic etiam pacti jure præſtandum eſt. Sed hic quoque detrahenda, quantum fieri poteſt, facto invidia. Itaque perſonæ, quamvis conjunctæ aut ſubditæ facta injuria ipſi, qui cum pax inita eſt, facta non cenſebitur, niſi apertè in ipſius ſugillationem facta ſit. Sic adulterium aut ſtuprum libidini potius, quam inimicitiæ imputabitur, ſi ſit formoſa quæ ſtuprum patitur, ſecus ſi non, aut vetula; & invaſio rei alienæ novæ potius cupiditatis reum faciet, quam fidei læſæ.

XLV. *Quinam ergo ſunt actus, ex quibus præſumitur, contra pacem amicitiæ cauſa contractam eſſe factum?*

R. Va-

R. Varii sunt, huc referuntur atroces minæ nulla nova causa præcedente, arces in finibus structæ non tuendi, sed nocendi causa, insolita copiarum conscriptio, si justis satis indiciis appareat, in non alium hæc, quam in eum, qui cum pax facta est, comparari. Sic oppida aut magnos cætus, qui civitatis partem integrantem faciunt, recipere non licet; neque magis eos, qui ex sacramento aut aliter ministerium aut servitutem debent. Subditos tamen singulos, qui ex altera ditione in alteram migrare volunt, suscipere, non est contra amicitiam: neque enim naturalis tantum sed & favorabilis est ista libertas. Huc refertur perfugium exulibus datum; nam in exules nullum jus civitati.

Grot. h. c. 20. §. 40. n. 3. l. 2. c. 2. §. pen c. 22 §. 5. n. 2.

Grot. h. c. 20. §. 41. n. 1. & 2. & l. 2. c. 5. §. 24. Inst. Jur. Publ. p. 589

XLVI. *Quando sortis alea potest subjici belli exitus?*

R. Si vera æstimatione, qui injusto bello impetitur, tanto sit inferior, ut resistendi nulla spes sit, videtur sors offerri posse, ut certum periculum incerto evadat; hoc enim est de malis

Grot. h. c. 20. §. 42.

minimum. Alias tum demum fors est permissa, quoties de re agitur, in quam plenum habemus dominium.

XLVII. *An prælia, quæ definito numero condicuntur belli finiendi causa permissa sunt, puta inter singulos utrinque, inter binos, inter ternos &c.*

Grot. h. c. 20. §. 43. Osiand. hic & ad l. 2. c. 23. §. 10.

R. Certamen tale justum ac pium est, si alioqui omnino expectandum sit, ut qui injustam fovet causam victor sit futurus cum magna innocentium strage, tunc enim nihil imputandum est ei, qui mavult ea ratione certare, quæ spem ipsi maxime probabilem ostentat.

XLVIII. *Ut hæc pactio valeat, quid requiritur?*

Grot. h. c. 20. §. 44. Puffend. l. 8. c. 8. §. 5. Rhet. de pace c. 4. n. 1.

R. In regno non patrimoniali requiritur & populi & si qui nati jus ad successionem habent consensus; in regno patrimoniali regis, qui sic in prælii exitum conjicit controversiam sufficit. Jus enim suum quisque adimere potest, non autem alterius, sine ejus consensu.

XLIX.

XLIX. *Quis in tali prælio dicitur victus?*

R. Victus non potest videri, nisi qui aut occubuit, aut in fugam datus est; sic in fines se aut oppida recipere victi signa sunt. Illa vero, spolia legere, cadavera ad sepulturam concedere, prælio iterum lacessere, per se nihil probant, nisi quatenus cum aliis indiciis valent ad docendam hostium fugam. Et certe, qui loco cessit, in dubio magis est, ut fugisse credatur. Grot. h. c. 20 §.45. Puff. d. l.

L. *Quid juris si victoriæ firma non adsint argumenta?*

R. Res manet eo loco, quo ante prælium fuit; & aut ad bellum, aut ad novas pactiones veniendum est. Grot. d. c. §.44. n.3.

LI. *Quotuplices sunt arbitri, quorum judicio bellum finitur?*

R. Arbitrorum duo sunt genera, unum ejusmodi, ut sive æquum sive iniquum pronuncient, parere debeamus, quod observatur cum ex compromisso ad arbitrum itum est: alterum ejusmodi, ut ad boni viri arbitrium redigi debeat, & ut sit concilia- Grot. h. c. 20. § 45. l. 2. c. 23. §. 8. & ibi not.

tor tantum. Utrovis modo arbiter sumi potest aut ad bellum evitandum, ut supra diximus, aut ad finiendum; hic sumitur ille, cujus dicto parendum omnino sit.

LII. *An a tali arbitrio provocare licet?*

Grot. h. c. 20. §. 46. n. 1 Puffend. l. 5. c. 13. § 30. & seqq.

R. Non, nulla enim hic est potestas superior, quæ promissi vinculum aut impediat, aut solvat. Standum ergo omnino, sive æquum, sive iniquum pronunciaverit. Aliud enim est de arbitri officio, aliud de compromittentium obligatione quærere.

LIII. *Quodnam est officium arbitri?*

Grot. d. c. § 47. Schutz. Ex. 13. th. 4.

R. Officium arbitri interdum est instar officii judicis, ut cogatur præcise secundum legem judicare; interdum habet laxiorem potestatem, ita ut omne possit, quod rectius fit, quam non fit, etiam extra justitiæ proprie dictæ regulas. Qui summam potestatem obtinent, cum judicem communem non habeant, arbitrum censendi sunt adstrinxisse iis regulis, quibus judicis officium adstringi solet. Illud ta-

tamen observandum est, arbitros lectos a populis aut summis potestatibus de principali negotio pronunciare debere, non de possessione. Et ideo dum causa cognoscitur, nihil est innovandum, tum ne præjudicium fiat, tum quia difficilis est recuperatio.

Grot. d. c. §. 48. Bœcl. Quires in turb. p. 222. & sq. Ziegl. h.l. aliter.

LIV. *Estne adhuc aliud genus arbitri?*

R. Affirmatur, cum quis ipsi hosti de se arbitrium permittit, quæ est deditio pura, subditum faciens eum, qui se dedit, ei vero cui fit deditio, summam deferens potestatem. Sed hic quoque distinguendum est, quid victus pati debeat, & quid victor jure, quid salvo omni officio facere possit, quid denique eum maxime deceat. Victus post deditionem nihil non patiendum habet: quippe jam subditus, & si jus belli externum respicimus, eo in loco, ut ei nihil non eripi possit, etiam vita, etiam libertas personalis, multo magis bona non publica tantum, sed & singulorum.

Grot. d. c. §. 49. & c. 11. §. 18 c. 15. in fin.

LV. *Ne victor quid injuste faciat, quid spectandum?*

Grot. h. c. 20. §.50. R. Spectare primum debet, ne quem occidat, nisi id suo facinore meritum: sic & ne cui quicquam auferat, nisi in justam pœnam. Intra hunc autem modum quantum securitas patitur, ad clementiam & liberalitatem propendere semper honestum est, interdum pro circumstantiis etiam ex morum regula necessarium. Et huc pertinet illud Senecæ: clementia liberum arbitrium habet: non sub formula, sed ex æquo & bono judicat, & absolvere illi licet, & quanti vult taxare litem. Neque refert, an dedens dicat se dedere alterius sapientiæ, an moderationi, an misericordiæ, auff Genad und Ungenad: hæc enim omnia blandimenta sunt; res manet, ut victor arbiter fiat. Secus quam quando deditiones sunt conditionatæ, quæ aut singulis consulunt, aut universitati.

LVI. *Quænam sunt accessiones pactionum?*

Grot. d. c. §.52. R. Obsides & pignora. Obsides dantur aut sua voluntate, aut ejus qui impe-

perium habet. Et si plures sint, qui ire possunt, danda est opera, ut sorte res dirimatur.

LVII. *Quid est obses?*

R. Obses est, qui fidei publicæ servandæ causa principi aut duci exercitus datur. Gent.p.394

LVIII. *An dominus feudi vasallum potest obsidem dare?*

R. Si vasallus idem sit subditus, dominus potest, etiam invito vasallo; si non sit subditus, non potest, neque enim reverentia aut obsequium, quæ debet, hucusque pertingunt. Grot. h. c. 20. § 52. in fin.

LIX. *Si obses aliquod damnum patiatur, quid juris?*

R. Civitas aut ejus rector tenebitur illud incommodum ei qui patitur, aut proximis, repensare. Grot. d. §. 52. Puffend. l. 8. c. 2. §. 6.

LX. *An interfici potest obses?*

R. Jure gentium externo potest, quia hostis manet & ex ejus civitate; non autem interno, nisi par ipsius culpa accedat. Servi quoque non fiunt: imo & jure gentium bona habere & hæredibus relinquere possunt. Grot. h. c. 20. §. 53. c. 4. §. 14. Schutz. Ex. 13. th. 12. l. f. aliter

LXI. An

LXI. *An fugere obsidi licet?*

Grot. h. c. 10. §. 54. Osiand. h. l. Gail. de pace publ .2. c. 2. n. 2. aliter.

R. Non licet, si ab initio aut postea, quo laxius haberetur, fidem dederit. Alioqui non videtur is animus fuisse civitatis, obligandi civem ne aufugeret, sed hosti dandi facultatem qualis vellet custodiæ.

LXII. *Si obses sit datus in unam causam, poteritne retineri in aliam?*

Grot. h. c. §. 55.

R. Odiosa est obsidum obligatio, tum quia libertati inimica, tum quia ex facto alieno venit. Ideoque stricta interpretatio hic locum habet, & in unam causam datus, in aliam retineri ut obses non potest Sed si in alia causa fides jam violata sit, aut contractum debitum, retineri potest, non ut obses, sed eo gentium jure, quo subditi ex facto imperantium detineri possunt per androlepsiam; quod ipsum tamen ne fiat, caveri potest adjecto pacto de reddendis obsidibus, ubi id cujus nomine dati erant, impletum fuerit.

Grot. h. c. §. 55. c. 2. §. 3. & 5. Gent. p. 398 & seqq.

LXIII. *Quid si obses detur, ut alterum captivum aut obsidem redimat?*

R. Eo

R. Eo mortuo liberatur: nam in illo dum moritur, jus pignoris extinctum est, ut in captivo redempto. Grot. h. c §. 56.

LXIV. *Rege, qui fœdus fecit, mortuo, an adhuc tenetur obses?*

R. Si fœdus fuerit reale, obses adhuc tenetur; si fuerit personale non tenetur. Nam accessoria non possunt efficere, ut in principalium interpretatione a regula recedatur, sed ejus naturam & ipsa sequi debent. Grot h. c. § 57. l. 2. c. 16. §. 16. Tabor de oblig. succes. c. 5. n. 14 Gent. p 399

LXV. *An pignorum eadem est ratio quæ obsidum?* Grot. h. c. §. 59.

R. Commune habent cum obsidibus quod ex alio jam debito retinentur, nisi data fides obstet: proprium, quod quæ de iis est pactio, non tam stricte sumitur, quam illa de obsidibus; neque enim æquale est odium, res enim natæ sunt, ut teneantur, non & homines. Gent. d. p. 390. Forstn. ad Tacit. p. 220.

LXVI. *An pignus perpetuo potest lui?*

R. Multi affirmant, & nullum tempus efficere posse putant, ne luitio sit pignoris, si id præstetur, pro quo pignus Grot. h. c. §. 60 l. 2. c. 4. §. 17.

gnus suppositum est, nisi certæ conjecturæ aliam interpretationem exprimant. Ut si quis luere cum vellet impeditus id silentio transmisisset, tanto tempore, quod ad consensus conjecturam sufficere possit.

CAP. XIV.
seu
CAP. XXI. *ap. Grot.*

Ziegler. de jur. maj. l. 1. c. 39. §. 2. in fin.

De fide manente bello, ubi de induciis, commeatu, captivorum redemptione.

I. *Quid sunt induciæ?*

Grot. l. 3. c. 21. §. 1. n. 1. aliter. Horn. l. 2. c. 5. §. 6.

R. Induciæ sunt status belligerantium, quo manente bello bellicis actibus ad tempus ex conventione abstinendum est.

II. *Quotuplices sunt?*

Grot. l. 3. c. 21. §. 1. n. 3. & 4. Gent l. 2. c. 12. p. 302. Puffend. l. 8. c. 7. §. 4.

R. Duplices esse possunt, ratione temporis vel longiores vel breviores. Dari enim possunt in horas, paucos dies, in annos etiam viginti, triginta, quadraginta, etiam centum; licet hæ longiores induciæ propius ad pacem accedant, & in his, quod de pacis tem-

tempore dictum est valet, non ex vi vocis, sed ex mentis certa collectione. Sic etiam ab objecto dividi possunt. Non autem videntur recte dividi in expressas & tacitas: quia licet tempore induciarum finito partes se invicem non lacessant, hoc tamen non fit cum mutua obligatione, sed cuicunque liberum est redire ad actus bellicos, quando ipsi visum fuerit.

Ziegler de jur.maj.l.1. c. 39. §. 2. in med. aliter. Ziegl. d. §. 3. aliter.

III. *Tempore induciarum finito an nova opus est indictione?*

R. Non, nam sublato impedimento temporali ipso jure se exserit status belli non mortuus sed sopitus, ut dominium & patria potestas in eo, qui a furore convaluit: nisi pactis aliter convenerit, & induciæ fuerint longiores; in his enim si non necessum, tamen decorum, ut iis elapsis fiat indictio conditionata.

Grot. h. c. 21 §. 3. Puffend. l. 8. c. 7. §. 6.

IV. *At hoc in casu, ubi aliter convenit, quia opus est nova indictione, potius sunt pax.*

R. Non, quia utrique parti relicta est facultas citra novam causam bellum

Grot. h. c. 21. §. 3. Ziegler. de jur. maj. l.

c. 29. §. 3. in fin. lum repetendi, secus quam ubi pax facta est.

Text. c. 19. §. 1. Cardinal. Mantica Lucubr. Vatic. 27. tit. 2. n. 15. aliter

V. *Utrum ad quem diem aut mensem aut annum dictum est, duraturas inducias, is dies mensis aut annus exclusus, an comprehensus intelligitur?*

R. Magis naturale est, ut terminus sit pars rei, imprimis ubi temporis productio favorem in se habet. Imo propter eandem rationem videtur comprehendi etiam dies, a qua incipiunt, nam etiam est pars rei, & idem favor militat.

Gent. l. 2. c. 12. p. 306. Ziegler. ad Grot. l. 3. c. 21. §. 4.

VI. *A quo tempore induciæ obligant?*

Text. c. 19. §. 22. Puffend. l. 8. c. 7. §. 8. Grot. l. 3. c. 19. §. 4. n. 2. & 3. aliis. Grot. h. c. 21. §. 5. Schutz.

R. Statim obligant contrahentes ex quo contractus absolutus est: at subditos utrinque obligant cum effectu, ubi publicatæ sunt, & ad notitiam subditorum pervenerunt. Hinc si publicatio uno tantum loco facta sit, non per omnem ditionem eodem modo se exerit, sed per tempus sufficiens ad perferendam ad singula loca notitiam. Quare si quid interea a subditis

ditis contra inducias factum fuerit, ipsi quidem a pœnis immunes sunt, sed tamen res captæ restituendæ sunt, si extent, aut si sint consumptæ, in quantum facti sunt locupletiores. Cæterum licet longiores induciæ regulariter complectantur omnes paciscentium ditiones, tamen in imperio late patenti conveniri potest, ut certis in locis tantum induciæ observentur, in aliis autem bellum maneat, e.g. populi Europæ, qui in India orientali aut occidentali loca possident, inducias facere possunt valituras per Europam, non autem in India.

Schuz. vol. 2. Ex. 13. th. 16 lit. K. Text. c. 19. §. 20.

Puffend. l. 8. c. 7. §. 3. in fin.

VII. *Quantum licet per inducias?*

R. Ex ipsa induciarum definitione hoc potest intelligi. Illiciti sunt omnes actus bellici, sive in personas, sive in res. Etiam res hostium si tempore induciarum casu ad nos perveniant, reddendæ erunt, etiamsi ante nostræ fuissent, quia quod jus externum attinet, ipsorum sunt factæ: & hoc est quod dici solet, tempore induciarum non esse postliminium. Et hæc vera

Grot. h. c. 21. §. 6. & 10

Text. c. 19. §. 10. Bellin. de re mil. part 5. tit. 3.

Puffend. l. 8. c. 6. §. 10. in med.

sunt, si sine induciæ illimitatæ, imprimis longiores: si enim sint restrictæ, ob specialem conventionem nihil erit mutandum, ut si sint tantum sepeliendorum hominum causa datæ, reliqui actus non sunt permissi; & sic auxilia & commeatus admittere non licebit, verum intercipi poterunt. Sic si obsessis induciæ sint datæ, reliqui qui extra præsidium sunt, occidi poterunt. Interdum convenit, ne commeare liceat: interdum personis cavetur, non & rebus; quo casu si ad res defendendas lædantur personæ, nihil contra inducias fiet.

VIII. *An durantibus induciis interius recedere cum exercitu licet?*

Grot. h. c. 21. §. 7. Gent. l. 2. c. 13. p. 314. Text. c. 19. §. 11. & seqq. Schuz. vol. 2. Ex. 13. th. 16. lit. e.

R. Interius recedere licet; item reficere mœnia; militem conscribere &c. omnes enim hi actus præparatorii tantum sunt futuræ vel defensionis vel oppugnationis, nisi vel expresse convenerit, ut omnia in statu suo persistant, vel quidam actus expresse excipiantur.

IX. *An corruptis hostium præsidiis loca invadere licet?*

R.

R. Non licet: talis enim acquisitio justa esse non potest, nisi ex jure belli. Idem habendum, si qui subditi ad hostem deficere velint. Grot. h. c. 21. §. 8. n. 1. Schuz. vol. 2. d. Ex. th. 17.

X. *Quid si loca fuerint derelicta?*

R. Occupare licet derelicta, dum vere derelicta sint, i. e. eo animo, ne amplius sint, quorum fuerant: non si incustodita, sive custodia ante inducias, sive factis induciis omissa sit. Dominium enim manens injustam facit alterius possessionem. Grot. h. c. 21 §. 8. n. 2. Alb. Gent. l. 2. c. 13. p. 314.

XI. *Finitis induciis si quis vi majore impeditus recedere non potuerit, qui deprehenditur intra fines hosticos, an adhuc habet jus redeundi?*

R. Si jus externum gentium respiciamus, par est ejus conditio ei, qui cum in pace venisset, bello repente extorto, inter hostes fato suo deprehenditur. Internum si consideremus, seu temperatum ex æquitate, quia non fecit contra inducias, dum casu, puta per valetudinem, per adversam maris tempestatem &c. est impeditus, & per eum non stetit, quo minus secun- Grot. h. c. 21. §. 9. c. 4. §. 6. c. 9. §. 4. n. 3. Gent. p. 310 Bodin. de rep. 5. in f. Alb. Gent. p. 310.

Grot. l.3.c. 21.§.9.n.2. Bart.ad l.15 de publ. aliter. Text. c. 19. §.31.& seq.

dum conventionem abiret, redeundi facultas ipsi concedenda, multo minus occidi potest.

XII. *Quot modis finiuntur induciæ?*

R. Quatuor modis, 1. contraria pactione, 2. cessione dici aut temporis in induciis præfiniti, 3. absoluto actu, ad quem concessæ, 4. violatione.

XIII. *Quomodo violatione?*

Grot. h.' c. 21.§.11.c.14. §.14.c.20.§ 36.&38. Gent.l.2.c. 12.p.308. Mynf. 4.o. 7. aliter, quem refutat. Schutz. d. vol.2.Ex.13. th. 17.lit.c. Puffend. l. 8.c.7.§.12.

R. Qui durantibus induciis hostem lacessit, i. e. violentas belli functiones, quæque his æquiparantur, dolosas exercet vel contra personas vel res hostiles, inducias violat; & quin læso liberum sit etiam sine indictione ad arma venire frustra dubitatur, etiam in induciis horariis. Nam capita conventionis insunt conventioni per modum conditionis: quanquam & si velit ad induciarum terminum quiescere possit.

XIV. *Quid si pœna addita, eaque petita & soluta sit?*

R. Si pœna conventa poscitur & persolvitur ab eo qui contra fecit, jam bellandi jus non est: ideo enim pœna sol-

ſolvitur, ut cætera ſalva maneant. Contra ſi læſus bellum moveat, a pœna receſsiſſe intelligitur, id quod imprimis accidit, ubi læſo optio relinquitur; quod tamen regulariter non ſolet fieri, ut neglecta pœna aliquis ſtatim ad arma recurrat. Grot. h. c. 21. §. 12. & c. 20. §. 36. & ibi not. Puffend. l. 8. c. 7. §. 12. in fin.

XV. *An rumpantur induciæ, ſi privati contra faciant?*

R. Non, niſi publicus actus accedat, puta imperii aut ratihabitionis, quæ etiam intelligitur, ſi qui deliquerint, nec puniantur, nec dedantur, ſi non reddantur res. Grot. h. c. 21. §. 33. & c. 20. §. 36.

XVI. *An extra inducias eſt jus commeandi ſeu ſalvi conductus?*

R. Non, ſed eſt privilegium quoddam: quare in ejus interpretatione ſequenda ſunt, quæ de privilegiis traduntur. Eſt autem hoc privilegium neque tertio noxium, neque danti admodum grave: ideo intra verborum proprietatem laxa magis, quam ſtricta admittenda eſt. Grot. h. c. 21. §. 14. Gent. l. 2. c. 14. p. 316.

XVII. *Quid eſt jus commeandi vel ſalvi conductus?*

Becht. de secur. & salv. cond. c. 1. §. 16. Magalot. de salv. cond. in pr aliter. Becht. d. tr. c. 3. §. 32.

R. Jus commeandi vel salvus conductus est justum seu perfectum immunitatis ab offensione, damno vel inquietatione præsidium.

XVIII. *Quotuplex est?*

R. Vel universalis, vel particularis, qui certis personis vel rebus conceditur.

XIX. *Si militibus concedatur commeatus, quinam intelliguntur nomine militum?*

Grot. h. c. 21. §. 15. Gent. p. 310 in fin. aliter.

R. Intelliguntur non tantum gregarii, verum etiam medii & summi duces, quia verbi proprietas admittit eam significationem, quanquam est & alia strictior.

XX. *Quid in salvo conductu comprehenditur sub itu?*

Grot. h. c. §. 16. & 22. Gent. p. 318. Becht. de sec. & salv. cond. c. 4. th. 87.

R. In itu cautum & de reditu censetur, ut absurdum vitetur, nam nisi tutus esset recessus, videretur petiisse itum, ut veniret in potestatem hostium, quod est ridiculum. Imo sicut ante salvum conductum poterat offendi ubique, sic eo dato nullibi, ne quidem in proprio suo vel alieno territo-

ritorio, ubi transit, offendi potest. Et abitus tutus intelligendus est, usque dum eo pervenerit, ubi tutus sit.

XXI. *An cui abire datum, redire potest?*

R. Non; sed nec cui venire concessum est, mittere potest; nec contra. Sunt enim hæc diversa, nec extra verba exspatiari ratio cogit: ita tamen ut error excuset a pœna. Sed & cui venire permissum est, semel veniet, nisi temporis adjectio, intra quod sæpius abire & redire potest, aliam suppeditet conjecturam. Grot. h. c. §.16. n.2. Gent. p.319. & 320.

XXII. *An patrem filius sequitur, virum uxor?*

R. Non; aliter quam in jure commorandi. Nam morari solemus cum familia, peregrinari sine ea. Famulus tamen unus aut alter etiamsi expressus non sit, comprehensus censebitur in eo quem sine tali comitatu ire indecorum foret. Nam qui aliquid concedit, concedit, quæ necessario sequuntur; necessitas autem hic moraliter intelligenda est. Grot. h. c §.17. Bœcl. conductor Carol. p.17. & 24.

XXII. *Quid dicendum de bonis & comitibus?*

Grot. h. c. §. 18. & 19. Gent. p. 315

R. Non comprehenduntur quævis bona, sed quæ solita sunt ad iter assumi. Expresso comitum nomine non sunt intelligendi hi, quorum causa magis est odiosa, quam ipsius, cui prospicitur; tales sunt piratæ, latrones, transfugæ, desertores. Gentis expressum nomen in comitibus satis ostendit facultatem ad alios non porrigi; sic concessus pro Germanis salvus conductus, Galli duci non possunt.

XXIV. *Si is qui concesSit salvum conductum moriatur, an exspirat?*

Grot. h. c. 21. §. 23. Osiand. h. l.

R. Non, quia hæc concessio venit ex vi potestatis, quæ transit in successores regulariter: nam interdum si utilitas publica aliud suadeat, vel sine probabili & justa ratione fuerit concessus, exspirat, vel potius revocatur.

XXV. *An leges quæ captivos redimi vetant, semper sunt justæ?*

Grot. h. c. 21. §. 23. Os. h. l.

R. Non sunt justæ, nisi appareat opus tali rigore, ut majora aut plura alio-

alioqui moraliter inevitabilia caveantur: tunc enim suam sortem patienter ferant. Alias enim captivorum redemptio multum habet favoris, maxime apud Christianos, quibus lex divina hoc misericordiæ genus peculiariter commendat.

XXVI. *An jus exigendi pretium redemptionis potest in alium transcribi?* Grot. h. c.

R. Affirmatur, quia natura patitur, ut incorporalia alienari possint. §. 25. Text. c. 18.

XXVII. *Potestne pretium redemptionis pluribus deberi?* §.53. aliter.

R. Ita, scilicet si ab uno dimissus, pretio nondum soluto, captus sit ab alio: sunt enim diversa hæc debita ex diversis causis. Grot. h. c. §. 26. Gent. d. l.

XXVIII. *An conventio de pretio facta rescindi potest, eo quod captus intelligatur locupletior, quam credebatur?*

R. Non, quia jure gentium externo nemo cogitur supplere, quod in contractu minus æquo pretio promisit, si dolus non intercessit. Grot. h. c. §. 27. l.2.c.12.§.8.

Ziegl. h. c. § 28. Grot. l. 3. c. 9. §. 4. n. 2. & 3 & h. c. § 28. aliter Puffend. l. 8. c. 7. §. 14. in fin. Gent. p. 337 aliter.

XXIX. *Si captus pecuniam aliquam celaverit, an ei prodesse potest ad pretium redemptionis?*

R. Non, quia simul cum persona capta intelliguntur, quæ penes personam deprehenduntur. Imo quæ & alibi habet apud eos, qui sunt neutrarum partium: & victor statuit, ut vult.

XXX. *An pretium conventum & ante mortem non solutum ab herede debetur?*

Grot. h. c. § 29. Gent. p. 336 Text. c. 18 § 51. Gl. ad l. 15. de capt aliter.

S. Si captivus in carcere mortuus est, non debetur, promissioni enim inerat conditio, si liberaretur, mortuus autem non liberatur: nisi convenerit, ut ab ipso contractus momento pure debeatur pretium, & captivus tantum retineatur, non jam ut jure belli captus, sed ut a se oppignoratus. Si mortuus est, cum in libertate esset, debetur: jam enim lucratus est id, pro quo promissum est pretium.

XXXI. *An in carcerem redire debet, qui dimissus est sub pacto, ut faceret dimitti alterum, qui factum morte prævenit?*

R.

R. Non tenebitur quidem dimissus reddere se custodiæ; neque enim id conventum fuit, neque tacite actum intelligi patitur favor libertatis, neque debebit lucrifacere libertatem, sed ejus quod præstare non potest æstimationem præstabit. Nam in promissis onerosis non sufficit facere quantum quis potest, sed obligatur quis ad id, quod tantundem valet. Grot. h. c. §. 30. Kulpis h.c.

CAP. XV.
seu
CAP. XXII. *ap. Grot.*
De fide minorum potestatum in bello.

I. *Quænam sunt minores potestates in bello?*

R. MInores potestates sunt omnes, quorum potestas pendet ab eo, cujus auspiciis bellum geritur; sive sint summis proximi, quales sunt duces excellenter dicti, sive longius remoti. Grot. l.3.c. 22. §. 1. l.1. c.3. §. 4. n.2. c.4. §. 4. n.1

II. *Quot modis possunt considerari horum promissa?*

R. Duo-

Grot. h. c. 22. §. 2. R. Duobus, nam aut hoc quæritur, an summam potestatem obligent, aut an se ipsos.

III. *Quando obligant summam potestatem?*

d. c. 22. §. 2. R. Obligant summam potestatem (1.) quando faciunt id, quod probabiliter ipsorum officio contineri censetur. (2.) aut etiam extra illud ex speciali propositione nota publice, aut h. c. §. 3. & iis, quorum res agitur. (3.) per con-c. 20. §. 30. sensum subsequentem, quando summa potestas vel expresse ratum habet, quod gesserunt, vel tacite, ubi scivit summa potestas, quod actum erat, & fieri passa est, quæ ad aliam causam referri probabiliter non possunt. (4.) per rem in quantum fit lo-L. 2. c. 10. §. 2 cupletior ex ipsorum facto. Hinc ab injustitia excusari non possunt, qui pacta improbant, & tamen retinent, quod sine pactis non haberent. Nemo enim cum damno alterius locupletari debet.

IV. *An si habent mandatum, præcise debemus sequi conditiones in mandato comprehensas?*

R. Af-

R. Affirmatur, nam si quis sub certa lege vel interventu cujusdam personæ contrahi voluit, æquissimum est id servari, in quo fuit propositus, & sufficit, etiam ad hoc ut alius obligetur licet habeat mandata arcana, ut alibi diximus. Cui consequens est, ut alii reges aut populi magis, alii minus ex ducum suorum contractibus teneri possint, si satis notæ sint ipsorum leges atque instituta. De his si non constat, concessum intelligitur id, sine quo satis commode, quæ officii sunt, expediri non possunt. h.c.22. §.4. l.2.c.11.§.16 Puffend. l. 3.c.9.§.2. Reubner. p.197.in fin.

V. *Quid si fines mandati excesserit minor potestas?*

R. Tenebitur ipsa, si quod promisit præstare non potest ad æstimationẽ: nisi lex aliqua satis cognita id quoque impediat. Quod si dolus accesserit, i.e. si præ se tulerit jus majus, quam habebat, jam tenebitur de damno. Grot. h. c. §.4.n 3. l 2. c.15.§. 16.& ibi not.

VI. *An semper obligatur is, qui cum minoribus potestatibus contrahit?*

R. Quia semper aut summa potestas obli- Grot. h. c. §.5.jung.§. 3.h.c.in fin.

l.5.pr.ff de auctor.tut. obligatur, aut minister ejus, certum est, & partem alteram obligari & contractum claudicare non posse.

VII. *An inferiores potestates obligare possunt?*

Grot. h. c. §. 6. R. Non dubitandum, quin dux milites, magistratus oppidanos obligent intra eos actus, qui solent ab ipsis imperari; id enim in potestate ipsorum comprehensum est.

Grot. h. c. §.7. l.1. c.3. §.5. n.3. & ibi not. l 2.c.11.§.11. Ziegler de jur.maj.l.1. c.40. n.2. VIII. *An dux belli potest transigere de causis belli & consequentibus & pacem facere?*

R. Non; neque enim belli gerendi pars est bellum finire. Imo etsi cum maxima potestate præpositus fuerit, ea de belli ductu intelligenda erit. Et eorum tantum est bellum finire, ut alibi diximus, quorum est bellum.

IX. *Potestne inducias dare?*

Grot. h. c. §.8. Gent. l.2. c. 12 p.305. in med. Fr Horn.l. 2.c.5.§.6. R. Inducias dare ducum est, nec summorum tantum, sed & minorum, iis nempe quos oppugnant aut obsessos tenent, & se suasque copias quod attinet. Et sic particulares & brevioris temporis in horas aut dies aliquot: nam

nam adminiſtrationi militari creditur ineſſe hæc quietis imago. Univerſales autem inducias in aliquot menſes aut annos porrectas, cum paci propius accedant (pax enim non ſunt quia omnis pax ex voto paciſcentium debet eſſe perpetua) majeſtati ſoli competere verius eſt; adeo ut ſi de facto longiores concedat, reſcindendæ ſint.

Baud. de ind. Belg. l. 1. & 2. Ziegler. de jur. maj. l. 1. c. 39. §. 5. Rhet. de pace §. 12. & 13.

X. *An homines, imperia, agros, bello quæſita concedere poteſt?*

R. Non, nam & hæc ad eum pertinent, ad quem bellum pertinet, & quamvis ducibus concedatur aliquod jus in præda, tamen hoc non competit ex vi poteſtatis, ſed ex cujusque populi moribus.

Grot. h. c. §. 9. & c. 6. § 11. 15. ſeqq.

XI. *Quid de nondum quæſitis dicendum?*

R. Nondum quæſita condonare omnino in ducum eſt poteſtate, quia oppida pleraque & homines ſæpe in bello ſe dedunt ſub conditionibus vitæ ſalvæ, aut & libertatis aut & bonorum, de quibus ſummæ poteſtatis arbi-

Grot. h. c. §. 9. n. 2. c. 6. §. 15.

bitrium exquiri res plerumque non patitur. Pari ratione jus hoc & ducibus non summis dandum est intra ea, quæ ipsis agenda commissa sunt.

XII. *Hæc dudum pacta quomodo sunt interpretanda?*

Grot. h. c. §. 10.

R. Quia de re agunt aliena, quatenus contractus natura patitur, adstringenda interpretatio, nempe ne aut ex ipsorum facto summa potestas plus, quam vellet obligetur, aut ipsi damnum subeant officium faciendo.

XIII. *Si in deditionem puram quis a duce sit acceptus?*

Grot. h. c. §. 11. c. 4. §. 12.

R. Ita est interpretandum, ut censeatur eo jure acceptus, ut de eo victoris populi aut regis arbitrium sit.

XIV. *Quid si adjecta clausula ita ratum sit, si majestas censuisset?*

Grot. h. c. §. 12. l. 2. c. 15. §. 2.

R. Hæc clausula efficiet, ut ratihabitione non secuta dux in nihil ipse teneatur, nisi si qua locupletior factus sit, ut si aliquid accepisset, quod alias non accepisset.

XV. *Si obsessi oppidum tradere promiserunt, quomodo interpretandum?*

R

R. Possunt præsidium dimittere & oppidum tradere. Grot. h. c. § 13.

CAP. XVI.
seu
CAP. XXIII. *ap. Grot.*
De fide privata in bello.

. *Quousque privatorum in paciscendo cum hoste potestas se extendit?*

. DIfficilis inspectio est. Quod publicum est, a privato alienari on posse satis constat: nam si ne dubus quidem belli id permissum est, t modo diximus, multo minus priatis. Pacta etiam de ipsorum actiobus & rebus videntur illicita civis propter indictionem belli & civiis supereminens dominium in res ipsorum, & militibus conductis fidem sacramento datam. Grot. l. 3. c. 23. § 5. l. 3. c. 3. § 9. l. 1. c. 1. § 6.

Quid si sit summa necessitas & ut evitetur majus malum?

. Ea pacta, quæ majus malum aut tius evitant, e. g. tributa hostibus missa ad redimenda incendia & ationes, magis utilia quam da- Grot. l 3. c. 23. § 5. n 2 l. 1 c. 4 § 7 & ibi not.

mnosa etiam publico censeri debent, & permissa esse videntur.

III. *Annon lex hanc potestatem subditis adimere potest?*

Grot. h. c. 23 §. 5. n. 3. l. 2. c. 13. §. 20. R. Lex quidem potest adimere subditis aut perpetuis aut temporariis hanc potestatem, sed nec lex hoc semper facit, parcit enim civibus, neque semper facere potest. Nam leges humanæ vim obligandi tum demum habent, si latæ sint ad humanum modum, non si onus injungant, quod à ratione & natura plane abhorreat, e. g. si prohibeatur, ne hostibus tributa solvantur, ubi dominus territorii nullo modo a vi hostili tueri potest.

IV. *Quid si actus, qui lege aut precepto interdictus erat & valere vetitus, interdici æquo jure potuit, e. g. commercia, ne arma, equi, frumentum &c. hostibus vendantur?*

Grot. h. c. 23. § 5. n. 4. l. 1. c. 3. § 16. n. 2. l. 2. c. 5. § 10. R. Jam irritus erit actus privati, & puniri poterit, quia promisit id, quod sui juris non erat, maxime si contra præstitum juramentum hoc fecit.

V. *Pro-*

V. *Promissio captivi redeundo in carcerem an toleratur?*

R. Affirmatur, quia nec civitatis nec captivi reddit conditionem deteriorem. Item valet pactum, ne quis in certum locum redeat, ne adversus eum, qui ipsum in potestate habuit & dimisit, militet. Nam & hic patriæ causa non fit deterior, cui is, qui captus est; ni liberetur, jam periisse censendus est. Nisi tamen salus publica omnino id postulet, & civitas in manifesto versetur periculo, ni iste quoque arma capiat, ut alibi diximus. Grot. h. c. §. 7. Gent. p. 295 & 299. Puffend. l. 8. c. 2. §. 2.

VI. *Si promiserit, quod non velit fugere?*

R. Tenet hoc eum, etiamsi vinctus promiserit, quia hæc vis est licita, & solet aut vita servari, aut mitior tineri custodia. Grot. h. c. §. 8 l. 2. c. 17 §. 19. Gent. p. 595 & 599.

VII. *An qui captus est alteri se dedere potest?*

R. Non, nemo enim sua pactione jus ...ri quæsitum auferre potest. Grot. h. c. §. 9.

...I. *An privati a suo magistratu cogi possunt, ut pacta servent?*

d.c.§.10.& c.6.§.2 n.1. Horn.l.2.c. 9.§.3.& 4. R. Affirmatur, nam in bello solenni bellum gerentes obstringuntur alter alteri jus reddere, etiam de factis privatorum; ut puta si a privatis violati essent hostium legati.

IX. *Quomodo hæc pacta sunt interpretanda?*

Grot. h. c. §.11.12.13. R. De interpretatione tenendæ regulæ jam aliquoties memoratæ, ut a proprietate verborum non recedatur, nisi absurdi vitandi causa. Sic vitam pactus non habet jus ad libertatem, sunt enim diversa; vestium nomine arma non intelliguntur. Venisse auxilium dicitur, si sit in conspectu, etiamsi nihil agere possit; rediisse non dicitur, qui clam rediit, &c.

CAP. XVI.

seu

CAP. XXIV. *ap. Grot.*

De fide tacita.

I. *Quid est fides tacita?*

Grot. l.3.c. 24.§.1 &2. l.2.c.2.§.16 R. Fides tacita est fides, quæ præsumitur aut ex silentio aut negotii natura. Sic qui aut ab hostibus, aut ab

) externis venit,& in alterius popu- aut regis fidem se dat, tacite se obli- it,ne quid faciat adversus statum,in io præsidium petit. Sic qui collo- ıium aut postulat, aut admittit, ta- :e pollicetur collocutoribus id in-)xium fore. Gent.l.2.c. 9 p. 282.

II. *Annon ultra, tacita illa voluntas trahenda est?*

ι. Non, nam dum collocutores ni- l patiuntur, specie colloquii aver- re hostem a belli consiliis, sua inte- n promovere, perfidia vacat,& do- bonis annumeratur. Grot. h. c 24. §.3. c.1. § 6. Puffend. l. 4.c.1. §. 19.

. *An etiam signa, quæ ex consuetudine si- gnificant, tacite obligant?*

.. Affirmatur, sic hodie vela candi- tacitum habent signum petiti col- ιuii: obligabunt ergo non minus, am si voce petitum esset. Grot. h. c §. 5. & c. 1 §. 9.

IV. *An vindictæ remissio colligitur ex dissimulatione?*

.. Non, sed opus est accedat actus is, qui aut amicitiam per se osten- t, ut fœdus amicitiæ causa. Grot. h. c. §. 7 c. 20. § 40.

CAP. XVIII.
seu
CAP. XXV. *ap. Grot.*
Conclusio cum monitis ad fidem & pacem.

I. *An omnino necesse & utile est, ut summæ potestates fidem serven:?*

Grot. l.3. c. 25. §.1. & 2.

R. OMnino opus est, tum propter alia, tum ne spes pacis adimatur. Fide enim non tantum respublica quælibet continetur, sed & major illa gentium societas: hac sublata tollitur quod inter homines est commercium. Et hanc tanto magis præstare summi hominum rectores debent, quanto cæteris impunius peccant. Præterea magis est regum, religiose hanc colere, primum ut conscientiæ, deinde & famæ, qua stat regni autoritas, consulant. Et sciant isti, qui ipsis fallendi artes instillant, diu non prodesse doctrinam, quæ hominem hominibus insociabilem facit, & Deo invisum.

Grot. in proœm. §. 18. & 22. Puffend. l. 2. c. 3. §. 10.

II. *An in bello semper in pacem prospectare debemus?*

R.

R. Affirmatur, nam sapientes pacis causa, ad quam nati sunt, bellum gerunt, & pacem non quærunt, ut bellum exerceant, sed bellum gerunt, ut pacem acquirant. Grot. h. c. §. 2.

III. *Quid est pax?*

R. Pax in genere est status, quo in societate, amicitia & securitate vivimus. In specie est pactum publicum, vel potius status, quo ii qui summum imperium habent, ex pacto in societate & concordia perpetuo vivunt. Alb. Gent. p. 472. aliter. Schuz. vol. 2. Ex. 13. th. 1. Rhet. de pac. c. 1. § 2. l. 3 ff. de J. & J.

IV. *Quotuplex est?*

R. Est vel privata vel publica; vel communis omnium hominum in statu naturali; vel certorum populorum. Grot. l. 2. c. 24. §. 10.

V. *Quando pax est tuta?*

R. Pax tuta est, quæ constat & malefactorum & damnorum & sumtuum condonatione, seu ubi est amnestia quædam generalis. Grot. h. c. §. 3.

VI. *Quid est amnestia?*

R. Amnestia est omnium in bello, usque intuitu commissorum perpetratorumque perpetua sancita oblivio. Grot. l. 3. c. 20 §. 15. Rhet de pac. c. 5. §. 5. & 6.

CAP. XVIII.
seu
CAP. XXV. *ap. Grot.*
Conclusio cum monitis ad fidem & pacem.

I. *An omnino necesse & utile est, ut summæ potestates fidem servent?*

Grot. l.3. c. 25. §.1. & 2. R. OMnino opus est, tum propter alia, tum ne spes pacis adimatur. Fide enim non tantum respublica quælibet continetur, sed & major illa gentium societas: hac sublata tollitur quod inter homines est commercium. Et hanc tanto magis præstare summi hominum rectores debent, quanto cæteris impunius peccant. Præterea magis est regum, religiose hanc colere, primum ut conscientiæ, deinde & famæ, qua stat regni autoritas, consulant. Et sciant isti, qui ipsis fallendi artes instillant, diu non prodesse doctrinam, quæ hominem hominibus insociabilem facit; & Deo invisum.

Grot. in proœm. §. 18. & 22. Puffend. l. 2. c. 3. §. 10.

II. *An in bello semper in pacem prospectare debemus?*

R.

R. Affirmatur, nam sapientes pacis causa, ad quam nati sunt, bellum gerunt, & pacem non quærunt, ut bellum exerceant, sed bellum gerunt, ut pacem acquirant. Grot. h. c. §. 2.

III. *Quid est pax?*

R. Pax in genere est status, quo in societate, amicitia & securitate vivimus. In specie est pactum publicum, vel potius status, quo ii qui summum imperium habent, ex pacto in societate & concordia perpetuo vivunt. Alb. Gent. p. 472. aliter. Schuz. vol. 2. Ex. 13. th. 1. Rhet. de pac. c. 1. § 2.

IV. *Quotuplex est?*

R. Est vel privata vel publica; vel comunis omnium hominum in statu naturali; vel certorum populorum. l. 3 ff. de J. & J. Grot. l. 2. c. 24 §. 10.

V. *Quando pax est tuta?*

R. Pax tuta est, quæ constat & malefactorum & damnorum & sumptuum condonatione, seu ubi est amnestia quædam generalis. Grot. h. c. §. 3.

VI. *Quid est amnestia?*

R. Amnestia est omnium in bello, ejusque intuitu commissorum perpetratorumque perpetua sancita oblivio. Grot. l. 3. c. 20 §. 15. Rhet de pac. c. 5. §. 5. & 6.

VII. *Si expresse cauta non est, an tacite præsumitur?*

Grot. l. 3. c. 20 §. 15 17. Bœcler. de amnest. c. 2 n 14.

R. Affirmatur, quia pacem tutam, firmam & securam cupimus, qualis esse non potest, nisi sit universalis oblivio ad vindictam aut ultionem.

VIII. *Quando convenit pacem facere?*

Grot. h. c. §. 6.

R. Optimum tempus de pace agendi est, si uterque pares sibi videantur, & sibi uterque confidat.

IX. *An pax servanda, qualibuscunque legibus facta?*

Grot. d. c. §. 7. & 8.

R. Omnino, ob fidei sanctimoniam, & hinc solicite cavenda non tantum perfidia, sed & quicquid animos exasperat. Inscribat hæc Deus, qui solus hoc potest, cordibus eorum, quorum res Christiana in manu est, & iisdem mentem, divini humanique juris intelligentem duit, quæque semper cogitet, lectam se ministram ad regendos homines, Deo carissimum animal.

FINIS.

INDEX CAPITUM

LIB. I.

CAP. I.

LIB. II.

FINIS.

JOHANNIS FRANCISCI
BUDDEI

S. S. Theol. Lic. & Philoſophiæ Moralis ac Civilis in Academia Fridericiana Profeſſ. Publ. Ordinar.

SYNOPSIS JURIS NATURÆ ET GENTIUM

Juxta Diſciplinam Ebræorum.

Q. D. B. V.

E*Braeorum de morali doctrina sententiam, accurate quidem & erudite exposuit Johannes Seldenus, omniaque, quae huc faciebant, summo studio conquisivit atque congessit: sed digressionibus subinde eruditissimis, ad historiam aliasque artes spectantibus opus suum multo pulcherrimum ornauit, aliaque attulit, quae legentibus, linguarum potissimum orientalium notitia non imbutis, taedium creare possunt. Quare operae pretium me facturum arbitratus sum, si quae prolixius à Viro summo scripta sunt, in compendium mitterem, & citra ambages, sine cultu, sine ornatu, moralem Hebraeorum doctrinam eruditorum oculis subjicerem, &, ipsius utplurimum Seldeni verbis, exponerem. Aliorum etiam Scriptorum, praesertim accuratius Jus Naturae interpretantium, subinde indicaui loca, usui futura illis, qui reuocare ad examen Ebraicae gentis placita cupiunt.*

Juris Naturalis seu Noachidici, quod non ex brutorum actibus, (a) nec Gentium, sive omnium sive plurium opinionibus, moribus, vel constitutionibus, (b) nec ex rationis humanæ usu, (c) sed Numinis sanctissimi imperio siue indicatione, deriuant, quodque intellectus agentis ope, hominibus innotescit, capita alia illustriora sunt, alia minus illustria. Illustriora septem sunt, de Cultu videlicet extraneo, de Maledictione Numinis sanctissimi, de Effusione Sanguinis, de Revelatione Turpitudinum, de Furto ac Rapina, de Judiciis, de Membro animalis viuentis. (d) Minus illustria subinde attingentur. (e)

Seldenus lib. I. per integ.
a) v. Puff. de J. N. & G. lib. II. c. 3. §. 2.
b) v. Grot. lib. I. de J. B. & P. c. I. §. 12. & Comm. ad h. l.
c) v. Schilter. in Manud. Phil. Mor. ad Jurisp. cap. 3. §. 6 p. 81.
d) v Marshamus in Can. Chronico Sec. 9. p. m. 160. f.

CAPUT I.

Cultus extranei (f) nomine Noachidis interdicitur non modo Saxorum

e) vid. Seldenus lib. VII. cap. 2. f) Lucem affundent Auctores qui de Idololatria Ebræorum ex instituto scripserunt vid Dion. Vossius Not. ad Maim. Tr. de Idololat. Gentil. Athanasius Kircherus in Pantheo Ebr. Oedip. T. I. Synt. IV. Hottinger. Primit. Heid. p. 382. Leusden. Philol. Ebræo-mixt. Diss. 42. Abarbanel ad II. Dig. XVII. aliique.

rum, ſtipitum ſtatuarum, imaginum, ſed etiam qualiſcunque Angelorum, corporum cœleſtium, elementorum, aliusue cujuscunque creaturæ cultus, ſiue quo pro Numine ſupremo ipſo habeatur, ſiue quo velut intermedia, ad ſupremum colenti placandum inuocetur. Si igitur Noachides interdictum hoc violaret, ille tum quidem in ditione Iſraelitica ſupplicio afficiebatur capitali, ſi eodem & Iſraelita afficiendus fuiſſet. Iſraelitæ autem tum demum capitale erat alienum colere Numen, ſi palam & diſertis verbis Deum ſibi novum inuocaret; (g) ſiue adoratione, ſiue immolatione, ſiue ſuffimento, ſiue libamine, ſiue cultu qui peculiaris erat Numini commentitio, ſiue Numini vero proprio.

g) v. infra caput de Judiciis.

Præceptum iſtud de Idololatria fugienda ceterorum præceptorum omnium erat fundamentum, idque late adeo patebat, ut Magos quoque idololatris annumerarent.

Ex jure gentium imperatiuo diruenda quoque ab Iſraelitis fuere gen- Seld. lib. II cap. II.

tium delubra,atque id genus cetera, cum uniuerſis horum appendicibus. Id quod de terra promiſſa tantum ex ipſa legis indicatione eſt capiendum, ne idololatriæ contagione facilius forte contaminaretur Iſraelis progenies.

Hanc igitur legis ſacræ rationem ipſi imitati, jus ſuperinduxerunt interveniens,de omnimodis templis, aris, lucis, ceterisque idolorum cultui ſacratis rebus, diruendis abolendisq;, etiam in territorio quocunque alio, bello ſibi ſubacto.

Bina autem Noachidarum fuerunt genera (b) quibus ſedes conceſſæ in imperio Iſraelitico:alterum eorum qui in ritus Ebræorum prorſus tranſierant; alterum eorum, quibus ſedes ibi, citra aliquam Judaismi profesſionem, permiſſæ. Prioris Generis alii conditionis ſeu ſtatus erant liberi, qu s Proſelytos juſtitiæ nuncupant ali ſerui,alii denique libertini.

Omnes

b) add. hic Pauli Slevogtii Diſſ. de Proſelytis Part. II Diſput. Academ. Diſp. XIV. Joh. Leusden. in Phi-lol. Ebræo-mixt. Diſp. XXI. de Proſelytis. Ligthfoot in Hor. Hebr. Talm. p. 41. ſeqq. Chriſtianus Cartwrightus Elect. ad Exod. p. 131.

Omnes autem utriusque generis Profelyti certis ritibus initiabantur, per circumcifionem, ablutionem, & oblationem: fœminæ oblatione & baptifmo: mares poft templi excidium, circumcifione & baptifmo tantum, idque femper præfentibus Triumuiris.

Servi, qui Profelyti juftitiæ fiebant, eadem ratione qua ingenui initiabantur, Domino Patris vicem fuftinente. Et nifi quis libertate in ipfo actu baptifmi donandus effet, difertis verbis baptizabatur, *nomine fervitutis retenta.* Seld. lib. II. c. III.

Libertini erant, qui fiue in ipfo baptifmi actu, fiue poftmodum, libertate a Dominis donabantur.

De infante è gentibus capto aut reperto ftatuere ex arbitrio Dominus poterat, velletne feruituti per baptifmum illum addici, an libertati reftitui.

Major autem fervus qui fpreta admonitione fæpius iterata, abnuebat facris Ebræorum imbui, retro erat vendendus gentilibus: quod fi ea lege em-

ptus esset,ut ea ratione,qua Proselyti domicilii consecrabantur, initiaretur, permissum illi erat ita apud Israelitas servire. Sin omnem initiationem respueret, morte dignus erat.

Et Proselyti domicilii quidem,cum suas sibi res adhuc haberent Ebræi,ad præceptorum quæ Noachidis data sunt,obseruationẽ poterant cogi. Quin hospitio excipere,vel transitum concedere illis,quibusNoachidarum præcepta non erant sancta, nefas erat atque piaculam.

Cum vero Ebræi non amplius sui juris essent,inuitare quidem Proselytos domicilii,& hortari ad præceptorum Noachidis datorum observationem,at minime cogere licebat.

Seld.lib.II. c.IV. Effectus initiationis, duplicis sunt generis. Alii in jure juxta quod initiatis ac admissis viuendum erat,cernuntur: alii in ipsa personis,tum ipsorum tum posterorum inhærente qualitate,secundum quam censebantur.

In priori genere illud cumprimis hic non est prætermittendum, pristi-

næ

næ vitæ conditionem,ſiue ſtatum idololatricum,tum Proſelyti ipſius,tum Parentum ejus,neutiquam probro illi fuiſſe objiciendum. Idque ad Proſelytum juſtitiæ æque ac domicilii ſpectabat.

Quoad ſecundum genus autem quinque potisſimum erant initiationis effectus. Regenerabantur,quippe Proſelyti juſtitiæ,juris Judaici participes fiebant,Judæorum etiam veniebant nomine, originis tamen & peregrinitatis velut perpetuum quendam characterem retinebant, ſingularisque poſterorum erat conditio.

Et per regenerationem quidem novos quaſi ſortiebantur natales, ita ut nulla ei dein reſtaret cognatio ſiue ſanguinis relatio, nec fratrem, ſororem,patrem,matrem,liberos ante genitos omnino in ſuis haberet. Quin novam cœlitus illis infundi animam nonnulli credidere.

Juris autem Ebræi participatio ad ea ſaltem ſeſe extendebat officia, quæ juxta præſcripta Moſaica tum erga

Deum,tum erga alios erant præstanda,neutiquam vero ad Magistratus & Præfecturas capessendas gerendasque,& connubia quædam ineunda. Et hæc etiam peregrinitatis erat nota, quod licet Judæi vocarentur non tamen ad omnes promiscue honores illis pateret aditus. Proles mascula autem ejusmodi Proselyti circumcidebatur, aliisque fruebatur juribus, de quibus alibi.

Seld.lib.II. c. V. Libertinus in Judaismum cooptatus undiquaque ejusdem erat conditionis & qualitatis cum Proselyto justitiæ, qui tempore cooptationis erat ingenuus seu liber. Qui primo manumissus,postmodum circumcisus & baptizatus erat, Proselytus justitiæ non libertinus, dicebatur. A quibus tamen differunt Judæi Libertini generis,Tacito aliisque memorati.

Servi licet solenni ritu initiati,libertate tamen carebant,nec sui omnino erant juris. Cognationis autem seruilis ratio illis erat nulla. Posteri eorum Parentum sequebantur conditionem. Pro-

Proſelytos domicilii, quos, ut dictum, recentiori ætate cogere non poterant, quique præcepta Noachidarum obſervare abnuebant, pro impuris & inquinatis habebant, ad comercia cum gentilibus euitanda, idque ex jure ſuperueniente.

Ebræis itaque ac Proſelytis utriusque generis, nefas erat ſtatuam erigere, lucum plantare, imagines aliaq; id genus, facere: & Noachidis quidem ex jure ſuperveniente, ceteris ex jure imperatiuo. Seld lib. II c. VI.

Nimirum ſtatuæ (i) nomine venit opus qualecunque, etiam altare, ideo conſtitutum erectumque ut conuentus publicus, ad ſacra illic peragenda, etiam vero Deo, fieret. Eodem modo ſeſe habebat, facultas ſaxa figurandi, lucumque plantandi.

Quemadmodum enim Iſraelitæ, ita & Noachidi neutiquam permiſſum erat, ſiue juxta tabernaculum ſive templum Hieroſolymitanum, ſiue in loci, ubi

i) vid. Henric. Kippingius in Antiquit. Rom. lib. I. c. 7. & 8.

ubi adoraret ipſe qualiscunque ornatum, lucum plantare (*) ſeu arborum ordines conſerere.

Denique quod ad imagines (k) attinet, nefas quidem erat Noachidi imagines facere in territorio Iſraelitico, ne ornatus quidem cauſa, aut in majorum memoriam, ſed eos quos & Iſraelitis ex jure imperatiuo formare piaculum erat, idque ex jure ſuperveniente.

Iſraelitis autem neutiquam permiſſum erat formare imagines in ſolido, ſeu protuberantes, humanas, (l) nec, ſiue protuberantes, ſiue in plano cœleſtes ornatus gratia, ſed tantum docendi diſcendique cauſa.

Non

*) vid. Joh. Spencerus de Legib. Hebræor. Ritual. lib. II. cap. 16. p. 364 ſeqq.

k) Rationes quare Deus per imagines non ſit adorandus, vid. apud Petrum Chauuinum de Relig. Natur. P. II. c. 10. p. 312. ſqq.

l) de Cherubinis, qui hic excipiuntur, vid. Joh. Spencerus de Legibus Hebræor. Ritualibus lib. III. Diſſertat. V. ſ. de Origine Arcæ & Cherubinorum.

Non tamen dubitandum, quin pro vario eorum, qui rebus ac disciplinæ præerant opinione, seculorumque discrimine aliter atque aliter permissio seu interdictum se habuerit.

Ebræus & Proselytus justitiæ, qui hæc juris capita violaverat, verberibus ex sententia forensi puniebatur: Noachides diuersimode, pro rerum temporumque conditione.

Sed & actibus per se licitis, ideo abstinendum erat, qui cultus extranei erant & imitamenta & invitamenta, idque ex jure superueniente. Ejusmodi actus erant habitum sexum ementiri, (m) vestimentum ex diversis generibus gestare, (n) diversi generis animalia, ad coitum siue ad aratrum simul admittere, (o) fructus ante annum quartum comedere, in rotundũ attondere comam, aut barbam radere Seld. lib. II. c. VII.

m) add. Spencerus lib. II. cap 17. p. 273. seqq.
n) Spencerus l c. lib. II c. 21.
o) add. Spencerus l. c. lib. II. cap. 19. p. 385. & cap. 20. p. 391. seqq.

re(p), cutem incidere. (q) Ideo enim hosce actus Israelitis esse prohibitos ajunt, quia solenniores antea erant Idololatris, tum aliis, tum praecipue Zabiis (r) a Maimonide aliisque memoratis.

Quin ad usum & possessionem imaginum hoc interdictum extendebatur. Tria vero hic erant imaginũ genera. Aut enim factae erant cultus gratia nec dum cultae, aut etiam cultae, aut factae tantumodo in ornatum, siue rusticum, siue urbanum, siue ejusmodi alium usum, citra omnimodum cultus extranei rationem.

Si facta esset imago cultus gratia à gentili, necdum culta, nefas erat ea uti: sin ab Israelita, modo non culta fuisset, ab omni usu non erat arcenda.

Ast

p) Spencerus l.c. lib. II. cap. 12. p. 308. seqq.
q) v. Spencer. l.c. lib. II cap. 13. p. 322. seqq.
r) de quibus praeter Spencerum l.c. cap. 1. lib. II. conf. Salmasius de annis Climacter. in Praefat. Pocockius in Not. in Specim. Hist Arab. p. 138. Sam. Bochartus in Geograph. S. lib. II. c. 16. & Huetius in D. E. Prop. IV. c. 4. §. 2. & alii.

Aſt quæ nec cultus gratia,ſiue a gentili,ſive ab Iſraelita factæ,nec cultæ erant, plane licitæ habebantur ut pars ſuppellectilis.

Inſtrumentorum vero, Vaſorum, rerumque omnium,quæ cultui idololatrico inſeruiebant, uſus, tum Iſraelitis,tum Proſelytis erat interdictus.

Aſt vaſa & inſtrumenta, ut & idolum ipſum poterant reſecrari,ſiue religione ſolui,& quidem tantum à Gentili,qui ipſe hactenus eſſet idololatra, ſiue dominus rei, ſiue non eſſet. Id quod tamen rurſus ſine variis reſtrictionibus non admittunt.

Quemadmodum vero ceterarum rerum,ita & luci, ſiue arboris ſiue eo nomine ut coleretur ipſa,ſiue ut idolum obumbraret, idoliumue ornaret, plantatæ,uſus illicitus erat. Quod eo usque extendebant,ut ne tranſire quidem , ſi alia pateret via, per ejusmodi lucum fas eſſet: & quæ erant reliqua. Erat tamen,ubi ejusmodi arbores non plane deſtituerentur uſu,quemadmodum & res mere naturales, extra

tra rerum prohibitarum numerum fuêre.

Caput II.

Seld.lib.II. c.X. Sequitur alterum juris Noachidici interdictum, de Maledictione, Nominis Sanctisſimi. Maledictione autem vox in latiori ſignificatus ſui ambitu prout ei opponitur ſanctificatio duo ſub ſe complectitur, profanationem Nominis Diuini & ejusdem execrationem.

Profanari autem tripliciter Nomen Diuinum ajunt. Primo modo, ubi Ebræus, ut mortem imminentem euitaret, quid adverſus ſacræ legis præſcripta patrabat, quoties ſcilicet ex Majorum inſtituto ſeu diſciplina, mors præ tanto peccato, ut minus malum fuiſſet eligenda. (s) Neque enim ſemper volunt mortem anteferendam; nec leuioris periculi ratio habebatur heic ulla.

Mors

s) Conſulantur hic quæ de jure & fauore neceſsitatis ſubinde diſputantur. vid. præ ceteris Pufendorffius lib. II. de J. N. & G. cap. 6. per integr.

Mors autem alicui imminebat, aut ex morbo, aut ex alicujus hominis minis. Si illud, fas erat ægroto tum vetita comedere, tum alia in lege ſacra prohibita qualiacunque facere, quæ ſaluti, ut medicina, conducerent, ſaltem idololatria, homicidium, & revelatio turpitudinum, excipiebantur.

Quoties autem mortis minis Ebræus ad violationem legis impellebatur, idque extra ſtatum publicæ vexationis, permiſſus illi erat qualiscunque in quem ſic impellebatur, actus, modo trium interdictorum, ante memoratorum, violaretur nullum. Et quidem ſi actus in emolumentum impellentis cedebat, ſatius erat obtemperare, quam mortem ſubire; ſin vero directe in legis violationem tenderet, tum ſi Ebræi decem pluresue adeſſent, mors præponenda, ſin pauciores, vita, obedientia redimenda erat. Aſt tempore publicæ vexationis, nefas erat, vel leviſſima legis violatione, vitam redemiſſe.

Secundus profanandi modus eſt,

ubi quis in præceptum quodcunque cum contemtu aut ardore animi etiam ad tentandum, seu irritandum Numen, procacius seu morosius quid patrat.

Tertius denique modus nomen divinum profanandi, erat, si v. g. vir in magna auctoritate constitutus, moribus, se parum decentibus, alios offenderet, quemadmodum contra morum sanctiorum, sive justæ tum gravitatis, tum comitatis, similiumq; virtutum, diligentior in ejusmodi viro obseruatio, sanctificatio nominis Diuini dicebatur.

Seld. lib. II. cap. XI. Si igitur nomine maledictionis intelligatur profanatio illa, hactenus explicata, utique solos Judæos, non autem Proselytos domicilii hac lege teneri, arbitrantur.

Quod vero ad alteram maledictionis speciem seu execrationem nominis Divini attinet, illam Noachidis interdictam esse, extra dubium positum est.

Vocare eam & blasphemiam solent,

lent, committiturque, quando Sanctitas, Poteſtas, Veritas, Unitas Numinis, aut conuitio ultro ac diſerte proſcinditur, aut ex profesſione actuue aliquo palam ac procaciter negari, conſequenter deprehenditur. Velut, ubi quis citra idololatriæ actum aliquem, eam amplectendam ſiue aliis ſuadet, ſeu ipſe profitetur, idq; ex proteruia, non ex ignorantia, ſeu diſciplinæ errore, aut ubi Iſraelita Jus Moſaicum, aut Noachides Jus Naturale, ſimili modo violat.

Quocunque igitur modo capiatur execratio, ad Judæos æque ac utriusque generis Proſelytos lex iſtam prohibens, ſpectat; an autem pœna excidii legi Num. XV, 30. addita, æque ad omnes pertineat, non liquet.

Quod autem ad pœnam hujus criminis forenſem attinet, tum Judæus, tum utriusque generis Proſelytus, morte plectendus erat. Et Judæus quidem, ſi expresſim nomen tetrogrammaton blaſphemaſſet, neutiquam vero, ſi cognomini Diuino maledi- Seld. lib. II. c. XII.

ledixiſſet. Proſelyto domicilii autem etiam cognominiDivino maledixiſſe capitale erat, idque ex jure ſupervenienre. Non tamen defuerunt, ex ipſis Doctoribus Talmudicis, qui cenſerent, Iſraelitæ æque ac Noachidi capitale fuiſſe, cognominiDivino maledixiſſe, illi ex civili, huic ex imperativo Jure. Et hinc intelligitur, quo Jure Chriſtum blasphemiæ reum peregerit Caiphas.

Seld. lib. II. c. XIII. Quod vero Fl. Joſephus & Philo tradunt, etiam Diis gentilium maledicere, in gente Hebræa nefas eſſe, id ſecus ſe habet: rectiusque de Magiſtratibus Lex Divina capitur.

Sed & quando mentionem Deorum facere prohibentur, non tam de ſimplici nominandi Deos actu, quam de votis (s) ac juramentis eorum nomine concipiendis, & præſtandis, (t) & ſo-

s) vid. Schilterus in Manuduct. Philoſ. Mor. ad Jurisprud. cap. II. §. 9.

t) vid. Grotius lib. II. de J. B. & P. c. 13. §. 10. & Ziegler. ad h. l. add. Pufendorff. lib. IV. de J. N. & G. cap. 2. §. 3. & 4.

& ſocietate cum Idololatris ineunda, eſt capiendum.

Enimuero ex Magiſtrorum ſententia non tantum peccabat, qui juramentum per Deum alienum concipiebat, ſed & ille qui cauſa erat ut alter per idolum juraret. (*u*) Pœna tamen forenſis non infligebatur ex hac lege, niſi ei, à quo aut votum conceptum, aut juramentum præſtitum fuerat idoli nomine.

Officia hominis erga Deum duo iſta Juris Noachidici capita equidem nobis ſiſtunt, ut videtur, negatiue: dubium tamen non eſt, quin ſimul hoc innuant Hebræi, Deum, cultu tali, quali vult coli, eſſe colendum. Neque enim ſufficit, non adorare idola, non maledicere nomini Diuino, ſed inſuper ut ipſum Deum colamus, amando ipſum, venerando &c. x) requiritur. Seld. L. III. c. I.

b 3 Ut

u) vid. Grotius l. c. §. 12. Oſiander ad h. l. add. Dn. Vitriarius in Inſtitut. J N. & G. lib. II c. 13 qu. 21.

x) vid. Pufendorffius de Officio H. & C. lib. I. cap. 4. cumprimis §. 6 add. Chauuinus de Relig Nat. part. 2. c. 1. & 2.

Ut vero eo rectius intelligatur, qualis Numinis cultus lege naturali juxta Hebræos exigatur, cultum diuinum, tum ante, tum post Mosaica tempora, sigillatim considerare juuat; & tandem qualis cultus Proselytis domicilii gentibusque aliis, tum ex imperatiuo, tum interueniente jure, aut interdictus aut permissus, aut quare interdictus permissusque sit, addere.

Seld. lib. III c. II.

Quod itaque ad cultum divinum, ante constitutam a Mose Hebræorum Rempublicam, attinet, constat vetustissimos mortalium Deo exhibuisse oblationes. Preces item, benedictiones, adorationes, vota in usu erant. (y) Animalia quoque omnis generis, offerebantur, præter ea, quæ Noachidis immunda (z) fuisse accepimus. Quin & varii generis sacrificia, (a) propitiatoria, expiatoria, eucha-

y) Consulatur hic Heideggeri Historia Patr.
z) vid. Spencerus lib. I. c. 5.
a) ad l. Spencerus lib. III. Differt. II. de ratione & Origine Sacrificiorum.

charistica,& id genus, alia,tum apud ceteras gentes, tum ipsos quoque Græcos atque Romanos,frequentata fuisse, compertum habemus.

Ast cultus diuini Ebræis præscripti, post constitutam aMoseRempubl.varia fuerunt genera. Partim enim precibus,adorationibus,benedictionibus & gratiarum actionibus; partim victimis, sacrificiis, oblationibus, præstationibusque in corpore Mosaico memoratis,præter solennem cessationem a laboribus & obedientiam insuper,qua &præceptorum corpus reliquum obseruandum erat, absoluebatur.

Sed omnes hi actus, duplici possunt considerari ratione: aut qua ex humani generis usu solenniores erant,spontaneæ, ac simpliciores, aut qua singulares ritus,jussa, atque ceremonias Ebræis peculiares, secum conjunctas habuêre. Prioris generis erant holocausta plane spontanea, tum quæ sacris usibus reliqua, siue ex voto siue ex donatione, ultrò ac

ſimpliciter addicta ſunt. Poſterioris generis exempla habentur in libaminibus,pacificis,expiatoriis, quorum & ritus varii Ebræis præſcripti ſunt, & finis præter ſimplicem cultum, diverſimode peculiaris fuit, quemadmodum inſuper in annuis dimidiorum ſiclorum penſitationibus, decimationibus,agni Paſchalis comeſtionibus, primogenitorum conſecrationibus,& id genus, ceteris.

Quod ad tempora (b) autem ſpectat,hujusmodi cultus,dies feſti,præter jejunia,fuêre ipſis non pauci, veluti Sabbathum, dies paſchales, Neomeniæ,Scenopegia,alii nemini ignoti. Sacrificia itidem matutina & veſpertina, preces pariter cum gratiarum actionibus effundendæ, hora precum, ut ap. *Chriſtianos Canonica*, ipſis peculiares : ſed precibus non quidem ex lege ſacra, verum ex Majorum ſancitis, certum tempus erat conſtitutum.

Vi-

b) vid. Spencerus l. c. lib. I. c. 6. Sect. 3.

Victimarum & libationum, locus tabernaculum & templum Ebræis erat. (c) Qua de re variæ extant leges. Preces ubique fundere licebat. (d)

Quod ad gentiles itaque attinet, legis suæ capita, illis, siquidem sibi subditi non essent, nunquam ita inuiderunt Judæi, ut ejusdem, velut exemplaris optimi, (e) usum, eis pro lubitu, non usquequaque licitum esse arbitrarentur.

Id quod tamen de Proselytis domicilii multo aliter sese habuit. Præterquam enim quod ex jure imperatiuo, quædam in specie ad eos, æque ac Judæos, pertinebant, etiam ex jure interveniente, multa Proselytis domicilii vetita sunt, quæ Ebræis utcun-

c) vid. Spencerus Part. III. Differt. I. cap. III. de Origine Tabernaculi. & Differt. VI. de Origine & Ratione templi.

d) vid. Lightfooti Hor. Ebr. Talm. in IV. Ev. p. m. 292. seqq.

e) vid. Grotius lib. I. c. 1. §. 17. & Commentat. ad h. l.

que ſunt imperata,& viciſsim alia,illis æque ac hiſce permiſſa.

Seld. L.III. c.4. &5.

Nimirum actus ſacri aut ſimplices ſunt, omnibus hominibus præſtandi, aut cum ritibus, Ebræis tantum injunctis,commixti. Hi nec Proſelytis domicilii, nec aliis gentilibus, ſacris Hieroſolymitanis, miſceri cupientibus, permisſi, ut ſacrificia expiatoria, pacifica, quatenus ab holocauſtis differunt, it. primitiæ, decimæ &c. Simplices contra omnes erant permisſi, ut preces, adorationes, gratiarum actiones, holocauſta,& omnes ſpontaneæ oblationes.

Tempora item hiſce præſtandis promiſcue permiſſa,ita tamen ut nec feſtum aliquod Ebraicum Proſelytis domicilii celebrare fas eſſet, nec ſibi feſtum aliquod ſtatuere,aut alibi ſtatutum, in ditione Iſraelitica obſeruare.

Locorum vero ita habebatur ratio,ut,non tantum quæ de lucis non plantandis, de ſtatuis ſiue altaribus non erigendis,ſupra dicta ſunt,à Proſely-

ſelyto domicilii ex jure ſuperuenien-te, obtemperarentur: ſed permiſſum illis quoque erat, preces effundere, holocauſtaque offerre, in templo Hieroſolymitano, laxius accepto vocabulo, prout montem templi, ſeu montem moriah (a) denotat, qui hoc nomine itidem non raro inſigniebatur.

Arcebantur quippe, non ſolum a Sacerdotum atrio, uti & alii Iſraelitæ Laici, eoque, quod Iſraelitis Laicis, & qui ipſorum jure pariter ferme in ceteris fruebantur, Proſelytis juſtitiæ, tertioque quod mulieribus proprium erat, verum etiam ab ipſo antemurali. Sed poſt templi excidium gentilibus, ubicunque locorum voluerint, holocauſta offerre fas eſt. Seld. L. c. VI.

Unde & ſimul in magno errore illos verſari patet, qui non res ipſas, ſed pretia rerum tantum Hieroſolymis a Gentilibus oblata fuiſſe, contendunt. Seld. L. c. VI.

Hæc

f) vid. Dn. D. Pfeifferus in Dubiis Vexatis p. 425 & ſeqq. & ceteri Scriptores de templo Hieroſolymitano ibi citati.

Seld. L. III. c. VIII.

Hæc omnia eo pertinent, inde ut euincatur, Noachidas, omnesque adeo homines, ad cultum tum internum, tum externum ex mente Hebræorum, fuisse obligatos. Cultum externum vero, tum aliis quibusdam præstationibus, tum præcipue oblationibus spontaneis absolui.

Spontaneæ autem vocantur hæ oblationes, non ac si nulla ratione aliquis ad eas obligetur, sed quia genus, tempus, æstimatio, offerentis arbitratui ita relicta erant, ut legibus ad Ebræos tantum spectantibus, non teneretur.

Nec illud prætermittendum, holocausta Gentilium, juxta leges generales fuisse offerenda, & præterea vices tam ilastici atq; expiatori, quam eucharistici Sacrificii, simplices ac spontaneas illas oblationes, supplesse, modo, quantum ad ilastica, confessio & pœnitentia accederet.

Seld. L. III. c. IX. seqq.

Non minima quoque cultus Judaici pars erat, sanctificatio & celebratio Sabbathi. De cujus origine & institu-

ſtitutione (*g*) antiquiores Hebræi ita ſentiunt, ut a Moſe demum in in Mara illud, juſſu Numinis inſtitutum, ut tum creationem, tum redemptionẽ ex Ægyptiaca ſervitute, in memoriam ſibi revocaret Iſraelis progenies, magno conſenſu tradant.

Sic & Judæos originarios tantum, & Proſelytos juſtitiæ, Libertinos itidem, aliosque baptiſmo & circumciſione, in Eccleſiam Ebraicam rite cooptatos; neutiquam vero Proſelytos domicilii, (*h*) ſeu eos, qui Judaiſmo nondum nomina dederant, in qualecunque vitæ commercium intra ditionem Iſraeliticam admisſi, hac lege obligari cenſebant. Quin pœnis gravis-

g) vid. Spencer. de Legibus Hebræorum Ritualibus lib. I. c IV. Sect. 7. usque ad 13. addantur, Quenſtedius, D. Schmidius, & Friſchmuthius, in Diſſertationibus peculiaribus.

h) Præluſerunt ergo illis, qui hoc præceptum morale eſſe negant, ut Alphonſus Toſtatus in Geneſ c. II. q. 4. Pererius lib. I. in Geneſ. Azorius Inſtitut. Moral. T. II. lib. I. cap. I.

visſimis obnoxii erant Proſelyti domicilii, ſi hoc mandatum obſervarent.

CAPUT III.

Officia hominis erga Deum excipiunt officia hominis erga alios. Hic primum locum tenet illud de homicidio interdictum.

Nimirum nefas eſt hominem interficere, (a) niſi per modum pœnæ legitimæ, (e) aut quaſi pœnæ hoc fiat. Idque ad omnes æque homines ſpectat.

Diverſimode tamen homicidium punitur, utcunque ex animo & data opera patratum, idque ſiue genera cædis ſiue perſonas, quæ interemerunt, ſiue interemptos ſpectes.

Quod ad genera attinet, cædes ex animo tum ab Iſraelita tum a Gentili patrata ſiue gladio, ſiue fuſte, ſiue ſaxo, aliterue, per ipſum reum, cæſim, punctim, jactu, ultimo ſupplicio i. e. gladio ex ſententia forenſi erat puniendа. Aſſ

i) v. Puſendorff. lib. III. de J. N. & G. c. 1. §. 6.
k) v. Grot. lib. I. de J. B. & P. c. 2. §. 5.

Aſt vero ſi Iſraelita per alium (*f*) cædem perpetraſſet,is quidẽ ordinarie ſupplicio capitali non afficiebatur, niſi pacis & tranquillitatis publicæ gratia, præter morem hoc fieret. Id quod tamen in gentilium pœnis ſecus ſeſe habebat.

Perſonarum quoque interemptarum nullum erat diſcrimen. Cujuscunque ſexus aut ætatis hominem quis interemiſſet, perinde erat. Itemque ſiue Ebræum, liberum vel ſervum,ſiue Proſelytum juſtitiæ,ſiue denique ſervum e Gentilibus alienum.

Quod ſi quis ſuum e Gentilibus ſervum ita percuſſerat,ut intra 24 horas ſtare nequiret, ſed ex vulnere ſtatim decumberet, & moreretur, mortis reus erat: ſecus vero ſe res habebat ſi ex vulnere non ſtatim decumberet,licet intra 24 horas moreretur.

Quæ

l) v Grot. lib. II. c. 17. de J. B. & P. §. 5. ſeqq. addantur quæ de actionum imputatione apud Pufendorff. aliosq; diſputantur.

Quæ de muliere grauida percussa in lege dicuntur, ita intelligũt, ut si ex abortione mortua non esset fœmina, nec sequeretur pœna ibi præstituta, compensationem autem damni marito hinc illati æstimabant ex detrimento, quod uxoris corpori inde eveniret, seu juxta id, quod uxoris pretio, si ancilla esset, inde decederet.

Unde quidem patet, ex mente quorundam veterum Hebræorum, homicidii reum non fuisse, (*m*) nec capitale subiisse supplicium, qui mortem intulisset fœtui in utero matris existenti, id quod tamen jure meritoque displicuit sanioribus, qui hosce non minus homicidii reos pronuntiant, ac eos, qui in lucem emissos infantes interficiunt, quorum tamen ob cædem, intra triginta dies, quoties nouimestres non essent, ultimum legi-

m) à qua sententia non videntur procul abesse Henriquez, Sanctius, & alii, Sed vid. Lessius lib. II. de J. & J. c. 9. Dub. X. n. 61. Couarruu. Clement. si Furiosus, part. II. §. 3.

ſupplicium a foro non irrogabatur, licet plane impune non committeretur.

Sed & exponere infantes, ex mente Ebræorum nefas erat. (*n*)

Eſt vero nec illud prætermittendum, capitale fuiſſe homicidii crimen, ſi ab Iſraelita, Proſelyto juſtitiæ, vel alio rite ſacris Judæorum initiato, aliquis horum, interficeretur: aſt vero ob Proſelyti domicilii, vel gentilis cædem, pœna capitalis non irrogabatur. Unde conſtat eos cenſuiſſe, pœnam homicidii, non neceſſario eſſe capitalem. (*o*)

Si plures concurriſſent (*p*) congenerumque plagis ſeu jactibus peremiſſent, ut eorum nullus ſeorſim hoc

C feciſ-

n) vid. Pufendorff. de J. N. & G. lib. II. c. 2. §. 6. add. Lipſius Cent. I. ad Belgas. Epiſt. LXXXV. Thomas Bartholinus de puerperio p. 46. ſeqq. Deſiderius Heraldus lib. I. in Tertull. Apologet. Digreſſ. 8.

o) vid. hic omnino Pufendorff. lib. VIII. de J. N. & G. c. 3. § 26. add. Grot. lib I. c. 2. §. 5.

p) v. Pufendorff. lib. III. c. 1. de J. N. & G. & Grotius lib. II, c. 17.

feciſſet, quod mortem inferre potuiſſet, cuncti liberi erant a capitali ſupplicio. Nec etiam homicidiũ, ceteroquin capitale, ſi unus tantum adeſſet teſtis (q) ultimo ſupplicio, plectebatur. Id quod tamen in Proſelyto domicilii, ſecus ſeſe habebat. Qui & in eo deterioris erat conditionis, quod ſemper, ſi alium ex proæreſi interemiſſet, capitale debebat ſubire ſupplicium, idque ex jure interveniente, a quo tamen aliquando im̃unes erant ceteri.

De Vindice ſanguinis (r) autem ita ſtatuunt, ut ei fas fuiſſe aſſerant, homicidam ejusmodi ſine fori ſententia, obuium præoccupando, morte plectere, quin & eos plectere, qui ex forenſi ſententia morte non erant afficiendi, v.g. ſi Iſraelita, unico ſaltem teſte conuictus, homicidii reus eſſet. Atque hoc jus ex more gentium orientalium ad eum ſpectabat, qui occiſo

q) vid. infra cap. de Judiciis.

r) vid. Grotius lib. II. de J. B. & P. c. 20. §. 8. ſed add. noſtra Diſſert. de Jure Zelotar.

ciſo ſanguine ita erat conjunctus, ut proximus eſſet hæres.

Hactenus de homicidio voluntario dictum. Inuoluntarii tres ex mente Ebræorum ſunt ſpecies. Prima eſt, quando quis ex errore & ignorantia ſimplici atque infortunio, nec tamen ſine culpa leui, contracta, hominem occiderat. (s) Huic ſpeciei accedebat homicidium, per ſe quidem alias voluntarium, aſt ex ignorantia ſeu errore cujusdam facti, velut ex jure commiſſum.

Secunda, quando etiam ex errore quis hominem occiderat, ſeu caſu, ſed qui injuriam vel violentiam imitaretur, interim caſus eſſet, qui nequaquam in rebus humanis utplurimum eueniret. Unde nec culpa, ne leuis quidem homicidæ tribuenda.

Tertia homicidii inuoluntarii ſpecies eſt, ubi quis alium occidit ex errore,

s) vid. Pufendorffius lib. III. cap. 1. de J. N. & G. add. quæ de actionibus per ignorantiam commisſis, ut & de triplici culpa, paſſim traduntur.

rore quidẽ aut ignorantia, quæ tamen prope accedit ad id, quod ſpontaneum eſt ſeu voluntarium, adeoque interuenit culpa latisſima.

Ex hiſce homicidii involuntarii ſpeciebus nulla eſt, quæ morte ex ſententia forenſi ordinaria ſiue in Ebræo alioue circumciſo, ſiue in Proſelyto domicilii, aut gentili alio, puniretur.

Urbes Aſyli autem (t) nec ad ſecundam nec ad tertiam, ſed ad primam duntaxat pertinebant ſpeciem, & tum quidem quoties percuſſus ſtatim mortuus eſſet, non autem ex vulnere langueret. In talem enim Vindici ſanguinis nulla erat poteſtas, quemadmodum & plane non in Magiſtrum & Patrem, diſcipulum filiumque ita verberibus corrigentes, inde ut morerentur.

Secundæ ſpeciei homicida non opus

t) add. Johannes Adamus Oſiander de Aſylis, Rittershuſius de Jure Aſylorum, Mœbii Aſylologia Sacra, Coccejus ad Sanhedrin p. 110, ſeqq.

pus habebat aſylo: aſt tertio urbes aſyli non erant præſidio.

Urbes Aſyli duplicis erant generis, tum ſex illæ in diuinis literis memoratæ, tum omnes etiam urbes Leuiticæ. Aſt hoc intercedebat diſcrimen, quod priores homicidæ memorato ſemper, poſteriores tum demum præſidio eſſent, ſi incolæ vellent.

Si quis limites aſyli ſponte eſſet egreſſus impune occidebatur, tum a Vindice ſanguinis, tum ab alio quocunque; ſin ex errore, occiſori fas erat in urbem aſyli confugere. Quodſi intra limites aſyli homicida interficeretur, & Vindici ſanguinis, & ceteris hoc capitale erat.

Sunt & qui putant, altare fuiſſe locum confugii, id quod tamen tum demum admitti poteſt, ſi quæ de partibus altaris, de perſonarum & facinorum qualitate, etiam de mora, addunt, rite attendantur.

Ceterum ſi Proſelytum domicilii ſiue liberum ſiue ſervum, caſu occiderat Ebræus, migrandum ei erat in

urbem refugii. Ad Gentilem autem, qui nondum Proselytus domicilii factus, sive Ebræum sive gentilem ex errore seu casu qualicunque occiderat, urbium refugiii privilegia non attinuere. Nec tamen ex sententia forensi morte plectendus is erat, sed Vindicis sanguinis arbitrio ita suberat, ut ab eo impune posset occidi. Proselyto domicilii autem si Ebræum vel circumcisum occiderat, urbs refugii non proderat, secus autem se res habebat, si Proselytum sui generis, siue liberum, siue seruum, occidisset. Capitale quippe illi erat Ebræum interfecisse.

Patet itaque non posse hominem interfici, nisi per modum pœnæ, vel quasi pœnæ, quorsum etiam bellica cædes (*u*) pertinet. Pœna autem capitalis tum a personis publica auctoritate pollentibus, tum a priuatis, ut Vindice sanguinis, potest irrogari.

Seld. L. IV c. III. & IV. Erant vero & alia pœnarum genera priuatis concessa. Defensio videlicet, & jus Zelotarum. Ni-

u) vid. Grotius lib. I. de J. B. & P. c. 2.

Nimirum poterat quis non tantum ſeipſum (x) ſed proximum ſuum, (y) hoc eſt congenerum (z) cum cæde & repulſione violenta inuaſoris defendere. Sed & adulterii aut inceſtus omnimodi cauſa, ut & pæderaſtiæ, illatam vim, (a) vi propulſare, fas erat. Sed & illius (Iſraelitæ) qui conciuem ſuum vel bona ejus in poteſtatem gentilium tradere volebat, cædem, licitam eſſe pronuntiabant. Quemadmodum & ejus, qui palam atque ad irritandum Numen, ejusue contemptu, præceptum aliquod diuinum violasſet. Gentilem tamen hac de cauſa, aut aperta vi occidere, aut circumuenire,

c 4 nefas

x) add. Grotius lib. I. de J. B. & P. c. I. Pufendorff. lib. II. cap. 5. Textor Synopſ. Jur. Gent. c. 5. Obrechtus, aliique, qui ex inſtituto de ſui defenſione ſcripſerunt, laudati Kulpiſio in Colleg. Grot. ad cit. Grot. loc.

y) add. Grotius lib. II. c. 25.

z) vid. Zieglerus in Grot. lib. I. c. 2. p. 91.

a) add. Balduinus in Caſib. Conſc. lib. IV. c. 1. Voetius de Duellis c. 24. Kulpiſius l. c. §. 4.

nefas erat: licet eos præſenti periculo eripere, itidem nefas eſſet. Exiſtimabant quippe ſe non tantum non obligatos eſſe officia humanitatis gentilibus præſtare, ſed hoc inſuper nefas eſſe (b) autumabant.

Huc etiam pertinebat ex eorundam mente, infantis cędes (c) ſine illa ſi mater ſeuari non poſſit, id quod tamen tum demum admittebatur, ſi fœtus caput nondum in lucem emiſiſſet.

Seld. L. IV. c. V. Supplicium capitale homini ἐπαυτωφόρῳ deprehenſo, a Zelotis (d) id eſt priuatis zelo ductis, infligi permittebant, quoties ſanctitatem ſiue Numinis, ſiue templi, ſiue gentis, Ebræus aut circumciſus alius ſeu in Judaiſmũ cooptatus ita violaret, ut palam ac in publico eam ſiue denegare, ſiue ſpernere,

b) Perperam. vid. Zieglerus ad Grot. l. c. p. 91. & Pufendorff. lib. III. c. 3.

c) vid. Antonius Matthæus de Crim. ad l. 47. D. L. V. §. 5. Meiſnerus in Philoſ. Sobr. Sect. I. c. 6. p. m. 230.

d) conf. Zieglerus ad Grot. lib. II. c. 20. § 9. p. 440. add. noſtra de Jure Zelotarum Diſſertatio.

nere, ſpeciebus aliquot facti atrocioribus, videretur.

Nimirum præſentibus coram decem minimum Iſraelitis, quempiam facinorum aliquod jam dictorum commiſſurum, ipſo eodem momento, fas erat incurrendo ſeu aggrediendo eum aut verbere aut vulnere præpedire ac cohibere, aut etiam cæde perſeuerantem e medio tollere. Seld. L. IV.

Sunt & qui putant, Anathemate percuſſos licite á priuatis in gente Ebræa interfici potuiſſe. Id quod tamen ſimpliciter admitti, nequit. c. VI. VII. ſeqq.

Nimirum Anathematis quatuor ſunt ſpecies. (e) Aut enim vox illa denotat ſacrum donarium, quod Numini ſeu in ſacros uſus deuouebatur; aut id quod expreſſim jure belli ac militari ſeu ob inimicitias capitales deuouebatur perditioni, internecioni, aut odio inteſtino; aut quod in commiſ-

c 5 ſum

e) add. Aloyſius Nouarinus in Schediaſm. Sacro. - prof. lib. VII. cap. 10. Vorſtius ad Pirk e Elieſ. p. 226. Dilherus Elector. lib. II. c. 19. aliique.

ſum cadit; aut demum, quod diris, jure tantum pacis onuſtum.

Atque ſic ex ſecundi Anathematis, non vero ceterorum lege, fas fuiſſe interficere hominem palam eſt.

Caput IV.

Seld. L.V. c.I. & II.

Quartum Juris Noachidici caput, ex illuſtrioribus illis, de Reuelatione turpitudinum præcipit. Id quod Ebræorum Magiſtri ita capiunt, ut ante legem Moſaicam, illicitum fuiſſe concubitum pronuntient, cum matre, noverca, uxore aliena, ſorore uterina, maſculo, beſtia.

Poſt Legis Moſaicæ promulgationem autem nefas erat concumbere, cum matre, nouerca, nuru, maſculo, beſtia, idque ad maſculos æque ac fœminas ſpectabat, ſocru, ſocrus matre, ſoceri matre, filia, nepte ex filia, nepte ex filio, priuigna, nepte uxoris ex filia, nepte uxoris ex filio, uxore aliena, ſorore ſua uterina, ſorore germana, amita, matertera, ſorore uxoris ſuæ, uxore fratris ſui, uxore patrui, fœmina men-

menſibus laborante, ex parte fœminarum, cum patre, & patruo.

Ceterum obligatos eſſe maſculos omnes, ad matrimonium ineundum (f) exiſtimabant, ita quidem, ut quicunque expleto vigeſimo ætatis anno, uxorem non duxerit, hoc præceptum violaſſe cenſeatur, niſi aut asſiduo Legis ſtudio incumbat, acriori libidinis ſtimulo immunis, aut partium, quibus viri ſumus, defectu, generationi impar ſit. Idque præceptum ad omnes æque homines ſpectare. Seld. L. V. c. III.

Nec vero præcepto huic quis ſatisfecerat, ſi uxori ſuperſtes, prolem utriusque ſexus, ejusque integri, non haberet. Cujus autem filius & filia mortui, relinquerent liberos utriusque ſexus, ita ut nec eorum alterutro proles deeſſet, præcepto liber erat. Supplebant videlicet filiorum filiarumq; locum, nepotes & neptes.

Proſelytus qui etiam hoc jure tenebatur, tum demum huic præcepto fecerat ſatis, ſi poſtquam Judaiſmum am-

f) vid. Pufendorff. lib. VI. cap. 1. §. 3.

amplexus erat, utriusque ſexus liberos ſuſcepiſſet. Id quod tamen non obtinebat, ubi ſervus poſt ſuſceptam ejusmodi prolem, manumiſſus erat.

Seld. L. V. c. IV.

Ad matrimonium vero non ſufficiebat conſenſus, ſiue ipſius conjugis, ſiue parentis vel propinqui, nomine ejus promittentis, ſed concubitus etiam requirebatur, (g) idque ex Jure Noachidarum. Namque ex jure ſacro ſeu civili, conſenſus ſolus apud Ebræos citra omnem controuerſiam ſufficiebat.

Sed & innuptarum concubitum Jure Naturali licitum eſſe putabant, (h) qui tamen lege Moſaica Ebræis deinceps fuit interdictus.

Seld. L. V. c. VI.

Plures uxores ſimul habere omnibus hominibus, (i) tum ante, tum poſt le-

g) conf. Pufendorff. lib. VI. c. 1. §. 4.

h) vid. Lambertus Velthuſius in Tract. Morali de Naturali Pudore & Dignitate hominis part. I. operum.

i) vid. tum propugnatores Polygamiæ Ochinus, Lyſerus, perſonati illi Sincerus Warenbergius & Daphnæus Arcuarius, itemque Athanaſius Vincentius, tum op-

legis Mosaicæ promulgationem, fas est, modo præter alimenta & vestimenta, εὔνοιαν γαμικὴν omnibus exhibere maritus possit.

Dimittere etiam conjugem tum maritis, tum uxoribus, ex jure naturali fas erat, idque pro lubitu. (*k*) Nimirum pactum matrimoniale, illis nihil aliud erat quam sociorum contractus, qui eousque stabilis manet, dum in eodem consensu utrinque perseueratur, & renuntiante societati alterutro, solvitur.

Ex Jure Ciuili autem deinceps solis maritis dimittere conjugem, licebat, idq; ratione tũ in lege Mosaica præscripta, tum per mores Majorum introducta. (*l*) Noachidæ autem siue gentiles, ad hunc dimittendi modum non erant

pugnatores Beza, Musæus, Brunsmannus, Diecmannus, Menzerus, Gesenius, aliique.

k) vid. Buxtorffius in Dissert. peculiari. add. Velthusius l. c. & Pufendorff. lib. VI. c. 1. §. 20. ubi & Miltonum refellit.

l) add. Buxtorffius l. c.

erant obstricti. Hinc & apud gentiles uxoribus fas fuisse dimittere maritos deprehendimus.

Quæ de uxoribus dicta sunt, etiam de concubinis h. e minoris dignitatis uxoribus (m) sunt intelligenda, quippe quæ eadem ratione, poterant dimitti.

Seld. L. V. c. VIII. Quod ad cognationem Personarum quarum heic habenda est ratio, attinet, ante legis Mosaicæ promulgationem Parentum & liberorum, (n) nec non fratrum atque sororum, (o) matrimonia illicita fuisse pronuntiant, ita tamen, ut in ipsis rerum initiis, cum præter primos parentes, eorumque liberos, nondum quis alias exstaret, dispen-

m) de concubinatu legatur Grotius lib. I. c. c. 5. & Zieglerus ac Bœclerus ad h. l. add. Paganinus Gaudentius de Moribus Sec. Justin. lib. XXI.

n) vid. Pufendorff. lib. VI. c. 1. § 28. & in Spec. Controvers. c. 4. §. 21. Velthusius l. cit. add. Kulpisius in Colleg. Grot. ad lib. II. c. 5. §. 7.

o) conf. B. Johannis Musæi Dissert. de Conjugio §. 101.

ſpenſante ita Numine, ſorores quidem, tum uterinas tum germanas, aſt non ſi uno cum fratre partu in lucem editæ fuiſſent, ducere fas fuiſſe perhibeant. Patri quoque filium tum ducere licebat, aſt non filio matrem.

Poſtquam vero genus humanum ſatis multiplicatum eſt, cognationumque varietas euenit, cum uterina quidem, aſt non germana, inire matrimonium nefas eſſe cœpit; Patri quoque interdictum eſt, ducere filiam.

Et ita ſe res habuit ante promulgatam Moſaicam Legem. Ceteros conſanguinitatis gradus in vitio poſitos fuiſſe, non liquet; ſane exempla docent, neutiquam nefas fuiſſe ea ætate, matrimoniali vinculo eas inter ſe jungi perſonas, quas jungi lex Moſaica diſerte vetat. Seld. L. V. c. IX.

Aſt poſt legem a Moſe latam, omnes perſonas ſupra memoratas, non ſine crimine matrimonia inter ſe contrahere, docebant. Seld. L. V. c. X.

Adultero autem aut ſtupratori ullam ſtupratæ aut adulteræ ſuperſtitis con-

consanguineam, dictis cognationis gradibus conjunctam, in uxorem ducere, non quidem ex lege, sed ex Majorum decretis, nefas erat, ita quidem ut verberum pœnam subiret, qui contra faceret, non ut inde matrimonium ceu irritum dirimeretur.

Rationes quoque interdictorum de conjunctionibus incestis, afferunt, (*p*) alteram, ne, si libera forent erga fœminas interdictas, uti erga ceteras, uota conjugalia, ex futuri matrimonii spe, facilius explendæ libidinis ansa prehenderetur, cum personæ interdictæ cum viro cui interdicuntur, siue ob consanguinitatem, siue ob affinitatem, in eisdem simul ædibus, plerumque soleant comorari, quorsum & accedit, ne frequenti tam propinquarum, ut fieri amat, æmulatione Lares inquietarentur: alteram a radice & ramo deductam. Nefas enim esse ajunt, ut radix ramum ducat, aut ramus radicem.

An

p) quarum aliquot repetit Grotius lib. II. de J. B. & P. c. 5. §. 13. n. 3. sed addatur Velthusius l. c.

An autem leges iſtæ Moſaicæ omnes de gradibus conſanguinitatis latæ, ad Gentiles æque ac Iſraelitas ſpectent, non plane inter ſe conueniunt. Plerique tamen, autumant, Gentilib9, ex lege Moſaica, eos ſaltem (q) prohiberi concubitus, quos & ante legem iſtam latam, omnibus hominibus, illicitos fuiſſe diximus. Idque de Gentilibus ditionis Iſraeliticæ, h. e. Proſelytis domicilii, præcipue asſerebant. Seld. L. V. c. XI.

Quod ad ſeruos ancillasque attinet, Judæis cum illis inire matrimonia, nefas erat. Seld. L. V. c. XII.

Sed duplex erat ſervorum ancillarumq; conditio. Alii enim ſeruitutis nomine, ſeu ſeruitute retenta, in Judaiſmum adſciti erant, & horum quidem matrimonia Judæis erant interdicta, ſi Mamzerum, Ancillam partiariam, & ſeruum Ebræum, excipias.

d Hiſce

q) Male. vid. præter innumeros alios Martin9 Chemnitius in Loc. de Conjugio p. m. 223. add. Zieglerus ad Grot. lib. II. cap. V. §. 13. p. 277.

Hiſce enim licitum erat, cum hujusmodi generis ſeruis matrimonia contrahere.

Aſt cum illis Gentilibus, qui in Judaiſmum non erant recepti, ſiue liberæ ſiue ſeruilis eſſent conditionis, cunctis Ebræis, nefas erat (r) inire matrimonia.

Sunt & qui putant ſtatim à tempore circumciſionis inſtitutæ, id in gente Ebræa obtinuiſſe, quod a Moſe denuo ſibi injunctum credunt. Et Moſis quidem leges, matrimonia cum ſeptem populis Ebræis ſaltem interdicere, nonnulli autumant, quas tamen ad omnes omnino gentes, extendunt alii.

Ita vero à matrimoniis Gentilium abſtinebant, ut etiam contractꝰ ſponſalitii cum eis initi, plane irriti eſſent. Coitum autem meretricium, cum Gentili, non tam ex lege ſacra, quam more Majorum illicitum pronuntiabant: certe ejusmodi facinus publice per-

r) add. Buxtorfius de Sponſalib. & Divortiis §. 31. ſeqq.

perpetrantem zelotes impune poterat interficere, clam vero patratū verberibus luebatur. Sunt tamen qui ſecus hic ſentiunt. Sunt etiam qui aſſerunt, fœminam gentilem ſupplicium ſubiiſſe capitale, Ebræum cum ea concumbentem, vapulaſſe. Prolem vero ex Ethnica ſuſceptam, in liberorum numero non habebant.

Plane vero ſingulare eſt, quod plerique tradunt, captivæ gentilis unicæ, quam Ebræus quis in ſua præda ſorte, bello ultroneo, feliciter geſto, acceptam ſtatim deperiret, domumque duceret, concubitum unicum fuiſſe permiſſum, (s) ita tamen, ut ſine nuptiis eundem non omnino iteraret, neque aliter poſtea ac in lege præſcriptum eſt, eam, tametſi jure belli ancilla fuiſſet, haberet: idque tum de nuptis, tum de innuptis, capiebant. Seld. L. V. c. XIII.

Aſt jus hoc uxoris alienæ ira in bello capiendæ, volunt Iſraelitis ſingulare fuiſſe, nec omnino Gentilibus, ſiue

s) conſulatur & hic Buxtorfius de Sponſal. & Diuort. §. 32.

inter se, siue aduersus Ebræos belligerantibus permitti, sed eis furti nomine hoc, velut alieni contrectationem, interdici: cum tamen, ipsis fatentibus, captiua ejusmodi gentilis, pro victoris cujuscunque arbitrio, aliena esse uxor desinat.

Non autem licebat Ebræo ejusmodi captiuam ducere, nisi Proselyta justitiæ fieret: sin vero & Proselyta domicilii fieri detrectaret, morte insuper erat afficienda. Si Proselyta domicilii fieret, ex unico hoc concubitu illud nanciscebatur, ut non amplius captiuæ aut ancillæ instar haberetur. Proles autem ex primo ejusmodi captiuæ concubitu nata, antequam mater baptismo initiaretur, ex sententia forensi baptismo & circumcisione initianda erat.

Seld. L. V. c. XIV. De Proselytis justitiæ ita statuebant, ut cum nonnullarum gentium, ut septem populorum, Proselytis utriusque sexus, vetita esse perpetuo Originariis conjugia, cum nonnullarum, ut Ammonitarum & Moabitarum,

rum,sexus masculi tantum,cum aliarum,ut Ægyptiorum, usque ad generationes aliquot, ast reliquarum gentium Proselytis,permissa cum Originariis,non tamen sine temperamentis aliquot, contenderent assererentque. Id quod tamen post Assyriacæ & Babylonicæ captiuitatis tempora,in desuetudinem abiit.

De liberis illud adhuc obseruandum,eos,qui ab Ebræo ex Pagana erant suscepti, plane fuisse Paganos; quemadmodum contra Israelitidis proles,siue à Pagano siue a seruo suscepta,generis erat Israelitici. Seld. L. V. c. XV.

Mamzeris, ut vocant, utriusque sexus conjugia Israelitica vetita erant. Proselytorum justitiæ tamen,& Libertinorum nuptiis non arcebantur. Atq; istud quidem de Mamzero manifesto,ex decreto legis,de dubio, etiam ex instituto Majorum erat intelligendum. Manifesti autem inter se inuicem rite contrahebant, sed non cum dubiis, nec hi inter se inuicem. Dubiis quippe non aliunde, quam è Seld. L. V. c. XVI.

Proselytis aut Libertinis conjuges petere fas fuit.

Ex Eunuchis, illis demum nefas erat ducere Israelitidem, qui ab hominibus erant castrati, qui per naturam tales erant, non item. Proselytas justitiæ autem, & Libertinas, & Nethinæas, & Mamzeras dubias, non autem manifestas, utriusque generis Eunuchi, (*t*) rite ducebant.

Labes *Mamzero* adspersa, tum demum eluebatur, si prolem ex ancilla susciperent, quæ ritu solenni deinceps in Judaismum vel Libertinitatem, cooptabatur.

Seld. lib. V c. XVII. Seruorum atque ancillarum cum nulla essent cognationis jura, hinc omnia illorum matrimonia, quæ inter se contrahebant, & commixtiones licitæ erant, præter concubitum cum masculo, bestia, & adulterium.

Seld. L. V. c. XVIII. Proselyti cujuscunque generis & Libertini, cujuscunque etiam gentis essent,

t) Adeoque ejusmodi conjugia admiserunt: sed perperam. vid. B. Scherzerus in System. Theol. Loc XXVII. §. 7. aliique.

essent, rite intra se conjugia contraxêre. Iisdem tamen interdicta erant conjugia cum exteris, non Proselytis, ut & servis atque ancillis, æque ac Originariis ipsis. Sed & ratione Mamzerorum, Proselytorum in seruitutem addictorum, & Ancillarum partiariarum, eodem cum Originariis fruebantur jure.

Cognatio autem Proselytorum pristina, antequam Proselyti fierent, per regenerationem plane euanescebat, unde nec matris, nec sororis uterinæ matrimonium Proselyto ejusmodi seu Libertino recens facto, lege sacra interdictum esse, existimabant.

Nimirum & pater & filius, & frater & soror, licet unico temporis momento in Judaismum cooptati, censebantur tamen ut alieni: quin inter fratres & sorores, quorum antequam mater Proselyta facta esset, alii, alii postea, nati essent, vel si saltem concepti essent antequam facta esset Proselyta, nulla tamen sanguinis erat relatio. Ceterum istud discrimen ex tem-

pore Sanctitatis, ut vocant, ita petitum, locum tantum habuit in liberis qua se inuicem respiciebant, non qua respiciebant parentes.

Quemadmodum itaque ex legis dictamine, nulla cognationis ratione inter ejusmodi homines existente, non quoque consanguineorum prohibita erant matrimonia: ita contra ex constitutionibus Majorum, non sane omnes pro lubitu commistiones illis licitæ erant; ita tamen ut alia esset ratio interdictorum incesti, quibus ex Noachidarum jure omnes homines obstringuntur, alia eorum quæ in lege Mosaica accesserunt, alia item concubitus ex matrimonio, alia sine matrimonio, alia matrimonii ante regenerationem, alia ejus quod post inibatur, atque alia demum cognationis paternæ, maternæ alia.

CAPUT V.

Seld. L. VI. c. I. Quintum Juris Naturalis caput est de furto ac rapina. Quo nomine hic designatur contrectatio, surreptio, & detentio rei alienæ, uti & damni qualis-

liscunque citra cædem, alteri illatio, contra quam jura, pro varietate seculorum locorumque introducta præstituunt, sinuntue.

Palam itaque est, præsupponi hic jura dominii, tum rerum tum personarum, quæ aut ab ipso Numine præstituta sunt instaurataque, aut ab hominibus inventa & constituta.

Et Deus (u) quidem initio Adamo, (x) deinceps & Noacho rerum omnium dominium uniuersale indulsit: (y) simul tamen hominibus permissum est, singulares insuper acquisitionum & translationum dominii inter se formulas, & ejusmodi alia, insuper intro-

d 5 duce-

u) vid. Strauchius de Imp. Mar. cap. I. §. 12. Obrechtus in Differt. cui titulus: Sacra termini §. 27.

x) add. Zieglerus, Osiander, Bœclerus, in Grot. lib. II. c. 2. de J B. & P.

y) Præter Theologos & Jureconsultos, qui subinde de Origine Dominii disputant, vid. Pufendorff. de J N. & G. lib. IV. c. 4. sed addatur Strauchius l. c. & Kulpis. in Colleg. Grotiano Exercitat. III. f. ad Grot. lib. II. c. 2. §. 1.

ducere, id quod cum citra consensum & fidem interpositam fieri non potuerit, quodnam heic ex hominum dispositione præcepti hujus fundamentum sit, palam est. Consensus videlicet, prærequiritur, idq; tum in pacis rebus, ut contractibus, omnibusq; sanctionibus ciuilibus, tum quæ bellum comitantur, ut jure victoriæ, servitutis, captiuitatis, ceterisque, ut & Legationum jure.

Ast vero ut consensus fundamentum translationum dominii & obligationum esse possit, id ex Numinis illo præcepto, de fide seruanda, pendet. (z) Id quod de omnibus modis ac temperamentis, quæ hisce obligationibus subinde adjici solent, pariter est intelligendum.

Interim supremum rerum omnium dominiũ manet penes Deum, (a) ita

z) Quod contra Connanum Jureconsultum vendicat H. Grotius de J.B. & P. lib. II. cap. 11. §. 1.

a) add. Dn. Vitriarius in Instit. J. N. & G. lib. I, c. 1. qu. 19.

ita ut etiam dominium humano consensu qualicunque rite acquisitum, inuitis Dominis interdum alio, jussu suo transferat: quin Ebræis, ut hujus gentis Doctores tradunt, permiserit, alienas subinde inuadere regiones. Huc & Decimarum (b) aliarumq; rerum Sacerdotibus, Leuitis, Pauperibus assignatio diuina, aliaq; legis Mosaicæ capita, spectant.

De furto itaque tria initio sunt observanda. Primum, quænam in furtiuam causam cadant; secundum, quam late furti nomen in naturali hoc interdicto se extendat; & tertium, quodnam & unde inter Ebræos & Gentiles seu Noachidas discrimen. Seld.L.VI. cap.II.

Cadunt in causam furtiuam tum personæ, tum res: & ad illas quod attinet, tum liberi homines, tum serui.

Furti nomen & quod clam & quod palam,

b) add. Nicolaus le Maistre de Bonis Ecclesiasticis part. II. lib. I. c. 2. Henr. Canisius de Decimis c. III. Riuetus in Genes. Exercit. LXXX. Joh. Busæus ad Petri Blesensis Epist. 82.

palam nec inscio domino fit, denotat. Damnum cuique illatum, siue ab hominibus siue a brutis, licet alia voce ap. Ebræos denotetur, huc tamen etiam refertur. Nimirum damnum quacunque ratione a persona illatum hoc interdicto cõprehenditur, jureq; adeo naturali vetatur. De damno autem à bestiis illato, secus opinantur (c) & quod a Numine ea de re sancitum est, ad leges ciuiles referunt. Unde porro si Israelitæ brutum Gentili intulerit damnum, neutiquam ad ejus compensationem teneri Israelitam: Gentilem vero teneri, si ab ejus bruto acceperit damnum Israelita, idque ex jure superinducto.

Discrimen vero quod hic inter Ebræos & Gentiles intercedit, ex eo oritur, quod Juri Naturali varia addiderũt ratione dominii, temperamenta. Unde quidem aliquando id fieri permittebatur, quod ex Jure simpliciter

c) Consul. Interpretes Juris Romani, ad tit. si quadrupes pauperiem. add. Pufendorff. lib. III. de J. N. & G. c. 1, §. 6.

citer Naturali seu Noachidarum furtum esset; furtum quoque Ebræis non erat, quod itidem ex jure simpliciter Naturali, tale fuisset. Huc spectat quod asserunt, operarium extra operæ tempus, uuas comedentem committere furtum: Ebræum contra surripientem id quod minoris est minimo nummo, quem PROTAH vocant, a furti crimine esse alienum. Huc quoque decem ista Josuæ & Synedrii ejus decreta, spectant.

Non licebat bona alterius hoc nomine aut inuadere aut surripere, aut quocunque modo ad se trahere, quod à Religione Judaica (d) esset alienus. Quin & si quis ob apostasiam capitali afficiebatur supplicio, bona tamen ejus ad hæredes spectabant, nisi universitas urbis apostasiæ rea facta fuisset. Seld. L. VI. c. III.

Furtum itaque & Ebræus committebat, si Gentilis bona contrectaret, vel dolo malo, ad se traheret, siue injusto

d) vid. Vasquius Controv. *illustr.* cap. XXIV. add. H. Grotius in Mari Libero c. 4.

justo pondere & mensura, siue alia ratione hoc fieret. Adeoque in alterius siue Ebræi siue Gentilis damnum mentiri, illis nefas habebatur: unde & omnis fraus in contractibus, procul facessere debebat. Ceteroquin tamen fallere Gentiles, & mendaciis erga eos uti, non pro crimine reputabant.

Hoc vero de Pacis jure est capiendum: namque in bello publica auctoritate indicto, in bona Gentilium quæuis sibi permissa, statuebant; (e) sed & alienas quascunque terras invadere, adeoque res & personas alieni juris in suum redigere, Ebræis fas fuisse perhibent.

Furti nomine etiam contineri volunt, si quis vicini agri terminum seu metas intra confinii lineam aut angulum summoueret. Legem sacram tamen quæ hac de re extat, ad terram sanctam signanter in lege memoratam, attinere ajunt. Unde si quis secus

e) vid. quæ infra de Jure Belli traduntur cap. XII. & seqq.

cus in terra ſancta feciſſet, eum & interdictum generale de furto, & legem hanc ſpecialem de terminis, violaſſe.

Inter modos acquirendi rerum dominia, referebant occupationem. (*f*) Occupari autem res omnes poſſunt, quæ ſunt nullius: quod ſi res ejusmodi cuſtodia ſeruentur, unde intelligi poſſit, eas eſſe alterius domini, non poterant occupatione acquiri, ſicuti nec res deperditæ aut derelictæ, quæ in cuſtodiæ aliquem locum ſtabilem ac occluſum deuenerant. Illæ quippe ejus, cujus erat locus, factæ cenſebantur. Fundus (*g*) tum demum occupatus credebatur, ſi dominus occupans eum opere quodam coluiſſet. Seld. L. VI. c. IV.

Rerum deperditarum ſeu caſu amiſſarum (*h*) eadem erat conditio, quæ

f) de modis acquirendi in genere & in ſpecie de occupatione vid Grotius lib. II. de J. B. & P. c. 3. add. Pufendorff. lib. IV. c. 6. per integ.
g) add. Pufendorff. l. c. §. 8. & 9.
h) v. Grot. l. c. §. 19. Pufendorff. l. c. §. 12.

quæ nondum occupatarum, quin si Ebræus rem gentilem repererat, dominusque prior illi innotesceret, eam restituere nõ tenebatur, desiisse enim per amissionem dominium prioris, credebant: ast si res deperdita fuisset Ebræi, eam ex lege ciuili, restituere, Ebræi obligati erant, nisi dominus rem deperditam palam pro derelicta haberet. Excipiunt itidem Præuaricatores seu Minim. namq; hisce ut res restituerent, non fuisse obligatos Ebræos.

Sed occupari quoque pôterant bona Proselyti justitiæ, sine hæredibus obeuntis, itemque ager a Gentili emptus, priusquam syngrapha contractus firmaretur. Reliquiæ vero frugum in agris, egenorum occupationi expositæ erant. Omnem vero occupationem niti consensu primorum divisorum, (i) de admittendo occupante, quoties res aut nondum fuerint possessæ, aut nullius in bonis esse cœperint, existimabant.

Ad

i) conf. Pufend. lib. IV. de J. N. & G. c. 4. §. 4.

Ad contractuum & alienationum (*k*) formulas singulares hoc pertinet, quod olim nullus contractus, nisi calceo tradito, ratus esset. Seculis autem sequentibus, *Prædia* emtoris ita demum fiebant, si aut nummis datis, aut syngraphæ testimonio, aut corporali possessione, ea adquisiuisset. Seld.L.VI. c. V.

Res mobiles alienabantur fere aut venditione, aut permutatione, aut donatione. Constituto, etiam soluto pretio, in emptoris dominium res non transibat, nisi *prehensione*, *tractu*, aut *ductu*, & *traditione*. Sed & a permutatione, nec non donatione, priusquam possessio corporalis accederet, æque ac a priori contractu, poterat recedi: idque ex Majorum constitutionibus.

Si quis Judæus Judæo bona mobilia utriusque bona fide vendiderat, pretio, vero rei valore sexta parte, majori seu tanto minori, (*l*) pars illa

e sexta,

k) vid. quæ hic Grotius lib. *II*. c. 12. & Pufendorff. lib. V. de J. N. & G. c. 2. & seqq. aliique de Contractibus præcipiunt.

l) Grot. l.c. §. 8. seqq. Pufend. l.c. cap. 3. per int.

ſexta,ei cui inde damnum ſic illatum, erat refundenda; ſed & contractum reſcindere emptori,nondum finita negotiatione,venditori ſemper,fas erat: quæ omnia ſecus ſe habebant,ſi ſexta parte minus diſcrimen eſſet. Et ita quoque in permutatione rerum fungibilium,exceptis inſtrumentis,vaſis, pecoribus,ſeſe res habebat.

Proſelytorum,ut fere nunquam non, ita & hic deterior erat conditio; nec enim Ebræus damnum illi hac ratione illatum, reſtituere debebat. Sed nec moribundusProſelyt9 juſtitiæ poterat per teſtamentum bona ſua diſtribuere aut dare proli, natæ aut conceptæ, antequam Proſelytus fieret: idque ex moribus ſuperinductis.

Seld.L.VI. c.VI. Non prætermittendum, Egenorum in gente Ebræa jus fuiſſe ſingulare. Hujus ſeptem erant capita, Angulus, Spicilegium, Racematio,Acini decidui, quod per oblivionem relinquitur,Decima pauperis,Eleemoſyna.

Et ad Eleemoſynas, (*m*) quod attinet,

m) Haſce eſſe Juris Naturalis agnoſcunt Vil-

net, non tantum ſimpliciter neceſſaria, ſed & ea inſuper, quæ ad priſtinæ unde deciderant vitæ ſortisque ſplendorem ſpectarent, (n) & id genus alia, erant ſubminiſtranda.

Publica auctoritate, quæ colligebantur eleemoſynæ, eæ ſententia forenſi etiam exigi poterant: (o) pauperum nomine autem qui venerint, accurate definiunt: ſane inter alia hoc addiderunt, ut pauperis jure is demũ frueretur, qui artificio honeſto ſedulo incumbendo, non tamen quæ vitæ ſuſtentandæ neceſſaria erant, ſibi comparare poterat.

Ceterum quinque priorum capitum

e 2

Ialobos I. P. Tract. XXII. Dif. I. 2. Sanchez Conſil. P. I. L. I. c. V. Dub. V. Trullench. Expoſit. Decal. lib. I. c. 5. Dub. 8.

n) à qua ſententia nimium quantum, diſcedunt, recentiores, ut vocantur Moraliſtæ, Durandus, Paludanus, Cajetanus, Vasquius, vid. Ludouicus Montaltius in Litteris Provincialibus Epiſt. 12. cumprimis p. 347.

o) conf. Zieglerus ad Grot. de J. B. & P. lib. II. c. 20. §. 20. p. 450.

tum ea erat conditio ut quæ ſic pauperibus erant præſtanda, etiam inuitis Dominis potuerint aufferri. Id quod tamen non fas erat, ſi partem ſaltem *donorum* ejusmodi, aufferrent, vel ſi ea negligerent plane, aut juſto non peterent tempore.

Eodem cum Ebræis hic fruebantur jure Proſelyti juſtitiæ. Proſelyti domicilii eleemoſynarum ſaltem fiebant participes: non tamen arcebantur, uti nec ceteri Gentiles, ſi pauperum qui e Judæis, turbæ ſe commiſcerent, idque ex jure ſuperinducto. Ebræum tamen à Gentili petere eleemoſynam, nefas erat: aut oblatam palam niſi urgente extrema necesſitate, accipere. Eousque tamen jus & favorem necesſitatis, ut inuito Domino aliquid ſurripi poſſet, (*p*) ſe extendere, abnuebant.

Nunc

p) add. Laymannus lib. III. tract. 3 p. 1. cap. 1. Lesſius lib. II. c 12. n. 12. Antonius Eſcobar tr. III. Ex. IX. n 20. Grot. lib. II. c. 2. §. 6. & Zieglerus ad h. l. itemque Kulpiſius in Colleg. Grot. Ex. 3. §. 5. aliique.

Nunc quemadmodum perſonarum dominium, Jure Ebræorum acquiratur, eſt diſpiciendum. Triplici ratione oriebatur ſervitus: aut, ſi quis ſe alteri in ſervitutem mancipabat, aut ex fori, aut denique ex Patris addictione.

Seipſum poterat quis vendere urgente extrema neceſſitate.(q) Ex fori ſententia, ſi quis, furti reus, ſoluendo non erat, actori in ſeruitutem addicebatur, non fœmina, quæ ne ſe ipſam in ſeruitutem venderet, aut ſervos emeret, in monitis erat. Addicebatur præterea Ebræo, non Proſelyto cujuscunque generis, multo minus Gentili. Si quis ſeipſum Gentili vendidiſſet, quod tamen nefas habebatur, Gentilis quidem acquirebat dominium, erat tamen bis redimendus: liberi autem ejus & poſteri non fiebant ſerui.

Servus ex fori ſententia Ebræo addictus, mitius ceteris habebatur, uxorique ejus, & liberis ex ea ſuſceptis, vi-

q) conf. Zieglerus ad Grot. lib. II. cap. 5. §. 27. pag. 290.

ctum,vestitum,& domicilium,præstabat Dominus,cui tamen neque hi, neque illa, seruiebant. Seruitus talis sexenio perimebatur,ceteroquinJubilęum vel ultroneæ manumissionis syngrapa.finiebat seruiturem.(r)Quod ad mortem Domini attinet, si is Gentilis esset,etiam plane seruitutem tollebat, si Ebræus tum demum,nisi filium,qui succederet,relinqueret.

Addicto ex sententia fori poterat Dominus ancillam thoro conjungere, ut ita seruos ex ea susciperet: sed tum demũ,si præcepto de multiplicãdo humano genere,fecisset satis: non tamen poterat Dominus à tali seruo uxorem legitimam sejungere, aut binis seruis unam jungere ancillam. Hæc vero de seruo qui seipsum vendiderat,non intelligunt ad quem nec legem de aure perforanda pertinere volunt : ut cetera horum seruorum discrimina, taceam.

Ex Patris addictione in seruitutem temporariam tradebatur filia, seu ea, quæ

r)add. Pufendorff. lib. VI. de J. N. & G. c. 3. §. 11.

quæ adhuc minor, ex conſuetudine gentis, erat. Idque urgente extrema paupertate, (s) ſed ne tum quidem, niſi ſpes eſſet, aut emptorem aut filium ejus, eam ducturum in matrimonium, licebat. Si ſpõſalia detrectaret emptor, minor ejusmodi pro ancilla per ſexennium habebatur, niſi vel ex redemtione, vel alia de cauſa, ſeruitus exſpiraret. Cum libertate & munera illi, ex lege ſacra, danda erant: prorogari autem ſeruitus in ancillis, aure perforata, non poterat.

Seruorum Cananæorum aliorumve Gentilium dominium in pace acquirebatur, venditione, permutatione, ſyngrapha, eodem fere modo ac prædiorum. (*) Ut vero alienatio iſta rata eſſet, debebat ſervus opus ſeruile præſtare, nimirum ſoluere aut induere debebat Domino calceamenta. Et ex hiſce, non Ebræis, opera mere ſervilia erant exigenda. Seld. L. VI c. VIII.

e 4 Hi

s) conf. Grotius lib. II. de J. B. & P. c. 5. §. 5. & Zieglerus ad h. l. p. 170.
*) conf. Ziegler. ad Grot. lib. II. c. 17. §. 13. p. 405.

Hi ſerui duplicis erant generis: alii circumciſi & baptiſati, alii tantùm Proſelyti domicilii. Priores manumittebantur, pretio Domino dato, aut ſyngrapha ultro ei data à Domino, aut ſi membrum aliquod præcipuum, a Domino eſſet mutilatum. Poſterioris generis ex prioribus duabus, aliisque quibusdam, neutiquam ex tertia cauſa, manumittebantur.

Servus gentilis, ab Ebræo Gentili venditus, debebat redimi: nec fas erat ulla ratione ſervum in terras alienas transferre, hinc ne quidem licuit domino, ſervum invitum in alienas terras comitem ſibi adhibere.

Ancilla libidini ſe palam proſtituens, niſi caſtigaret eam ſatis Dominus, erat manumittenda.

Proles & poſteri hujusmodi ſeruorum & ancillarum etiam ſervi erant. Et licet ancillæ proles matris ſequeretur conditionem (t) ſerui nihilomi-

t) vid. Grotius lib. II. cap. 5. §. 29. it. Zieglerus atque Bœclerus ad h. l. add. Pufendorff. lib. VI. c. 3. §. 9.

minus libera erat, nisi ex ancilla suscepta fuisset. Ex Israelitide susceptus filius, æque ac ex Gentili libera, filius liber erat.

Quod vero nonnulli dicunt, apud Gentiles prolem sequi conditionem maris, id de iis Gentilibus, qui matrimonio rite conjungi possunt, non de seruis peritiores intelligunt.

Etsi fœminarum monitum erat, ne emerent seruos, si tamen hoc facerent, dominium sibi acquirebant. Nec seruos facile manumittendos, præterquam in casibus alibi memoratis, docebant. Nonnulli tamen pro lubitu Dominum hoc facere potuisse, contendunt. Sed & sæuire in ejusmodi seruos quacunque ratione fas erat. Serui autem minorum natu, ut cetera bona, erant in fori tutela. Regulariter etiam servus nihil possidebat, sed quæ habebant erant Domini, nisi ex Domini permissione. (u)

u) Sed toti huic argumento lucem affundent qui de Seruis ex instituto scripserunt, quorum aliquot Tabor edidit, quibus addi potest Laurentius Pignorius.

Seld. L. VI. c. IX. De usuris(x) ita sentiunt, ut non tantum mutuum fœnori dare, Ebræus Ebræo, sine crimine non potuerit, sed ne accipere quidem: sed & qui ulla ratione ad ejusmodi actum adhibebatur, ut scribæ, testes, legem violauerant.

Bina autem fœnoris genera faciunt. Alterum est *usura determinata*, alterũ, quod vocatur, *pulvis usuræ*, i. e. *fœnus simulatum* seu *quasi fœnus*. Et prius quidem genus diserte lege sacra prohibitum censent: quam si quis violauerat, ad *restitutionem* tenebatur, ex sententia forensi: nisi usura nullius plane pretii, vel fœnerator jam mortuus esset. Hæredes quippe, vasa, vestes, & alia, quæ restabant, non autem pecuniam aut res fungibiles, debebant restituere.

Fœ-

x) vid. hic præ ceteris Pufendorff. lib. V. c. 7. §. 8. add. Grotius lib. II. c. 12. §. 20. & Osiander ad h. l. item Balduinus Cas. Conscient. lib. IV. c. 3. Meisnerus in Philos. Sobria Sect. I. cap. 6. qu. 1. Dominicus à Soto lib. VI. de J. & J. qu. 1. Lessius de Virt. Card. c. XX. d. 4. aliique.

Fœnoris nomine etiam veniebant munuſcula mutuo danti oblata, niſi quod munuſcula,quæ *Sapientes* ſibi invicem mittebant, hinc eximerentur. Non enim præſumitur eos interdictum violare.

Quaſi fœnus autem ex ſcitis Scribarum vetitum erat,ſiue eſſet uſura antecedens, vel anteuertens, ſiue ſubſequens. Hoc nomine videlicet, commodum nullum aut beneficium, ne quidem humanitatis officia, ceteroquin uſurpari ſolita, licebat creditori exhibere. Huc referebant omnes illos actus, (y) qui in fraudem legis à fœneratoribus ſolent committi.

Puluis uſuræ, ut vocant,non debebat reſtitui,adeoque nec repeti poterat a debitore: contractus interea erat illicitus,ex decretis Majorum,& reus criminis,plagis,aliterue puniebatur.

Ex-

y) Talis etiam eſt contractus Mohatra & Baratra Moraliſtarum, Eſcobarii, Sanctii, Lesſii,Suarii, Hurtadi,aliorumque. vid. Ludouicus Montaltius in Litteris Provincialibus Ep. VIII. p. 207. 208.

Excipiebantur tamen bona Orphanorum; uti & quæ pauperum ſuſtentationi, aut Synagogarum uſui, aut diſciplinæ legis addiſcendæ, ſeponebantur. Hæc enim mutuò dari, uſurasq; pro iis accipere, fas erat.

Seld. L. VI. c. X. Ut vero Ebræos & Proſelytos juſtitiæ, uſuris vexare nefas, ita contra à Gentilibus uſuram exigere non tantum permiſſum, ſed & præceptum eſſe lege ſacra nonnulli ſtatuunt, (z) a quibus tamen diſſentiunt alii.

Ex jure tamen ſuperinducto, non licebat Judæo mutuum quid dare Gentili, fœnori propriè dicto, niſi id fieret ut ſaluti ſuæ, inter Gentiles degens, conſuleret. Idque ad evitandam nimiam cum Gentilibus familiaritatem. Excipiunt tamen *uſuram pulveris*. Mutuum tamen accipere quidem a Gentibus licitum erat: Sapienti etiam ſive Jurisconſulto, dare. Judæi Apoſtatæ eandem nonnulli volunt eſſe rationem, id quod tamen negant alii. Si

z) add. Mülleius in Judaiſmo part. II. cap. 6. Hoornbeckius de Conueƈt. Jud. lib. 7. c. 7.

Si accepiſſet à Gentili pecunias fœnori Judæus,& nouatione contractus tam fœnus quam ſortem in corpus mutuum unicum conjeciſſet, id quod fieri debebat, & poſtea Gentilis fieret Proſelytus juſtitiæ, actio illi competebat tam pro fœnore, quam pro ſorte, ſic conjunctis. Si contractus illa nouatio poſt Judaiſmi ſuſceptionem facta fuiſſet, actione pro ſorte, non pro fœnore, uti poterat.

Qui aleâ, talis,& id genus aliis, lucri quid ſibi feciſſet, furti reus erat,(z) ex jure a Majoribus ſuperinducto. Seld.L.VI. c.XI.

Ebræis ergo tantum, non item Gentilibus ludicra ejusmodi certamina erant interdicta. (a) Si Judæus cum Gentili certans pignus lucrifaceret, non quidem furti reus erat, violauerat tamen interdictnm de *non incumbendo rebus inanibus*.

Qui columbas, vel alias beſtias volucres, ſic inſtituunt, ut comitatiores do-

z) add. Pufend. lib. V. c. 9. §. 5.
a) add. Traité des jeux & des Diuertiſſements par M. Jean Baptiſte Thiers.

domum redeant,furti rei, ex decreto Majorum, fiunt: ſine enim hoc decreto,non fuiſſet crimen,ſed titulo occupationis columbas alias potuiſſent ſibi vendicare. Huc ſpectat, quod retia laqueosue, aliis columbis capiendis tendere, vetant, & cetera quæ de columbis & columbariis præcipiunt.

Acquirebatur autem dominium rerum & perſonarum etiam jure belli. Bellum duplex erat,aliud quod vocabatur *Terræ Iſraelis*, ex præcepto Numinis certis gentibus: aliud bellum ultroneum ex decreto Synedrii cuilibet genti, inferendum. Utriusque generis bella aut ad ulciſcendum injurias illatas,aut ad firmandum augendumque imperium,ſuſcipiebantur.

De illius belli, quod certis populis ex præcepto Numinis inferebatur, juſtitia,non eſt quod dubitemus. Ad belli ultronii autem juſtitiam ſufficere arbitrabantur,(*b*) ſi per illud fines imperii

b) Male. vid. Grotius de J. B. & P. lib. II. c. 1. & 22. add. Pufendorff. lib. VIII. de J. N. & G. cap. 6. §. 5. it. Franc. Victoria Re-

perii dilatarentur, in quo alias Orientis gentes ſecum conſentientes habuerunt.

Interim bellum hoſtibus, i. e. quibus arma inferre decreuerant, indicere fas erat. Indicebant autem, cum deditionem ac fœdus ſolum ab hoſtibus depoſcebant. Moabitis autem & Ammonitis, ex lege ſacra, ut putant, non erat offerenda pax, petentibus tamen non deneganda.

An autem bellum, quod ex præcepto Numinis certis populis inferebatur, denunciandum fuerit, nondnm inter ſe conueniunt. Sunt qui ajunt, ſunt qui abnuunt. Seld. L. VI. c. XIII.

Fœderis autem ad quod inuitabantur hoſtes tria erant capita (I.) ut ſeptem præceptorum, quibus obſtricti ſunt Noachidæ, profeſſione ſe obligarent (II.) ut ad tributum præſtandum ſe Seld. L. VI c. XIV.

lect. V. & Kulpiſius in Colleg. Grotiano Exercitat. X. §. 2.

c) vid. Grotius de J. B. & P. lib. III. cap. 3. Zouchæus Jur. Fecial. p. II. S. 10. n 1. Alberic. Gentilis de J. B & P. lib. II. cap 1. Textor in Synopſi J. Gent. c. XVII. aliique.

ſe obſtringerent (III.) ut ſeruilem in ſe ſuſciperent erga Imperium Iſraëliticum, cultum.

Seruilis cultus eo præcipue abſolvebatur, ut ſe plane dederent, & ſub Populi Iſraelitici ditione ſe degere agnoſcerent. Tributi autem nomine non ſolum pecuniarum ſummæ quotannis pendendæ, ſed obligatio tum ad pecunias, tum ad operas, in publicum cõmodum, Principis juſſu, præſtandas continebatur. Ceteroquin nec Iſraelitas ab omni tributo plane immunes fuiſſe, conſtat.

Seld.L.VI. c. XV. Si fœdus & deditionem renueret hoſtis, & ſpes victoriæ affulgeret, inferebatur bellum. In cujus diſciplina cumprimis obſeruandum, quod arbores fructiferas ſuccidere aliterve diſperdere nefas fuerit, (d) itemque quod in urbium obſidione hoſtibus, locus fugæ fuerit concedendus. Ar-

d) add. Grotius lib. III. de J. B. & P. c. 12. §. 2. Textor in Synopſi Juris Gent. c. XVIII. Zouchæus Jur. Fec. p. II. Sect. 10. Kulpiſ. in Colleg. Grot. Exercit. 12. §. 3.

Arborem contra, quæ omnino erat ſterilis aut fructum nociuum vel inutilem ferebat, aut culturæ nō penſabat labores, vel arboribus vicinis a-groue erat detrimento, vel cujus materies pretio eximio venundari poterat, in quoscunque uſus bellicos poterat excindi, vel radicitus euelli.

Parta victoria, populi iſti ſeptem, quibus ex præcepto Numinis bellum inferebatur, penitus fuêre delendi. Fueritne hoc permiſſum ſaltem, an præceptum, non conſentiunt. Amalekitis, ex peculiari lege, nulla quoq; ratione erat parcendum. Seld. L. VI c. XVI.

Quod ad ceteras gentes attinet, mulieribus & paruulis erat parcendum. (e) Majoribus natu voluerintne parcere, nec ne, penes illos ſtabat. Perſonæ, quibus parcitum, in ſeruitutem redigebantur, (f) erantque pars prædæ. f Præ-

e) vid. Grotius lib. III. c. 4. § 9. 10. add. Alber. Gentilis lib. II. c. 21. Textor. l. c. cap. 18. Kulpiſius Exercit. XI. §. 6.

f) add. Grotius lib. III. c 7. §. 1. it. Kulpiſius ad h. l. Exercit. ſcil. xIII.

Præda ita diuidebatur (g) ut thesauri Regum deuictorum, Regi cederent: reliqua præda bibartito rursus diuidebatur, alteram partem Rege itidem sibi eligente, altera æquali partitione inter singulos milites, distribuenda, ne illis quidem exclusis, qui impedimenta & sarcinas curauerant.

Agri, urbes, & regiones ita diuidebantur, ut decimam tertiam partem Rex sibi vendicaret. Si tamen bellum ultroneum a Rege tantum, sine decreto Synedrii M. esset susceptum, urbes prouinciæque omnes Regi cedebant. In bello vero ultroneo, ex decreto Syn. M. suscepto, sed a Rege gesto, terras eodem omnino titulo, eademq; ratione, possideri Maimonides ait, qua ipsa terra promissa, quam subjugauit, atque Israelitis distribuit Josua.

Seld. L. VI. c. XVII. sq. De aliarum Gentium jure bellico ita

g) vid. Grotius lib. III. c 6. Hugo de Roy de eo quod justum est, lib. I. tit. 6. Textor in Synopsi Juris Gent. c. XVIII. Kulpis. ad Grot. loc. cit. Exercit. 12.

ita ſentiebant,ut illarum commilitio ſe non ſubtraherent: ad tributorum etiam ex jure victoriæ, deditionis, fœderis, præſtationem, ſe obligatos eſſe,profesſi ſunt: licet nunquam defuerint,qui ſecus ſentirent.

De ſeruitute perſonali autem,quam ex jure belli,capti quandoque ſubire tenentur,ita ſentiebant,apud Gentes non fuiſſe talem ſeruitutem quæ perſonæ inhæreret,ſed tantum apud Judæos. Si itaque Gentilis acquirebat ſeruum,ſiue Gentilem ſiue Ebræum, non in perſonam ſerui,ſed in operam & miniſteria ejus,jus ſibi acquirebat: adeoque & ſine libello manumisſionis,actu quodam, vel alia ratione, libertatem rite adipiſcebatur. Apud Ebræos contra ſeruitus tum in bello captis,tum ſeruis a Gentilibus emptis mere erat perſonalis h. e. perſonæ ipſi, ut character libertatis omnimodæ amiſſæ,naturalis, inhærens. Paucis: apud Gentiles extrinſecam,apud Ebræos vero ex prærogatiua Gentis,intrinſecam ſeruitutem fuiſſe, au- Seld. L. VI. c. XIX.

tumabant. Adeoque & totam Gentem Ebræam, aliam, quam extrinsecam seruitutem, unquam subiisse, aut subire potuisse, negant.

De captiuis ita statuebant, eos pretio majori quam valerent (h) non esse redimendos, ne hostes frequentius capturæ assuescerent, nec in fugam pelliciendos, ne alicujus fuga irritati custodes, in ceteros nimium sæuirent. Ceteroquin redemptio captivorum inter officia charitatis & munificentiæ, primum tenebat locum. Ordinem tamen certum in redimendis captiuis obseruabant. Si omnes redimi nequeant, fœminam potius quam Virum, Magistrum potius, quã Patrem, Matrem potius quam utrumque, & sic in ceteris, esse redimendos docent.

Caput VI.

Seld. L. VII c. I. Sextum caput Juris Noachidici illu-

h) de Æstimatione hujus pretii vid. Grotius lib. III. c. 7. §. 9. Alber. Gentilis lib. II. c. 15. Textor c. 18. Stammius de Servitute lib. I. cap. 3. aliique.

lustrius de membro animalis viuentis, eſuque ſanguinis, præcipit. (i) Et quidem ad ſanguinis eſum quod attinet, pecorum, ferarum, & volucrũ, mundorum, æque ac immundorum ſanguinem edere, Ebræis non licebat. Si quis ſanguinem ejusmodi comederet aut deglutiret, dum effundebatur aut fuſius exiliebat, eum exciſionis pœna manebat. Piſcium vero mundorũ, locuſtarum, & id genus aliorum ſanguinem, Sapientes, jure ſuperinducto prohibuerunt. Carnis morticinæ, cum carne unde ſanguis nondum erat emiſſus, eadem erat ratio.

DeGentilibus autem diſſentiebant. Nonnulli interdicto Moſaico vetitum tantummodo illis fuiſſe membrum ſiue carnem ab animali viuente discerptam exſectamue, contendebant. Alii vero & ſanguinis, qualis videlicet Iſraelitis ex lege ſacra illicitus erat, f 3 eſum

i) add. Ioh. Spencerus in Diſſert. peculiari ad Actor. xv, 20. quæ annexa eſt lib. II. de Legibus Hebræor. Rit. p. 435. ſeqq.

esum cunctis hominibus interdictũ, asserebant. Prior sententia tamen meliori fundamento,niti videtur. Originem vero hujus interdicti ab Adamo repetunt, sicuti & ante diluuium omnium carnium esum illicitum fuisse putant. Addunt & casus,in quibus Ebræos ab hoc interdicto exemptos putant.

Seld. l. VII. c. II. Multa quoque sunt variaque Juris Noachidici capita secundaria, prius paucis attingenda,quam ultimum ex illustrioribus,de judiciis,subjungatur. Inter ea præcipuum est de honorandis Parentibus. (k) Ebræis illud non tantum ex communi jure, sed ciuili etiam lege præcipue obseruandum fuisse,docent. Debebant autem liberi parentibus exhibere non tantum honorem,sed & timorem seu reuerentiam. Ad honorem inter alia & hoc spectabat, quod filii esset, Parentes inopes alere,poterantque ad hoc cogi.

Ni-

k) vid. Grotius lib. II. de J. B. & P. c. 5. §. 1. sqq. it. Pufendorff. lib. VI. c. 2.

Nihilofecius vim hujus legis mirum in modum imminuerunt, partim quod Magiſtrum ſeu Præceptorem, a quo legem ejusque ἑρμηνείαν quis didiciſſet, præferre parentibus ex illorum ſententia,debebat, partim quod docebant, votis quibusdam omnes liberorum opes ad uſus ſacros ita transferri poſſe, ut in parentes, quantumuis pauperes, nullum inde redundaret emolumentum. (*l*) Id quod jure ipſe Seruator redarguit.

Obſcurioribus Noachidarum legibus,& aliæ ſunt annumerandæ,ut illa de Heterogeneorum uſu. (*m*) Ebræis quadruplex Heterogeneorum commixtio erat vetita: lanæ & lini in veſtibus, ſeminum diuerſi generis in eadem agri parte, animalium generis diuerſi ad coitum,& demum arborum generis diverſi inſitio. Priores binas Noachidis licitas eſſe, poſte- Seld. L. VI. c. III.

l) add. B. Stolbergii Diſſertatio peculiaris de Korban.

m) conf. Spencerus de Legibus Hebræorum Ritual. lib. II. c. 17. 18. ſeqq.

posteriores interdictas, nonnulli asserebant. Videtur tamen alicubi innuere Maimonides ad Proselytos domicilii, non item ad ceteros Gentiles hoc interdictum spectare.

Sunt & qui legem de uxore fratris sine prole defuncti, (n) ducenda huc trahunt: quemadmodum & illud, de hominibus æque ac animalibus cujuscunque generis non castrandis. De Magia vero, quam alii addunt, utpote ad idololatriam pertinente, supra dictum. Tandem quæ Ula in Gemara Babylonica ad Tit. Cholin, memorat, plane ad Noachidarum præcepta non pertinent.

CAPUT VII.

Seld. L. VII c. IV. & V. Sequitur ultimum Juris Noachidici caput de Judiciis: humanis scilicet, quæ & institui vi legis hujus in rebus publicis ad justitiæ custodiam debebant, quorum etiam decretis & sanctionibus stare debebant subjecti.

Quemadmodum vero Juris, ut putabant, Naturalis erat, judicem institue-

n) add. Buxtorf. de Sponf. & Divort. §. 21.

tuere, (o) ita formulæ, & tempora agendi, & id genus alia, ad indolem cujusque populi poterant attemperari.

Judicia non poterant esse sine facultate puniendi. Et delicta quidem punienda esse, rursus Juris Naturalis est. (p) Nihilosecius tamen pœnas aut grauiores, aut leuiores, pro personarum, temporis, loci, & id genus aliorum, quæ obseruari solent, ratione, infligi posse, non abnuebant. (q) Saltem quædam delicta, quæ ab Ebræis, ut deinceps dicetur, gladio regulariter erant punienda, excipiunt.

Dispiciendum hic imprimis de judiciis, quatenus in Proselytorũ domicilii regimine locum habebant. Versabantur autem judicia hæc vel circa Seld. L. VII c. VI.

 jura

o) vid. Grotius lib. II. de J. B. & P. c. 20. §. 8. n. 4. add. Pufendorff. lib. VIII. cap. 3. §. 7. Ziegler. de J. Majest. lib. I. c. 8. § 11.

p) Grotius lib. II. c. 20. §. 1. Anton. Matthæi Tit. quibus modis crimen extingu. c. V. n. 3. Ziegler. de J. Majest. lib c. 8. n. 10. 11.

q) Grotius & Pufendorff. ll. citt. ubi ex instituto hac de re agunt.

jura simpliciter naturalia vel circa gentium seu intervenientia.

Quod ad priora attinet, Ebræis quidem, & eis, qui in eorum ritum transierant, tribunalia fuere ordinaria Triumuirorum, & XXIII Virorum, per urbes, oppida, pagos, ut & Magnum illud Synedrium LXXI Virorum, (r) in quibus secundũ Leges Mosaicas, & decreta Majorum, tum Ebræis, tum Proselytis justitiæ, & libertinis jus dicebatur, non sine præmonitione, & binis minimum testibus: pœnarum item genera, præter verbera, quatuor, (s) Combustio, Lapidatio, Strangulatio, & gladii.

Pro-

r) vid. Seldeni liber peculiaris de Synedriis add. Vorstius de Synedriis, Caninius ad L. N. T. p. 62. Schickardus de J. R. p. 9. cum notis doctissimis Carpzovii, aliique.

s) Crucis supplicium addit Galatinus de A. C. V. lib. VI. c. 8. Baronius ad A. C. 34. Gretserus lib. I. de Cruce c. 19. Lipsius lib. I. de Cruce c. 11. sed perperam, secundum Scalig. animadv. in Euseb. p. 109. Mornæum de V. C. R. c. 30. Casaub. Exerc. xvi. CalixtumConc. Eu. lib. VI. cap. 11. Kippingium Ant. Rom. lib. II. c. 8.

Proſelytis domicilii autem erant peculiaria jura forenſia, & tribunalia ſingularia. Judices autem,tum exEbræis tum Proſelytis domicilii illisq; qui fœdere recepti erãt,præficiebantur ab iis,qui tribunalibus Iſraeliticis cum imperio præerant. Sed fœdere receptis integrum quandoque erat, judices ſibi ipſis præficere.

Peccabant contra hoc præceptum & illi,qui flagitia perpetrata reticebant aut celabant. Non poterat rite in judicem præfici fœmina. Cauſas pecuniarias ex Jure Ebræorum civili tres,capitales minimum XXIII Judices cognoſcebant, hic vero ex ſententia Præficientium aliquando ſufficiebat unicus. Quod & de Teſtibus dicendum: inter quos tamen fœminæ non erat locus. (t)

Ratione pœnarum hoc intercedebat diſcrimen: omnia Noachidarum crimina quibus Jus Noachidicum viola-

t) de Teſtibus vid & Lightfoot in Hor.E.T.in Euang. p.484. Hottinger. in Jur. Ebræo r, p.106,

olabatur,gladio puniebantur: ſed Ebræis& alia ſupplicia,ut dictum capitalia erant. Præterea non omnia Ebræorum delicta,quibus Jus Naturæ violabatur erant capitalia, ſed quædam reſtitutione damni, dupli, quadrupli, puniebantur.

Seld.L.VII c.VII. Quod ſi aliquod juris interuenientis caput violaſſet Proſelytus domicilii,pro lubitu eorum,qui rebus præerant,ſiue in tribunal Proſelytorum domicilii regimini ſeorſim poſitum, ſiue in Iſraeliticum aliquod ordinarium euocandus,ibiq; vel abſoluendus vel damnandus erat,pœna Iſraelitica ſeu ciuili inflicta, ſic tamen ut judex unicus,unicus teſtis,ſufficeret, nec præmonitio accederet.

Inter alia exempla illuſtre illud eſt de adulterio. Nimirum cum fœmina deſponſata quidem, antequam cum ea maritus coiuerat,non ex Jure Naturali, ſed Ciuili Ebræorum committebatur adulterium. Si itaque Proſelytus domicilii adulterium ejuſmodi in ſponſa commiſiſſet, ex jure ſimpliciter ſuo, in jus vocari ne-

nequibat, interim juxta tenorem Legum Civilium, puniebatur non gladio, (qua pœna ceteroquin omnia delicta quibus Jus Naturæ violatur, puniuntur) sed si reus ante tam deductionem quam coitum mariti, lapidatione, si post deductionem & ante coitum, strangulatione. Hæc enim pœna ex Jure Israelitarum Civili, ipsis quoque Israelitis erat infligenda.

De Proselytis autem domicilii reis cujusdam criminis, & postmodum in ritus judaicos transeuntibus, ita statuunt, ut ob cædem Israelitæ, & adulteriū cum Israelitide, non autem ob blasphemiam vel idololatriam, morte fuerit afficiendus.

Memoranda hic etiam sunt judicia quædam extraordinaria: quorum alia erant, ubi ex Gentilium litigantium compromisso Ebræus arbiter seu judex fieret: alia de aliarum cum Ebræis gentium litibus, sub judice cui in utrosque potestas, agitatis. Seld. L. VI c. VIII.

Ubi ex compromisso Ebræus arbiter(*u*) fiebat, tam actore quam reo Gentilibus, ex jure Noachidarum controuersia erat dirimenda. Et si pars altera esset Ebræus, ita ab arbitro feren-

u) conf. quæ de officio arbitri tradunt Grotius lib. II. c. 20. §. 46. seqq. & Pufendorff. lib. V. de J. N. & G. c. 13. §. 3. seqq.

ferenda ſententia, ut ſecundum illud jus ſiue Iſraeliticum ſiue Noachidicum, quod in cauſa Ebræi utilius eſſet, pronuntiaret.

Seld.L.VII c.IV.&IX. Lites vero aliarum gentium cum Ebræis, à judice cui in utroſque poteſtas, aliquando ita diremptas, ut ſecundum leges & Hiſtoriam ſacram, pronuntiaret, hiſtoriola ſiue fabula de Judæis cum Cananæis, Iſmaelitis, & Ægyptiis coram Alexandro M. litigantibus, comprobat.

Licet Lex illa Noachidarum, de judicio divino non ſit capienda, non abs re tamen erit, de eo aliquid addere, cum ad illud agnoſcendum & Noachidas certa ratione obligatos eſſe, exiſtiment.

Ex ſententia itaque tribunalis ſuperioris h. e. diuini in uniuerſum ajunt eſſe Bonum juſtis repoſitum, vitam futuri ſeculi Juſtum autem eum nuncupant, cujus iniquitati præponderant juſtitiæ merita. Malus autem eſt cujus peccata juſtitiæ meritis præponderant. Qui utrorumque æqualiter eſt particeps, medium tenet locum. Ut juſtos itaque æterna vita, ita malos & intermedios aut exciſionis pœna, aut Gehenna manet. (x)

Cete-

x) *Sunt qui & purgatorium addunt, vid. Joſephus Voiſin de Jubilæo ſecundum Hebræorum & Chriſtianorum doctrinam lib. I. c. 13. pag. 163.*

Ceterum peccata quæ tamen delentur confesſione & pœnitentia, vel grauiora illis ſunt vel leuiora: grauiora quæ ex instituto diuino tam exciſione, quam morte ex ſententia forenſi punienda erant: quæ ſecus ſe habebant, pro leuioribus reputabantur. Atque grauiorum quidem XXXVI enumerant ex lege ſacra, quibus ſingulis exciſionis pœna imminet: leuiorum tamen inſignis & juſtitiæ præponderans multitudo, eandem poteſt promereri pœnam.

Exciſionis autem non una eademque eſt ratio: (y) alia ſolum corpus, alia ſola anima, alia corpus & anima ſimul, excinduntur. Atque XXXVI. iſtorum criminum hoc diſcrimen etiam faciunt, ut aliis primi, quibusdam ſecundi, nonnullis tertii generis exciſio immineat. Nec mirum quod animas excindi docent: quorundam enim hominum animæ ex illorum mente ſunt mortales. In expiationum autem feſto (z) cuncta hæc crimina tum grauiora tum leuiora, expiari docent.

Ad Noachidas itaque exciſionis pœnam etiam in certis caſibus ſpectare volebant. Seld. L. VII c. X.

Nimi-

y) *add. R. Iſaaci Abarbanelis Diſſertatio de Excidii Pœna ad Num. XV. addita Buxtorfii Diſſertat. de Sponſalibus & Divortiis. it. Pocockius ad Portam Moſis n. 158. add. Joſephus Voiſin l. c.*

Nimirum ob cultum extraneum & blaſphemiam, animam æque ac corpus excindi, credebant: adeoque cum hæc crimina naturali jure quoque illicita eſſent, non aliam *hic* Gentiles manere pœnam.

Concubitibus inceſtis omnibus animæ imminebat exciſio: ab eaque nec immunes Noachidæ erant, in commixtionibus Jure Naturali illis prohibitis, atque ita in ceteris. Nimirum quosdam Gentiles Juris Nat. ſcil. violatores æternis cruciatibus adictum iri, alios vero Juris Noach. obſeruatores, ad beatorum ſedes peruenturos, licet legis Moſaicæ ignaros, diſerte affirmabant.

FINIS.

